

#INFORMA'T_BCN

Y, DE REPENTE, DESPERTAMOS

Primera edició: 2013

Informa't! BCN. Moviment per a la informació ciutadana
Milà i Fontanals 14-26. 4rt, 7a
08012 Barcelona
E-mail: informatbcn@informatbcn.com
<http://www.informatbcn.com>

ISBN: 978-84-616-4955-6

ÍNDIX

Pròleg	5
---------------------	---

Introducció	6
--------------------------	---

Conferències

<i>La necesidad de implantar un control democrático del sistema financiero</i> José-Antonio Estévez-Araujo	9
---	---

<i>De l'economia de mercat a l'economia de la consciència</i> Joan Antoni Melé	15
---	----

<i>La situació econòmica actual: resistències i solucions</i> Arcadi Oliveres	26
--	----

<i>Moviments d'acció social: de la teoria a la pràctica</i> 15M, ATTAC, PAH	48
--	----

<i>Participación política en perspectiva: entre la acción civil y la actividad institucional</i> Antonio Giménez Merino	71
--	----

<i>Sobre l'estat de la justícia a Espanya</i> Santiago Vidal	87
---	----

<i>Crisis europea, colapso del dogma neoliberal y auto-organización del conocimiento</i> Franco Berardi (Bifo)	102
---	-----

<i>Les crisis de la crisi</i> Josep Ramoneda	113
---	-----

Col·laboracions

<i>De las participaciones preferentes, y de lo que se puede hacer con ellas</i> Ruben Barberà	124
--	-----

<i>Reiniciando nuestras vidas. Una perspectiva subjetiva del 15M</i> Julio BCN	127
---	-----

<i>El camino al MundoReal™</i> @Ciudadano_zero	131
---	-----

<i>Cuartos conectados para ser, cuartos conectados para “hacer”</i>	
Remedios Zafra	134

Editorials

<i>El inconsciente colectivo</i>	
Medir Plandolit	139

<i>Y de repente, despertamos</i>	
Medir Plandolit, Aida C. Rodríguez, Cristian Palazzi	141

<i>La informació banalitzada</i>	
Cristian Palazzi	143

<i>A l'altra banda del mirall</i>	
Aida C. Rodríguez	145

<i>La confianza en la justicia</i>	
Sandra da Silva	147

<i>Perdre la por</i>	
Cristian Palazzi	149

<i>El #15M está en la calle</i>	
Cristian Palazzi	151

<i>La independència del 99%</i>	
Cristian Palazzi	153

Conclusions	155
--------------------------	-----

PRÒLEG

Pere Ventura

Ja són aquí els amics d'Informa't, com cada mes, des del juny del 2011. Vénen cap a quarts de sis de la tarda i convoquen oracles i oïdors. Intel·ligents i sensats els uns i els altres, convidats a intentar emmarcar el deliri creixent d'irracionalitat que ens governa i posar una mica de seny a les nostres aspiracions, al dia a dia, a la vida, en definitiva. Ens informem tots plegats sobre un munt de qüestions importants, transcendents, en traiem conclusions, a cops sí i a cops no.

Els amics d' Informa't. Bé, en realitat no som amics i, de fet, no ens coneixíem de res, i entre alguns d'ells tampoc quan van començar amb això de les conferències. Però cada mes, mes i mig, són aquí. Amables i prudents, també decidits. Conformen una personalitat que sempre m'ha cridat l'atenció: gent decidida a fer alguna cosa. Personalment us diré que a mi sempre m'ha faltat la decisió que cal per fer les coses al més noblement possible. Vull dir que sempre he considerat una bona vida aquella que es viu noblement i sempre he tingut la sensació que no era el meu cas. I enteneu per noblesa allò que més us convingui, però sense dubtar-ho ni un segon demanaria aquesta decisió al geni de la llàntia, en cas que se'm presentes, i us ben juro que la frego cada dia... Però res.

Vull entendre la noblesa com allò que cal per poder anar vivint sense tenir la sensació que t'estan donant pel sac dia sí, dia també. Vull entendre l'estat del benestar com aquell que és té per a poder anar vivint tractant el que t'envolta com voldries ser tractat tu mateix. Tan simple com això. I no hi ha noblesa quan col·labores amb el teu silenci que els més llestos de la classe siguin els que ens diguin on hem de posar els nostres guanys, quin benefici hem de treure del nostre esforç, com l'hem de gastar, com ens hem de vestir i què hem de menjar i pensar per ser tan llestos i guanyadors com ells.

I com cada mes, mes i mig, han tornat els amics d'Informa't. Amables i prudents, sempre decidits. Ara ja som una mica més amics. Jo els rebo, amablement i prudent aquí, al Cercle, des del primer dia. Sóc qui obre la porta, els preparo una taula amb dos cavallets, i els hi instal·lo un parell de micròfons. Una mica de llum. Estenem la pancarta davant la taula: Informa't BCN.

Pujo al control i regulo els volums durant les conferències. I no m'hi fico massa (el broc de la meva llàntia és microscòpic) però escolto gent sensata i decidida, amb sentit comú, que no s'omple la boca, que té coses a dir. I veig la gent que escolta i pregunta, que proposa, que s'indigna, que té o no té esperança,... Que vol viure noblement. I jo... Bé, jo intento només regular el volum dels micròfons perquè la conferència pugui sentir-se el millor possible.

INTRODUCCIÓ

L'anomenada crisi financera feia més de tres anys que havia esclatat. Les conseqüències de la fallida del sistema bancari mundial ens arribaven, en un primer moment, amb comptagotes. La majoria dels ciutadans que coneixem continuaven tenint, més o menys, la mateixa vida. Llegíem titulars apocalíptics als diaris sobre el nostre futur. Des de “generació perduda” fins a “mai més tornarem a viure com fins ara”. Eren frases que evidentment ens sobtaven però que no ens acabàvem de creure. Fins que el pes del seu significat ens va caure al damunt com una llosa de pedra. Va ser aleshores quan ens vam adonar del significat de les conseqüències de la crisi econòmica. Però encara ens faltava entendre les causes.

Volíem fer quelcom i no sabíem què. Volíem protestar però no sabíem exactament què cridar. Estàvem indignats però no teníem molt clar contra què o qui. Els fets s'esdevenien amb molta rapidesa, tanta que la majoria de nosaltres no érem capaços de comprendre ni, sobretot, entendre'ls com quelcom global. De cop i volta, aquella vida plena de comoditats i estabilitat que la societat ens havia promès que aconseguiríem viure si estudiàvem, treballàvem i ens convertíem en ciutadans modèlics, ja no hi era. Tot allò s'esfumava. La seguretat i la societat del benestar en general semblava que s'esfondrarien com un castell de cartes. Afloraven elements amenaçadors com els populismes més ignorants i les demagògies transnacionals de majories parlamentàries al servei de conglomerats financers sense escrúpols. Davant d'aquest precipici però, també érem conscients que res es destrueix ni es construeix de la nit al dia. El canvi que molts hem entès que s'ha de començar a provocar requereix molta serenitat, clarividència i harmonia social. Uns elements que, evidentment, difícilment poden créixer enmig de dades esgarrioses d'atur, de desnonaments, d'acomiadaments massius i recessió econòmica sistèmica.

Des dels mitjans de comunicació tradicionals, convencionals i generalistes se'ns va bombardejar amb conceptes de macroeconomia i sistemes de finances avançats com si sempre se n'hagués parlat. La majoria de la població vam començar a sentir històries d'unes agències de qualificació, d'uns ràtings, d'uns mercats invisibles, d'uns deutes estranys i d'un país, Alemanya, que de sobte era qui ens havia de dir si cobraríem pensió o no, si ens salvaríem de ser cremats a l'infern o no.

Abans de fer res, abans de cridar i abans de sortir amb la nostra indignació per bandera, vam pensar que ens havíem d'informar sobre tots aquells aspectes tècnics, filosòfics, polítics, socials i antropològics que avui són tan habituals en els *mass-media* com la previsió del temps i els mots encreuats.

Hem passat de viure en un país ric a formar part d'una segona categoria d'Estats que llastren els capdavanters. Són els que marquen el ritme econòmic, social i, finalment, polític. Hem vist com les sagrades constitucions nacionals han estat trepitjades tot prenent un cafè en el bar del Congrés de Diputats. Hem vist com una reforma laboral que es venia com la solució a les estratosfèriques dades d'atur, no només no les aturava sinó que les ha augmentat. Se'ns ha acusat de viure per damunt de les nostres possibilitats quan molts mai han arribat a final de mes, no per gastar més

del que tenien, sinó simplement per no poder gastar el que mai han tingut. Hem vist com el concepte de democràcia perdia força i valor davant una societat civil esfondrada i desanimada. Una societat civil escèptica davant qualsevol líder polític. La desafecció entre poble i governants ha arribat a sobrepassar límits impensables fa només uns anys.

Però també hem vist com aquesta societat abatuda està aprenent a aixecar el cap. Estem veient com les persones es tornen a connectar en xarxa, ja sigui als barris o a través d'Internet. Veiem com grups de ciutadans anònims s'organitzen i són capaços d'aturar desnonaments; com la cultura lliure aflora; com, en definitiva, ens tornem a mirar als ulls els uns als altres per intentar canviar aquest món.

L'edició d'aquest text a càrrec d'Informa't BCN representa les respostes a les preguntes que ens hem fet en els últims tres anys, com a ciutadans d'aquesta societat en crisi sistèmica que som. Aquest recull pretén donar eines per comprendre com hem arribat fins aquí i on ens trobem. Però, per damunt de tot, en aquestes pàgines s'hi troben alternatives, propostes i opcions per poder fer un món diferent, per poder crear una altra societat. És només un granet de sorra més, és el nostre granet de sorra.

CONFERÈNCIES

*La necesidad de implantar un control democrático del sistema financiero*¹
José-Antonio Estévez-Araujo

La visión del estado como algo soberano ha entrado profundamente en crisis. El proceso de globalización ha significado la transferencia de los poderes que tenía el Estado hacia las empresas privadas y los mercados. La mayor parte de las actividades del sistema financiero son de carácter especulativo y no hace nada para la consecución de una sociedad de economía sostenible y energías renovables. Su función debería ser la de asignar los recursos de la manera más eficiente y socialmente útil. Las génicas de *rating* son empresas privadas que tienen el poder de decidir el precio de las emisiones de deuda de un Estado sin tener que responder ante nadie. Los bancos inciden en estas empresas como parte del conglomerado del sistema financiero. Los responsables del proyecto de regulación de los mercados financieros en Estados Unidos, Gran Bretaña y la Unión Europea son los mismos que abogan por la desregulación. Las regulaciones responden al interés particular del sistema financiero. En filosofía política esto se llama “la captura del regulador”: Este problema no se podrá resolver ni afrontar si no hay una movilización y una clara consciencia ciudadana de que hoy el sistema financiero es el enemigo principal, si no hay una acción decidida de la ciudadanía para presionar al Estado convocando los mecanismos de la democracia directa y si la sociedad civil no inventa acciones que puedan poner en jaque a los bancos y a las entidades financieras. Si no afrontamos todo esto se seguirán aplicando este tipo de políticas restrictivas que agravarán más la crisis y de nuevo nos encontraremos en otra situación de crisis sistémica como la que ya tuvo lugar en septiembre de 2008.

Conceptos clave: crisis, desregularización, mercados financieros, Estado, bancos, sociedad, consciencia ciudadana, movilización

¹ Aquesta conferència va tenir lloc al Cercle de Gràcia el dia 7 de juliol de 2011

¿Se pueden regular democráticamente los sistemas financieros? ¿Es posible introducir regulaciones democráticas en este ámbito? Abordaremos esta cuestión desde el punto de vista de la filosofía del derecho, una filosofía que se ocupa de cosas de las que discutimos todos los días. La filosofía del derecho trata cuestiones como la justicia, el determinar qué es justo y qué no lo es. También se ocupa de la democracia, de cómo se puede poner en práctica y profundizar en ella. Desde la filosofía del derecho nos preguntamos hasta qué punto los sistemas representativos existentes son democráticos. Hasta qué punto el derecho es legítimo en la medida que sea fruto o no de un sistema democrático. Todos estos temas no son técnicos, son una preocupación ciudadana. Después de las movilizaciones de este año, estos temas están más que nunca en la conciencia de todos.

Para analizar estas cuestiones hay que empezar por el elemento central: el Estado. El Estado, y sobre todo el poder del Estado, es algo que ha experimentado una gran transformación, una transformación paradigmática como consecuencia del proceso de globalización y de la intersección de esta globalización y el neoliberalismo.

Desde la filosofía política hay la costumbre de hablar del Estado como de una entidad soberana, una entidad que tiene la facultad de decidir en última instancia lo que es derecho y lo que no lo es, una entidad con un poder superior a las otras organizaciones de la sociedad. Esta visión del Estado como algo soberano ha entrado profundamente en crisis como consecuencia del proceso de globalización. El proceso de globalización ha significado la transferencia de parte de los poderes que tenía el Estado hacia las empresas privadas y los mercados. Las empresas privadas han aumentado su tamaño y su poder, y ahora ya no está tan claro que el Estado pueda imponerles unas normas y obligarles a que las cumplan. Ahora, el estado ve que tiene que negociar con las grandes empresas privadas de igual a igual, y a veces, de inferior a superior. Esto sucede especialmente con las empresas transnacionales, sobre todo cuando el Estado quiere que dichas empresas inviertan en su territorio. Esto es algo que les sucede a todos los Estados. Este cambio de correlación de fuerzas entre lo público y lo privado, entre lo estatal y lo empresarial, es un factor que ha hecho entrar en crisis a todos los Estados aunque, obviamente, a unos más que a otros. Incluso Estados Unidos, que es el Estado más poderoso del mundo, no ha podido imponer la reforma que quería implantar a los bancos. No ha podido regular su sistema bancario a pesar de todo el dinero que el Estado norteamericano ha invertido en rescatar a las instituciones financieras. Estados Unidos quería regular el sistema financiero, quería introducir unas normas que impidiesen que volviera a suceder lo que sucedió en 2008. Los bancos no se lo han permitido. Cuando se han dictado las normas de regulación se ha suspendido su aplicación. Esto es algo que pone claramente de manifiesto que ni si quiera el Estado más poderosos del mundo tiene el suficiente poder para imponer unilateralmente su voluntad sobre conglomerados de grandes empresas como son las que componen el sistema financiero.

Si reflexionamos desde la filosofía del derecho sobre el poder político, el derecho y su eficacia, sin tener en cuenta que el Estado ya no dicta el derecho sin trabas, que ya no puede dictar y aplicar las normas sin oposición, estaremos elaborando un discurso que probablemente ya no tiene nada que ver con la realidad.

El interés sobre la regulación, sobre el funcionamiento y sobre la democratización del sistema financiero debe ser un interés que se extienda en la ciudadanía. Es un interés que nace de la constatación de que siempre nos encontramos con el obstáculo del poder del sistema financiero cuando queremos resolver problemas de tipo ecológico, cultural o económico. No es que el sistema financiero tenga la culpa de todo, pero cuando queremos abordar la solución de los problemas que nos preocupan, siempre nos encontramos que una de las barreras que hay es la que opone el poder del sistema financiero. Pensemos, por ejemplo, en la gran cantidad de recursos e inversión que requiere la transformación ecológica de la sociedad, el paso a una economía sostenible con la transición hacia las energías renovables. El sistema financiero no está haciendo nada para dirigir el ahorro de una sociedad hacia esa consecución. Sus actividades son, en mayor parte, de carácter especulativo. La función que el sistema financiero debería tener, incluso en una sociedad capitalista, es la de asignar los recursos de la manera más eficiente y socialmente útil. Esto es algo que no está cumpliendo y esta forma de actuar es la que nos llevó al desastre de 2008, cuyas consecuencias estamos viviendo ahora.

El problema de la vivienda es un problema que afecta a la gente que está hipotecada y a la gente que quiere comprar una casa. ¿Por qué la gente que está hipotecada está perdiendo su vivienda y por qué la gente que quiere acceder a una casa no puede? Entre otras cosas, porque la vivienda es cara como consecuencia de la burbuja inmobiliaria impulsada desde el sector financiero como una actividad especulativa. Las hipotecas están diseñadas para que los riesgos, como la bajada de precio de la vivienda o la subida de los tipos de interés, corran a cargo de la persona que firma la hipoteca. ¿Por qué es el tomador del crédito quién debe asumir todos los riesgos? Incluso, como ocurre en España, no basta con devolver la casa para saldar la deuda, sino que uno tiene que endeudarse más para pagar la diferencia al banco. Eso significa que el tomador del crédito debe correr el riesgo de que su vivienda baje de valor en relación con el préstamo que obtuvo del banco. Esto no sucede en otros países de la Unión Europea.

¿Qué hay detrás de las políticas de recortes sociales? ¿Quién está presionando a los Estados para que rebajen el gasto social para que se pueda privatizar como sucede en el caso de Grecia? Detrás de todo esto están los bancos y el sistema financiero. La Unión europea no está ayudando a Grecia, está ayudando a que los bancos alemanes y franceses, que son los que tienen los créditos y los títulos de la deuda griega, no pierdan dinero en esta operación. Para eso están haciendo que todo el peso de la operación recaiga en los ciudadanos griegos, en los asalariados, los jubilados, los desvalidos. El objetivo de la ayuda a Grecia no es salvar a Grecia, es salvar a unos bancos europeos que a su vez están endeudados con los bancos norteamericanos, entonces también se trata de salvar a los bancos norteamericanos. La Unión europea está sometida a la presión conjunta de la banca franco-alemana y de los Estados Unidos que defiende a su propia banca.

Las agencias de calificación o de *rating* tienen un poder inmenso que no está controlado democráticamente y en el que los bancos tienen mucha incidencia.

Tienen el poder de decir que las emisiones de deuda de un Estado no valen nada, que son arriesgadas. Eso significa que dicho Estado va a tener que pagar unos

intereses mucho más altos por su deuda de lo que pagaba hasta ese momento. Por ejemplo, el servicio de la deuda de Francia, es decir, lo que Francia paga en concepto de deuda, es equivalente a todo el dinero que Francia recauda con el impuesto sobre la renta. Es una parte muy grande sobre los ingresos del Estado. Y si se aplica un aumento del dos o del tres por ciento en los intereses que se pagan de una masa tan grande de deuda se genera una cantidad astronómica de dinero de forma automática. El poder de provocar esta situación lo tienen unas empresas privadas que se llaman agencias de *rating*. Estas agencias no tienen ningún tipo de responsabilidad ante nadie y sus mecanismos de cálculo de riesgo son más que discutibles desde el punto de vista científico. Sin embargo, ningún país ha sido capaz de acabar con ese poder, un poder de tres empresas que monopolizan esa tarea en el mundo entero. El poder de estas agencias es una manifestación del poder del sistema financiero. Quienes están más interesados en que sean las agencias de *rating* quienes valoren el riesgo de las emisiones de deuda de los Estados son las entidades que integran el sistema financiero.

La crisis de 2008 puso de manifiesto que el sistema financiero no estaba asignando los recursos de manera eficiente para obtener los objetivos sociales más útiles y conseguir proporcionar el mayor grado de bienestar a los ciudadanos. En lugar de eso, lo que el sistema financiero consiguió fue una debacle que llevó a que los Estados tuvieran que dedicar una enorme cantidad de recursos para salvar a los bancos más expuestos al peligro. Después se generó la crisis en el conjunto de la economía cuyas manifestaciones de mayor gravedad se dan en los países periféricos de la Unión Europea y del Mediterráneo. Todo lo que hoy estamos viviendo tiene su origen en la crisis de 2008.

Encontramos dos grandes causas de la crisis del 2008. La primera es la globalización de los mercados financieros. La segunda es la desregulación de los mercados. Antes, la actividad de los bancos y la circulación de los capitales de un país a otro estaban reguladas de forma muy estricta por los Estados. La desregulación significa que todo ese control y normativas que servían para controlar las actividades financieras se fueron eliminando poco a poco. Los propios mercados y entidades financieras, al hacerse más fuertes, fueron exigiendo más libertad y más desregulación para poder hacer todo lo que ellos quisieran. La globalización de los mercados consiguió que el sector de la economía se globalizara y tuviera la capacidad de presionar a los Estados para que aceleraran la desregulación. Si los Estados no desregulaban los mercados retiraban los capitales invertidos y podían llegar a provocar la caída de la moneda de dicho Estado y llevarle a una situación catastrófica.

Los mercados financieros obligan a los Estados a atender sus recomendaciones. Globalización y desregulación son dos procesos que se retroalimentan y se refuerzan. Un ejemplo claro de todo esto es ver lo sucedido en los Estados Unidos. A finales de la década de los años veinte, Estados Unidos vivió una situación parecida, el crack del 29. Para su recuperación, y para que esa terrible crisis no volviera a suceder, se creó un sistema de regulación y control de las actividades financieras, pero décadas más tarde, Estados Unidos ve como desde el presidente Reagan, hasta al presidente Clinton, toda esa normativa se va eliminando y se va permitiendo todo aquello que se

había prohibido después del crack del 29. Se eliminaron las prohibiciones, y como una profecía auto cumplida, en otros niveles, tuvo lugar otro crack, el del 2008.

Si el problema es la desregulación, la solución debe ser la regulación. Si no se regula el sistema financiero está demostrado que es capaz de desestabilizar y producir situaciones de crisis sistémica. Entonces, hay que regular, intervenir y prohibir determinadas acciones y situaciones. Todo esto parecía muy claro después de la crisis del 2008. Parecía que todo el mundo estaba de acuerdo en que el neoliberalismo se había acabado, que la idea que los mercados se auto-regulaban era una falacia, una mentira. El Estado debía regular a los mercados. Al cabo de un año de todas estas reflexiones, se vio que los proyectos surgidos en Estados Unidos, Gran Bretaña y la Unión Europea no se pudieron llevar a cabo por la oposición del sistema financiero.

El premio Nobel de economía Joseph Stiglitz lo explica muy claro cuando habla de los equipos del ámbito financiero de los presidentes Bush y Obama. Stiglitz explica que Obama no supuso ningún cambio respecto a Bush en lo que se refiere a la regulación del sistema financiero. Los que trabajan para Obama son prácticamente los mismos que trabajaban para Bush en el ámbito del sector financiero. No ha habido ninguna modificación en el equipo del presidente Obama que pudiera hacer pensar que la política financiera fuera a cambiar, porque los encargados de regular el sistema financiero son los que desde hace años abogan por desregular el mismo sistema financiero. ¿Cómo vas a poner a regular a personas que quieren desregular? Esto no es casualidad, es un ejemplo de cómo el sistema financiero ha ganado el pulso al Estado, si es que ha habido algún pulso. Wall Street en Estados Unidos y la City en Inglaterra son los conglomerados de entidades financieras que han impedido que se llevaran a cabo las reformas previstas y necesarias que debían haberse abordado en este ámbito.

A nivel global existe el Comité de Basilea, una especie de foro internacional formado por unos cuarenta países donde se discuten las normas que deben regular a los bancos. Si hacemos un repaso a las medidas que Basilea adoptó después de la crisis bancaria nos damos cuenta que no hay ningún cambio sustancial, que los problemas de fondo siguen sin abordarse. Por ejemplo, las recomendaciones de Basilea y de muchos reguladores, son planteamientos que sólo tienen en cuenta el riesgo que corre cada banco por separado, de forma aislada. De forma singular se le exige a cada banco que aplique unas normas para evitar riesgos excesivos. Lo que no tiene en cuenta el comité de Basilea es el problema del riesgo sistémico: ¿Qué sucede si un banco grande quiebra y provoca un efecto dominó que hace que los demás bancos entren también en quiebra? Ningún regulador ha adoptado ninguna medida que evite este riesgo. De hecho, el comité de Basilea consultó las normas que debía aplicar a los mismos bancos que Basilea debía regular. Quienes dicen cómo deben regularse los bancos son los mismos bancos. Es como si un centro penitenciario estuviera vigilado por los mismos presos.

Las regulaciones responden al interés particular del sistema financiero. No tienen por qué tener en cuenta el interés de los usuarios, de los Estados o de los servicios públicos. En filosofía política esto se llama "la captura del regulador": el regulador cae bajo el poder de quienes tiene que regular. Uno de los mecanismos que hacen posible la captura del regulador es el mecanismo de las puertas giratorias. Las

personas que trabajan como directivos del sistema financiero pasan luego al sector de la administración pública, y luego vuelven al sistema financiero. Con una situación de puertas giratorias es muy difícil que el órgano regulador del Estado tenga suficiente distancia e imparcialidad respecto a lo que tiene que regular.

Hay que regular el sistema financiero pero el sistema no se deja. El sistema financiero tiene suficiente poder político para evitar que el Estado regule. Puede presionar a los estados desde fuera, puede infiltrarse por el mecanismo de las puertas giratorias, puede presionar con la financiación de las campañas de los partidos políticos, puede utilizar los vínculos que hay entre determinados políticos y los intereses del sector financiero. Está dentro y fuera. El Estado, sin ayuda, por muy buena voluntad que tenga, no es capaz de regular por sí solo el sistema financiero y adoptar todas las medidas necesarias para conseguir que el mismo sistema financiero reoriente su tarea hasta conseguir la consecución ecológica de la sociedad, que los recursos no se utilicen para especular sino para el bien común de los ciudadanos.

Un ejemplo claro de cómo funciona la especulación y de cómo nos afecta, lo podemos ver en el sector de los precios de los alimentos. ¿Por qué suben los precios de los alimentos? Una de las razones es la especulación financiera. Tradicionalmente, en la agricultura se ha utilizado el llamado contrato de futuros. Es un contrato en virtud del cual el agricultor se compromete a vender la cosecha al mayorista a un determinado precio en un determinado plazo. Es un elemento que transmite seguridad en las transacciones en un ámbito en el que tienes que adoptar decisiones a largo plazo. El problema surge cuando aparece un mercado de contratos de futuros en el que la gente compra los contratos y no los alimentos. Por ejemplo, alguien puede pensar que el precio del grano de arroz va a subir. Esta persona comprará contratos de futuros que le permitan comprar grano de arroz al precio de hoy. Si el precio del grano sube esta persona podrá vender los contratos de futuros más caros de lo que le han costado. Si todo el mundo hace lo mismo, los contratos de futuros para comprar el grano de arroz irán subiendo de precio debido a los movimientos especulativos y al final el precio del propio grano de arroz subirá. Pero los agentes involucrados en esta especulación no tienen nada que ver con la agricultura, ni con el agricultor ni con el comerciante. Son agentes que sólo especulan con estos títulos y contratos. El resultado es que los alimentos suben de precio y mucha gente muere de hambre, sobre todo en los países del sur. Esto no debería permitirse. Toda esta inventiva de la ingeniería financiera debería reorientarse hacia los objetivos que nos preocupan a todos. ¿Pero cómo se puede hacer esto si el sistema financiero tiene tanto poder?

El modelo es Islandia. Este problema no se podrá resolver ni afrontar si no hay una movilización y una clara conciencia ciudadana de que hoy el sistema financiero es el enemigo principal, si no hay una acción decidida de la ciudadanía para presionar al Estado convocando los mecanismos de la democracia directa y si la sociedad civil no inventa acciones que puedan poner en jaque a los bancos y a las entidades financieras. Si no afrontamos todo esto se seguirán aplicando este tipo de políticas restrictivas que agravarán más la crisis y de nuevo nos encontraremos en otra situación de crisis sistémica como la que ya tuvo lugar en septiembre de 2008.

*De l'economia de mercat a l'economia de la consciència*²
Joan Antoni Melé

La comprensió del projecte de la banca ètica i del que cal fer per passar d'una economia de mercat a una economia de la consciència, és a dir, per integrar l'economia a les nostres vides. La primera proposta que ens planteja és canviar el concepte de treball per entendre'l com a realització personal de l'ésser humà: tu treballes perquè tens l'oportunitat de portar al món les teves capacitats. La segona proposta, consisteix a repensar els diners, és a dir, entendre que amb els teus diners manifestes la teva voluntat. Cal posar els diners al mateix lloc on tenim les idees, els ideals i els sentiments, si no, el món no canviarà. Tercera, canviar la relació amb la banca: cal fer la nostra comptabilitat i veure mes a mes, any a any, quina part dels vostres diners poden servir a tirar endavant projectes. Això és un procés de curació social. Quart, el tema del consum. Cal pensar amb quins criteris consumim. Cinquè, la sortida de la crisi és un tema de creixement personal i representa un canvi d'actitud, de la passivitat a la responsabilitat. La banca ètica és un exemple de tot això. Cal buscar bancs que aportin valors a la societat, que siguin responsables, que utilitzin els diners de manera conscient.

Conceptes clau: economia, banca, consumisme, especulació, treball, creixement personal

Hem de començar fent una reflexió sobre el moviment que es va iniciar amb el 15M. Per això m'agradaria compartir algunes preguntes amb vosaltres.

² Aquesta conferència va tenir lloc al Cercle de Gràcia el dia 14 de juliol de 2011

Per als que ja estàvem quasi desesperats pensant que la societat tenia un “encefalograma pla”, i pensant si és que realment estàvem tots morts, el 15M ens ha fet veure que encara hi havia vida, que podíem encara restablir el malalt, que podíem reviure'l fent un boca a boca o un massatge cardíac, perquè hi havia moments que semblava que tot això estava mort. El moviment ha estat, sobretot, d'indignats, i un “reaccionem!” Per això us convido a fer-vos la pregunta següent: per què hem trigat tant? Com és que s'ha trigat tant a arribar aquesta situació d'indignació i a començar – no hem reaccionat encara- a parlar de reaccionar. I faig aquesta pregunta perquè quan Informa't BCN em va convidar a venir a fer aquesta conferència em va proposar que parlés sobre qui són els responsables de la crisi actual. No seré jo qui ho digui. Jo us convidaré a fer la reflexió sobre qui són o qui som els responsables de la crisi. Com hem arribat a aquesta situació?

Crec que hem trigat molt perquè fins ara la crisi, en aquests últims tres anys, no ens havia afectat de manera directa. Fins que no ens ha tocat a nosaltres no hem reaccionat i aquí, permeteu-me que us digui, jo crec que hi ha un cert egoisme. Hem reaccionat quan ja ens feia mal a nosaltres. Parlant amb companys que també estan en moviments socials, hem comentat que ja fa moltes dècades que la crisi social és profunda, que afecta milions de persones d'una manera inhumana, que és cruel, perversa, i tot i així no havíem reaccionat. Per tant, en aquests moments, reaccionar i dir que els culpables de tot són els sistemes financers internacionals, els bancs i els banquers o les grans multinacionals i, innocentment, creure que nosaltres només som víctimes, vol dir que no hi ha sortida d'aquesta crisi. És a dir, fins que no ens adonem que nosaltres i el sistema hem compartit els valors, fins que no siguem autocrítics no hi haurà sortida. Comentava l'altre dia amb gent que he trobat del moviment 15M que he trobat a faltar algunes pancartes. Per exemple gent que digués: “jo també vull canviar, jo he de canviar, em comprometo a canviar.” Potser n'hi havia, però jo he trobat a faltar autocrítica. A les últimes dècades s'ha desenvolupat una certa temptació a caure en la innocència, ens hem convertit en víctimes de tot, pobres de nosaltres. En una societat en la qual tenim moltíssims drets, responsabilitats poques i som víctimes de tot el que passa. Fins i tot, per exemple, tenim cinc milions d'aturats i reclamem al govern que creï llocs de treball i tothom troba normal que el govern hagi de crear llocs de treball, i el govern i els partits polítics assumeixen el repte. No sé fins a quin punt és així. Avui intentaré fer reflexions que plantegin dubtes en aquest sentit. Trobo a faltar gent que digui: “això em tocava a mi, crear llocs de treball.” O bé: “quants llocs de treball podria crear?” Perquè des de la meva feina he conegut empresaris a qui, malgrat la crisi, el negoci els va bé, que podrien ampliar llocs de treball i que no volen.

Llavors hem desenvolupat aquesta innocència esperant un Estat protector que ens ho arreglés tot, i a mi em preocupa que algun dia l'Estat ens ho arregli tot. Em preocupa moltíssim perquè els que tenim una edat, d'Estats protectors i líders que ho han volgut arreglar tot ja n'hem tingut massa. Jo encara somio que els ciutadans, la societat civil, algun dia serem lliures, serem responsables, capaços de cooperar entre nosaltres i transformar la societat. No vull que m'ho faci ningú, no vull que m'ho vinguin a arreglar com a un nen indefens, m'agradaria fer-ho jo mateix amb altra gent que vulgui participar del canvi.

El títol de la xerrada d'avui és “d'una economia de mercat a una economia de la

consciència”, perquè portem pràcticament tres segles d’economia de mercat. De fet, l’economia moderna va començar al mil set-cents i escaig, quan Adam Smith, el conegut com a pare de l’economia moderna –ell era professor d’ètica a la universitat de Glasgow- va veure que els éssers humans som egoistes, que sempre busquem el màxim benefici personal i això no ho canviarem. Aquesta hipòtesi la seguim defensant avui perquè quan ens contemplem veiem que som egoistes. La pregunta és: això no pot canviar? No ho volem canviar? O estem disposats a eradicar aquesta hipòtesi de partida i a transformar la societat des d’una nova hipòtesi que digui: l’ésser humà ja no serà egoista, ja no es comportarà d’acord a aquestes premisses. Fixeu-vos que, durant aquests tres segles de mercat va haver-hi una època en què hi havia una certa polaritat entre el capitalisme i el comunisme. Un apel·lava a l’individualisme total, a l’egoisme total i l’altre reclamava un cert valor de la comunitat davant l’individualisme, però d’alguna manera, des del meu punt de vista, cap dels dos se n’adonava de la capacitat de l’home de ser lliure. És un tema que l’han deixat de banda, pot semblar filosòfic però és vital en aquest moment. Adoneu-vos que els éssers humans podem ser lliures, podem decidir què volem fer de les nostres vides, i això hauria de formar part de la nova economia, d’una economia de llibertat, no una economia d’instints, que és al cap i a la fi, l’economia de mercat. Una basada en el capitalisme ferotge, l’altra en una comunitat en la qual l’individu no tenia lloc. Aquesta polaritat es trenca a l’any vuitanta-nou, quan cau el mur de Berlín i els països comunistes s’ensorren en quatre dies. Això dóna més força a aquest capitalisme i assistim a l’anomenada globalització. Han globalitzat l’economia, la producció, la circulació de mercaderies i hem vist que això portava a uns extrems malaltissos. Globalitzar el mercat en si mateix no és necessàriament dolent, el problema és com ho hem estat fent i veure com podem participar tots.

La globalització ha significat el creixement pel creixement, el creixement com a objectiu. És més: avui, després de tres anys de crisi els governs diuen: com podem tornar a reactivar l’economia per tornar a créixer? És a dir, se segueix mantenint la premissa del creixement. Això és el que s’ensenya avui dia a les facultats d’economia, on es continua ensenyant l’economia com fa quaranta o cinquanta anys. Per cert, els llibres de text són els mateixos, ho he comprovat. No sé si tots, però la majoria, a la Universitat de Barcelona, a la facultat d’economia, el llibre de text de Teoria Econòmica, que és el que s’està estudiant, és el mateix que jo vaig conèixer fa quaranta anys. La llei de l’oferta i la demanda, els mateixos gràfics, les equacions matemàtiques, tot exactament igual. I quan parlo amb els professors, els dic: “però, com esteu ensenyant això si el món ha canviat i reclama nous principis?” “És el programa.” - em responen. Doncs entre programa i programa hi podrien posar alguna cosa de collita pròpia perquè em fa l’efecte que en el món intel·lectual també hi ha hagut una tendència a la cosa fàcil, a no complicar-se la vida o, com ha denunciat fa poc Federico Mayor Zaragoza en un llibre que acaba de reeditar "Delito de Silencio": durant totes aquestes dècades de conflicte, no dèiem res, ni els intel·lectuals han dit res. Alguns sí, a la propera conferència en tindreu un exemple, però no tothom.

Per què quan parlem d’economia no els interessa a les facultats de Medicina? Mai m’han convidat a una facultat de Medicina a donar una conferència. Són metges però, que potser no faran servir els diners al llarg de la seva vida? No m’han convidat

mai a una facultat de Filosofia i Lletres, no m'han convidat mai a la de Belles Arts, només a escoles de negocis o escoles d'economia. És a dir, que ens hem despreocupat tots de l'economia, fins i tot els intel·lectuals. Això ens ha portat a una situació en la qual ens hem deixat dominar per la gent que ha dominat el món fins ara, que el continuen dominant i els que ens diuen que els mercats, el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial decideixen. Decideixen ells perquè els hem cedit tota la nostra voluntat. La ciutadania, la societat civil i els intel·lectuals no hem tingut el coratge de protestar. Com a mínim quan jo era jove tothom protestava –tampoc no ens va servir de massa –, però protestàvem, corríem davant la policia. Sembla que tot això ho hem anat deixant i hem arribat a la situació actual. Jo crec que hem de tenir el coratge de canviar tot el sistema i hem de tenir el coratge de dir que el sistema de mercat, tal com s'ha ensenyat, és fals. Es continua ensenyant a la gent –i ho sentireu a les notícies cada dia - que el mercat actual, el mercat del capitalisme liberal, es basa en la llei de l'oferta i la demanda, també anomenada llei de la competència. La qual cosa vol dir que en un mercat, un conjunt de persones, o en aquesta ciutat o aquesta nació, quan tinguem relacions econòmiques, sempre buscarem el màxim benefici personal. Per tant, el millor és aquest mercat lliure en el qual el tira i afluixa, la competència, farà que les coses es regulin i que finalment estiguem tots millor. Aquest és el principi, la hipòtesi del mercat actual, del mercat competitiu, de l'economia de mercat o l'economia del capitalisme liberal. Dit d'una manera més senzilla per traduir: sigues egoista, mira per tu i la resta que es fastiguegin. Això a una universitat evidentment no es pot dir, quedaria fatal. Allà ho dissimulen dient llei de l'oferta i la demanda. Llei d'oferta i demanda vol dir, que hi ha una llei que fa que ens comportem d'alguna manera.

Però analitzem el tema per saber si existeix aquesta llei. Realment, només ens podem comportar partint d'aquesta competència? O això és una opció que és la que ha funcionat fins ara, i tenim l'opció d'adonar-nos que els éssers humans, a banda d'éssers vius que mengem, consumim i treballem, tenim altres dimensions interiors? Que tenim, a més d'una consciència individual, una realitat que és que la humanitat forma una única vida, un únic organisme global amb la terra? I si els éssers humans estem més relacionats del que ens pensem? I si tot el que fem afecta els altres? Aquesta hipòtesi no és tal hipòtesi, fins i tot hi ha científics amb la teoria de Gaia que ja s'han adonat d'allò que els místics de tota la vida, orientals i occidentals havien dit, és a dir, que la humanitat és un únic ésser, i com a tal viu en un organisme -no sé si us heu fixat mai en la diferència entre un organisme i un mecanisme. En un mecanisme la màquina és la suma de les peces i és igual el que li passi a una peça, les altres no se n'adonen. En un organisme cada òrgan està vinculat amb la resta, cada cèl·lula està vinculada a les altres. Allò que li passa a cada cèl·lula, a cada òrgan, afecta les altres. Per a què l'organisme estigui sa, aquesta relació entre els òrgans i les cèl·lules ha de ser harmònica, ha d'haver-hi una relació permanentment viva. Quan això es trenca per algun motiu, llavors tenim malaltia, tenim mort. En aquesta societat, al llarg dels segles, dels mil·lennis, hem desenvolupat una individualitat, som éssers molt individuals, molt individualistes, i això no és dolent, perquè és el principi de la llibertat. Però un cop desenvolupada aquesta individualitat, aquesta llibertat, la tasca que ens queda a partir d'ara com a humanitat és desenvolupar el concepte o la consciència de comunitat, que no està renyida amb la individualitat lliure. Sense deixar de ser individus lliures, com

podem començar a ser comunitat? Com podem ser un organisme viu en el qual els uns comencem a pensar en els altres?

La primera proposta és la de canviar el concepte de treball. Fins ara hem defensat, i hem ensenyat als nostres fills, que hem de treballar per guanyar-nos la vida, però aquest és un principi nefast. El primer punt de conflicte de les nostres societats és que trebalem per guanyar-nos la vida. L'expressió "guanyar-se la vida" vol dir guanyar diners, així que fins i tot hem degradat el concepte "vida" als diners. Has de treballar, has d'estudiar, per tenir una carrera, per guanyar-te la vida. L'objectiu de la vida és treballar per guanyar diners per sobreviure de manera que ens hem reduït a la dimensió animal de la vida. Els animals, tret dels que estan vinculats a l'home, són pura supervivència, adaptació al medi i supervivència. Viuen per sobreviure, no tenen una funció, no poden triar el que faran. Un llop es comportarà tota la vida com un llop, a menys que estigui amb éssers humans. Els éssers humans podem triar fer quelcom amb sentit de la nostra vida. Hem de treballar, hem de sobreviure, però no és la funció essencial de l'ésser humà. Aquesta és la reducció animal a què se'ns ha portat i sembla que hem acceptat aquesta reducció i només vivim per sobreviure sense adonar-nos que podem decidir donar sentit a la nostra vida. Això és complicat perquè entrem en temes metafísics i tots hem perdut una mica el sentit de la nostra vida. Fins i tot estem a una època en la qual, quan parles de sentit de la vida, parles d'espiritualitat –paraula que a mi m'agrada utilitzar, sobretot en segons quins àmbits, i sobretot si veig que provocho -, i hi ha gent a la qual això molesta. No hauria de molestar perquè espiritualitat vol dir globalitat, és a dir, relacionar l'home amb la terra, amb l'univers. Això té sentit o no té sentit? Jo a les conferències dic que si no res té sentit, s'acaba la conferència en aquest moment i anem a prendre una cervesa, no ens compliquem la vida. Realment, si res té sentit, no vulguem buscar un equilibri social, una harmonia, no vulguem buscar res perquè no trobarem res. Si res té sentit, si l'home no pot ser lliure, ens podem escarrassar buscant, que no trobarem res. Ara bé, mirem l'interior de cada ésser humà i mirem la història de la humanitat des del Renaixement, per exemple, fixeu-vos en el canvi rotund que va suposar, en aquell ressorgir tant de les arts com la pintura, l'escultura, l'arquitectura, com de la ciència que va implicar. Ens recorda que el que podem fer els éssers humans és espectacular. Demostrem que tenim una dimensió superior, és igual com li vulgueu dir, digueu-li espiritual, holística, quàntica, és igual, una dimensió superior que ens permet descobrir les lleis de l'univers i ens permet a més a més, manipular-les per ser lliures. Us posaré un exemple: l'ésser humà sempre ha volgut volar. Hi ha gent que ho ha intentat i s'ha matat, fins que un dia, després de Newton, que va descobrir la llei de la gravitació universal, l'ésser humà va descobrir les lleis de la natura. L'ésser humà, quan descobreix les lleis, descobreix la veritat, la llei ja no el determina. O sigui: quan descobrim totes les lleis de la natura podem crear artefactes –globus, ala deltes, avions, avionetes -, podem volar sense que la llei ens determini. El coneixement de la llei ens fa lliures. Això fins i tot és als textos religiosos, per exemple: quan coneguis la veritat seràs lliure. Doncs, si això hem estat capaços de fer-ho amb les lleis naturals, la meua afirmació, la meua proposta és que també som capaços de fer-ho amb altres tipus de llei. Els éssers humans ho poden conèixer tot, i a mida que van coneixent la veritat són cada vegada més lliures. Si només ens deixem arrossegat pels instints, si només fem allò que ens dona la gana, doncs hem de ser

conscients que la gana per definició, no és llibertat, la gana és una necessitat. Quan ens movem perquè ens dona la gana, expressió que utilitzem freqüentment i que desemmascara això, un instint profund, no som lliures. Quan busquem la veritat, i la veritat sempre és global, quan mirem no els que ens convé dir, de manera limitada i directa, sinó el que ens convé a tots com a comunitat, descobrim altres lleis que ens permetran ser lliures.

Per tant, el primer concepte que hauríem de canviar és el concepte de treball. Jo no només treball per guanyar-me la vida, sinó que treball pels éssers humans. Tots tenim capacitats diferents, aquesta és la nostra grandesa –cadascú de nosaltres és diferent del que té al costat, cadascú pot aportar coses al món – aquesta comunitat que formem entre tots, en aquest organisme global que som la humanitat, cadascú té l'oportunitat de portar al món les coses que els altres no tenen. Com? A través del seu treball. Seria interessantíssim tornar al concepte de treball com a realització personal de l'ésser humà, és a dir: tu treballes perquè tens l'oportunitat d'aportar al món les teves capacitats. Evidentment has de tenir un sou per viure, això no ho discutirà ningú, però vendre el treball com una mercaderia més en un mercat de compravenda de treball degrada el treball, que és una dimensió espiritual superior dels éssers humans, a una mercaderia més. Discutim entre empresaris, sindicats i treballadors sobre si el nostre treball val més, val menys... Quan amb el salari l'únic que hauríem d'assegurar és que tothom tingués cobertes les seves necessitats i aquest hauria de ser, precisament, l'àmbit de l'economia, que tothom tingués les seves necessitats bàsiques cobertes, i treballar no per guanyar més o per menys, sinó per aportar les teves capacitats al món. A més, quan treballem per gust, per aportar al món allò que tu tens, et sents feliç i realitzat com a persona. En la meva experiència al llarg de la vida, la gent que ha treballat per diners, encara que hagin guanyat molts diners, no són feliços. I aquesta és la societat actual. Tenim una societat on la meitat està en conflicte perquè no té treball, no té uns mínims de vivenda, de menjar i ho passa molt malament, l'altra meitat està a l'opulència però han d'anar a psicòlegs i fins a dalt de pastilles perquè la seva vida no té sentit. És a dir, a un li sobra el que l'altre necessita. Un està fastiguejat i l'altre també està fastiguejat. Ens hauríem de preguntar si aquesta societat té sentit i tenir el coratge de, com deia al principi, mirar a dins i preguntar-nos si la vida té algun sentit. En els enterraments sempre em diuen que digui alguna cosa del difunt. Hauries de dir què ha estat la seva vida, i amb algunes persones és summament complicat. La pregunta és, quan et moris, què diran de tu? Què hauràs fet de la teva vida? Què has aportat com a ésser humà? I moltes vegades no hem aportat res. Hem treballat, hem estat estimats, però tota la capacitat creativa dels éssers humans, en tant que éssers creadors, no l'hem sabut veure ni desenvolupar. Només quan perdem la por i apareix la llibertat que portem a dins, som éssers extraordinaris. La majoria de nosaltres no som conscients de quines capacitats tenim. Vivim tota la vida tancats en un treball per sobreviure. Ho dic per experiència pròpia, ja que he estat trenta anys a una caixa d'estalvis, fins als cinquanta-cinc. Aleshores vaig tenir l'oportunitat de dir-me que potser hauria de fer alguna cosa amb la meva vida. Des d'aleshores he descobert el significat de treballar per un sou i per una seguretat, perquè sempre tenim por, sempre busquem seguretat a fora perquè no tenim seguretat a dins. Com que he viscut el canvi que suposa renunciar a tot per una vegada a la vida fer allò en el que creus, m'he adonat

que la gran seguretat, allò que estabilitza la vida, és que tinguis la seguretat a dins teu, i que fora ja pots tenir un terratrèmol que no et mourà. Aquesta seguretat la tenim tots.

Llavors, la primera proposta per a una nova economia seria canviar el concepte de treball i buscar un tipus de relacions on sigui igual el tipus de treball que facis. L'altre dia comentava a uns estudiants: "potser a tu t'agradaria treballar en una cosa i no trobes feina, és igual, però en allò que facis pots treballar amargat tot el dia perquè tens un mal salari o pots treballar pensant que això és un servei que donaré a la resta, ho faré amb tota la meva capacitat perquè el món gràcies a mi estigui millor." Qualsevol treball el pots fer amb cara de fastiguejat o pots dir: "m'és igual, no és el treball de la meua vida però independentment, com a servei intentaré brodar-ho perquè quan els altres es trobin amb mi, millori la seva vida." És a dir, penso en mi o penso en els altres? Primer punt de canvi. I això costa moltíssim perquè canviar l'economia és canviar el treball, i això depèn de nosaltres. No busquem una llei. No vull més lleis ja! Em sento aclaparat, cada dia surten noves lleis. No em sento lliure quan hi ha lleis. Si una cosa la puc fer quan descobreixo que és correcta, no vull esperar que hi hagi una llei que m'hi obligui. Aquest és el canvi del futur, el canvi que surt de l'ésser humà quan descobreix allò correcte i ho comença a fer. El primer canvi que hi ha d'haver és el treball com a servei a la comunitat. Hi ha gent que diu que això és sospitós. No sé perquè hauria de ser sospitós. Independentment que reclamis un salari digne –després parlarem del tema dels salaris- és un tema de servei a la comunitat, aquest ha de ser el primer canvi. I el segon canvi és el de les relacions amb els altres i els diners. I aquest és el més complicat, perquè és molt fàcil criticar els bancs, les caixes i els banquers del Fons Monetari Internacional i tots aquests que ens va tant bé que hi siguin. Llàstima que ja no tenim a Bush... Però reflexionem una mica sobre com ens relacionem amb l'economia del dia a dia. El que parlàvem abans, per què la majoria de gent no s'ha preocupat de l'economia? Quan anava a fer conferències, deia: "no digueu que parlarem d'economia, poseu un títol enganyós, que vingui la gent i quan siguin allà ja s'ho trobaran." Perquè quan parles d'economia no ve ningú. Diuen que no els interessa l'economia, però aquest plantejament és molt egoista perquè l'economia ens afecta a tots, si no t'interessa pots dir que els altres no t'interessen. Comencem a dir les coses d'una manera provocadora perquè si no, no acabarem de despertar. T'ha d'interessar l'economia perquè si hi ha milions de persones amb problemes i no t'interessa, vol dir que no t'interessa la gent. Llavors, primer, canviar el concepte de treball i segon, l'economia ens ha d'interessar a tots a partir d'ara amb totes les seccions del dia a dia i a cadascú de nosaltres. I sobretot, a l'hora d'utilitzar els diners, perquè el tema dels diners és dels més foscos de l'ésser humà. Les forces més poderoses del subconscient es manifesten quan parles dels diners. També amb la sexualitat, però encara de forma més poderosa amb els diners. Jo ho he experimentat i es així que la gent abans t'explica la seva vida íntima sexual que la seva relació amb els diners. En diàlegs personals a l'oficina, quan començo a parlar del tema dels diners noto com la persona se sent violentíssima. No volen que els parlis de diners perquè sabem que allà surten totes les nostres contradiccions, la part més fosca de l'ésser humà que està vinculada amb la por, amb la mentida, amb la cobdícia i sobretot amb l'afany de poder que tenim sobre els altres. En hauríem de preguntar perquè volem tenir poder sobre els altres. No parlaré avui d'un tema de psicologia, perquè no és la conferència, però el que digui que

no vol tenir poder sobre el altres... Bé, tots hem tingut alguna fantasia econòmica, per exemple amb el fet que ens toqui la loteria. Plantegeu-vos què faríeu si us hagués tocat la loteria, uns quants milions d'euros. En aquestes fantasies del subconscient afluïren, es mostren, no qui voldríem ser, sinó qui som. És a dir que hi ha una part que és qui voldríem ser, i una part fosca que ens arrela a terra i que no ens deixa volar cap a on voldríem anar. Jo us convido a fer una revisió del vostre subconscient. Jo a vegades comento que he desenvolupat un descobriment nou, el vull patentar i és que es pot fotografiar, es pot mostrar el subconscient de les persones: l'extracte de la targeta de crèdit. L'extracte de la targeta de crèdit de les persones és la fotografia literal del subconscient, perquè allà veiem en què gastem els diners en èpoques de crisi. En moments on no arribem a final de mes te n'adones que prenem decisions que no les pren un jo despert, lliure, individual. Són forces que tenim a dins, que ens manipulen des de fora, o des de dins mateix, per fer coses que mai faríem d'una manera conscient. Us convido a fer aquesta reflexió personal sobre com estem utilitzant els diners, nosaltres, no els bancs o els banquers, no, vosaltres, jo, els que esteu en aquesta sala. I aleshores, proposar mesures de canvi personal, que són les més dures. Costa tant canviar personalment que per això demanem que canviïn els governs, que canviïn els bancs. Demanem el canvi fora però no ens escolten, i no ens escolten perquè, com que no hem fet el canvi individual, no tenim força moral per convèncer a la resta que han de canviar. Només pots convèncer els altres quan tu ja has fet el canvi. Llavors tens la força moral de dir-li a l'altre que ha de canviar.

Us proposo aquest canvi personal sobretot pel que fa al tema que ens ocupa avui, el tema de la banca. Abans deixeu-me fer dues petites reflexions que faig sempre, dic que els diners els utilitzem de tres maneres al llarg de la vida. No només portant els diners al banc. Els fem servir per comprar, estalviem una part al banc o la caixa –caixes ja no, que no en quedaran- i donacions. Vull començar amb el tema de la donació, que és el més important. Una societat té més salut a mida que la gent és capaç de donar diners. I hauríem de ser capaços, quan tenim els nostres diners -nòmina o ingressos- de veure quina part necessitem per consumir, quina part hem d'estalviar per futures necessitats i quina part no gastarem mai i la podríem donar perquè altres poguessin tirar projectes endavant. Sobre aquesta tercera part no he conegut mai ningú que digués: "sí, em sobra una part que puc donar." La gent pensa que ho necessitarà, en canvi, la meva experiència al llarg de trenta-cinc anys en banca és que la gent ha anat estalviant diners, guardant perquè ho necessitarà i el dia de demà la gent es mor acumulant diners per al dia de demà. És una llàstima perquè el diner que s'acumula es podreix, no serveix per res. Jo he vist com es podrien milions en saldos de comptes corrents quan una part d'aquests diners es podrien donar perquè el món funcionés millor, però sovint no tenim coratge. Els diners ens tenen posseïts a nosaltres, nosaltres no tenim els diners. Els diners ens tenen a nosaltres i com que ens tenen agafats no ens en podem desprendre. Deixar anar els diners és un dels alliberaments més grans que pot tenir l'ésser humà. Donar una part del que tens, no només per obres de caritat, perquè la gent no es mori de gana, que això ja hauria d'estar resolt, sinó perquè milers de projectes, que podrien sortir en aquest moment, que són boníssims per a la societat i que crearien llocs de treball, no es poden finançar només amb crèdit, necessiten donació. Massa sovint, a la gent que té projectes ningú del seu voltant els vol donar

diners. A mi em visita molta gent amb projectes boníssims que no té res i un projecte no es pot finançar al cent per cent amb un crèdit. Però no estem disposats a donar. Ens tanquem. El gest nostre és aquest: jo, jo, jo mateix amb mi mateix, pel futur i per la por a quedar paralyzats. I això no ens ho canviaran des de fora. La sortida de la crisi és un tema de creixement personal i tot i que pot semblar filosòfic, jo crec que no ho és. Si no fem un desenvolupament, un creixement personal, una transformació com a individus habituats a la por a ésser lliures, a reconèixer que hi ha coses que no necessito i que als altres els hi calen. I si l'altre es cura i està millor gràcies al que jo li dono, jo m'estic curant perquè formem part d'una totalitat. Si no veiem això, repeteixo, no hi haurà sortida. Podrem trobar sortides temporals però les següents crisis seran més greus.

Per tant, recomanar una reflexió sobre els diners i la donació. Per què ens costa tant donar diners? Observeu-vos un dia quan vegeu que hi ha la possibilitat, quina força per dins us frena? "És que em caldrà per al dia de demà." Sempre tenim por al demà pensant que ens portarà coses que no podrem afrontar i no és veritat. I la gent que es prepara per al dia de demà amb diners, el dia de demà no resoldrà una cosa que amb diners no podrà resoldre i es diu destí. Els orientals diuen karma. És a dir: no t'escaparàs d'allò que necessites, ja pots acumular tota la riquesa de la terra, que si te l'han de treure per algun lloc te la trauran, perquè del que es tracta és que creixis personalment. Les dificultats, els conflictes, els entrebancs que porta la vida són per créixer. Per tant, el que és primordial és que aquesta societat necessita una curació urgent de donació. No ho puc dir perquè el secret bancari no em permet parlar, però hi ha milers de persones a les quals els sobren moltíssims diners i no en faran mai res a la seva vida. El malbarataran, el tiraran, o el deixaran acumulat a un banc i no servirà per a res, però no els hi pots dir que el donin. Jo us convido a fer la vostra comptabilitat i vegeu mes a mes, any a any de quina part dels vostres diners us podeu desprendre perquè altres projectes tirin endavant. Això és un procés de curació social.

Després el tema del consum. El tema del consum responsable per fi es coneix. Quan vaig començar, fa anys, a parlar del tema del consum ecològic, del consum responsable, em miraven com a un extraterrestre. Jo deia que havíem de fer un consum ecològic perquè estàvem destruint el planeta, ens destruïem la salut, destruïem llocs de cultiu –estaven ja entrant els transgènics amb Monsanto, que finalment s'ha conegut allò de la Monsanto- però us convido a fer la reflexió sobre els criteris amb què consumim. A on comprem? Ens preocupem de si el que estem comprant està destruint el planeta o com el destrueix? Si ens està destruint la salut? És un tema d'entrar a ser lliures, realment. No consumir per comoditat, per preu, per proximitat, sinó per consciència. No el que el mercat ofereix més a prop o més econòmic, com aquest anunci que ho diu, abans a La Vanguardia els diumenges i ara a la televisió: "yo no soy tonto." Què vol dir el lema "yo no soy tonto"? Vol dir que sempre comprarem el més econòmic perquè som intel·ligents. Això vol dir també que a la gent que busqui treballar, per què li he de pagar un salari digne? Li pagaré el salari més miserable que pugui perquè com que hi ha milions d'aturats "yo no soy tonto" i pago una misèria. El mateix criteri que tu utilitzes quan vas a comprar jo com a empresari el dic quan pago un sou: "yo no soy tonto"! Aquesta societat és tan intel·ligent... i estem ensorrats. Em pregunto: si som tant intel·ligents, si tenim tants coneixements, tanta ciència, tanta tècnica, com és que estem ensorrats? Ens estem carregant el planeta, tenim el caos

que tenim. Hauríem de ser més humils i pensar: què estem fent malament? Tots. Què he de canviar jo a partir d'avui? Una de les coses, a banda de la donació és el consum. Posar consciència en consumir i començar a exigir, i això es deia al 15M - un concepte que ha d'estar cada dia més a la societat- la transparència radical. Tenim dret que, quan comprem alguna cosa, hi hagi un informe que digui el cost social de producció i el cost mediambiental. Per què comprar fruita que ens ve de no sé quin lloc del món si aquí la tenim millor i probablement ecològica? No és un tema de preu i de mercat, perquè segons on vagis no tenen més. No compris al mercat. Sortim del mercat, que és el que ens posa la llei de l'oferta i la demanda, i anem cap a una economia d'éssers lliures que decidim com ens volem relacionar. Decidim entre els productors, els comerciants i els consumidors quina relació volem establir entre nosaltres. La del "yo no soy tonto"? A veure qui fastigueja més l'altre? O tots som éssers humans amb la mateixa dignitat, tots tenim família, tenim il·lusions, tenim ideals. Per què no ens curem els uns als altres? Per què no tornem a aquell diàleg antic que hi havia als mercats? al regateig antic dels temps de: tu quant necessites? Quant pots pagar? Per què no arribem a un punt on tots guanyem? Perquè seguim la llei del mercat amb criteris del que és més econòmic. No ho compris. És més econòmic però tens l'opció de no comprar-ho i començar a crear xarxes d'economia solidària, d'economia associativa que, per sort, n'hi ha molts exemples. Basem la nostra consciència en la llibertat, no amb una norma que posa un de fora, no buscant el màxim benefici.

Si tornés l'eufòria econòmica, com a Alemanya, en quatre dies ens oblidarien perquè en el fons estem immersos en un sistema on mentre a mi em vagi bé, no estem disposats a canviar per molt greu que et sàpiga la situació de la resta. No ens enganyem amb "indignados, reaccionad!" i aquestes diatribes que estan sortint perquè no ho estem fent, i no ho estem fent perquè no estem disposats a canviar. Per tant, el tema de la crisi és, sobretot, de canvi personal. Canvi radical personal. És a dir, donar sentit a la pròpia vida en el treball, el consum, l'ús dels diners quan comprem, quan estalviem. Canviar radicalment per dir que el que hem estat fent no ha servit. No esperem lleis, no esperem governs, no canviaran. Em pregunten la gent: què podem fer? Res, mentre no hi hagi una llei de finançament de partits polítics i tinguem partits polítics independents del poder econòmic. No és cap secret, ha sortit als diaris, que tots tenen préstecs de milions d'euros que no tornen. Es van reflatant de tant en tant, com a un l'any passat, que li van perdonar d'una tacada trenta-tres milions d'euros d'interessos. Els partits polítics necessiten que la societat surti, els ajudi, els faci suport amb decisions personals. La democràcia més gran que tenim, la tenim cada vegada que utilitzem els diners. Votar cada quatre anys està bé com a símbol romàntic de la democràcia, però cada vegada que utilitzem els diners estem votant, estem dient: a aquest món no li dono el meu suport, a aquest sí. El que diu què fantàstic és el Triodos Bank i porta els diners a la Caixa està fent suport a la Caixa, al Santander, al BBVA, al que sigui. Amb els teus diners manifestes la teva voluntat. Tenim un problema d'esquizofrènia col·lectiva perquè les idees i els sentiments van per una banda i la voluntat en forma d'idees va per una altra. Estem dividits i resoldre aquesta esquizofrènia, aquesta dicotomia és el repte d'avui. Posar els diners al mateix lloc on tenim les idees, els ideals i els sentiments, si no, el món no canviarà. Aquesta és una decisió individual, no ho farà ningú des de fora. Per això la crisi, finalment, ens ha

afectat, per adonar-nos-en que era un problema nostre. Tant de bo que la crisi se solucioni de seguida, que hi hagi prou indignació i reacció per adonar-nos que hem de canviar entre tots. Perquè, entre altres qüestions, aquí la crisi vol dir que molts han anat a l'atur. Penseu que la crisi greu és que estan morint cada dia milers de persones que no tenen el mínim per menjar. Això ens hauria de treure la son a la nit. Hem permès aquest sistema internacional i ara podem culpar qui vulguem, però a nosaltres ens ha anat bé mentre ens anava, i això no pot ser. Ho hem de canviar entre tots. La proposta de la banca ètica és una petita ajuda en aquest sentit. És a dir: utilitzar els diners de la gent mentre no els fa servir, anem al concepte antic de banca, anem a buscar empreses que aportin valors a la societat, que siguin responsables, és a dir, utilitzem els diners de manera conscient. No és l'única solució, us he parlat del consum i de les donacions, però la banca és fonamental el que és en aquests moments perquè mou cents de milers de milions. No estan arribant diners avui a empreses que tanquen. A Catalunya, per exemple, empreses del sector social i fins i tot hi ha ONG's fent ERO's i tancant perquè els han tancat les línies de crèdit i els diuen que no hi ha diners, però és mentida. Els mateixos bancs i caixes utilitzen cents de milers de milions per comprar entitats que es venen a preu de saldo, sent diners que s'han sanejat des del col·lectiu públic. Deixeu-vos d'indignar, estan bé les manifestacions i les pancartes però la solució a partir d'avui és tenir clar que amb els meus diners no faran això. Prendre consciència sobre els propis diners per ser lliures, que ningú decideixi per nosaltres la nostra vida, perquè és fonamental ser lliures i decidir si volem canviar la nostra societat. Aquesta és la nostra proposta de banca ètica.

La situació econòmica actual: resistències i solucions ³

Arcadi Oliveres

En aquesta conferència es fa un repàs d'algunes de les injustícies flagrants que s'estan cometent en molts països arreu del món, començant per Espanya, i es donen algunes claus per poder corregir la situació actual. Basada principalment en la crítica a l'economia, la proposta que se'ns planteja passa, en primer lloc, per atrevir-nos a ser conscients del que es fa amb els nostres diners, a quins interessos estan servint i quin és el mapa que dibuixa aquest marc d'influències suposadament impune. A la segona part del text se'ns donen algunes alternatives per a pal·liar els efectes de la crisi econòmica, com per exemple: sortir de l'euro, repartir les hores de treball, taxar les operacions financeres o aprofitar l'enriquiment cultural que suposa ser una terra d'acollida.

Conceptes clau: Indignació, crisi, alternatives, economia

³ Aquesta conferència va tenir lloc al Cercle de Gràcia el dia 21 de juliol de 2011

Ens hem d'indignar, però no n'hi ha prou d'indignar-nos, ens cal reaccionar davant d'aquesta situació. Fixem-nos que estem amb tota una sèrie d'actuacions que no és que hagin nascut d'això, però que tenen moltes vegades com a referents a dos joveníssims personatges. Un joveníssim personatge de 93 anys que es diu Stéphane Hessel, que va escriure un llibre que molts haureu vist o sentit que es titula Indigneu-vos, i després un altre llibre col·lectiu, però encapçalat per un altre joveníssim professor que es diu José Luís Sanpedro, que aquest no en té 93 sinó que en té 94, en el que ens diu: Reaccioneu! Doncs bé, estem una mica servint als ideals d'aquestes dues persones.

Jo, per la meva part, dividiré la meva explicació en dues parts, una primera part expressant allò que en podríem dir: les raons de la indignació i, una segona, en què intentarem dir com hem de reaccionar, o almenys com entenc jo que hem de reaccionar davant d'aquesta situació.

Començo pel primer, la indignació. La indignació té raó de ser? Oi tant que té raó de ser! I a més diria que té una raó de ser que no és cap de les que esmentem nosaltres quan ens trobem a les acampades, però que per a mi és la més important de totes. Aquests dies, precisament, encara que mig ho oblidem, tenim aquesta raó encara més consolidada. Aquesta raó primera d'indignació és, com tothom sap, la fam al món. Resulta que ara fa un parell de mesos, en una sala com aquesta, vaig tenir ocasió d'escoltar una persona, segurament aquell català que més ha trepitjat a la seva vida l'Organització de les Nacions Unides. Un senyor que molts coneixem, que és de Tortosa i es diu Federico Mayor Zaragoza. Què ens deia? Doncs bé, les xifres sempre són difícils de concretar perquè evidentment no es poden calcular amb facilitat. Però ell ens deia, que d'acord amb les seves informacions – i se suposa que sent de l'ONU són bones – unes 80.000 persones podrien estar morint de gana cada dia. No hi ha cap altra catàstrofe en aquest planeta que s'emporti 80.000 vides humanes diàries. Ni el pitjor huracà, ni el pitjor volcà, ni el pitjor terratrèmol, ni la pitjor guerra maten 80.000 persones cada dia. L'any passat a Haití en van morir moltes. Quantes? 360.000. Què són 360.000? Quatre dies – quatre dies i mig per ser exactes – de morts de fam en el món. Haití ens ha preocupat durant un any i mig i resulta que un terratrèmol és molt difícil de preveure, mai saps quan sortirà. En canvi, la fam, que és fàcilment previsible - d'aquesta fam de Somàlia ja ens n'han parlat -, ningú en fa cas. La resposta és mínima, i origina cada dia moltes més morts. El govern espanyol va anar a corre-cuita a salvar els ciutadans de Líbia, va dir que els va anar a protegir... I en canvi ningú fa res per Somàlia. I es podria fer. No he vingut a parlar sobre la fam, però almenys deixeu-me fer aquesta primera part.

Contra la fam l'ONU va dir que amb 50.000 milions de dòlars l'any n'hi hauria prou per eliminar-la. Fent regadius, fent camins rurals, fent formació professional agrària, comprant tractors, obrint granges, el que convingui. I al mes de juny de l'any 2008, l'ONU a través de la seva institució especialitzada en temes de fam – que es diu FAO – va demanar que els països rics del món constituïssin un fons d'emergència per destinar-lo a cobrir els problemes de fam. Va assegurar que si tenia 50.000 milions de dòlars l'any, la fam en pocs mesos desapareixeria. Què van dir els països rics? Que ni pensar-ho! Que 50.000 milions de dòlars l'any eren molts diners i que ells tenien els pressupostos gairebé exhaurits. Molt bé, l'ONU va dir que en aquest cas la fam seguiria

produint-se.

Tres mesos més tard, el mes de setembre del 2008, esclatava la crisi financera amb la caiguda d'aquella banca que s'anomena Lehman Brothers. A partir d'aquell moment, els diferents governs del món van començar a fer injecció dinerària, injecció financera als bancs per salvar-los de la fallida. He calculat quants diners s'han donat a la banca des d'aquell setembre del 2008 fins ara. Fins i tot m'he permès reduir aquelles quantitats que la banca ha retornat, que són molt petites, als governs, i finalment m'he quedat amb el saldo actual. A hores d'ara, des dels governs s'ha donat a la banca, sense que aquesta ho hagi retornat: 2 bilions set-cents mil milions de dòlars. Si fem una petita divisió, veurem que aquesta quantitat suposa 54 vegades més que el que l'ONU demanava per eradicar la fam al món. O, dit d'una altra manera, si els mateixos diners que s'han donat a la banca els haguessin dedicat a lluitar contra la fam, hauríem aconseguit eradicar-la en els 54 anys vinents.

Només això seria suficient per no moure'ns de les places 24 hores, 365 dies l'any. No podem estar governats per aquesta gent que actua d'aquesta manera tan absurda i tan impròpia. Per què els governants són capaços d'actuar d'aquesta manera insolidària, d'aquesta manera incomprendible? Doncs, els ben asseguro, hi he donat moltes voltes i tan sols he trobat una única resposta: els governs que ajuden i els bancs que són ajudats són exactament els mateixos! O en tot cas íntims amics. I això que dic ho demostraré amb dos exemples.

Un primer exemple provinent d'E.E.U.U. A E.E.U.U va caure Lemanh Brothers, va suposar la més gran fallida de la història nord-americana, però la segona més gran fallida de la història americana ens la va donar una altra empresa no pas el 2008, sinó el 2002. Quan caigué una empresa que es deia Enron. Enron, en aquell moment va atrapar als seus inversionistes, o si ho volem dir d'una altra manera, els hi va estafar, 80.000 milions de dòlars – exactament un any i mig de lluita contra la fam. L'empresa va desaparèixer. Mai més se'n va saber res, jo particularment no en vaig saber res. Fins que ara, fa uns quants mesos, vaig veure un documental que explicava la vida i miracles d'aquesta empresa, Enron. Des que havia nascut, com havia crescut i com havia desaparegut. I aquesta pel·lícula anava en paral·lel a la vida i miracles del seu president, un tal Jeffrey Skilling, que era l'home que l'havia engrandit i era l'home que l'havia enfonsat. Tant és així que aquest senyor a hores d'ara es troba a la presó purgant el tercer dels vint-i-cinc anys de càstig que li han caigut al damunt.

En una escena d'aquesta pel·lícula apareixia aquest tal Skilling un dia que per a ell devia ser molt important, el dia que aquest senyor festejava els seus 50 anys. Es veia una gran festa, pròpia de pel·lícula nord-americana, i en aquesta festa amb molt menjar, molts vestits i moltes flors, hi apareixia l'Skilling en plena celebració, rodejat de dos amics, un se li col·locava a la dreta, l'altre se li posava a l'esquerra, tots tres es fonien en una abraçada i els dos amics li deien: “Benvolgut Jeffrey, som els teus amics, avui festeges cinquanta anys i ens hem desplaçat expressament per estar al teu costat en aquest moment tan important de la teva vida.” Miraves qui eren aquests dos magnífics amics d'aquest estafador de 80.000 milions de dòlars, que resulta que es desplaçaven expressament per veure'l i no et calia pensar gaire, la fotografia parlava per ella sola. Un amic es deia George Bush pare, l'altre amic es deia George Bush fill. Els que donen els diners i els que els reben són exactament els mateixos.

Això no s'esdevé tan sols als E.E.U.U, això també s'esdevé aquí. El mes de febrer de l'any 2009 la reina Sofia va complir setanta anys. Com que es veu que a la senyora li agrada la música, doncs li van oferir un concert de celebració. L'endemà, el diari posava una fotografia del moment en què sortien del concert. Qui es veia en aquesta fotografia? Doncs home, com és de suposar s'hi veia la reina, al seu costat s'hi veia el seu marit, el rei, també hi havia el seu fill, el príncep i la seva nora, la princesa, les seves filles, les infantes, i algun marit que penso que encara els queda a les infantes. Una escena familiar ben bonica. I una única persona que no era de la família reial, però estava allà al mig de la foto. Em vaig preguntar de seguida, i qui és aquest infiltrat? O millor dit, qui és aquesta infiltrada? Perquè era l'única persona que no pertanyia a la família reial. No vaig haver de buscar gaire perquè el peu de pàgina m'ho explicava. Aquesta senyora es diu Paloma O'Shea i està casada amb una persona que és Emilio Botín, primer banquer i primer estafador del país. Els ben asseguro que el dia dels aniversaris, a E.E.U.U el Jeffrey va amb els Bush i a Espanya la reina amb la senyora Botín, i s'ha acabat! I per això hi ha diners per als bancs i no hi ha diners per a la fam. Penso que està molt clara la situació i això és el que volia introduir.

Però bé, aquesta és una crisi que és importantíssima, que és sens dubte la més important de totes, però no és la que ens toca considerar avui. Perquè no és, ens agradi o no ens agradi, la que ha mobilitzat els acampats. La que ha mobilitzat els acampats és la crisi econòmica, és la crisi social, és la crisi de l'atur, és la crisi dels pisos, etc. Entrem ara, per tant, en aquesta crisi que ens toca de més a prop.

Aquesta crisi, per una banda, és una de les típiques crisis del capitalisme. El capitalisme és un sistema suficientment pervers com per generar crisis periòdiques per portar, periòdicament, a la misèria a molta gent. Hem conegut la crisi del 29, hem conegut la crisi del 73, la del 93, i aquesta és una d'elles, però aquesta és més greu que les anteriors. Perquè s'ha vist agreujada per dos factors. Un que considerarem ara i un altre que considerarem més endavant. I quin factor considerarem ara? Doncs, sens dubte, el factor especulatiu. Aquesta crisi s'ha agreujat perquè existeixen nous instruments d'especulació que la fan encara molt més gran que les crisis anteriors. No és que l'especulació sigui una novetat, els holandesos ja especulaven amb tulipes cap allà al segle XVII, de manera que l'especulació ha existit sempre, però en aquest cas l'especulació ha estat extraordinària. Per què l'especulació actual és extraordinària? En primer lloc perquè és de dos tipus: l'especulació immobiliària i l'especulació mobiliària. Aquí a Catalunya hem conegut, com de fet a la resta de l'estat, molt més l'especulació immobiliària que l'especulació mobiliària. Tots recordem que fa cinc o sis anys, o set o vuit, en aquells moments d'eufòria a la construcció tu compraves un pis, però no per usar-lo, ni per llogar-lo, ni per donar-lo als fills. Compraves el pis per tancar-lo amb pany i clau i esperar que al cap de tres o quatre anys hagués doblat el preu a veure si ens el veníem. D'això se'n diu especulació i com després resulta que els pisos no han crescut més de preu perquè ha vingut la catàstrofe, els pisos no s'han venut i han quedat tancats amb pany i clau.

Aquest hivern, Càrites ens deia que a Catalunya per cada una d'aquestes persones sense sostre que busquen refugi a les nits d'hivern i que trobem als caixers automàtics, a les boques del metro i a altres llocs, hi hauria, si volguéssim, cent pisos buits tancats a la seva disposició. Hem arribat a una aberració tal, que ens hem gastat

els diners amb una cosa inútil i estúpida, que tenim tancada amb pany i clau, mentre que aquell que no té pis tindria cent pisos a la seva disposició, i ha de dormir completament al ras. També nosaltres tenim la nostra petita part de culpa de la crisi, aquesta és la crisi immobiliària.

Però, probablement aquella que més ha afectat l'economia i aquella que més força ha tingut als països anglosaxons, és la crisi immobiliària. La crisi sobre béns immobles: sobre accions, sobre obligacions, sobre divises. Per què ha crescut tant aquesta especulació immobiliària? Doncs jo diria que ha crescut fonamentalment per tres raons. Primera, per un fet, per un fenomen que tots coneixem, que tots tractem i que em penso que és ben lloable i que es diu internet. Gràcies a internet si jo vull, puc, de bon matí, tan bon punt em desperto, fins i tot sense treure'm el pijama, posar-me davant de la pantalleta de l'ordinador, connectar-me amb la borsa de Tòquio, mirar com estan cotitzant les accions en aquell moment a Tòquio, i si veig que hi ha una acció que està cotitzant barata en aquell moment, envio un e-mail al meu corresponsal a Tòquio i li dic: "Escolta, veig que aquestes accions van baratetes, compra'n tantes!" Aquesta és la meva ordre de compra. Molt bé, me'n vaig a passejar tot el dia. Al vespre torno a casa, em torno a connectar davant la pantalleta, ja no puc entrar a Tòquio perquè aquella hora tenen el costum de dormir; però encara puc entrar a Nova York que per qüestió horària és obert. Miro com funciona la borsa de Nova York i veig que aquella acció que he comprat a mil a Tòquio ara cotitza a mil tres a Nova York i aleshores envio un e-mail al meu corresponsal a Nova York i li dic: "escolta ven-te per mil tres allò que he comprat aquest matí per mil". I ja he fet la meva jornada! I algú em dirà: "Doncs fas poca jornada, perquè si compres per mil i vens per mil tres això és més aviat poquet" Evidentment això és més aviat poquet si jo compro i venc una acció. Si jo compro i en venc 50.000 la cosa ja no és tan poquet.

De manera que internet facilita l'especulació. Què més facilita l'especulació? Doncs senzillament que si vull, puc tenir tota la meva fortuna a Tòquio al matí i tota la meva fortuna a Nova York a la tarda. No cal que jo traslladi físicament la meva fortuna de Tòquio a Nova York. Això és un apunt comptable que diu: "Aquest senyor té abonat en un banc de Tòquio aquests diners, i a la tarda diu no, ara aquest senyor té abonat en un banc de Nova York aquests diners". I la meva fortuna ja ha passat d'un lloc a l'altre. Abans, si tu volies traslladar la fortuna d'un lloc a l'altre era més complicat. Ara les coses van diferents, i ara tu pots anar d'un lloc a l'altre. Primer, informació per Internet; segon, llibertat absoluta de moviment de capitals. I tercer, no hi ha en aquest món ni una sola autoritat, ni una sola, que intenti impedir que es faci això. Ni una sola! Quan va començar la crisi immediatament es va crear un grup de països que suposadament ens havien de resoldre el problema, un grup que tots coneixem i que es diu G-20. Bé, el G-20 d'entrada és poc democràtic. Per què vint països han de resoldre la crisi de tots els països del món? Però és que, a més a més, el que ha fet el G-20 fins ara: ha dut a terme cinc grans reunions-cimeres. La primera a Washington, la segona a Londres, la tercera a Pittsburgh, la quarta a Toronto i la cinquena, ben recent, a Seül.

He mirat tot el que ha fet el G-20 en aquestes cinc reunions. I els hi puc assegurar que tan sols ha fet una única cosa: salvar en els bancs i els banquers. Res més! Cap voluntat, ni una, de resoldre la crisi mundial. Mai tenen ganes de resoldre-la aquesta gent. Per què? Perquè ells són precisament els representants dels països que

més especulen, i no es tiraran pedres al seu teulat. Al mes de Juny de l'any 2009, ara fa dos anys, es va donar una casualitat; la presidència de l'ONU. El càrrec més important no és el de president, sinó el de Secretari General. Però hi ha un senyor, més aviat honorífic, que és el President de l'Assemblea General. La feina més coneguda del qual és que té un martell de fusta i diu, queda oberta la sessió, i al vespre, amb el mateix martell diu, queda closa la sessió. Aquest senyor és escollit d'una manera rotatòria per ordre alfabètic entre els diferents ambaixadors que representen els respectius països davant de l'ONU. Fa dos anys aquesta rotació va portar a la presidència de l'ONU a un senyor de Nicaragua, que es diu Miguel D'Escoto, i que havia estat el primer ministre d'Afers Estrangers d'aquella revolució sorgida l'any 1979. A aquest senyor li devia quedar algun rampell sandinista de l'època i aprofitant que presidia l'ONU va dir: "Ja ho arreglaré jo això, ja ho arreglaré! Quants països hi ha al món? 192 – des de la setmana passada 193 perquè s'ha incorporat Sudan del Sud. Ah! Però si hi ha 192 països què vol dir el G-20? G-192! Que hi serem tots i discutirem a fons!" Va enviar una invitació als 192 caps d'estat del món perquè el mes de juny es presentessin tots a Nova York a discutir la crisi. De les 192 invitacions cursades, tan sols un president va atendre-la. I es va presentar tot sol a Nova York al mes de juny del 2009. Qui era aquest senyor? El president d'Equador, Rafael Correa. Els caps d'estat i de governs del món se'n foten de la crisi, se'n foten! No tenen el més mínim interès a salvar de la crisi a ningú! Excepte ells i els seus íntims amics els banquers, i s'ha acabat. Cap voluntat de frenar la crisi. I que consti que estàvem advertits que aquesta especulació ens portaria a la crisi.

Quan i qui ens havia advertit? Quan? Any 1992, fa dinou anys que sabem que aquesta crisi arribarà! I qui ens havia advertit? Encara que sembli estrany, ens havia advertit l'especulador més gran del món. Un senyor que com que sap el que es fa, es veu que sabia el perill que comportava. Un senyor que es diu George Soros. Hongarès establert a E.E.U.U i que, ara com ara, és l'especulador més gran del món. Això sí, especulador a títol individual; perquè a títol col·lectiu l'especulador més gran del món no es diu de nom, George i de cognom, Soros. Es diu de nom, fons; i de cognom, de pensions. Doncs bé, el senyor Soros, especulador a títol individual número u, en aquell any 92 ens va ensenyar el perill de l'especulació. I com ens el va ensenyar? Doncs amb un petit exemple que els hi explicaré amb dos minuts i que veuran com pot ser de perillosa l'especulació.

Un dia que en Soros li va semblar oportú, va enviar un ordre a tots els agents que té repartits a les borses del món i els hi va dir: "Demà aneu a la borsa i compreu totes les lliures esterlines – és a dir, la moneda anglesa – que es trobin a la venda. Compreu-les totes". Cada dia en el món hi ha gent que es ven lliures esterlines, igual que cada dia hi ha gent que es ven dòlars, que es ven euros, que es ven corones sueques. Cada dia hi ha un senyor britànic, que ha d'anar a passar les vacances a Mallorca i que s'ha de vendre les seves lliures per tenir els euros que li faran falta allà. Què diu en Soros? "Totes les lliures que algú es vengui les compreu!" El segon dia què diu en Soros? "Totes les lliures que algú es vengui les compreu!" I el tercer dia què diu? "Compreu totes les lliures que algú s'estigui venent". I el quart dia què diu? "Compreu totes les lliures que es trobin a la venda". I el cinquè dia què diu? El mateix. I el sisè dia què diu? Exactament igual. I el setè què diu? No diu res perquè era festiu. I el vuitè què

diu? El mateix. I el novè què diu? Igual. I el desè? ídem que ídem. Al cap de deu dies en Soros havia acumulat una enorme quantitat de lliures esterlines.

Val la pena dir que per dedicar-se a aquesta activitat et fa falta un cert capital inicial; si no ho tens malament. Bé, en Soros disposa d'aquest capital i compra totes aquestes lliures. Quan ja les té totes descansa un parell de dies, però no gaire més. I al cap d'un parell de dies diu als seus agents: "Demà aneu a les borses i feu al revés del que heu fet els dies anteriors, intenteu vendre de cop totes les lliures que tenim acumulades". Evidentment, el dia que ell procedeix d'aquesta manera no cal dir que inunda el mercat de lliures. Perquè ell ofereix lliures acumulades de 10 dies i tan sols hi ha la demanda pròpia d'un sol dia de lliures que, més o menys, cada dia és igual. Què es produeix? Doncs senzillament una sobre-oferta de lliures respecte de la banca. I tots sabem que quan en qualsevol producte l'oferta és molt més gran que la demanda, el preu baixa. Total, que la lliura esterlina baixa de cotització. Aquells que són propietaris de lliures esterlines no saben de què va la història del senyor Soros, però llegeixen al diari que la lliura ha baixat, agafen por de seguida. Què fan? Encara posen més lliures a la venda i òbviament encara contribueixen que encara baixin més de preu. Aquells que han agafat confiança i han pensat que el tercer dia se sol recuperar, al tercer dia veuen que no es recupera, també posen a la venda les seves lliures. I uns quants més pacients les posen a la venda el quart dia i uns quants més al cinquè. I al cap de dotze dies la lliura havia perdut el 15% del seu valor. Per una moneda, perdre el 15% és enorme, és enorme! Quan la lliura ha perdut un 15% què diu en Soros? "Mira que bé! Sembla que les lliures van baratetes, serà qüestió de comprar-ne moltes!" I aleshores diu als seus agents: "Compreu totes les lliures que trobeu, sempre i quan vagin un 15% més barates del seu valor habitual". L'home compra una quantitat enorme de lliures barates i a partir d'aquell dia, el senyor, es posa a descansar. Com que es posa a descansar i ja no m'atabala més a la lliura, la lliura progressivament anirà recuperant el seu valor. Perquè la veritat és que no hi havia cap raó objectiva perquè la lliura hagués de baixar.

Hi ha una raó que existeix i fa baixar molt les monedes, tots la coneixem, i es diu inflació. Si un país té inflació i el país veí no té inflació, doncs lògicament la moneda del país amb inflació va perdent valor respecte de la moneda del país que no té inflació. Però no era la inflació el que afectava la Gran Bretanya en aquell moment. La Gran Bretanya tenia perfectament controlada la inflació. Si la lliura baixava, no era per la inflació, era perquè en Soros l'atabalava; a la que en Soros deixa d'atabalar, la lliura gradualment va recuperant el seu valor. I arriba un moment en què es ressitua al seu lloc original, és a dir, al 15% del valor que havia baixat. Molt bé, en aquell moment en Soros fa la seva darrera reflexió: "Sembla que les lliures que hem comprat barates ara van cares. Ens les vendrem". Però no ens les vendrem totes de cop, perquè si me les venc totes de cop, les tornaré a fer caure. Llavors els hi diu als seus agents: "Aneu-vos venent les lliures que tenim barates però en dosis molt petites, que el mercat les pugui anar absorbint". En Soros té molta paciència, trigarà sis mesos. Al cap de sis mesos s'haurà venut totes les lliures un 15% més cares de com les havia comprat. Resultat: amb aquesta operació en Soros va guanyar 1.000 milions de dòlars. No cal que els hi digui que va quedar satisfet. No tan sols va quedar satisfet; sinó que es va permetre escriure un llibre reflexionant sobre l'operació que havia dut a terme. I en aquell llibre

s'hi troben unes frases ben interessants. El senyor Soros, sobre ell mateix diu: “Aquest tipus d'activitats especulatives a les quals em dedico són completament immorals i haurien d'estar prohibides; però com que no hi ha al món cap autoritat que m'ho prohibeixi ho penso seguir practicant una temporadeta més”. D'això fa 19 anys i la temporadeta continua! Ningú, absolutament ningú, ha volgut intervenir per frenar aquesta especulació!

Només una persona ho va intentar i aquesta persona es deia Tobin, James Tobin. Era Premi Nobel d'economia nord-americà. I amb una conversa, òbviament imaginària, amb el senyor Soros li deia: “Miri senyor Soros, jo no sé si això que vostè fa és immoral o no és immoral, no sé si s'hauria de prohibir o no s'hauria de prohibir. Però una cosa sí que sé: hauria de pagar impostos. De manera que cada vegada que vostè compri o vengui amb voluntat especulativa haurà de pagar l'u per mil de la quantitat comprada o de la quantitat venuda. I li asseguro que d'aquesta manera li passaran aviat les ganes”. Perquè, és clar, com he dit abans compres per mil i vens per mil tres; però si se't queden un 1 per mil a la compra i se't queden un 1 per mil a la venda; de la venda dels tres d'abans només te'n queden dos. Només cal que hi hagi una mica de comissió i l'operació deixa de ser interessant. En Tobin va calcular que si s'apliqués una comissió de l'1 per mil sobre totes les operacions especulatives, l'especulació mundial cauria a la meitat. La meitat no es faria perquè ja no seria interessant; però l'altra meitat sí, perquè es mou amb uns marges més grans i se seguiria fent encara reduïssin una mica els marges. Aleshores recaptarien l'1 per mil. Què es recaptaria amb aquest 1 per mil de la meitat de l'especulació que quedaria al món? Segons en Tobin, 200.000 milions de dòlars anuals. És a dir, 4 vegades més del que l'ONU demana per eradicar la fam en el món.

El programa estava ben fet. Posem l'1 per mil, reduïm l'especulació a la meitat i de l'altra meitat reduïm quatre vegades, no una sinó quatre, la fam al món. D'això se'n va passar a dir Taxa Tobin: en honor al senyor Tobin que era el que la proposava. El parlament francès, el parlament belga, el parlament de Canadà han votat si volien o no volien instaurar la Taxa Tobin. Tots han votat que no. La pressió dels especuladors damunt dels diputats perquè votessin que no. Però ara, fa tres o quatre mesos es va produir una bona notícia: el Parlament Europeu havia votat que sí. Mira per on! Ara a Europa han votat que sí. Per què han votat que sí al Parlament Europeu? Perquè no té facultats per aplicar-lo; això ho tenen els Estats i no ho té la Unió Europea. De manera que això se'n diu: quedar bé sense pagar.

Ara fa dos anys, el mes de desembre de l'any 2009, el que aleshores era primer ministre de la Gran Bretanya, un personatge que recordaran que es diu Gordon Brown, va fer un discurs i va dir: “Ara estem en plena crisi econòmica. Fa bastants anys el senyor Tobin havia proposat una taxa de l'1 per mil per frenar l'especulació. Ningú li va fer cas. Entenc que en aquest moment de crisi seria bo recuperar la seva idea. Demanaré als experts del meu ministeri d'economia que preparin un projecte de llei per instaurar a la Gran Bretanya la Taxa Tobin”. L'endemà d'aquest discurs volava a correu de Washington a Londres el Ministre d'Economia del senyor Barack Obama, per treure-l'hi del cap aquesta maleïda idea al senyor Brown, dient que això perjudicaria l'economia nord-americana. No és veritat! Això no perjudicaria l'economia nord-americana, això perjudicaria els especuladors nord-americans, dels quals el ministre

del senyor Barack Obama n'és un perfecte representant. Le Monde, fa tres o quatre mesos publicava a doble pàgina un article esfereïdor: quines havien estat les set persones que havien estat ministres d'Economia dels set darrers presidents d'Estats Units. En cinc casos, ministres, en dos casos, viceministres. Què feien aquests senyors que han dirigit en els set últims mandats l'economia nord-americana? Tots set, tots set, abans d'ocupar el càrrec al ministeri eren altíssims directius d'una banca nord-americana que es diu Goldman Sachs! I si algú llegeix als diaris de fa quinze dies, tots els diaris parlaven de com Goldman Sachs havia estat condemnada per diversos tribunals nord-americans per estafa, per informació fraudulenta, per evasió d'impostos, per mal consell dels seus inversors. Tots els delictes fiscals els comet la banca Goldman Sachs. Aquests senyors nomenen els ministres d'economia.

Si algú ha tingut una mica de temps i ha anat a veure una pel·lícula que es diu "Inside Job" veurà que els presidents d'E.E.U.U, començant pel senyor Barack Obama, són uns titelles al servei d'aquests especuladors. I aquests especuladors no són altra cosa que uns perfectes delinqüents. I no ho dic jo. Fa poques setmanes una senyora, que avui en dia ocupa el càrrec més important de NNUU com a dona, en aquest cas presidenta, del Comitè Econòmic i Social. Què va dir aquesta senyora? Tots aquests personatges de la banca especulativa, aquests personatges de Wall Street que fan que el senyor Zapatero s'agenolli el dia que hi va; haurien de tenir una única destinació. I aquesta única destinació es diu la presó. Això ho va dir el més alt càrrec femení de Nacions Unides. Al terreny econòmic estem governats per delinqüents; i res més que per perfectes delinqüents! S'ha de dir i s'ha de tenir present.

I no únicament els de la banca Goldman Sachs. Avui dia hi ha una cosa que ens toca molt de prop. El tipus d'interès amb què paguem una hipoteca cada mes. Qui marca el tipus d'interès? El Banc Central Europeu. Qui governa al Banc Central Europeu? El President del Banc Central Europeu. Com es diu el president? Es diu Jean-Claude Trichet. Què feia aquest senyor fa vuit anys, abans d'haver estat nomenat president del BCE? Era un alt directiu d'una banca francesa que es diu Crédit Lioné. Què havia fet el senyor Trichet en el Crédit Lioné? L'havien processat per estafa. I en una operació completament il·legal, el govern francès – llegeixi'n si us plau els diaris de fa vuit anys – va pressionar a la judicatura francesa perquè netegés l'expedient delictiu a aquest senyor i es pogués presentar totalment net com a president del BCE. Ha exercit la feina durant 8 anys. Ara, l'1 de novembre, ha de plegar. Se l'hi ha acabat el mandat. I fa molt poques setmanes va ser escollit el que el substituirà. Qui és aquest? Un senyor italià, que es diu Dragui. Què és el senyor Dragui a hores d'ara? El governador del banc d'Itàlia. Què era fa cinc anys el senyor Dragui abans de ser governador del banc d'Itàlia? Un altíssim empleat d'una banca nord-americana que es diu Goldman Sachs. Estem governats per delinqüents!

Estem governats econòmicament per delinqüents. I per tant, aquesta especulació ha pujat, i ha pujat i ha pujat. Ningú l'ha frenat. Però ja sabem que quan una bombolla es va inflant i es va inflant, si tu no ho frenes; al final esclata. I aquesta bombolla especulativa va esclatar. Quan va esclatar? L'estiu de l'any 2007 I com es va dir l'esclat? Es va dir hipoteques subprime, hipoteques escombraria. I per què se'n diuen escombraria d'aquestes hipoteques? Doncs senzillament perquè estaven donades per una quantitat molt superior al pis que responia d'elles. Això aquí ens

passava una mica, recordin que fa uns anys nosaltres compràvem un pis, anàvem al banc i li dèiem: “Escolta banc, m'has de donar una hipoteca pel pis”. I quan val el teu pis? 100.000 euros? I el del banc et deia, “doncs mira jo te'n dono 120. I tu deies, no cal home si només val 100! No, no; però home, si compres un pis bé hauràs de comprar els mobles no? Doncs 10.000 pels mobles. I també hauràs de comprar un cotxe nou al mateix temps oi? 10.000 pel cotxe. I tu entraves al banc demanant-se 100 i sorties content amb 120 a la butxaca.

Doncs a E.E.U.U la relació no era de 100 a 120, a E.E.U.U la relació era de 100 a 500. Perquè a E.E.U.U existeix una cosa que aquí no existeix, que es diuen segones i terceres hipoteques. Un pis que el tens hipotecat en un banc el pots donar al del davant, i aquell banc tu li fas confiança - “ja sé que està hipotecat però mira, sempre és un pis que val alguna cosa, te l'hipoteco”. Hi havien arribat a tenir pisos que valen 100 per valors hipotecaris de 500. És clar que això durant una temporada va donar una alegria de consum extraordinària. Tothom tenia cinc vegades més del que valia; consum a dojo! Fins que van començar a vèncer tots aquests crèdits, aleshores ningú podia pagar. Això què va originar? Doncs, primer, que els bancs quedessin molt afectats perquè no podien cobrar l'hipoteca. Segon, que les accions que estaven en mans d'aquests bancs, com que la borsa també va caure, baixessin immediatament de preu. I tercer, un problema del qual s'ha parlat poc, però en el qual Espanya ha intervingut molt i sobre el que val la pena parlar-ne. El que es diu els fons sobirans.

Què són els fons sobirans? Els fons sobirans són els diners, dels 11 o 12 països del món que més estalvi tenen, que més reserva de divises han fet. Bé, vostès saben que Espanya deu diners, que Itàlia deu diners, Irlanda, Portugal... Però si alguns deuen, a altres els hi deuen deure. I qui són aquests creditors? Onze o dotze països del món que tenen una màxima reserva de diners. I per què aquests 11 o 12 països del món són tan rics? Per dues raons. En un cas perquè són països dels anomenats del petroli. El petroli resulta que de l'any 2006 a l'any 2008 va passar de 60 a 160 dòlars al barril. Just dos anys abans que arribés la crisi. Naturalment, si tu ets Kuwait i estàs acostumat a vendre el petroli a 60 i durant dos anys el vens a 160, fas una guardiola que déu ni do! Els països del petroli van fer molt estalvi. I després hi ha tres països més, que no són del petroli però que són molt estalviadors. Venen molt i compren poc. I són Xina, Japó i Alemanya. Doncs bé, Xina, Japó i Alemanya per una banda; i els països del petroli per l'altra, tenien una enorme quantitat de diners sobrants. I què feien? Els prestaven a qui els hi demanava. I qui els hi demanava? Banca americana, banca britànica, banca espanyola i banca irlandesa. I què feien? Doncs els hi deixaven diners. A quin termini? A retornar al cap de 5 o 6 anys. Què feia la banca espanyola amb aquests diners que rebia? Concedia hipoteques a 30 i 35 anys. És evident que això no quadra de cap manera! Per tant, la banca es va trobar, primer, que no podia cobrar les hipoteques; segon, que no podia vendre les accions perquè no valien res; tercer, que havia de retornar els fons sobirans; i quart, que no tenia diners. I llavors què van fer? Doncs van anar a picar a la porta de l'estat i van dir: “Escolta estat queestic malament, a veure si forces la mosca”. I l'estat, amb diners nostres, va afluir la mosca i els va donar aquelles incommensurables quantitats de diners. Els bancs van quedar tranquils i van aprendre la lliçó. Van dir: “Ah! Ara ja ho sabem! Hem sortit del pas però a partir d'ara restringirem el crèdit, no donarem més crèdit, no volem caure

amb la situació anterior”. I què van fer? Van tancar l'aixeta. I en el moment en què els bancs van tancar l'aixeta del crèdit, allò que era, fins al moment, una crisi estrictament financera, va esdevenir automàticament una crisi econòmica.

Perquè una economia sense crèdit no funciona. Amb una economia sense crèdit ni el venedor pot vendre, ni el comprador pot comprar. Si jo sóc un venedor i veng, facturo però no cobro mai al comptat. A la factura posa que cobraré 30, 60, 80. Vaig al banc amb la factura i el banc diu, “Quan ho cobraràs això?”, “mira d'aquí dos, tres o quatre mesos”, “doncs jo t'avanço els diners”. Si el banc t'avança els diners, òbviament a canvi d'un interès, jo faré la primera, rarament faré la segona i segur que no faré la tercera factura. I des del punt de vista del comprador exactament igual. Si haig de comprar una gerra d'aigua, la compraré al comptat, però si haig de comprar un frigorífic, un pis, un cotxe... o em donen crèdit o no hi ha frigorífic, no hi ha cotxe, no hi ha pis. Si no hi ha crèdit, el venedor no ven, i el comprador no compra. I quan en una economia el venedor no ven i el comprador no compra, d'això se'n diu crisi.

Com responen les empreses a la crisi? Doncs amb un acrònim que s'ha fet famós. Es diu ERO. Que no vol dir altra cosa que expedient de regulació d'ocupació. Hi ha hagut empreses que han fet ERO perquè cal reconèixer que, sobretot petites i mitjanes empreses, ja no s'aguantaven de cap manera i han plegat. Però també els hi puc assegurar que hi ha hagut, sobretot grans empreses, que han fet ERO no perquè vagin malament, no; sinó per mer interès: la primera, Seat.

Seat va fer un expedient fa un parell anys i va deixar al carrer a 5.000 persones. La pregunta era molt senzilla: calia que Seat posés al carrer a 5.000 persones? I la resposta també era senzilla. Si Seat perd sí, si Seat guanya, no. Vaig mirar els resultats de Seat del 2008, l'expedient era el 2009, i efectivament el 2008 Seat havia perdut diners. Així doncs, aparentment, quedava justificat que fes l'expedient. Però se'm va ocórrer una tafaneria, què havia fet el 2007? El 2007 havia guanyat diners. I al 2006? També havia guanyat diners. El 2005, 2004 i 2003, 2002, 2001, 2000, 1999..., fins al 91 vaig arribar! Només amb els cinc darrers anys abans de la crisi del 2008, si sumaves els beneficis de Seat durant aquests cinc últims anys i els dividies pel nombre de treballadors que tenia Seat, cada treballador havia fet que Seat guanyés durant aquests cinc anys, 1 milió i mig d'euros. No és que cada treballador de Seat hagués guanyat 1 milió i mig d'euros. Què podia guanyar un treballador de Seat? 30.000 euros l'any? 30.000 multiplicat per cinc anys són 150.000 euros. Tu ets treballador de Seat, et paguen 150.000 d'euros en cinc anys, però tu li fas guanyar a la Seat 1 milió i mig, 10 vegades més. Això durant cinc anys, arriba el sisè; les coses van una mica malament, i de “patitas a la calle”. I no només això, sinó que automàticament per part de la Seat, xantatge a la Generalitat. Perquè la Seat va a la Generalitat i diu: “Escolta Generalitat, acabo de posar 5.000 persones al carrer; però me'n queden 9.000 a la fàbrica. De manera que o afluixes la mosca o aquests 9.000 seguiran la mateixa sort” I ja tens a la Generalitat donant diners, que per cert són perquè els accionistes magnífics d'Alemanya o els directius de Martorell puguin guanyar quantitats incommensurables.

Un altre exemple. Nissan. Va fer un expedient fa 4 mesos, no va posar ningú al carrer – per cert, ja els havia posat feia 2 anys! I va dir: “No posaré ningú al carrer, a canvi que els sindicats m'acceptin – excepte C.C.O.O ho van acceptar – un conveni en el qual els asseguro el lloc de treball durant quatre anys a canvi de no pujar ni un euro

el sou". No apujar-te el sou durant quatre anys vol dir perdre diners, només faltaria. Per què va tirar endavant Nissan aquest conveni? Perdia diners? No, no en perdia! Vaig calcular que només amb l'últim any de beneficis de Nissan, cada treballador havia ofert a Nissan 500.000 euros de benefici. Tu fas guanyar això en un any a Nissan, i l'any següent et congelen el sou durant 4 anys! Quina excusa? Tenen pèrdues? No! L'excusa que va donar Nissan és: "Si en lloc de tenir la fàbrica a Catalunya, la tingués a Sud-Àfrica per cada treballador no guanyaria 500.000 euros, en guanyaria 800.000". Els hi asseguro que això és la perversió absoluta de l'economia. Els directius de Nissan, a la presó! I s'ha acabat la broma, si no no arreglarem mai aquesta crisi! Són coses que penso que s'han de fer.

Total, que les empreses van generant expedients i expedients i expedients... I al final on puja aquesta xifra d'expedients? Ho sabem tots, el govern ens ho ha dit fa poc, estan rondant els 5 milions d'aturats. Podem ajudar 5 milions d'aturats? Els hi podem donar assegurança d'atur? Els hi podem donar protecció social? Doncs, home, si fossin 1.000, 2.000, 10.000, 50.000; però si són 5 milions, ho veig molt difícil. Però l'altre dia se'm va ocórrer una idea en sentir una notícia. La Universitat Pompeu Fabra va fer públic un estudi sobre el frau fiscal a Espanya. I va dir que d'acord amb les seves estimacions, el frau fiscal a Espanya suposa cada any uns 80.000 milions d'euros. De seguida vaig fer un càlcul, si fóssim capaços de recuperar 80.000 milions d'euros l'any i els repartíssim entre 5 milions d'aturats a cada aturat li correspondrien 16.000 euros. Una casa amb dos aturats tindrien 30.000 euros. No està malament com a subsidi d'atur. Què convindria? Rescatar els 80.000 milions d'euros de frau fiscal. Hi ha alguna voluntat de rescatar-los? Cap ni una! Ni aquí ni enlloc.

A França, no fa gaire, va ser processada una senyora. La senyora més rica de França, es diu Liliane Bettencourt i és la propietària dels laboratoris de perfumeria "L'Oréal". Per què van processar aquesta senyora? Doncs perquè és tan rica que no volia pagar impostos i va traslladar la seva fortuna a Suïssa. Cosa que evidentment no va agradar als inspectors d'Hisenda de França que la van processar. Però un diari francès deia, no amb aquestes paraules però amb unes que s'hi assemblaven: "És que aquesta senyora és ximple. I per què aquesta senyora és ximple? Doncs perquè no li calia fer-se processar per portar els diners a Suïssa. A França, al ministeri francès d'Hisenda hi ha un departament que es diu "Departament de Grans Fortunes", que assessora a totes les grans fortunes franceses quines inversions desgravables es poden fer per acabar l'any sense pagar ni cinc en impostos". No els hi cal dur els diners a Suïssa.

A l'estat espanyol també. No existeix exactament aquest departament però existeix una cosa similar que es diu SICAV. Societat d'Inversió de Capital Variable. Els que posen els diners amb aquestes societats d'inversió, a final d'any, dels beneficis que treuen paguen l'1%! La majoria de vostès van fer el mes passat la declaració de renda, uns pagaven 17, altres 20, altres 25, altres 30. Doncs no, aquests senyors només paguen l'1%. I l'altre dia el diari explicava dues de les persones que més diners posen a les SICAV: una es diu Emilio Botín, l'altre es diu Amancio Ortega. Si usplau! Si volen sortir d'aquesta crisi, no posin mai els peus al Santander ni posin mai els peus a Zara, per favor! És una manera d'actuar.

Per cert, el senyor Botín ha estat processat ara fa poc, perquè ell i el seu pare i

el seu germà i no sé qui més, tenien els calés a Suïssa. Ha dit que ell no sabia res i que era cosa de son pare! Bé, ara no m'hi ficaré. Però sí que els puc dir una altra cosa a part d'aquest tema - que com que fa poc que ha sortit encara no l'he estudiat a fons - el senyor Botín ja va ser processat per un tema fiscal fa uns anys. No un tema fiscal referit a ell però si un tema fiscal referit a la seva empresa que es diu Banco de Santander. Una jutgessa de Madrid el va cridar i li va dir: "Vingui senyor Botín, acabo de repassar els comptes del seu banc i he vist que han comès un frau fiscal de 600 milions d'euros. Vostè és el president i ha de venir a declarar. Això ho tinc arbitrat amb 4 expedients, el primer suposa 124 d'aquests 600 milions d'euros. Vingui vostè a declarar, però porti per si de cas amb vostè els 124 milions d'euros, perquè si no veig clara la seva declaració, vostè se'n tornarà a casa seva però els 124 milions es quedaran aquí a títol de dipòsit, fins al moment de la sentència".

Com que en Botín és amant de la seva llibertat, immediatament se'n va anar al jutjat, va agafar els 124 milions i se'n va anar cap allà. Però l'home es va adonar que 124 milions d'euros era difícil de col·locar-los a la butxaca. Aleshores va agafar un vehicle blindat del seu banc, i se'n van anar ell i vehicle cap al jutjat. Ell va pujar al segon pis a fer la declaració, i el vehicle es va quedar al garatge. Cosa de la qual ens informava molt bé un diari l'endemà, quan ens deia: "Ayer hubo un Botín dentro y otro fuera del juzgado". Acabat l'interrogatori, la jutgessa li va dir a en Botín: "Vostè ja se'n pot anar a casa seva, però els 124 milions aquí". Molt bé, en Botín se'n va anar a casa seva, els diners es van quedar allà però és clar, la jutgessa no els volia tenir al calaix, és més aviat perillós. I aleshores va ordenar que els ingressessin al compte corrent del jutjat, oberta al Banco Español de Crédito, filial del Santander, presidida en aquell moment per una senyora que es diu Ana Patricia Botín, filla de l'anterior Botín.

Quan els periodistes van veure aquesta escàndol se'n van anar a visitar el que aleshores era Ministre d'Hisenda, un senyor que recordaran que es diu Pedro Solbes. I van dir; "escolti senyor Solbes, miri què diu la jutgessa, que en Botín li està "pisnant" 124 milions d'euros; se suposa que vostè que és el responsable de les finances públiques me l'anirà a perseguir". I en Solbes diu: "Jo contra en Botín no hi tinc res. Si és un senyor entranyable, honorable, amigable, cordial..." I no sé quantes coses més. Per què en Solbes feia aquestes declaracions sobre en Botín? És amic seu o no? Ni ho sé si m'interessa massa. Però en Solbes era en aquell moment el responsable econòmic del seu partit polític. I tots els responsables econòmics de tots els partits polítics, siguin de dretes, de centre o d'esquerres; saben que han d'estar en bona relació amb els bancs perquè un cop cada quatre anys, almenys, han d'anar a demanar els diners per finançar la campanya electoral. I el dia que el president del Govern diu: "queda dissolt el Parlament, d'aquí a dos mesos, eleccions!". Ja tens a tots els responsables econòmics dels partits polítics, començant una mena de viacrucis, a veure d'on poden treure diners. I aquest viacrucis té unes etapes molt definides: primera estació, Banco de Santander; segona estació, Banco de Bilbao; tercera estació, La Caixa; quarta estació, Palau de la Música Catalana. Han de fer un cert recorregut. I per tant, ells deuen conèixer perfectament aquella dita castellana que diu: "Nunca muerdas la mano del que te da de comer". De manera que el senyor Solbes, i tots els "senyors Solbes", mai perseguiran el senyor Botín, mai cobrarem els 80.000 milions, mai farem front als aturats.

Com reaccionar davant d'aquesta situació? Què hem de fer? Fins ara, indignar-nos. Ara, reaccionar. Com hem de reaccionar? Doncs de quatre o cinc maneres. Primera, si aquesta és una crisi estrictament financera, el primer tipus de resposta ha de ser financer. Respostes financeres? Cinc o sis a proposar. Dues ja estan proposades, Taxa Tobin i frau fiscal. Tercera, no l'he dit encara, nacionalització de la banca. No de tota la banca, però si d'aquella banca que hagi rebut diners públics. El mínim que pot fer un govern que ha ajudat als bancs, és quedar-se aquests bancs que ha ajudat. Això que els hi dic, no és allò, massa marxista-leninista, no... Hi ha un senyor, que vostès estaran d'acord amb mi que molt d'esquerres no és, que es diu George Bush, que va donar diners a dos bancs nord-americans i se'ls va quedar a propietat del Govern Federal. El senyor Gordon Brown es va quedar 11 bancs britànics després d'haver-los ajudat. Aquí, hem donat diners a tort i a dret i no ens hem quedat res de res.

Què més convindria? Doncs per suposat el que han fet a Islàndia, jutjar als banquers immediatament. Als bancs no cal salvar-los, ni un banc s'ha de salvar! Perquè el Banc d'Espanya respecta els primers 100.000 euros que nosaltres tinguem a qualsevol banc encara que faci fallida. És a dir que si algú de vostès té estalvis a un banc que fa fallida, no es preocupi; els primers 100.000 euros els hi torna el Banc d'Espanya. I vostès em diran; i a partir de 100.000? A partir de 100.000 ja en tenen molts, ja es poden espavilar!

Què més hem de fer? Taxa Tobin, frau fiscal, nacionalitzar alguns bancs. I segona, tancar aquesta escandalera enorme de la privatització de les caixes d'estalvi. Fins ara teníem unes caixes, que no és que a mi m'entusiasmin gens eh? Però vaja, en tot cas eren fundacions, no tenien accionistes, tenien obra social, etc. Això, en un tres i no res, ha desaparegut. Bé, és veritat que les caixes es van embarcar molt amb les hipoteques, no les han cobrat i s'han quedat coixes. Però enlloc que el govern els hi deixés diners a tornar a llarg termini o busquessin altres tipus de capitalització, ni que fossin a l'estranger; i ara s'han convertit totes elles en societat per accions. Vaig assistir a una tesi doctoral, feta per un que ha treballat molts anys a les caixes, que demostrava que d'aquí a dos anys no hi haurà ni una sola obra social de les caixes. I no és que jo fos massa partidari de les obres socials, més aviat me les mirava malament. Fa dos anys que tinc una obsessió, gairebé malaltissa, per La Caixa. No sé què m'ha agafat que tinc una obsessió malaltissa amb La Caixa. I cada any li miro els beneficis. I he arribat a la conclusió, després de mirar-los molts anys, que dels seus beneficis La Caixa només destina el 20% a l'obra social. I vostès diran, si no té accionistes a què destina aquest 80%? A qui dona aquests diners? Bé, un altre 20% l'admeto, perquè he comprovat que els destina a reserves, a fer calaix pel dia de demà, perquè no els hi passi com a la Caja de Castilla. D'acord, ja tenim un 40%; però encara ens queda l'altre 60%. I a què destina aquest 60%? A l'especulació. A comprar accions a veure si al cap d'un temps se les poden vendre més cares. I no si posen per res eh? Una de les més grans especulacions que ha fet La Caixa és comprant accions d'una de les empreses més impresentables del país, que es diu Repsol.

Si vostès miren els expedients judicials de Repsol als països de l'Amèrica Llatina, veuran que a Equador, que Argentina, Bolívia, Perú, Xile, Colòmbia... Repsol ha estat condemnada per lladre, exactament per lladre! Per robar tot el petroli

d'Amèrica Llatina. Això ho diuen expedients judicials aprovats a tots aquests països: Repsol és una empresa lladre! I La Caixa participa del robatori en la mesura que posseeix accions. I les coses van així. I l'altra gran participació a on la té La Caixa? Autopistes. La Caixa va comprar la participació d'autopistes, fa 16 o 17 anys, per 77.000 milions de pessetes, a hores d'ara porta guanyats 865.000 milions de pessetes! 11 vegades més del que es va gastar comprant les accions. I ens segueix cobrant el peatge fins al darrer dia. Aquí a Catalunya tenim el costum de dir: "És que Madrid ens maltracta! Allà les autopistes són gratis i aquí són pagant" Miri, Madrid ens maltracta en moltes coses. Però en aquest tema d'autopistes qui ens maltracta és La Caixa, no és Madrid. Això que quedi clar.

Molt bé. Doncs què hem de fer amb les caixes. Vigilar-les. I què més hem de fer, doncs home, si no ens agraden els bancs ni ens agraden les caixes; potser ha arribat el moment de pensar amb allò que ara afortunadament es posa de moda, i que seria una bonica alternativa als bancs i les caixes, i que es diu banca ètica. Sens dubte, això de banca ètica és un nom absolutament inversemblant. Perquè la paraula banca i la paraula ètica juntes no les ha vist mai ningú. Una vegada em va telefonar un periodista i em va dir: "A vostè li agrada això de la banca ètica?" I jo, "doncs home, ho trobo ben interessant, és clar que sí", "s'ha donat compte que es tracta d'un oxímoron", "doncs home, jo aquesta paraulota no l'he sentit mai, si no aclarim les coses, no farem res". I em diu: "Doncs sí, home, oxímoron és aquella paraula que fan servir els filòlegs per referir-se a un grup de dues paraules en què la primera anul·la la segona, i la segona anul·la la primera". Perquè és obvi que la paraula "banca" anul·la la paraula "ètica"; i la paraula "ètica", anul·la la paraula "banca". Em va agradar aquest concepte d'oxímoron! I tant em va agradar que vaig pensar, mira, en farem col·lecció! Surto al carrer i veig una furgoneta de transport que posa "fusteria metàl·lica". Home, o serà fusteria o serà metàl·lica, però les dues coses alhora em va semblar una mica complicat. Vaig pensar, mira: "banca ètica", "fusteria metàl·lica". Poso la ràdio, estàvem en plena guerra d'Iraq, i sento que diuen: "En esta población ha caído fuego amigo". Dic: "home o será fuego o será amigo, però les dues coses..." Total, que jo estava amb totes aquestes disquisicions quan arriba un amic meu i diu: "Què fas?". I jo "Mira, col·lecció d'oxímorons". "I has posat el més famós de tots? Intel·ligència militar!" I em va semblar molt adequat. I aleshores, ara no fa gaire temps, em van dir aquí a Barcelona: "S'acaba de crear una nova ONG" "Com es diu aquesta nova ONG?", "Es diu, Duaners sense fronteres" Que també és un altre oxímoron...

Però bé, el que és cert és que de banca ètica ja en tenim. I jo diria que els de Gràcia sou uns privilegiats. Perquè les dues banques ètiques que hi ha a Catalunya radiquen en aquest barri. Un una mica més a baix de tot del barri, a la Diagonal cantonada Llúria, a la Casa de les Punxes, "Triodos Banc". I si sense moure's d'aquí, una mica més amunt, veureu un que es diu "Fiare", que és una altra banca ètica. Que, per cert, està molt ben situada perquè si no tinc mal entès el carrer a on està ubicada es diu carrer de la Providència. I bé, què podem fer amb aquestes banques? Sens dubte, posar-hi els nostres diners sabedors que reuneixen dos tipus de condicions. I a part de les condicions, una cosa més important, que es diu transparència. Si tu vas en aquest banc i deixes 200 euros, evidentment, te'ls agafaran. Però si en lloc de 200 euros, en deixes 20.000; així com en algun altre banc et posaren la catifa perquè entris,

aquí et preguntaran: “I d'on venen els 20.000? No volem que vinguin d'un negoci brut. Justifiqui d'on els ha tret i els podrà entrar”. Això quan els reben. I quan els deixen t'expliquen dues condicions; primera, les negatives; i després, les positives.

Quines són les negatives? Li asseguruen que els seus diners mai aniran a inversions amb armes, amb drogues, amb nuclears, mai aniran a inversions amb explotació infantil, discriminació de la dona, etc. I les positives? Sàpiga que els seus diners sempre aniran a parar a tres finalitats. Primera, cultura i educació; segona, generació d'ocupació; tercera, protecció del medi ambient. I prou! Jo penso que davant d'aquesta crisi hem de començar a mirar què passa amb els nostres diners. No fos cas que ens n'anéssim a aquesta manifestació que vàrem fer el 15 de febrer del 2003 contra la Guerra d'Iraq però a finals de mes quan cobrem la nòmina, la col·loquem al BBVA que està amb armes fins dalt de tot! No podem fer aquesta contribució. Hem de ser una mica coherents.

Última cosa. Si volen de debò, de debò, de debò sortir de la crisi; hem de destruir l'euro. Hem de destruir l'euro. Els ho asseguro. Si no els destruïm, no farem res. I no voldria destruir l'euro per tornar a la pesseta, tot i que potser és millor. I és que com vostès saben bé, la pesseta és una moneda catalana. La pesseta és una moneda que va sortir em sembla que a la Vall d'Aran, o a la Seu d'Urgell l'any 1808. I que, finalment, a mitjans del segle XIX, un ministre d'economia català a Madrid, que era de Calaf i que es deia Laureà Figuerola, es va endur la moneda i la va convertir en la moneda estatal. I què era la pesseta? Doncs en aquell temps la gent anava amb unes bosses de metall que feien “ding, ding, ding”, i hi havien unes peces grosses, unes peces més petites, i una peça petitíssima. I com es diu una peça molt petita? Pesseta. I la van batejar com a pesseta. Perquè si en lloc de batejar-la en català l'haguessin batejat en castellà, s'hauria dit “piezecita”, però durant 150 anys s'ha dit pesseta. I la veritat és que a Madrid ja fa anys que van arribar a la conclusió que pessetes i catalans anaven indissolublement units. Però no, no hem de tornar a la pesseta! El que sí que hem de fer, i no ho dic jo, ho diu premsa europea molt seriosa és posar dos tipus d'euros a Europa. L'euro dels que poden seguir, i l'euro dels que no poden seguir. Un euro número u, que seguiria Alemanya, Holanda, França, Àustria. I un euro número dos, on s'hi posaria Portugal, Irlanda, Grècia... i nosaltres. I els asseguro que això ens aniria molt més bé. Algú diria: “Hi poden haver dues monedes a Europa?”. Però si en aquest moment n'hi ha quatre o cinc: hi ha lliura esterlina, hi ha la corona sueca, la corona danesa. Per què no pot haver-hi dos euros? No he vist mai cap manual d'economia que digui que països amb rendes per càpita diferents, països amb taxes d'inflació diferents, països amb dèficit públic diferent, amb tipus d'interès diferents, amb sistemes fiscals diferents... Puguin tenir una mateixa moneda. Això és una irracionalitat! Que només s'ha fet a benefici del capital degut a la pressió d'Alemanya l'any 2.000. Som alguns pocs economistes que tenim escrits articles l'any 2.000 dient que era una barbaritat l'entrada a l'euro i que seria un fracàs!

Era impossible. Si vostès es fixen en una cosa. Quan vam entrar a l'euro, de la renda disponible a Espanya, la meitat era renda del treball l'altra era del capital. Ara ja no és així. Els salaris han perdut poder adquisitiu, perquè com que no teníem possibilitat de devaluació; si volíem ser competitius, només podíem ser competitius amb salaris més baixos. Perquè l'altra manera de ser competitius no la practiquem, que

es diu tecnologia. I, per tant, aleshores s'han anat rebaixant els salaris. I què passa? Doncs passa que per mantenir l'euro es fan barbaritats. Per exemple: es va haver de fer el primer rescat de Grècia. Espanya va haver d'anar a rescatar Grècia. Quants diners ha posat? Bé és veritat que ens els tornaran, d'aquí a 35 anys. I què passa? Doncs que al rescat de Grècia, Espanya hi va posar 10.000 milions d'euros. La mateixa quantitat que l'any 2011 el govern va estalviar perquè no va pujar les pensions, en rebaixar el sou dels funcionaris, en fer desaparèixer el "cheque bebé", en treure els 400 euros de la declaració de renda, al rebaixar l'ajut al desenvolupament: 10.000 milions d'euros! I encara podem dir, si aquests 10.000 milions haguessin anat a salvar als grecs! Però no. Els grecs aquests diners els va veure 24 hores, perquè aquests diners immediatament van sortir cap a França i cap a Alemanya per pagar els deutes. Deutes en bona part derivats de les vendes d'armes que França i Alemanya havien fet a Grècia. Els nostres diners, rebaixats aquest any del pressupost, han anat a parar a mans de fabricants d'armes francesos i alemanys. Això és inadmissible i inaguantable! I això ho dirigeix aquell senyor que es diu Jean-Claude Trichett que els hi havia dit que havia estat processat per estafa. Estem en mans de delinqüents!

Això és de les últimes coses que volia dir des del punt de vista financer. Però si tenen 5 minuts més de paciència, els diré tres o quatre coses més que penso que s'han de fer, no des de l'àmbit financer, del qual he parlat molt; sinó des de l'àmbit laboral. Perquè si aquesta és una crisi forta, és evident que les pitjors crisis són laborals no financeres. Tenim davant nostre 5 milions d'aturats. Podem trobar la manera per trobar feina a 5 milions d'aturats? Els hi asseguro que de cap manera. Podem trobar feina per 10, per 20, 30, 40 o 50 mil persones. Però per 5 milions no en trobarem mai, mai! Si a mi ara em pregunten si resoldre l'atur a Espanya, diré "no, nunca jamás!". No resoldrem mai l'atur a Espanya a no ser que fem l'única, els ho asseguro, l'única cosa que podem fer que és repartir entre tots el treball existent. Que els que tenim la sort de tenir feina treballem menys, perquè aquells que no tenen feina treballin més. I s'ha acabat. I no hi ha cap altra solució. I potser diran: "Això és una utopia!". Doncs no, això no és cap utopia. Fa 12 anys, el govern francès, presidit per un senyor que es diu Lionel Jospin, va decidir reduir la jornada laboral de 8 a 7 hores diàries. Jornada setmanal de 40 a 35 hores. 5 hores sobraven per treballador, les va adjudicar als aturats. En dos mesos França va reduir 1.600.000 aturats, que era tots els aturats que hi havia a França en aquell moment. Vés si no es pot fer això! I vostès diran, "Doncs mira que ve, resulta que ara en lloc de cobrar 40 cobraré 35". No, tu cobraràs les 35 hores que treballes; però les 5 hores que has cedit a l'aturat, et converteixes en aturat per 5 hores i et paguen 5 hores d'atur. De manera que tu cobres 35 hores treballades al 100%, i 5 hores aturades, que les deuen pagar al 50%. Doncs no passes de 40 a 35, acabes passant de 40 a 37,5 o 38. I què més vols tu, que ets un privilegiat que té feina? Passar al teu salari de 40 a 37,5; quan aquell que no té feina et passarà de 0 a 37,5. Per altra banda, si vostès han llegit mai les novel·les d'en Charles Dickens, s'hauran adonat que al principi de la Revolució Industrial es treballava 16 hores diàries en aquella Anglaterra fosca, i després es va passar a 14 hores, i a 12 hores i de 10 a 8! I qui som nosaltres per aturar la història? Podem passar a les 7, podem passar a les 6, podem passar a les 5! Només faltaria. I els asseguro que si no prenem aquesta decisió, que és just l'antítesi de la que ha pres en Zapatero, que ha passat dels 65 als 67 anys de jubilació; no farem

res de res.

Això ho pot fer, per descomptat, l'estat, ho pot fer per descomptat el treballador. I qui més ho pot fer? L'empresa. L'any 1983, que estàvem al mig de la crisi del petroli, vaig fer una visita que per mi ha resultat memorable a Guipúscoa, concretament a Mondragón on hi havia una cooperativa – per cert, especialitzada en la fabricació d'unes cuines marca Fagor, aprofito per fer-ne propaganda. Llavors em van dir que no tenien feina. A l'empresa hi treballaven 35.000 treballadors, però com que estaven en crisi amb 30.000 en tenien prou. I havien decidit enviar 5.000 persones al carrer. Ho van plantejar a l'assemblea de la cooperativa, perquè precisament com que era una cooperativa tenia assemblea i van dir: “5.000 al carrer? Ni pensar-ho! Això és una cooperativa, ens quedem tots!”. I la direcció va dir: “D'acord, us quedeu tots; però d'aquí a un any no hi haurà ningú eh? Perquè això no hi ha qui ho aguanti!”.”Però no, hi ha una solució millor. Si tu vols passar de 35 a 30.000 treballador, és que sobra el 15% de la plantilla. És el mateix que dir que sobra el 15% de la massa salarial. El que tu has de fer és reduir-nos el 15% del sou a tots 35.000, estalviaràs la mateixa quantitat i ningú anirà al carrer”. I això van fer! Es van apradar el cinturó, aleshores i ara; i no han acomiadat ni una sola persona. Entremig, els temps es van girar a favor, van ampliar molt la seva activitat amb una xarxa de supermercats que es diu Eroski. I a hores d'ara no tenen 35.000 treballadors, en tenen 110.000 treballador i és la cooperativa més gran d'Europa. Si les coses es volen fer bé, es poden fer bé.

Aquest és el tema laboral. I passem a tres notes finals per acabar. Jo no sé si aquesta crisi s'acabarà o no s'acabarà. S'acabarà. Calculo 3 o 4 anys més. Però en tot cas hi ha una cosa que és evident. Si mai aquesta crisi s'acaba, el que no podem – i això que diré ara és molt seriós -, el que no podem de cap manera és retrobar el creixement. La gent que vivim al món desenvolupat ens hem d'acomiadar del creixement. Hem crescut prou, hem destruït el planeta, hem posat a prova les generacions que vindran de fills, nets i besnèts i no estem moralment autoritzats a gastar res més, a créixer més. El que hem de fer és tenir decreixement. No ho dic jo. Ho diu en qualsevol manual d'ecologia. Fins al 1986 tot allò que els humans consumíem del planeta, el planeta ho recuperava l'any següent. Això vol dir que si tallàvem boscos, tornava a créixer; que embrutàvem l'aigua, les pluges la netejàvem; que contaminàvem l'aire, els vents ho feien net; que destruïem la capa d'Osó, s'auto-reconstruïa. Excepte el petroli, tot el que destruïem es reproduïa l'any següent. Des de 1986 ni pensar-ho. Les últimes dades que han sortit publicades és què és el que va recuperar el planeta el 2009. Encara no s'han publicat les dades del 2010. Tot el que va recuperar el planeta el 2009 era el que els humans havíem consumit de l'1 de gener al 23 de setembre del 2009. I del 23 de setembre al 31 de desembre què? A viure de gorra! No podem deixar malmeses la generacions futures vivint de gorra. No pot ser! I encara això no està ben repartit. D'aquest consum bestial, la humanitat sencera n'ha fet molt poc. El món està dividit entre 900 milions de rics i 5.800 milions de pobres. I d'aquest consum, el 75% el fem els 900 milions de rics. No tenim dret a créixer ni un centímetre més. I això què vol dir? Que cap cotxe nou, que cap ordinador nou, que cap TV nova... A no ser que se'ns faci malbé el vell i s'hagi de reposar. I el dia que vostès hagin de posar una habitació nova, un armari, una cadira... En lloc d'anar a l'Ikea, que és una botiga impresentable, el que han de fer és sortir aquí fora al carrer al “dia dels

trastos” i trobaran una taula i 7 cadires – totes d'un color diferent- que podran recuperar un ús. S'ha acabat talar boscos! Sé que és dur això que dic, i que els del Corte Inglés s'enfadarien. Però, de totes maneres, el que és evident és que no podem continuar així.

Mirin, la gent ha de poder viure amb justícia, que tinguin un salari digne o tinguin una pensió digna. Però si el salari no és digne si està a l'atur i la pensió no és digna si se l'hi ha acabat, i aquesta persona és queda sense ni cinc i com que no pot pagar el lloguer arriba el jutge i el posa amb els mobles al carrer; tant de bo arribin els acampats que paren els desnonaments. I si no hi són a temps, tant de bo arribi Càrites i li doni 2.000 euros perquè pugui arribar a pagar el lloguer. D'això se'n diu solidaritat, alguns en diuen caritat. La justícia ha d'estar molt per damunt de la caritat; però quan la justícia no funciona és bo que hi hagi Càrites, i és bo que hi hagi el Banc dels aliments, i és bo que hi hagi la Creu Roja, i les accions municipals. La solució ha de venir per la justícia. El que no és lògic és que en moments de dificultat gastem diners amb allò que és perfectament absurd i perfectament inútil. Un exemple es diu despesa militar. Que resulta que no la canvien! Aquest any no han pogut pujar les pensions, no hi havia diners! Què ha estalviat el govern no pujant les pensions? 1.300 milions d'euros. No hi ha una partida de 1.300 d'euros per pujar les pensions. Però si que hi ha 1.300 milions d'euros, i aquests se'ls han gastat aquest any, destinats a finançar la participació d'Espanya en la construcció d'un avió de combat europeu. Un avió de combat que Espanya construeix conjuntament amb Alemanya, amb Itàlia i amb Anglaterra. Fa uns anys, aquest avió ja fa 19 anys que es construeix, el que aleshores era conseller alemany, que es deia Schröder, va dir: “Miri, jo procuraré que Alemanya abandoni aquest projecte d'avió. I ho procuraré per dues raons. La primera perquè és un avió caríssim. I segon, perquè és un avió que quan fa dinou anys el vàrem dissenyar, va ser per atacar la Unió Soviètica.

Però ara la Unió Soviètica no existeix”. Al cap d'unes setmanes, el senyor Schröder va tornar a aparèixer a la premsa i va dir: “Jo ja volia sortir d'aquest projecte de construcció d'avió militar. Però industrials, banquers i militars m'ho han impedit”. Escolti, però qui governa la democràcia alemanya? El senyor Schröder que en teoria és el primer ministre escollit pel poble? O els industrials? Els banquers? Els militars? Aquí a l'estat espanyol mai hem volgut sortir d'aquest projecte; però la veritat sigui dita som els socis més petits. Perquè Alemanya, Anglaterra i Itàlia s'emporten el 87% del projecte i Espanya és el parent pobre que s'emporta el 13% del projecte, qual vol dir el 13% del finançament, qual vol dir els 1.300 milions dels quals parlàvem abans. Però bé, com que Espanya només paga el 13% del projecte tan sols està autoritzada a construir el 13% de l'avió. En concret, la cua i l'ala esquerra. Si tenim present que Itàlia construeix l'ala dreta, ens podem preguntar raonablement si l'avió serà estable o no. I no cal que digui que no. Perquè quan es va enviar el primer exemplar es va estavellar. No podem fer ximpleries d'aquesta manera, de cap manera! I una altra dada sobre aquest tema militar. Saben quin és el pressupost del Ministeri de Defensa? Sis vegades més gran que el pressupost de l'ONU. Ho repeteixo: sis vegades més gran que el pressupost de l'ONU. Em penso que amb això ja està dit tota la quantitat de bestieses i animalades que s'estan fent amb el Ministeri de Defensa. Que per l'únic que serveix és per, des de fa nou anys, cometre crims constantment a Afganistan, Iraq a Líbia i a molts llocs més.

D'aquesta crisi el que no podem de cap manera, de cap manera, és fer-ne pagar

els plats trencats als immigrants. No en tenen cap culpa. La solució fàcil és fer-los venir quan ens fan falta, i fer-los marxar quan ja no ens en fan. I els hi diré que hi estic en total desacord. En aquest moment Espanya té 5 milions i escaig d'immigrants. Imagini's vostès que a Espanya arribessin ara, que és del tot inimaginable, que a Espanya arribessin 50 milions d'immigrants. Quants en tindríem? 5 que n'hi ha i 50 que no n'hi ha: 55. Què serien 55? Just la mateixa quantitat de població que hi ha ara. Doblaríem la població. Per tant, fent números molt senzills, la nostra renda per càpita baixaria la meitat. En aquest moment, Espanya, cada un de nosaltres, tenim uns ingressos que equivalen a 86 vegades més que els ingressos de cada un dels bolivians. Cadascú de nosaltres tenim disponibilitat com tenen 86 bolivians. Si arribessin 50 milions d'immigrants, quina disponibilitat tindríem? Com 43 bolivians! Déu ni do! Èticament hem d'admetre 50 milions d'immigrants i seguirem tenint 40 vegades més ingressos que els bolivians, en lloc de tenir descaradament com tenim ara 86 vegades més. Sé que això que dic és una barbaritat, però penso que s'ha de dir així.

Però és que, a més, és una solemne ximpleria voler-la fer fora, perquè d'aquí a 4 dies la tornarem a necessitar. I per què la tornarem a necessitar? Doncs, senzillament, per allò que es diu la piràmide d'edat. La nostra piràmide d'edat no és una piràmide regular. Com són les piràmides d'edat? Es diuen piràmides perquè tenen forma triangular. A baix de tot hi ha els que acaben de néixer, una mica més a munt els que tenen 10 anys, i 20 i 50, als cent pràcticament no queda ningú a dalt de tot. Què passa? Doncs passa que la nostra piràmide fa un forat molt gros al mig. De què ve? Vostès ho saben molt bé. Fa 30 o 35 anys es va acabar el “baby boom”, allò que es deia el boom de la natalitat. I si algú de vostès ha treballat a una escola, saben que es van buidar les aules de primària i les de secundària. De manera que la nostra piràmide actual té un forat al mig. I què és el mig? És allò que es diu la segona edat. I la segona edat què és el que fa? Doncs la que penca. I treballa per pagar les pensions dels de dalt i per pagar l'educació dels de baix. I allà on resulta que hi ha la població que treballa, resulta que no els tenim. I per tant, què hem de fer? Doncs senzillament, omplir aquell forat. Com podem omplir aquest forat? Amb naixements? Difícil, perquè la canalla acostuma a néixer amb 0 anys no em trenta. De manera que l'única possibilitat, quina és? Fer venir gent de fora. Quanta gent de fora? L'ONU ho té publicat. Any 1999. Estudi de l'ONU sobre la població espanyola. Va dir d'aquest estudi la ONU, que de 1999 – l'any que ells van fer l'estudi – fins al 2015, Espanya hauria de rebre necessàriament 155.000 immigrants per any, i si no, no aniríem bé. Fins al 2008 que va arribar la crisi, què vàrem rebre? 155, 154, 153, 158, 159. Allò més que un estudi era una profecia. Ara s'ha acabat aquell període. Hem estat tres anys sense rebre'n, i estarem 3 o 4 més. Lo qual afeblirà aquesta part del mig de la piràmide. I casualment les dues caixes, la de Catalunya i la de Pensions, s'han posat d'acord. I les dues han tret sengles estudis, en els que es diu que des del dia que sortim de la crisi – 2014, 2015, no ho sé – fins al 2030 Espanya necessitarà inexorablement 250.000 immigrants nous per any. I si no, ens jubilarem als 100 anys! De manera que tinguem-ho present.

L'última cosa que hauríem de tenir present i és sobre la qüestió de la immigració. Hi ha un personatge, de dimensió impresentable incalculable, que es diu Josep Anglada. Que ha tingut la barra de guanyar vots i de guanyar regidors a força de dir mentides continuades una darrere l'altra, fent córrer el rumor fals del “xec dels

immigrants". Molt bé. Els ho diré a continuació, jo no penso que als immigrants els haguem de rebre per xec o per no xec, la part econòmica ha d'estar completament dissociada de la part humana de si els hem de rebre o no. Però ja que ells parlen de diners, permetin que m'hi posi. "Presidencia del Gobierno", a Madrid, fa molts anys que cada any publica una estadística que diu quin és el balanç econòmic de la immigració. Què representa la immigració, o què ens dóna a nosaltres; i què representa el que nosaltres donem a la immigració. Sempre expressat en termes econòmics eh? Què passa amb diners. Que els immigrants paguen tres coses: cotitzacions a la Seguretat Social, si tenen papers; IRPF que se'ls descompta de la nòmina, si tenen papers; i tinguin o no tinguin papers, paguen impostos indirectes en la mesura en què fan tabac, fan benzina, paguen l'IVA, etc. Etc. Nosaltres què els hi donem a ells? Serveis educatius, sanitaris, socials, ajut a l'habitatge, beques menjador, borses de llibres, places de llibreria... "Presidencia del Gobierno" cada any ho diu. I fins que va arribar la crisi saben quin era el saldo? 6.000 milions d'euros a favor nostre cada any. Incloent-hi els que no tenen papers. Si agafem 6.000 milions d'euros i els dividim entre 55 milions d'habitants, vol dir que cadascú de nosaltres cada any, via pressupost de l'estat, rep un regal dels immigrants de 110 euros. I que s'acabin les ximpleries de l'Anglada, de Garcia Obiol i de tots aquests impresentables. Els puc assegurar que la immigració és un tresor.

No únicament és un tresor en termes econòmics, és un regal sobretot en termes culturals. Perquè la nostra cultura no és altra cosa que el fruit de totes aquelles migracions que ens han anat visitant al llarg de la història. Jo estic orgullós de ser català i n'estic content. Però malgrat estar orgullós i estar content de ser català, sóc conscient que ser català no és res de l'altre dijous. Perquè ser català és ser una mica fenici -una mica bastant - , una mica cartaginès, una mica grec, una mica romà, una mica jueu, una mica de l'islam, una mica andalús, una mica andalús, una mica equatorià, una mica magrebí... Una mica de tots aquells que ens han anat visitant al llarg de la història. Si no, ara que estem en època de vacances, els hi aconsello fer una petita visita cultural a Catalunya. Primera etapa, es presenten a la ciutat de Girona, pregunten el que cal veure però a l'oficina de turisme probablement els hi diran: el call jueu i els banys àrabs. Surten de Girona i com que ja estan per la comarca, se'n van a La Bisbal, i allà la Principal de la Bisbal els hi toquen una sardana. I quan vostès es pregunten que és això de la sardana, veuran que és una dansa d'origen bizantí que va sortir a Constantinoble i que ha anat evolucionant fins que s'ha convertit en la nostra estimada dansa que es fa i que es desfà. Què han vist vostès? Call jueu, banys àrabs, danses bizantines. Amb tot aquest enrenou, se'ls hi ha fet l'hora de dinar. Evidentment a l'estiu no és massa bona època, però a l'hivern per dinar els hi poden perfectament donar panellets i torrons. Que són dues postres àrabs de tota la vida. Bé, probablement vostès han dinat una mica i segurament també han begut una mica. Al beure una mica la seva eufòria catalana puja i creuen que és el moment de posar-se una barretina per signe de catalanitat. I quan busquen a l'enciclopèdia què és això de la barretina, descobreixen que és una gorra que prové d'Anatòlia, que si no estic equivocada, és la part asiàtica de Turquia. Vostès contents amb la seva barretina catalana que, en realitat és turca, segueixen donant voltes per Catalunya van a parar a un lloc de valors catalans innegables, com és el monestir de Montserrat, on constaten que la verge és

negra. I, finalment, acaben la seva jornada de catalanitat absoluta en el lloc indubtablement més estimat pel 90% dels catalans que, com poden suposar, és el Camp Nou. I què és el Camp Nou? I què és el Camp Nou sinó l'estadi d'un equip que va crear un suïss, que es deia Joan Gamper? I en el qual els jugadors, fins fa poc l'entrenador, eren argentins, brasilers, holandesos, camerunesos...

Això és Catalunya, i això és el que els volia dir. Moltes gràcies!

*Taula rodona: Moviments d'acció social, de la teoria a la pràctica*⁴
PAH, DRY, ATTAC

Tres agents dels moviments socials ens parlen de les seves experiències en l'àmbit local i global, com s'organitzen, com i amb quines eines es comuniquen i, sobretot, què en podem aprendre de la seva expertesa. Ada Colau, Antonio Fuertes i Javier Toret narren, respectivament, les seves experiències a la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, ATTAC i Democràcia Real Ya i ens presenten eines diverses per afrontar els problemes socials que vivim. De la PAH podem extreure un exemple de lluita per una causa concreta, i com la perseverança els ha fet forts; d'ATTAC, la reivindicació d'una mesura històrica, la Taxa Tobin i l'organització i internacionalització d'una causa; finalment, DRY ens mostra algunes de les forces ocultes que fan funcionar la intel·ligència col·lectiva i com aquesta pot convertir-se en un arma molt poderosa si se'n coneixen alguns dels seus mecanismes.

Conceptes Clau: Desnonaments, taxa Tobin, democràcia 4.0

⁴Aquesta taula rodona va tenir lloc al Cercle de Gràcia el dia 28 de juliol de 2011

Presentacions

Ada Colau (PAH): La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca vàrem néixer al febrer del dos mil nou, fa dos anys i mig més o menys. Vam néixer per donar resposta a un dels principals problemes de la societat de tot l'estat espanyol, que sorgeix, precisament, perquè va haver-hi una aposta de l'estat espanyol per un creixement fàcil i ràpid a través de l'economia del totxo, que va provocar la bombolla immobiliària, que finalment ha esclatat i és una de les causants de la crisi que tenim ara mateix aquí a l'estat, més greu que en altres països del nostre voltant. Precisament per aquesta aposta, gent que veníem treballant pel dret a l'habitatge sabíem que, precisament perquè a l'estat espanyol s'havia impulsat l'accés a l'habitatge a través de la propietat privada i concretament a través del sobre endeutament, és a dir, a través de les hipoteques –perquè durant anys s'ha estat incentivant el lloguer en benefici del sobre endeutament: tot eren facilitats per hipotecar-se, en canvi cada cop era més difícil llogar un pis. Hi havia una oferta més escassa, etcètera – doncs coneixent això, sabíem que quan esclatés la bombolla immobiliària el problema que tindrien les famílies seria el pagament de la hipoteca.

Els preocupats pel dret a l'habitatge -on hi ha una bombolla immobiliària hi havia un problema molt greu d'accés a l'habitatge i era conegut a tota Europa, i Nacions Unides ho havia denunciat - érem dels països on era més difícil accedir a l'habitatge. Amb l'esclat de la crisi, minven els ingressos de les famílies, i com que la principal despesa és el pagament de l'habitatge, això és el primer que no es pot pagar si minven els ingressos. Sobretot s'havia impulsat accedir a l'habitatge a través de la hipoteca, preveient que als problemes d'accés se sumaria el problema de la pèrdua de l'habitatge -és a dir, de desnonaments massius per impagament de les hipoteques- vam llençar la idea de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca. Però un cop vam començar a treballar amb les persones afectades, vam descobrir que el problema encara era més greu del que havíem suposat en un principi, i que el drama que la gent havia d'afrontar de pèrdua de treball o de la minva d'ingressos, també s'hi afegia el drama de la pèrdua de l'habitatge pels desnonaments. Però a sobre hi havia una altra gran problemàtica, que és que tenim una llei totalment anòmala a l'estat espanyol, que permet que els bancs s'adjudiquin els habitatges pel 50% del seu valor, de manera que el deute restant queda unit de per vida a les persones. Això es tradueix en què les persones no només perden l'habitatge sinó que, a més a més, es queden endeutades de per vida amb un deute que és irrecuperable. La gent acaba els processos de subhasta amb deutes de cent mil, dos-cents mil euros, tres-cents mil euros que, a més a més generen nous interessos. Per tant, encara que la gent treballi la resta de la seva vida per pagar aquell deute no se'n sortirà mai. Imagineu l'impacte. Penseu que des de 2007 fins a finals del 2011 ja van tres-centes mil execucions hipotecàries a l'estat, i Catalunya és la comunitat autònoma més afectada amb més de cinquanta-sis mil execucions hipotecàries. Això vol dir que al 2011 s'estaven iniciant quaranta execucions cada dia, perquè ens fem una idea una mica més concreta. Això és una barbaritat. Tot procés d'execució hipotecària acaba en un desnonament. I a més a més, en un país on no s'ha fet habitatge de lloguer social, com hi ha a la resta d'Europa. Per tant, no hi ha on recol·locar aquestes famílies i ens trobem amb un problema de dimensions enormes,

perquè no només són milers de famílies al carrer, sinó que són milers de famílies a les quals se'ls diu que estaran endeutades de per vida. Això té un impacte psicològic i sobre la salut d'aquestes persones increïble. Quedar-te endeutat de per vida no és només que et puguin embargar la nòmina o els comptes corrents, és que figuraràs com a morós, i això pot ser un problema per llogar pis, per trobar feina, etcètera, etcètera.

Bàsicament, el que fa ara la plataforma és donar resposta a aquest gran problema hipotecari, que afecta tantíssimes famílies i que, d'alguna manera, apunta al nucli del monstre d'aquesta democràcia segrestada que estem vivint a l'estat espanyol. El poder financer està per sobre de qualsevol institució democràtica, fora de tot control de la ciutadania, i dicta les normes més enllà de la voluntat dels ciutadans. Aleshores, per garantir aquests beneficis -sempre astronòmics- de les entitats financeres s'està empobrint cada cop més la població. El tema de les hipoteques és un claríssim exemple. Per fer front a això, la Plataforma té dues campanyes principals, que són la campanya per a la dació en pagament, per aconseguir que es canviï la llei i que amb l'entrega de l'habitatge es liquidi el deute i les persones tinguin una segona oportunitat, puguin tornar a començar, com passa a tots els països de la resta d'Europa -també una altra cosa que no té sentit és que les famílies es quedin al carrer al mateix temps que els bancs i caixes, en bona part responsables de la crisi, acumulin aquests pisos que es queden vuits esperant tornar a especular amb ells mentre aquestes famílies es queden al carrer sense un reallotjament possible. Això no té cap mena de sentit en termes de drets fonamentals ni tampoc en termes socials i econòmics- L'altra proposta que tenim és que es paralitzin immediatament els desnonaments i que les persones perdin la propietat de l'habitatge, però es puguin quedar en règim de lloguer. Aquesta és altra de les propostes bàsiques. Per això estem fent tota una sèrie de campanyes d'incidència, etcètera. Potser la més coneguda és la de Stop Desnonaments. No sé si n'heu sentit a parlar, perquè últimament està sortint molt als mitjans. I és que entenem que fins que no s'aconsegueixi canviar les lleis, fins que no hi hagi una resposta de les administracions -quan hi ha una vulneració flagrant i sistemàtica dels drets fonamentals- no només és un dret, sinó una obligació de la ciutadania poder protegir, vetllar per aquests drets. Per tant, fem una crida de desobediència civil davant de lleis injustes que sobreprotegeixen les entitats financeres i, en canvi, deixen al carrer a les famílies més vulnerables, a les que han deixat de pagar en contra de la seva voluntat, perquè les famílies estan deixant de menjar abans que deixar de pagar la hipoteca. Ningú vol perdre la casa seva. Aleshores, davant d'aquesta situació d'injustícia palpable i clamorosa hem llençat aquesta campanya de desobediència civil que ens ha portat a aturar gairebé quaranta desnonaments a tot l'estat, la majoria a Catalunya i a Múrcia, on fa més temps que està activa la Plataforma. Afortunadament, a partir de l'explosió del 15M hem vist com aquesta mobilització s'ha multiplicat a barris de Barcelona i moltíssims pobles i ciutats s'han anat constituint moltes plataformes locals i assemblees de barri que ens han anat contactant per sumar-se a la campanya de Stop Desnonaments, que han agafat una velocitat increïble i que, afortunadament, estan mobilitzant a milers de persones afectades. Però també a milers de persones solidàries que entenen que també és problema seu el fet que s'estiguin vulnerant els drets fonamentals d'una manera tan clara.

Antonio Fuertes (Attac – Acordem): Attac- Acordem es una asociación que hace dos años que está constituida y pertenece a la red internacional de ciudadanos y ciudadanas de Attac en el mundo, que está representada en unos cincuenta países. La Red Internacional o movimiento de ciudadanos y ciudadanas Attac en el mundo surge en el año 1998 a consecuencia de un artículo editorial del “Monde Diplomatique” en el cual nuestro mentor, Ignacio Ramonet –que es gallego y trabaja normalmente en Francia, pero que tiene prestigio internacional- habla de la necesidad de controlar los mercados financieros, porque están ejerciendo una dictadura sobre las sociedades y sobre los gobiernos. Esto es así porque el capitalismo ha sufrido una metamorfosis muy importante. El capitalismo industrial que conocíamos, que Marx glosó y que los movimientos obreros combatían, ese capitalismo industrial, a partir de finales de los sesenta, principios de los setenta, sufre una metamorfosis muy importante. ¿Por qué? Pues porque la tasa de ganancia estaba bajando, después de veinticinco años de acumulación, con el proyecto del estado social de posguerra. Baja la tasa de ganancia y, como los capitalistas ya no tienen tanto que ganar, empiezan a pensar y ven que para conseguir la tasa de ganancia han de recurrir a nuevos métodos. El primer método al que recurren en los años setenta con los gobiernos conservadores de Margaret Thatcher y Ronald Reagan, con los experimentos de Chile y Tailandia es el inicio de un nuevo proyecto que se llama el neoliberalismo, y que establece el predominio del capital financiero sobre el capital de empresa. Ya Keynes llamaba el capital financiero o especulativo a una cosa y capital de empresa a otra. Este predominio del capital especulativo sobre el capital de empresa es lo que constituye la base de la acumulación en este periodo.

Para ello ¿qué hacen? Desregular todos los mercados. Todas las regulaciones que se habían establecido a partir de la Segunda Guerra Mundial se desregulan. El dinero puede dar vuelta al mundo y especular con todo lo especulable. Además, puede trasladar los puestos de trabajo de un sitio a otro, donde haya unas condiciones sindicales peores, donde los sindicatos no tengan tanta fuerza o donde los salarios sean más bajos. Y sobre todo, la liberalización tiene un eje fundamental, que es la liberalización del mercado de capitales. La liberalización de los mercados de capitales supone que los ataques especulativos contra determinados estados y determinadas monedas durante los años 90 -como los ataques contra el peso mexicano o los ataques contra la moneda del baht tailandés- suponen una serie de crisis en estos países que desembocan en grandes sufrimientos para las sociedades.

En el año 1997 dice Ramonet que hay que poner coto a la dictadura de estos mercados financieros sobre los estados. Para ello propone, en primer lugar, volver a regular la economía. Volver a regular quiere decir volver a poner leyes porque si no hay reglas, si no hay leyes, el pez gordo se come al chico. Nos han puesto a competir a unos contra otros –porque estamos en un régimen de competencia: países contra países, zonas contra zonas, monedas contra monedas, políticas contra políticas- y mientras tanto, los que tienen el poder sacan ganancia de esta competencia. Entonces él propone regular los mercados por un lado y, también, dos elementos fundamentales. Primero, contener la especulación con lo que él llama un impuesto de transacciones financieras, anteriormente conocido como tasa Tobin, y segundo, la abolición de los paraísos fiscales, esos agujeros negros que son puro delito, puro crimen, pura evasión,

pura corrupción -usados por políticos corruptos, por los que lavan el narcotráfico, los que evaden impuestos, etcétera, etcétera y que a los que nadie pone coto-. Entonces se basa en: ITF (impuesto de transacciones financieras), abolición de transacciones financieras y fiscalidad justa y redistributiva. Estas tres cosas son las que propone Ignacio Ramonet en el año 1997, y que dan inicio a Attac. Sus fines serían estos: regular los mercados financieros y las instituciones del Fondo Monetario Internacional, el Banco Mundial y Organización Mundial del Comercio. Conseguir la regulación y combate contra estas instituciones.

Pero ¿cómo se hace? Esta es la segunda línea de actuación de Attac. Attac tiene muy claro que la profundización democrática y el embate de la ciudadanía es la única forma para cambiar las cosas. Y por tanto, se constituye el movimiento cívico de carácter educativo de la ciudadanía. Attac funciona a tres niveles: a nivel educativo y a nivel de movilización. Para eso estamos, prácticamente desde Porto Alegre en 2001, en todos los foros tanto mundiales como regionales como territoriales. Hay que tener en cuenta que uno de los logros que se ha conseguido en Europa, que por ejemplo ha sido el no al tratado constitucional en Francia, en 2005, tuvo mucho que ver Attac, a través de los comités locales y de cómo explicaban las cuestiones de la Europa del capital. La movilización de Attac está continuamente en función de los colectivos que se tienen a nivel local. Por todo eso es una organización, como dice nuestra presidenta honoraria Susan George, de educación popular orientada a la acción, y además ejerce una labor de lobby en el sentido de que presiona desde alternativas muy concretas que pueden combatir muchas perversiones del actual sistema.

Javier Toret (DRY): ¿Qué es democracia real ya? Pues un grupo de gente normal, como vosotras, que al calor de ver que había una situación terrible en el país, después de tanto tiempo de crisis, de haber tragado tanto, tanta soledad y tanta impotencia y también al calor de las revueltas árabes, que vivimos por Internet, por el Twitter y por distintos canales informáticos, aprendimos que era posible organizarse y que había una tecnología para hacerlo, entonces nos pusimos a ello en febrero. Un grupo de gente que no se conocía empezamos en Facebook en un grupo que se llama Grupo Pro-movilización de Coordinación Ciudadana y dijimos: si los árabes lo han hecho ¿porqué nosotros no? Vamos a hacer algo divertido. La idea, básicamente, era poder hackear las elecciones y poder crear un espacio común de conflicto con un montón de gente normal que, a parte de los colectivos que ya existían y que eran interesantes – de hecho, Democracia Real Ya tiene la historia de que tanto Attac, como la PAH, como muchísimos otros grupos, se asociaron para construir esta gran movilización del 15 de mayo. Nadie le daba bola, estábamos solos, pero fuimos construyéndola en red, a través del Facebook, Twitter y también con asambleas locales –aquí empezamos a reunirnos en el Viena, una hamburguesería- y dijimos: vamos a montar un jaleo grande el 15 de mayo. La cosa era muy clara, reivindicaciones claras, sin palabras raras: queremos esto, esto y esto. Aprovechamos mucho el trabajo de los compañeros de la PAH y de otros grupos y movimientos que habían explicado y luchado mucho estos años, e intentamos hacer una movilización que fuera lo más abierta, clara, directa y sencilla posible para el 15 de mayo. Básicamente la idea, en aquel entonces, era una cosa muy pequeñita. El grupo de Facebook empezó de cero

hasta que llegamos a ser muchos. Actualmente tenemos 450.000 seguidores en Facebook y 100.000 en Twitter. Más que PP[1] y PSOE[2] juntos. Tenemos a mucha gente que nos sigue, que les mola nuestro rollo un montón, y mucha gente que está participando de manera muy activa y directa en lo que es una organización sin intermediarios, autoorganización de procesos sociales desde abajo y coordinados en red. Ahora mismo tenemos 70 nodos a nivel estatal, del Estado español, y 110 a nivel internacional. En menos de cuatro o cinco meses de vida estamos creciendo en un índice de crecimiento exponencial bastante interesante. Esos nodos de Ubrique, Coslada, Madrid, Barcelona o Málaga, donde se junta gente de muy distintos pelajes en torno a los deseos, los saberes y las ganas que tienen de cambiar el mundo, intentan organizarse para cambiar las cosas, que es lo que estamos intentando hacer. Y los principios, los axiomas fundamentales, yo creo que ya los conocéis: que somos apartidistas, que no quiere decir antipartidistas, asindicales, que no quiere decir antisindicales y que somos pacíficos, que eso también tiene mucho que decir.

Me acuerdo que estuvimos trabajando como locos tres meses para lanzar el 15M[3] y decíamos: el 16 descansamos, y nos dimos cuenta que no íbamos a descansar mucho. No hemos descansado, pero las plazas nos devolvieron la energía con la movilización en 70 plazas del Estado. La devolvió y la multiplicó y se crearon las plazas, que empezaron a crecer sin parar y, de alguna manera, nosotros somos un agente dentro del movimiento del 15M, uno como muchos otros porque el 15 M, de alguna manera, es de todas. Por tanto, DRY es un agente transversal dentro de ese movimiento. Ahora nos estamos organizando de otra manera: hay las asambleas locales, pero sobre todo por la red -que no es el Facebook, porque el Facebook es malo, aunque lo utilicemos para la difusión- hemos creado otra red organizativa que nos permite trabajar como un solo cuerpo y un solo cerebro, más o menos, dentro de los errores y los problemas.

Què cal per incidir políticament a la societat?

Javier Toret (DRY): yo creo que ya estamos influyendo. De hecho, creo que el movimiento nos ha cambiado irreversiblemente. Yo creo que nadie que está aquí es la misma persona que empezó antes del 15 de mayo, si no, es que lo que hemos hecho tampoco ha servido de mucho. Yo creo que la transformación es de nosotras y del mundo al mismo tiempo, y eso que está pasando, en los dos meses y pico que estamos viviendo, yo he aprendido más que en toda mi vida. De hecho, creo que hay cosas que no asimilaré en años. Esa dimensión de transformación subjetiva, cerebral, afectiva... esa revolución de la vida, de los deseos, de querer vivir de otra manera, es una dimensión fundamental para conseguir eso que parece el objetivo final, que es cambiar las relaciones de fuerza. Pero es muy importante partir de esa dimensión de transformación colectiva de la percepción, de los cerebros, de las ganas de vivir, del poder que tenemos, de las ganas de pelear, en el ámbito colectivo. Yo creo que el colectivo tiene que organizarse más partiendo de las potencias que tiene. A mí me preocupa que en las presentaciones de DRY la gente nos dice: tenéis que ser un partido. Y digo: nosotros nunca seremos un partido político, no nos interesa ser un partido político, no vamos a ser eso nunca. No porque no creamos que no tenga que

haber partidos políticos ahora -aunque creemos que el sistema de partidos políticos en sí es un problema gigantesco, sobre todo porque hay una alienación de la soberanía de la gente por una gente que decide sobre ellos, que no se sabe quién los ha elegido. Nosotros estamos trabajando en una cosa que se llama media plan, que es un plan colectivo para intentar federar las luchas y conseguir objetivos. Y creo que la respuesta es, básicamente, organizándose, inventando nuevas formas de organización que estén a la altura de los tiempos, de la complejidad, porque el movimiento es fuerte. Generando luchas como, por ejemplo, las que los compañeros de la mesa llevan haciendo durante tiempo, con todo lo que han aprendido, pero en el terreno de la potencia que tiene este movimiento y en las prácticas en las que ha sido potente. No creo que tengamos que ser un partido, no creo que los sindicatos nos tengan que sacar de ningún problema. Yo creo que hay un bloqueo de la imaginación política muy fuerte. La mayoría de gente no lo ve, creen que es un movimiento del siglo XXII que ha venido al siglo XXI para intentar llevar la cosa para adelante. Cuando damos respuestas, tiramos de la memoria y decimos: hace falta una huelga general, etc. falta imaginación, porque la huelga general es de una época y ahora es otra cosa. El movimiento del 15M ha demostrado que tiene una potencia para crear objetivos y para hacer política y que no necesita recurrir a esas metodologías, a esas prácticas. No creo que deberían ser centrales.

No sé si habéis visto que desde el principio tenemos ocho reivindicaciones básicas, entre ellas están todas las reivindicaciones de eliminación de los privilegios de políticos y banqueros, las cuestiones de transacciones financieras, todas las cuestiones de vivienda. O sea, que hemos intentado agrupar todas esas reivindicaciones. Pero ahora nos parece que es fundamental marcar objetivos concretos conquistables e ir escalando progresivamente en esos objetivos para, como han hecho los compañeros de Islandia, poder realmente modificar el estado de las cosas.

Antonio Fuertes (Attac – Acordem): ya os he dicho que nosotros llevamos ahora trece años analizando la situación y, sobre todo, la metamorfosis que el capitalismo ha hecho en la última época. Lo que venimos repitiendo es que hay que globalizar las resistencias, porque el sistema que tenemos actualmente ha roto barreras, es un sistema global que se impone a todas las sociedades. Cuando nosotros queremos conquistar la democracia participativa, hay que tener en cuenta que vamos a tener en frente a un gran monstruo, sea a nivel local, sea a nivel municipal, o sea a nivel planetario. Y ese gran monstruo es la lógica del sistema financiero, la lógica de los inversores, que lo único que quieren es que su dinero esté alrededor del mundo -incluido nuestro propio barrio, o la caja que tenemos al lado, o cualquier empresa de nuestra localidad- y les de el máximo beneficio. Para eso, nos someten a todos al régimen de la competencia.

La lucha contra el capitalismo financiero ha de ser una lucha desde lo global. Desde lo local, eso sí, pero ha de tener un cometido global. ¿Eso quiere decir que es una lucha de esencias, una lucha radical? Radical si, pero de esencias no. Habrá que construir poquito a poco el movimiento. Poquito a poco y peldaño a peldaño, pero no como decían los de Led Zeppelin, escalera al cielo. Hay que pasar muchos peldaños. Primero subir un peldaño y después subir otro. Y en este hacer estamos todos un poco

obligados a entendernos. Toda la ciudadanía está obligada a entenderse. No podemos seguir manteniendo luchas de cainitas entre gente de partidos, sindicatos, etc. Eso sí, el sentido crítico tiene que estar. Pero hemos de comprender que la lucha actual se ha complejizado a unos niveles muy importantes. Tenemos que pasar primero, en la lucha y la resistencia local, por los precarios, los parados, por la gente que desahucian, porque es nuestra obligación como solidarios, como ciudadanos que ven un mal en la sociedad, en la persona que convive con nosotros, en lo que nos puede pasar a nosotros un día. La unión es necesaria. La resistencia local es necesaria, pero hemos de pasar de la resistencia local a la resistencia global. En este continente llamado Europa, que es un continente próximo, no nos olvidemos. Y es próximo porque nos rigen unas mismas leyes, las mismas que hacen unos señores en Bruselas, que no son los que nosotros hemos elegido -porque los parlamentarios no son los que hacen las leyes, normalmente los que hacen las leyes y las aprueban son los del Consejo, que son los jefes del Estado y del Gobierno. Pero es una cuestión próxima ¿por qué? Pues porque el 80% de las legislaciones que nos vienen, vienen de la Unión Europea. Cuando nos hacen recortes, las leyes ómnibus, etc..., vienen por leyes anteriores en la Unión Europea, porque los pactos para que no haya déficit o deuda, establecen que un gobierno no se puede endeudar. En todo este sistema, el mayor logro del neoliberalismo, como os he dicho antes, en la Unión Europea, es que nos han sometido a todos los países a competir de tal manera que, en la cuestión impositiva, en la cuestión de los impuestos, estamos todos compitiendo para ver quién atrae los capitales. Para atraer el capital ¿qué hay que hacer? Bajar los impuestos. Si Francia baja los impuestos y atrae capitales o empresas para que haya menos fiscalidad, a continuación nosotros también tendremos que hacerlo. Y eso pasa aquí también con la cuestión de las autonomías. Hemos reducido los impuestos de sociedades, los impuestos de donaciones, hemos acabado con los impuestos de patrimonio. Esta es una cuestión muy importante, porque la política parte de la economía. La economía es una caja, si no hay entrada, no hay gasto. Y así es.

El gran problema de la deuda no existiría si hubiéramos tenido un sistema fiscal progresivo y saneado. No existiría ¿Qué quiero decir con esto? Quiero decir que nosotros nos fijamos normalmente en las consecuencias de las políticas, y reaccionamos contra ellas ¿Cuáles son las consecuencias de las políticas? Son que me cierran mil plazas en el hospital, que me privatizan 400 locales del ICS[4], que me traen la ley ómnibus... Eso es consecuencia de una cosa, de la gran trampa de la deuda. Nosotros no atacamos la deuda, atacamos las consecuencias de la deuda, y no atacamos a las empresas de calificación de la deuda, que es algo que nos parece muy lejano. Sin embargo, nos tendríamos que movilizar contra la deuda, porque no es una deuda nuestra, podemos comprobar que la mayoría es de los bancos. Sin embargo, nosotros estamos sufriendo las consecuencias de la especulación sobre los títulos de la deuda, que tienen que hacer los gobiernos por haberle devuelto a los bancos la cantidad que perdieron en el casino financiero. Entonces, las estrategias han de ir donde más le duela al monstruo ¿Dónde le podemos quitar al monstruo la comida? ¿Dónde le podemos quitar al monstruo la gasolina para que no engorde? Tenemos que pensar con esa lógica.

El movimiento tiene que ser amplio, global, empezando por la Unión Europea. Habría que crear en la Unión Europea un amplio movimiento de indignados. Es necesario establecer vínculos a nivel de Unión Europea para que pueda ser un modelo social, de solidaridad con el Tercer Mundo, y de convivencia. Es necesario crear un modelo europeo que trascienda las fronteras nacionales. No nos podemos quedar en las fronteras nacionales, así no vamos a ningún lado. Las políticas hoy van por ahí.

Hay que hacer frentes amplios. ¿Y frentes amplios qué quiere decir? Pues quiere decir que la contradicción principal en este momento ya no es capital-trabajo, ya no es trabajador-capitalista. Esa es una contradicción, efectivamente, desde el punto de vista del análisis marxista. Pero en estos momentos la contradicción fundamental es capital financiero-ciudadanía, y en la ciudadanía entramos todos los jodidos, todos los precarios, todos los vilipendiados, todos los licenciados, las miles y miles de empresas que están cerrando. Todos los días hay un comercio que cierra. Todos los trabajadores autónomos, todos los intelectuales progresistas, todos estudiantes que tienen el plan Bolonia. Somos una ciudadanía muy amplia. Hay que ir a crear amplias mayorías porque nada cambiará las cosas si no es con amplias mayorías.

¿Cómo vivir y cómo movilizar? Son dos preguntas. Porque cómo movilizar es lo que os estoy tratando de explicar: es complejo, es muy complejo, pero hay que conseguirlo. Hay que quitarle la gasolina al monstruo ¿Y cómo quitarle la gasolina al monstruo? Pues habrá que decirle a los partidos políticos que dejen de estar financiados por la banca. Y a lo mejor no hay que votar a los partidos que estén financiados por la banca -que lo están todos-. Pero a lo mejor hay que decirles: no os vamos a votar, porque ¿qué vais a hacer vosotros para enfrentarnos a la máquina que os da de comer? Igual que hay que decirles a los sindicatos que ¿cómo pueden estar gestionando con empresas financieras de este país fondos de pensiones de capitalización?. ¿Cómo es que le están dando dinero de los fondos de pensiones y los están gestionando dinero para que ganen las entidades privadas financieras? Todo eso hay que decírselo porque hay una contradicción fundamental, y es contra el capital financiero. Al capital financiero hay que quitarle gasolina no darle agua. Hay que organizar la economía social. Hay que tener valores no consumistas. No hay que competir, como nos han enseñado. Hay que salir del individualismo posesivo, ir a la colaboración. Ahí es donde nos hemos de unir todos. El movimiento tiene que ser amplio.

Ada Colau (PAH): Estic d'acord amb pràcticament tot el que s'ha dit, però sobretot amb el que deia al principi el Javier Toret, que el fet bàsic és la transformació col·lectiva i aconseguir, sobretot, que hi hagi un motor digues-li desig, digues-li il·lusió, digues-li creure que realment les coses poden ser d'una altra manera, perquè aquí és on realment on han marcat el gol en els últims anys. Des del que ja és conegut: la caiguda del mur, etcètera, el capitalisme s'ha venut com l'únic sistema possible, no hi ha alternatives... Aquest missatge s'ha anat donant per activa i per passiva als mitjans de comunicació oficials i, aleshores aquesta idea a anant calant en el cos social en els últims anys. Ha calat la idea que només pots competir perquè si no competeixes, estàs condemnat a quedar-te com un pària als marges de la societat i, per tant, és el missatge de campí qui pugui, que ha anat imperat bastant als últims anys. Per

transformar això realment, el primer que cal és convènce-ns col·lectivament, que les coses poden ser d'una altra manera. Un dels lemes que més ha mogut la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, que és l'experiència concreta des de la qual puc parlar jo, és una frase tan senzilla com "sí se puede", el "yes we can", que sembla una banalitat però no ho és en un context de capitalisme neoliberal com el que estem vivint, on cada dia ens retallen drets socials i on cada dia hi ha uns pocs que guanyen més i una majoria que cada cop està més empobrida i, malgrat això no hi havia una forta reacció social. Tothom es preguntava ¿com pot ser? ¿fins quan aguantarem? I finalment, va ser la confluència d'unes quantes coses, però sobretot la primavera àrab, el fet de veure que hi havia gent que estava molt pitjor i que es mobilitzava i començava a fer caure dictadures, va tornar la il·lusió que, realment, si hi havia una mobilització forta, les coses podien ser d'una altra manera.

Això enllaça amb ¿què cal per incidir? Per incidir el primer és canviar la correlació de forces. Si tenim un cos social que està deprimat, que no creu que hi hagi alternatives, que, a més a més, està completament atomitzat, que està "atontat" pel consumisme compulsiu, la correlació de forces no funciona. Si, en canvi, hi ha un procés de transformació social, com el que es desencadena en el 15M, i amb el munt de col·lectius i assemblees populars amb iniciatives que han sorgit en l'onada del 15M, i realment creiem i ens veiem a nosaltres, reconeixem que som molta gent la que realment volem que les coses siguin d'una altra manera i que ens ho creiem, i que en la nostra vida quotidiana ho podem demostrar amb petites coses. Al 15M hi ha una cosa tan banal però tan important com que la gent havia perdut, per exemple, la dimensió del barri i de reconèixer i saludar la gent pel carrer. I molta gent, per exemple, després de passar per les assemblees de milers i milers de persones per Plaça Catalunya és gent que, de cop, es reconeix al seu barri i se saluden pel carrer. Doncs coses tan banals i tan petites com aquestes, desencadenen emocionalotats col·lectives que tenen un poder i una força veritablement imparables. I aquesta és la clau: si no hi ha aquesta química en el cos social, no aconseguirem res, i és aquí on el poder trontolla i s'espanta.

Històricament ha estat així, sempre que s'han conquerit drets socials és perquè hi ha hagut una col·lectivitat forta que encara que la gent digués que era impossible que les coses canviessin, la gent ha dit: sí, les coses poden canviar i ha ficat el seu cos. L'altra cosa és ficar el cos. Quan realment no és una cosa simplement de parlar-ho, de llegir-ho o que t'ho expliquin per la televisió, sinó de tenir l'experiència de, de cop, ocupar les places i veure que pots ocupar-les durant hores i hores parlant i que no passa res i que, al contrari, aprens un munt de coses i coneixes un munt de gent i d'allà sorgeixen projectes. Quan la gent té l'experiència en primera persona, fiant el cos, allà també es desencadena una potencialitat enorme que té un poder que pot acabar de controlar o de matar. I les conquestes de drets, com deia, han estat així. Quan hi havia l'esclavatge era impensable que no hi hagués esclavitud perquè el sistema econòmic s'esfondraria. Efectivament, en aquell moment el sistema econòmic estava muntat partint de l'esclavitud i, en canvi, hi va haver una fortíssima mobilització no només dels esclaus, sinó més enllà, que va acabar amb l'esclavitud. El vot de les dones, el dret de vaga, tot això ha passat per la mobilització ciutadana, per convènce-ns que les coses podien ser malgrat que tot el sistema oficial veia que era impossible

que totes les coses poguessin ser d'una altra manera perquè tot es vindria avall. Aquestes amenaces es van repetir mil vegades a la història. Aquestes amenaces que rebem avui dia a través dels mitjans de comunicació, des dels poders públics, des de les entitats financeres: és que si no canviem aquesta llei es el sistema econòmic s'enfonsaria, és que si no fem retallades socials, els mercats ens castigaran i s'enfonsarà l'economia del país. Aquesta tècnica de les amenaces és una cosa de les més velles de la història.

El primer que cal és canviar la correlació de les forces, que afortunadament amb el 15M ha començat a passar, o sigui que estem en el bon camí. I després, evidentment, la realitat és complexa i hem d'anar veient més detalladament com organitzar això perquè la maquinària de guerra realment no sigui flor d'un dia, sinó que pugui ficar-se objectius i anar aconseguint coses. Des de la Plataforma és el que hem intentat fer des de la nostra experiència modesta, distingir clarament coses tan senzilles com objectius a curt, a mitjà i a llarg termini. Per exemple amb el tema de les hipoteques l'objectiu a curt termini és donar respostes als problemes de la gent afectada i, per tant, generar espais de confiança per aquesta gent, perquè aquesta gent està enfonsada, deprimida, amb intents de suïcidi. Simplement trobar llocs de trobada o aturar els desnonaments. No és que solucioni el problema en general, però el fet d'aturar els desnonaments primer ens demostra que si ens ajuntem, un cop més, podem millorar les coses. I allà on semblava que no es podia i estaves condemnat a perdre casa teva i quedar-te com un pària tota la teva vida, però sembla que no, que la gent s'organitza en el barri i que s'atura el desnonament i allà canvien les coses. Primer ens demostra això i ens empodera. Després, aquella família està guanyant uns mesos en aquell habitatge i en lloc de quedar-se al carrer, guarda la casa, que és un objectiu molt concret i molt important. A més a més, aconseguim visibilitzar el conflicte, perquè la violència de deixar milers de persones al carrer perquè les entitats financeres segueixin acumulant milers i milers de milions de beneficis és un conflicte completament invisibilitzat.

Això seria un exemple a curt termini. A mitjà termini ¿què tenim? Doncs que aquesta situació s'està donant perquè tenim unes lleis injustes, com és que els bancs s'estén quedant amb els habitatges al 50%. Doncs a mitjà termini el que hem d'aconseguir és canviar aquesta llei. I això ho fem amb diverses estratègies: des d'una iniciativa legislativa popular recollint signatures, fer incidència en els partits polítics, promovent mocions als ajuntaments perquè siguin ells qui demanin el canvi de la llei al govern, fent manifestacions com la del pròxim 25 de setembre. Amb diferents estratègies hem aconseguit que allò que al principi semblava un crit al desert, ara mateix hem aconseguit que sigui un clam popular i que la gran majoria de la societat estigui a favor de la llei que es coneix com la dació en pagament. De fet, les enquestes parlen d'un 80%, i això fa dos anys era completament impensable, ningú sabia ni què era la dació en pagament. Això a mitjà termini jo crec que estem a prop. A llarg termini seria aconseguir la democràcia real, que els drets socials siguin efectius per a tothom... aquests serien els grans objectius però es fan en un procés en què hi ha objectius a curt i a mitjà termini. Evidentment, també simultaniejant molts nivells diferents: el local y el global. No ha de ser ni el local ni el global, han de ser tots els nivells al mateix temps i hem de saber anar articulant això. Per sort ara tenim noves eines com són el tema

d'Internet i les xarxes socials, que ens faciliten això moltíssim. Però sobretot em quedo amb allò primer, enllaçant amb el que deia el Javier: el primer som nosaltres, que ens ho hem de creure, que hem de creure que les coses poden ser d'una altra manera i que ho podem fer per nosaltres mateixos. De fet, ho estem veient: Attac ja porta 13 anys, altres col·lectius portem molts anys, la gent ja sap la major part de coses. Ja sabem que les entitats financeres són dolentes, no calia el 15M per saber això, ja sabem que la democràcia està segrestada i que els polítics que votem responen més a uns altres interessos que no pas a la ciutadania. Totes aquestes coses ja les sabem, el que no sabem és que nosaltres podem canviar, aquest és el tema. Això és el més important que ha passat el 15M i per aquí hem de seguir.

Javier Toret (DRY): quería decir un par de cosas. Una es justo lo que estaba planteando Ada, que lo más increíble del movimiento es que hemos pasado de la depresión, el aislamiento y el no podemos a esa indignación, pero que se ha transformado en confianza. Nos habían robado el mundo y parecía que era de ellos, y ahora el mundo es nuestro y tenemos el poder de cambiarlo. Y eso es increíble. Eso es lo que ahora mismo recorre como un virus la sociedad y nos da la confianza de que juntos podemos todo. Eso es lo que ahora mismo nos da la confianza y la capacidad. Esa confianza que va más allá de la indignación es toda esa inteligencia y ese nuevo saber hacer que el movimiento ha demostrado: la capacidad del movimiento de organizarse, superarse e inventarse cada día. Respecto a lo que estabas planteando (a Antonio Fuertes, Attac-Acordem), yo creo que es muy importante esta dimensión escalable de los objetivos. El movimiento, evidentemente es global, pero también es como un terremoto que se dio el 15 de mayo y que tuvo una extensión global. Tuvo resonancia, no réplica, han pasado muchas cosas. Pero yo creo que lo que es muy importante, y te quería responder en concreto a eso, es que nosotros estamos trabajando mucho a escala Europea y euromediterránea. Nosotros, antes del 15 de mayo, ya teníamos muchos contactos, y muy avanzados, con la gente del movimiento del 20 de febrero en Marruecos, que es una lucha increíble que hay que soportar porque los están metiendo en la cárcel y torturando, con la gente de Egipto, de Túnez, de Siria... Pero la cuestión en esa dimensión europea o internacional, el 15 de septiembre hacemos un encuentro internacional. La idea es que muchas redes internacionales se encuentren aquí para pensar las fases estratégicamente y crear un calendario común para, realmente, demostrar que juntos podemos plantarle cara a esta Europa. Sobre todo porque tenemos la confianza que podemos tener una democracia real ya en Europa. Ahora. Con nuevos derechos de justicia social para todos, que reordenen y ataquen a este orden gerontocrático de los poderes que impiden que la gente tenga una vida mínimamente digna. Y yo creo que esa dimensión "multiescalar" del movimiento es muy importante. Por ejemplo, yo discuto mucho con los compañeros aquí, en Barcelona, porque yo creo que parece que lo único que hay es tu barrio o tu plaza. Sólo ganaremos si nos organizamos a gran escala. Es el momento que esas luchas que llevan tanto tiempo se "transversalicen", hagan frente común y tengamos la ambición de cambiar el mundo ya. Tenemos la oportunidad política de nuestra vida el próximo año -yo creo que va a ser el año más interesante políticamente en mucho tiempo- y tenemos que tener la ambición, el deseo y el ingenio de construir y federar un

frente amplio, o formas de lucha que agreguen distintos grupos, pedazos y personas, independientemente de los grupos, para ganar porque el movimiento del 15M vencerá.

¿Es posible crear un proyecto común? ¿Cómo se articula la diversidad?

Antonio Fuertes (Attac – Acordem): yo pienso que más que una posibilidad, es imprescindible y apremiante en este momento organizar la sociedad. Hay tres grandes elementos que aglutinan las respuestas: una es el Estado, otra es el mercado y otra es la sociedad. Depende de hacia dónde se decante el eje de hegemonía tenemos que es la sociedad la que predomina, el Estado o el mercado. Quien viene dominando en los últimos cuarenta años desde luego no es la sociedad, ahora está empezando a resurgir después de tiempo dormida. Estaba latente y había cabreo, ahora ha salido el cabreo vestido de indignación. Pero quien predominaba era el mercado y sigue predominando. Ahora, al menos, tenemos la esperanza de que la sociedad se está organizando. Y esa esperanza es la que nos mueve y nos da el impulso y ganas de luchar. Sabemos que no estamos solos, sabemos que tenemos gente al lado que está igual de fastidiados que nosotros, sabemos que tenemos que agruparnos, que no nos podemos quedar en nuestras casas, en nuestros cubos, en nuestras televisiones. Eso lo sabemos. Que tenemos que volver a hacer comunidad: lo sabemos. Pero es que, además, es imprescindible, es totalmente imprescindible. ¿Por qué? porque si no lo hacemos nosotros lo hará la xenofobia por nosotros. Hay que tener francamente miedo. El Crack del 29 significó, a diez años vista, una guerra mundial que mató a cincuenta y pico millones de personas en el mundo, y salió de la bolsa de Nueva York. Eso creó las condiciones objetivas para la gran depresión de los años 30 y la Segunda Guerra Mundial. Se ha comparado la crisis de Lehman Brothers con el Crack, y no es tontería, la historia da muestras.

Los movimientos xenófobos están creciendo mucho en Europa y lo sabéis. No tenéis más que leer cómo está la cosa en Noruega, Dinamarca, Holanda, Francia, Italia y cómo lo tenemos aquí, aunque estén todos dentro de una derecha guay, pero hay extrema-derecha. Y resurgirá porque una de las condiciones básicas de todas las personas es la seguridad que percibimos a nuestro alrededor. Pero hay muchas formas de seguridad. Para los que creemos en la comunidad la seguridad es una garantía de que vamos a tener un trabajo, de que vamos a tener prestaciones, de que va a haber un Estado social que va a responder ante nuestras necesidades, que va a haber una sociedad solidaria que nos va a ayudar cuando caigamos. Ese es nuestro sentido de la seguridad, pero para otros no es ese, es expulsar al extraño, al otro, ganar dinero a costa de otro porque así se hacen fuertes. Y si este segundo sentido de seguridad logra ponerse por encima del estado social, de estado de garantía, del estado de derecho, el de la democracia, si logra imponerse la tiranía y la xenofobia a la democracia y el mercado por encima de la sociedad, las cosas pueden ir muy mal. Es una obligación total y absoluta en este momento que nosotros volvamos a retomar los valores republicanos: igualdad, libertad, fraternidad, y hay que añadir un cuarto valor: que el planeta es limitado. Y con estos valores tenemos que ir luchando e irlos ajustando a nuestra lucha y nuestros objetivos y hacer de ello un fin, precisamente porque todo es complejo. Pero hay que ir marcando objetivos como decía antes la

compañera Ada, a corto, medio y largo plazo e ir subiendo escalones afianzándonos contra el capital. Absolutamente imprescindible.

¿Hasta qué punto se podrían enfrentar los gobiernos a las entidades financieras, que son las propietarias de esta deuda, para cuestionarles el pago de la deuda?

Antonio Fuertes (Attac – Acordem): es que en el tema de los intereses, nos han salido unos pequeños demonios que se llaman agencias de recalificación, que son los que marcan los intereses día a día. O sea, los puntos de interés pueden subir o bajar de hoy a mañana, dependiendo de que la agencia de calificación diga en su informe técnico que los bonos a diez años del Estado español son bonos basura, o son bonos que verdaderamente no tienen riesgo de impago. Los intereses no son cuestiones pactadas previamente, son cuestiones que están en el día a día. El tema de la deuda, como he dicho antes, no la tendríamos que tener, porque si hubiéramos tenido un régimen fiscal donde las grandes fortunas hubieran sido fiscalizadas adecuadamente, donde hubiera habido una cierta justicia fiscal, en los últimos años la deuda no existiría y hubiéramos podido sacar adelante todos los proyectos del Estado de Bienestar que nosotros tenemos.

El segundo elemento es que, por los pactos de estabilidad presupuestaria del año 97 y anteriores, resulta que todos los países estamos obligados a tener un 3%, como máximo, de déficit y un 60%, como máximo, de deuda. Los economistas que no tiran para su bolsillo, diría yo, sino que son más objetivos, dicen que eso es una barbaridad. No se puede pedir a un Estado en un momento determinado que, cuando lo que necesita es activar la economía, haga restricciones presupuestarias, que es lo que está haciendo el nuestro. Nunca la economía saldrá adelante con las políticas que está llevando a cabo nuestro gobierno y la mayoría de gobiernos de la Unión Europea. Nos llevan directos a la hecatombe. Vamos directos a la hecatombe, tenedlo en cuenta. Porque los bancos no dan crédito. Los gobiernos no tiran dinero porque Bruselas les dice que han de controlar el déficit y la deuda. Las políticas son así, y no son creadoras de empleo: se está destruyendo empleo todos los días. Ahora Estados Unidos nos está diciendo que posiblemente el día 2 esto se derrumbe si no consiguen que suba el techo de la deuda y hace un "default" Estados Unidos habría una crisis inmensa. Y eso lo tenemos a la vuelta de la esquina. Los mercados deciden sobre la vida de las personas cada día. Si Estados Unidos hace un "default" a continuación Europa cae en una gran depresión. Por eso desde Attac nos esforzamos tanto. Sabemos que es difícil explicar los mecanismos económicos, pero queremos hacerlos más visibles para que la gente entienda que una decisión en economía supone que una sociedad se derrumbe. Como en el año 97 los especuladores del baht tailandés consiguieron que la población pasara hambre simplemente por el hecho de que el baht se había devaluado un 50% y sólo podían comer la mitad que el día anterior. Y esas cuestiones no son tonterías.

Entonces, respecto a lo que me preguntabas: por supuesto, si tuviéramos políticos como los que hay que tener, en el 2008 se hubieran plantado ante el sistema financiero y hubieran dicho: vamos a regular la actividad de Lehman Brothers, vamos a regular la Banca, vamos a quitar el tema de la competencia libre y no falseada, no vamos a permitir que los movimientos de capital sean tan snobs a lo largo de todo el

mundo, vamos a abolir los paraísos fiscales, porque ya está bien que a nosotros nos estéis gravando de fiscalidad y vosotros podéis evadir los miles y miles de millones, vamos a hacer que las empresas transnacionales sean gravadas fiscalmente en los territorios por los beneficios que obtienen. Si los políticos dijeran, nosotros no estaríamos así. Pero los políticos no solamente son corruptos, son cobardes ¿Qué se puede hacer con la deuda? ¡Negarse a pagarla! ¿Qué ha hecho Correa en el 2007? Negarse a pagarla, igual que ha hecho Islandia, igual que hizo en el 2001 Argentina. Que se audite, que se vea verdaderamente qué deuda es la que nos corresponde y qué deuda, que es la mayoría, le corresponde a los bancos. Eso es lo que hay que hacer. Pero tenemos políticos cobardes, que están financiados por la banca. Habría que pedirles que no estuvieran financiados, que se financiaran con su propio bolsillo.

Toret (DRY): Respecto a la deuda. Si os miráis los papeles de DRY desde el principio el acuerdo sobre cualquier tipo de rescate lo hemos dicho millones de veces. El problema es que no podemos decir: hay 450.000 personas que están de acuerdo con este tipo de programa, y lo cambiamos porque tenemos una idea mejor. ¿Sabéis el jaleo que es que tantísima gente se ponga de acuerdo en red para llegar a un programa desde una dinámica democrática? Es muy complicado. Esa es la dificultad de organizar a miles y miles de personas. Yo personalmente, también creo que es importante y quizá el tema clave que, si viene un rescate, es un acuerdo implícito dentro del grupo. Y ahí habrá combate. De hecho, en muchos de los documentos está. ¿Qué sea el primer punto de lo que queremos? No lo sé, yo tampoco puedo hablar por toda esa gente. En Málaga decidiremos.

Otra cosa sobre el movimiento es que hay que combinar muchos saberes muy distintos. Por ejemplo, el trabajo de Attac de todos estos años sobre la comprensión de las estructuras financieras y el dominio de la economía global sobre la vida es importante. Y eso es una parte. A mí, lo que me interesa realmente es que hagamos el esfuerzo de dejar de ser lo que éramos, de dejar de mirar a nuestros grupos, por más “guays” que sean, y tengamos, en vez de tener la mentalidad de ser la cola de un ratón, que tengamos la mentalidad de ser la cola de un león, de un gran león colectivo y ser piezas de esa máquina. A mí me gusta eso porque quiero ganar. Y para ganar también hay que dejar de estar donde estás y poner los recursos, los esfuerzos, los contactos, los saberes al servicio de ese común que está por inventar. Yo creo que ese es nuestro desafío; sentarnos y pensar qué tengo yo para aportar, estos recursos, esta gente... es un poco lo que estamos haciendo, pero tal vez tengamos que sentarnos más y ser más ambiciosos y más estratégicos para poder avanzar en esta pelea.

Ada Colau (PAH): El problema és que tot això ja s'està fent, però el missatge és que nosaltres puguem ser els que plantejem una regla al sistema financer, i que ho puguem aconseguir. El que molesta el sistema financer és això. No és tant la cosa en si, ni les conseqüències reals d'aquesta cosa, sinó que nosaltres hem dit que volem això, i ens estem apropant a aconseguir-ho, i aquí és on comencen a tremolar les coses. I després de la dació en pagament se'ns acudiran més idees, no ens quedarem amb aquesta. Ja hi ha moltes a la xarxa i els col·lectius que ens envolten i nosaltres també tenim unes quantes. De moment, el que estem aconseguint és que sigui el

sistema financer el que hagi de moure fitxa. I de fet, no sé si ho heu sentit, però Bankinter ha tret l'anunci amb el tema de la hipoteca amb la dació en pagament que, evidentment no resol el problema actual, però és una mostra que s'estan veient obligats a respondre a la demanda social. Fins ara han actuat amb total impunitat i no els ha importat el que penséssim, el que volguéssim i, al contrari, no tenen cap pudor en extorsionar, amenaçar la gent, etcètera. Ara comencen a haver de respondre la demanda social que s'està convertint en un clam popular. És el que dèiem de la correlació de forces ¿hi hauria contrapartida? Doncs, depèn si ho permetem nosaltres. Contrapartides hi ha cada dia. El sistema financer ja li està traient tot el que pot a l'Estat: els ajuts, li dicta les polítiques que ha de fer en tots els camps: econòmica, socialment... aquesta és la regla del joc actual. Amb la dació en pagament estem aconseguint ficar-los una miqueta nerviosos. Perquè, a més a més, és el que estem veient, que no és simplement el que deia el Javier, una idea llençada o un manifest, és que la gent s'està mobilitzant per això, i que és capaç de fer moltes coses com, per exemple, aturar desnonaments. Quan veus la força de la gent, que és capaç d'enfrontar-se a una comissió judicial, a la policia, al que faci falta per aturar un desnonament i s'aconsegueix, i com que s'aconsegueix un cop, molta més gent s'atreveix i s'aconsegueix un segon i un tercer, i ja portem setanta i a veure quants portem l'any que ve, això és el que fa tremolar. I pel que hem de treballar és per això, creure'ns-ho i alimentar aquesta força.

Com podem prendre el poder, com poder assolir zones reals de poder?

Ada Colau (PAH): arran de tot aquest procés que s'està obrint i la pregunta clau de com ens organitzem. Una de les coses que em ve al cap, també perquè no és la meva primera batalla, en porto unes quantes, he estat antiglobalització etc., és que d'una banda tenim clar que tot el procés és prioritari, però al mateix temps anem amb compte quan prioritzem aquest anem a poc a poc perquè anem lluny, perquè tampoc caiguem en versions naïve de l'assemblearisme o l'horitzontalitat que ens paralitzin, que això també ho he vist a algunes assemblees. Jo, que porto moltes assemblees a la meva vida, m'agradaria que poguéssim acumular i no que cada vegada comencéssim de zero. Veig que la xarxa dóna aquesta força de poder detectar el que ja està treballat i aprofitar-ho per fer un salt endavant, perquè a vegades veia a la xarxa una força acumulativa i, de cop, es fan passes enrere quan vas a segons quines assemblees o comissió de Plaça Catalunya -on està molt bé que tothom pugui discutir de tot, no estic qüestionant això, que quedi clar, perquè que tots participem del procés com a protagonistes és essencial- però que això no ha de voler dir que tothom ha de parlar de tot des de zero, perquè si no, no avancem. Aleshores es paralitza el procés o es fan passes enrere. Jo vaig anar a una comissió on es pretenia començar de zero, quan hi havia un munt de treball fet en un munt de temes! Utilitzem les energies, confiem que si hi ha feina feta, la podrem aprofitar. Això no vol dir que no es revisi i debati tot el que s'hi hagi de debatre, però permetem-nos també fer passes endavant. Trobar aquest equilibri és complicat. S'anirà fent camí. Però són dos pols que s'han d'anar compaginant bé perquè si no tant un procés com l'altre et poden paraitzar.

Javier Toret (DRY): sí, vamos lejos, pero vamos muy rápido. La inteligencia colectiva distribuida que es esta multitud de cerebros y cuerpos conectados en red va a una velocidad infinita respecto a una asamblea. Infinita. Eso no lo puedes parar y gusta porque es rápido. Creo que vamos lejos, pero la oportunidad, el *kairós*, el tiempo histórico que estamos viviendo no es una cosa normal, es excepcional. Y también tenemos una oportunidad que no teníamos antes, porque tampoco el enemigo tiene la capacidad de controlar lo que estamos haciendo, porque nunca se ha enfrentado a enemigos de este tipo. De hecho, en la última reunión del G8 que fue en Francia estaban discutiendo de esto, de Internet, Google y Facebook. Están viendo cómo paran esto porque no saben pararlo, básicamente y, a parte, porque saben que les va a explotar en la cara en toda Europa y en Estados Unidos muy probablemente. El 15 de octubre hacemos una movilización global que va a ser la ostia, y ahí va a haber mucha jarana. El año que viene se va abrir mucho, mucho jaleo y no sólo aquí. Es un momento importante porque la coyuntura global, evidentemente, está ahí.

Respecto a lo que planteaba Ada, los hackers, con los que tenemos muy buena relación dicen: no hacer una cosa en la vida que ya hayas hecho dos veces. Y parece que la acampada o el proceso de encontrarse a hablar era como una especie de terapia colectiva, como una especie de desahogo psicopático colectivo que está bien, pero para los temas de vivienda sólo tenía que leerme lo que habían hecho los compañeros y las compañeras y no tenerme que inventar la rueda, sobre todo porque es muy pesado y hay muchas cosas que hacer. Pasar seis meses discutiendo una comisión sobre vivienda cuando hay un trabajo hecho de todos estos años para mí, no tiene sentido.

Este bicho de inteligencia colectiva que se ha desatado y que es global, porque no tiene fronteras en un sitio, la red no tiene aranceles es un monstruo que no es lo que era antes. Es como cuando empezó la imprenta y algunos podían hacer panfletos, ahora hay otra gente que tiene otras cosas y juntos son como una especie de metaorganismo de inteligencia colectiva, de cerebros y cuerpos, que dicen: para allá, para acá. Si no les gusta no van, pero si les gusta van. Si yo junto los *followers* de Acampada Sol, Acampada Bcn y los nuestros somos 200 mil personas. Eso se replica y eso es una bestia brutal. Ese poder no lo teníamos antes y ahora lo tenemos y lo sabemos utilizar mejor que ellos. Entonces, si las formas son nuevas ¿por qué tenemos que ir a pensar en el Palacio de Invierno? Yo creo que estamos haciendo otro camino y no es el camino de la toma de poder por un partido político al estilo de otra generación. Estamos inventando otra forma de organizarse, de vivir y articularse. Hay unas potencias nuevas que antes no estaban y eso tendrá su propia forma de hacer política y no serán ni partidos ni sindicatos como lo hemos estado viendo hasta ahora. Y ese es el camino que vamos a afirmar. Ni atajos ni falsas trampas. Tampoco creo que el Estado sea una cosa estupenda. Entiendo que los compañeros han defendido al Estado frente la barbarie de los mercados, pero a mi me interesa lo común, lo de la gente. Ni lo público ni lo privado. Lo público es el Estado. No quiero decir que no haya que defenderlo frente a cosas, pero creo que podemos construir un tipo de organización social, de hecho lo hacemos de forma cotidiana, más allá o independientemente de eso.

Creo que esta velocidad de la inteligencia colectiva va a determinar totalmente la lucha. Lo está haciendo ya a nivel europeo. Y lo bueno que tiene este movimiento, igual que el movimiento árabe, es que es en código abierto, es transparente. Puedes ver cómo lo están haciendo los demás. Puedes ver los *tweets*, los mensajes, los vídeos. Ves cómo lo están haciendo los otros. Por tanto, si eres espabilado puedes decir: lo voy a hacer donde estoy yo. Voy a aprender esa tecnología, la voy a distribuir y a modificar el código para hacerlo mejor. En este sentido yo creo que el poder que no teníamos porque estábamos individualizados lo estamos levantando. Poder también tiene que ser poder sobre poder. Por ejemplo, los zapatistas decían que quien mande, mande obedeciendo. O V de Vendetta, dice los gobernados no deberían temer a los gobernantes sino al revés. Lo que estamos inventando es una forma de autogestión y de control desde la gente, de esos que supuestamente mandan. Formas mucho más democráticas y transparentes de participación y de organización social, que rompan la correlación de fuerzas. No queremos otro partido, que serán “los guays” y que nos representarán. No me creo ese camino. Tampoco estoy en contra de partidos políticos guays, a ver si salen! Pero ese camino ya lo hemos explorado y por ahí no va bien. Estamos explorando otro camino.

Antonio Fuertes (Attac-Acordem): Attac no dice “vuelta al Estado”, Javier. El Estado puede ser represor -que es el que nos quieren dejar- un Estado fuerte, pero represor, o un Estado social, dentro de una sociedad democrática. Attac se decanta más por una geometría variable a todos los niveles ¿Qué quiere decir una geometría variable? Pues ir de lo local a lo global a través de una jornada como la del 15 de octubre, en la que todos salgamos a la calle a proclamar una auténtica democracia en el mundo. Pero esta geometría variable también tiene que ver con las instituciones. Un sociólogo alemán, Ulrich Beck hablaba en su libro de 2001 de la sociedad del riesgo global. Lo que viene a decir es que hay problemas en este mundo que ya no se pueden solucionar desde los estados nacionales. Los riesgos de este mundo globalizado –la cuarta globalización, dicen algunos. Yo creo que la única, la definitiva- no se pueden solucionar desde el punto de vista estatal. Por ejemplo, la cuestión laboral ya no se puede solucionar desde el punto de vista estatal porque las empresas están deslocalizadas, porque no hay una reglamentación ni en Europa ni en el mundo en torno a los derechos laborales, las multinacionales llevan el trabajo de un lado a otro. Tendría que haber acuerdos internacionales para solucionar ese problema. ¿Qué otro problema no se puede solucionar a nivel estatal? La ecología: las emisiones de CO2, las nucleares, etc. Necesitamos instituciones superiores. No se puede solucionar a nivel estatal el tema del terrorismo, ni el tema financiero, ese sí que en absoluto. Hay que hacer regulaciones internacionales que son necesarias para que esto no caiga. Y todo eso entra en un ámbito que trasciende las prerrogativas del Estado y nos lleva hacia una gobernanza de tipo superior que es una gobernanza global. Necesitamos instituciones que sean capaces de reconducir la democracia global en temas fundamentales como los riesgos que se están creando en el mundo en estos momentos y que los estados están a verlas venir cogiendo mariposas porque no tienen herramientas. Es un tipo de gobernanza. Y ahí estaremos o no con el Estado, no sabemos cómo evolucionará. Lo que es cierto es que las políticas estatales cada vez

tienen más problemas para ejercer la soberanía popular. Entonces los Estados quedan en entredicho y nuestros gobernantes quedan con el culo al aire y las vergüenzas colgando y no me refiero a las partes nobles que tenemos los hombres y mujeres y nos tenemos que tapar, sino a lo que huele a mierda. A lo que muchos corruptos tienen debajo de la alfombra. Y eso está en paraísos fiscales que tienen el dinero de la evasión, del narcotráfico, el dinero de los corruptos, etcétera. Son cuevas de delincuencia permitidas en el siglo XXI cuando los demás tenemos que pagar nuestros impuestos a Hacienda. El Estado social-liberal de igualdad ante la ley ¿dónde? En este mundo en competencia las cosas son así.

Yo no creo que no haya respuestas o propuestas. Hay propuestas, lo que pasa es que nos hemos de organizar un poco en dar prioridades a las que más necesitamos, no a lo que se nos ocurre en una asamblea, o a los quintaesencistas de la revolución. Tenemos que consensuar, ser razonables, ser capaces someterlo todo al velo del consenso todo y optar por las cosas que más apremiantemente necesitamos e ir ganando terreno poco a poco.

¿Qué poder tenemos? Claro que tenemos cantidad de poder, la ciudadanía: el voto es un poder. Tendremos que decidir qué hacemos con nuestro voto. ¿Qué va a proponer el movimiento 15M en el tema del voto para las próximas elecciones? Porque a lo mejor tenemos que dejar constancia de cómo están actuando unos y otros y hacer fuerza. Las alternativas: en Estados Unidos sabemos que los fondos de pensiones están rondando el mundo invirtiendo y especulando en las bolsas de todo el mundo. Nuestros fondos están en las bolsas de Sudamérica o Europa. Los fondos de pensiones son la alianza de la ciudadanía con el capital financiero y lo hacemos muchos. Otra cosa: la banca ética. Hay que reivindicar la banca pública para que haya crédito, para que en situaciones de crisis nos salven de la crisis y no tengamos que pedir deuda a verdaderos usureros. Hay que lanzar alternativas a todos los niveles de economía social, la alternativa cooperativista que tiene que resurgir como otra vía a la economía actual. Tenemos alternativas, tenemos poder, pero, como decía antes, tenemos que quitarle la gasolina al monstruo. Y eso todos los días, desde nosotros como personas, como colectivos, como municipios, como sea, pero allí donde haya una capacidad de decisión quitar la gasolina al monstruo. Y con el otro monstruito que son los gobernantes ya veremos lo que hacemos. Pero el verdadero monstruo, que quede claro que es el mercado.

Quina ha de ser la relació entre moviments socials i partits polítics?

Ada Colau (PAH): el 15M es troba que hi ha una lluita de dos anys precedent, d'anàlisi, d'assenyalar responsables, de fixar uns objectius, demandes i pràctiques i mecanisme per fer front a allò que s'està denunciant. Després del primer gran moment d'indignació, d'explosió del malestar al carrer, ràpidament el moviment es pregunta com concretar objectius i es troba amb un bagatge, en el cas dels desnonaments, que pot aprofitar, multiplicar i potenciar. Això podria servir per altres coses perquè trobo que ha funcionat molt bé. De fet, una de les coses que ho acabaria de demostrar és que el 15M amplia la lluita i no es limita al tema de les execucions hipotecàries, sinó que porta també els lloguers, cosa que hem de celebrar perquè nosaltres no podíem assumir-la.

Però –i enllaço amb l'última pregunta- una de les peces clau del sobre endeutament és que hi ha hagut una política no casual, sinó totalment intencionada que respon a aquestes polítiques generals, que ha estat impulsar la propietat privada. El mateix que van fer Reagan, Thatcher, etc. que és convertir els proletaris en propietaris a través del sobre endeutament, de manera que és una operació ideològica i cultural, no només econòmica. És tenir la població controlada, endeutada a 30 o 40 anys amb gent que no es rebotarà a la feina fàcilment ni exigirà drets perquè si perd la feina, no podrà pagar la hipoteca. La qual cosa és una forma de domesticació de la població. La gent es torna molt més conservadora perquè té una cosa pròpia a defensar i no pot rebotar-se perquè està lligat a unes obligacions a llarg termini. Aquesta opressió econòmica i cultural s'ha fet en polítiques concretes com alliberar els lloguers i fent que no siguin una alternativa real: és car i escàs. Davant d'això tot convidava a sobre endeutar-te, els missatges de l'administració eren: llogar és llençar els diners, pel mateix diners tens un habitatge en propietat, així quan siguis gran tindràs una cosa segura. També la política fiscal desgrava en la compra, no en el lloguer. O sigui: tot portava cap allà. No és que ens vam despertar de cop i tots volguéssim ser propietaris perquè teníem un ADN de propietari. De fet, als anys seixanta més de la meitat de la població a l'Estat - i a llocs com Catalunya la proporció era molt més elevada- vivien de lloguer. La transformació ha estat brutal en poquíssim temps perquè hi ha hagut una política que ha incentivat això. Per tant, totalment d'acord en què s'ha de tractar aquest tema. De fet, nosaltres ho recollim en manifestos i una de les coses que diem és que el parc hipotecari s'ha de transformar en un parc de lloguer social i reequilibrar les opcions de tinença.

Sobre les noves modalitats de la justícia i policials. En el moviment hi ha hagut nerviosisme. El tema de les ordres obertes no és un tema nou, ja existia i, per exemple, en centres socials ocupats ja s'havia utilitzat en anys anteriors i nosaltres ho havíem començat a veure abans que el sindicat de mossos ho digués. Ja estava començant a passar algun cas on s'estaven ficant ordres de qualsevol tipus per exemple: a partir del dia X en qualsevol moment, o entre el 26 i el 29, com ha passat a Terrassa, o sigui, entre quatre dies a qualsevol hora. Tàctiques per evitar que hi hagi una hora i un dia en què la gent pugui anar i concentrar-se. Evidentment, trobarem mecanismes per fer front a això. Una cosa tan ximple com aquesta no ens frenarà ni de lluny. Ja estem pensant estratègies: des del que han fet a Terrassa, que han fet una acampada i des del primer dia ja van aconseguir que Unnim, que era l'entitat financera, veient el rebombori que estava fent allò i que cada cop es feia més gran, han volgut intimidar i han aconseguit la reacció contrària. Això és el que hem aconseguit que passi amb el 15M que, quan ens espanten, en lloc d'espantar-nos, ens creixem, i aquesta és la tàctica que no hem de baixar en cap moment perquè amb això estem guanyant. Aquí ha passat el mateix ¿ens espanten amb una ordre oberta? Doncs nosaltres fem acampada. I si no es pogués evitar el desnonament, perquè podria ser que sigui per la intervenció policial brutal, o per una ordre oberta inassolible, doncs com estan fent als Estats Units des de l'inici de la crisi, començar a ocupar massivament l'habitatge, que pot ser una altra tàctica per aconseguir el mateix, que és que l'habitatge compleixi una funció social i la família no es quedi al carrer. En el moment del desnonament era una estratègia però pot canviar perquè el que tenim és un objectiu.

Sobre la moratòria del Santander o el Bankinter, que ha anunciat la hipoteca amb la dació en pagament, això ho valorem de forma ambivalent. D'una banda com una victòria, igual que les mesures del govern, tot això, sense cap mena de dubte, és fruit de la pressió social però evidentment és ridícul aquestes propostes que estan fent. Les entitats financeres sempre calculen qualsevol proposta que fan per guanyar més. Evidentment, són propostes a les quals han posat el títol de màrketing de: moratòria de tres anys en dació en pagament, però al darrere haurà d'haver una lletra petita perquè segurament augmentarà el deute, augmentar els interessos a pagar, etc. Però igualment no deixa de ser un senyal que s'estan veient obligats a reaccionar a la nostra pressió i en aquest sentit ho valorem positivament. Per altra banda, mai ens podríem accontentar amb una mesura que vingués de les entitats financeres, perquè nosaltres el que estem dient és que hi ha d'haver una regulació que no deixi en mans de la discrecionalitat, de l'arbitrarietat d'una entitat financera que s'apliqui una política o altra. Això ha d'estar sota un control democràtic ciutadà. Per tant, tothom ha de tenir els mateixos drets, tingui el banc que tingui.

Sobre el tema de l'enjudiciament civil el mateix que amb les entitats financeres. És una victòria, de fet, clamava al cel. El govern amb això no està demostrant gaire, perquè, per molta pressió que tingui dels mercats i les entitats financeres porta dos anys sense donar resposta a una mobilització molt forta en aquest tema. Finalment es despenja, veu que hi ha alguna cosa i que s'apropen les eleccions, està totalment patètic el moviment Rubalcaba on, sense fer absolutament res en el govern, surt l'endemà i comença a criticar les entitats financeres. Això ja és realment un espectacle de clown! Qui se'l creu aquest home? En aquesta línia han aprovat aquestes mesures que no signifiquen cap canvi per les persones afectades perquè el 50% o 60% igual el deute és tan elevat que no canvia res. I allò de la inembargabilitat del sou, a alguna família li pot suposar disposar de cent i escaig o dos-cents euros més, però és que la gent més afectada, actualment, cobra uns 400€, o sigui, estem parlant d'un empobriment tan bèstia que l'impacte de la mesura és zero. Però un cop més és una mesura a la qual s'han vist obligats i el que s'ha de fer és augmentar la pressió.

Sobre el tema de la política municipal a mi em sembla molt important perquè en aquest moment en aquest món globalitzat les ciutats tenen cada cop un paper més destacat i comparable en alguns casos, segons quins temes, als Estats mateixos. Veiem que la política de les ciutats i la competència entre elles que també marquen les agendes. D'altra banda, l'escala municipal ens permet tenir una incidència més fàcil, més assumible que l'Estat o a Europa. Que no vol dir que no hem de treballar a tots els nivells i mantenir-los actius. Però el nivell municipal jo crec que l'hem d'explorar encara més, nosaltres amb les hipoteques ho estem fent, perquè és una escala on es pot fer incidència intentant "llevarte al huerto" al municipi dient-li: ets víctima, igual que jo, d'una política global que està empobrint la teva ciutadania i ella està demanant els serveis socials, els ajuts. A demanar-te la justícia, perquè la gent es mobilitza al seu territori. Al final, el municipi és víctima. Hi ha molts municipis que estan en risc de fallida, igual que les famílies, perquè també, amb la bombolla immobiliària es van tancar el problema del finançament dels Ajuntaments, on finalment està la majoria dels recursos, i actualment els Ajuntaments estan pitjor que la resta de les administracions. Buscar aliances amb els Ajuntaments i convidar-los a què siguin valents –i sobretot jo

crec que més la figura de l'Administració Municipal, més que un partit o altre- a ser exemplars i obrir camins. Per exemple, en temes d'habitatge a la ciutat de Roma -una ciutat global, molt més gran que Barcelona, on sempre havia governat l'esquerra, però ara ha perdut i governen els neofaixistes d'Alianza Nazionale- hi ha un districte on un regidor va dir: "hi ha milers de pisos buits en mans de grans propietaris i això no es pot permetre. Hi ha un munt de famílies desnonades, és una situació d'emergència i jo he de poder intervenir." I encara que no tenia cap llei ni cap competència per fer-ho, va buscar la manera, perquè, al final, tot és qüestió de voluntat política. Va dir que la situació d'emergència pel que feia a l'habitatge que hi havia al seu districte era comparable a l'emergència d'un terratrèmol o d'un desastre natural -que aleshores qualsevol administració té competència per actuar- faig una ordenança, expropio als propietaris dels pisos buits i col·loco les famílies desnonades. Evidentment els propietaris el van denunciar i el van portar als tribunals. En primera instància va guanyar, després algunes causes les va perdre però, mentrestant, va generar un moviment de simpatia entre la ciutadania del seu districte, que quan va guanyar la dreta en l'Ajuntament, aquest va estar l'únic que ha revalidat el mandat al seu districte, i a més a més per una majoria absoluta en primera volta, perquè la ciutadania ha vist que se l'estava representant. A més a més, això ha estat un exemple pels que ens dediquem a esbombar i a intentar que altres ajuntaments repliquin. També hi ha ciutats a França que s'han declarat lliures de desnonaments, encara que no tinguin competències per fer-ho, però el tema és tan greu, que arriba un moment que has de forçar l'administració i dir: al costat de qui estàs, encara que no tinguis competències? Si fos la teva filla que estiguessin desnonant, parlaries de competències?

Jo crec que també hem d'interactuar molt més amb l'administració municipal per intentar crear casos concrets que siguin exemplars i puguin tenir un efecte multiplicador.

Javier Toret (DRY): dos cosas, una, que no hay ningún tabú sobre hablar de partidos políticos, pero es que Democracia Real Ya surgió con la Plataforma Pro-movilización de Grupos de Movilización Ciudadana, está en su esencia no ser un partido. No hay ese deseo ni ese interés en hacerlo. Sería traicionar lo que hemos hecho.

En Brasil, por ejemplo, hay fórmulas de innovación institucional vinculadas a movimientos y partidos que son anómalos y hay una relación entre nuevas formas de democracia, participación social, movimientos y partidos que se dejan atravesar por esas dinámicas democráticas. Hay ejemplos a escala municipal. Pero, por ejemplo, en Islandia hay un partido que se llama El Partido Mejor, con un humorista totalmente *freaky*, cuya primera propuesta al Parlamento es: vamos a acabar con el consumo de drogas de aquí al 2020. Y ganaron en Reikiavik. Están haciendo cosas muy locas pero muy interesantes. Yo personalmente no estoy en contra, pero no es nuestro cometido, no es nuestro tema. Si alguien lo quiere hacer, ya veremos, pero somos apartidistas, no creemos que por ahí venga el cambio, fundamentalmente.

La revolución es de todas. Todas estamos a tope en esto porque nos va en ello el futuro. Y ahí puede haber visiones distintas. Yo, personalmente, he ido una sola vez a la asamblea de mi barrio pero es que no doy a abasto con todo lo que tengo que

hacer. Y hay muchos canales y formas de participación. Uno son las asambleas de barrio, otro son lo que hace la PAH, otro es Democracia Real Ya o la comisión de comunicación... muchos espacios. Como funciona Democracia Real Ya es: hay un punto local, donde se discuten cosas, pero como ya estamos migrando del Facebook tenemos una herramienta con la que podemos votar. Tenemos una herramienta estupenda en la que un voto equivale a una persona y así decidimos las cosas.

*Participación política en perspectiva: entre la acción civil y la actividad institucional*⁵
Antonio Giménez Merino

En esta conferencia, Antonio Giménez Merino, explora las posibilidades que tenemos los ciudadanos de participar políticamente en las decisiones que conforman la sociedad. Partiendo de la situación crítica en que nos encontramos, se muestra la necesidad de encontrar acciones civiles e institucionales que pongan freno a las políticas neoliberales que aplican los estados, con tal de establecer las bases de un mundo mejor. Para ello hace falta, por un lado, definir un discurso aglutinador, y por el otro, resistir. Las acciones que articulan esta resistencia al poder son: en primer lugar, dejar de reclamar derechos y pensar en reclamar deberes al estado, siempre desde la propia auto-imposición de estos deberes en nosotros mismos. Es decir, hace falta ejemplificar la actividad de los ciudadanos a nivel institucional, conseguir presionar desde los mecanismos que el estado permite. En segundo lugar, no perder el centro, aplicar la regla monástica. En tercer lugar, pensar en el futuro y no tanto en el presente como hace la clase política. En cuarto lugar, debemos sacar provecho de las nuevas herramientas, como internet y la estructura horizontal que posibilita, para crear una red que funcione también a nivel internacional. Herramientas más antiguas como la desobediencia civil se han demostrado históricamente útiles en la lucha civil por los derechos. En último lugar, las acciones individuales de información y difusión o las asociaciones de ciudadanos a pequeña escala representan un motor significativo que hace falta continuar potenciando, en definitiva, la resistencia ha de generar una praxis.

Conceptos clave: Acción civil, actividad institucional, resistencia, internacionalismo, internet, políticas neoliberales, derechos, deberes

⁵Aquesta conferència va tenir lloc al Cercle de Gràcia el dia 6 d'octubre de 2011

No he venido como jurista ni como especialista en estas cosas que dan tanta vergüenza oír en boca de otros. He venido como un ciudadano *cabreado*, como me imagino que estaréis todos vosotros en este momento. Nos sentimos todos francamente mal y muy abrumados ante el aluvión de cosas que se nos están viniendo encima y que, en mi opinión, no son ni el principio de lo que nos espera. Es decir, las circunstancias realmente son para ser pesimista. Sin embargo, en el pesimismo está el principio también de la respuesta optimista. El principio de la actividad sale del realismo, no de optimismo sin más, no de pensar que las cosas se arreglarán por sí mismas y que, por lo tanto, hemos llegado al final de algo porque al final todo acaba arreglándose. No, más bien nace, como decía Héctor Scola, de un profundo pesimismo. Aquí más o menos estamos de acuerdo en que el momento es malo y aún puede ser peor. Por lo tanto, lo que podemos tratar de hacer entre todos, a parte de actuar, es pensar en común, que es lo que voy a tratar de estimular hoy aquí, que hagamos un debate para pensar, para tratar de entender esta realidad que nos desborda.

Primero daré una serie de notas, un poco dispersas, sobre la actualidad política, que justifiquen un poco el título de esta charla, esta participación política entre la acción civil por un lado y la actividad institucional. Luego explicaré porqué creo que es necesario, y al mismo tiempo difícil, el resistir en el momento en que nos hallamos. Y por fin haré una doble reflexión sobre la naturaleza de esta resistencia a que estamos abocados como ciudadanos con consciencia, que nos queda algo. Por un lado, el momento la maquinaria institucional ¿qué hacer con ella? se nos acercan las elecciones generales y hemos de tomar una decisión sobre qué vamos a hacer ahí. Y por otro lado, el momento no institucional, el aspecto movimental. ¿Cómo podemos situarnos en esa resistencia desde fuera del palacio, como decía Pasolini, es decir, desde fuera de las instituciones.

Este martes, en una entrevista en *Los Desayunos de Televisión Española* un importante representante de un partido nacionalista, supuestamente de izquierdas, decía que lo que más preocupaba a su partido y por lo tanto, la que iba a ser su principal baza electoral para el 20N era, cito textualmente, “el aumento de la desafección política entre la ciudadanía, como prueba el movimiento 15M”. Te quedas un poco estupefacto cuando oyes estas cosas, que las oyes muy a menudo, porque piensas: un momento, recapitulemos, no pasemos a otra cosa. Así que el principal problema es la desafección, como prueba que la gente esté movilizada...entonces sí afecta a la política. Es evidente que desde el palacio de la política institucional, institucionalizada o profesionalizada, se nos está diciendo constantemente que el problema son ellos, pero que la solución también son ellos. No está en nuestras manos el poder determinar una solución distinta a la que ellos nos pueden proporcionar.

En la cabeza de los políticos, por lo tanto, la realidad que nosotros vemos de una manera se ve diametralmente como opuesta, contraria. Esto es algo a tener en cuenta porque en estas condiciones, los ciudadanos *cabreados* de este país podemos tomar la decisión de dar una patada a ese palacio, a esa megamáquina y no votar, seguir la idea esta tan bella de Saramago, pero que no deja de ser una metáfora, de no ir a votar el día de las elecciones. Lograr que no apareciera ningún ciudadano por ninguna mesa a votar como medida de protesta, como medida de rebeldía. Es evidente

que una muy baja participación deslegitimaría automáticamente al palacio, a la política institucionalizada. Pero también hay que recordar que el poder tiene mecanismos para obviar estas respuestas. En el referéndum sobre el *Estatut de Catalunya*, por ejemplo, recordaréis que la participación fue escasísima y, sin embargo, eso luego pasó al cajón del olvido. La maquinaria mediática a disposición de los partidos políticos, que ellos mismos han creado, permite que se puedan obviar este tipo de respuestas razonables, sensatas, lógicas por parte de la ciudadanía y dejarlas en un cajón de sastre. Mientras que sabemos también que el gran beneficiado del abstencionismo, o de no ir a votar, o del voto nulo es siempre la derecha, que tiene en cambio unos votantes fieles, independientemente de lo mala que sea la situación. Probablemente es lo que más les convenga. Por lo tanto, tenemos que empezar a pensar en el momento institucional desde ya, no podemos descartarlo de buenas a primeras.

Por otro lado, hasta hace poco, cuando uno criticaba abiertamente el neoliberalismo así dicho, o se sumaba, dialécticamente si queréis, a los movimientos antiglobalización, automáticamente sentía sobre sí puestas las miradas agresivas de una multitud de personas. Hoy creo que, más o menos todos los que estamos aquí y muchísimas persona más, podemos decir que tenemos algo en común, independientemente de dónde venimos, de la tradición política, asociativa o simplemente del ciudadano con consciencia propia de la que cada uno procede, todos estamos de acuerdo en que hay un enemigo común, y ese enemigo común tiene un nombre: las políticas neoliberales. Yo creo que ahora se puede hablar abiertamente de esto porque es un elemento que puede amalgamar personas, como os decía, de procedencias muy diversas, que tenemos en común esa reacción, ese cabreo enorme frente a esta tomadura de pelo con consecuencias gravísimas para todos nosotros. Sin embargo aquí me gustaría hacer ya una precisión, y es que tenemos cada vez que hilvanar mejor este discurso contra el neoliberalismo, hay que saber también expresarlo con palabras adecuadas. Si nosotros seguimos definiéndonos como contrarios a la globalización, también estamos metiéndonos en el mismo juego que otros sectores con los que probablemente no empatizamos nada, como pueden ser los movimientos populistas de ultraderecha en Europa, que se definen como antiglobalización: la globalización nos está quitando nuestros signos de identidad, y por lo tanto hemos de reconstituirmos sobre la base de la idea de una nación cohesionada los holandeses unidos, los noruegos unidos, el pueblo español, cuyos orígenes provienen de la gran civilización católica. Este tipo de discursos también tienen un componente antiglobalización. O también en nuestro ámbito más catalán, o de comunidades históricas, puede darse, se está dando un ocultamiento de los problemas sociales más inmediatos y más importantes bajo el velo de problemas identitarios: la globalización nos está restando la capacidad de nuestra cultura y nuestro idioma. En función de eso, estos discursos que son importantes, para algunas personas son lo más importante, puesto que tienen que ver con su conformación de la identidad, hoy en día tienen que pasar a un plano secundario. El plano primario es el de qué estamos haciendo con el mundo que hemos heredado Y qué mundo vamos a dejar a las personas que vienen después. Esto es lo prioritario.

Estas políticas neoliberales muestran, por otro lado –tercer apunte–, lo falaz de hablar de un Estado Mínimo, que es otro tópico. Decimos que las políticas neoliberales

se caracterizan, entre otras cosas, por intentar dismantelar el Estado. Pues bien: esto es falso y hay que decirlo bien claramente. Puesto que, es cierto que están dejando en la mínima expresión los ministerios expansivos, lo que Bourdieu llamaba *el brazo izquierdo del Estado*: los ministerios de educación, de sanidad, todos los ministerios orientados a la compensación de desequilibrios económicos entre las personas. Pero en cambio, hay otros ministerios que crecen, fundamentalmente el Ministerio del Interior. Es decir, que estamos ante un Estado fuerte y que interviene, como estamos viendo, cada día recortando algo, cada día un poquito más: una paga extra por aquí, unos complementos salariales por allá, un contrato a tiempo total que se convierte en parcial, una paga que no llega, un crédito que no se otorga, una subvención que deja de darse. Por tanto, estamos ante Estados muy activos, muy intervencionistas, pero con un tipo de intervención orientada, como indica el neoliberal, hacia el recorte del gasto público-social, y en cambio hacia una intervención cada vez más policializada. Eso lo hemos visto en el 15M. Hemos visto la respuesta policial, que ha sido la única con la que han sabido reaccionar la clase política profesional, la que habita en palacio. Esto indica también una falta de horizonte por parte de esta clase política en cuanto a otros modos alternativos de salir del tinglado en el que nos hallamos.

Y esto nos indica un cuarto problema que es fundamental, y es que estamos ante el peligro, a mi modo de ver muy real, de formas de legitimación política muy verticales. Es decir: corremos el riesgo que, una vez que nos hayan dismantelado los poquísimos derechos sociales que nos quedan, pasen a una segunda fase de dismantelamiento de los derechos que pensábamos que eran ya intocables, los derechos de libertad, los más primarios. Yo creo que las cosas irán por ahí, por formas de totalitarismo, de estados policiales, vamos a decir así, que tendrán otra formas que las que tenían en los años treinta, o aquí en el franquismo, evidentemente, porque contarán también con un aparato mediático de legitimación de la política vertical tecnológicamente muy avanzado, hacia formas digamos de cesarismo contemporáneas, podemos avanzar. De hecho, ayer una de las personas que están aquí me recordaba que ya tenemos eso desde el 11S. Efectivamente: desde la articulación de las legislaciones antiterroristas a partir de la *Patriot Act*, tenemos que recordar que ese Estado interventor fuerte -nada de Estado mínimo-, nos ha estado recortando también derechos de libertad básicos como, por ejemplo, el que no nos puedan interceder las comunicaciones personales.

La tesis que se esboza de estas notas actuales sobre lo que está sucediendo en la política, voy a pretender defender aquí, es que, contrariamente a lo que parece a partir de este pesimismo inicial, está en nuestras manos poder influir en un cambio de rumbo. Yo lo creo realmente, no solo por una cuestión de fe, que también, porque hay que tenerla, de optimismo de la voluntad si preferís, sino por una cuestión de creencia razonada. Voy a tratar de fundamentaros porqué, más allá del cambio electoral, del problema electoral, que es, a mi modo de ver, menor en relación a otros aspectos de nuestra participación posibles. El punto de partida, por lo tanto, es la necesidad de resistir por un lado, eso creo que es evidente, que todos lo estamos haciendo ya estando aquí reunidos. Pero también la dificultad de esa resistencia, que es enorme. Es muy difícil autocomprometerse sostenidamente en el tiempo, considerando los problemas a los que cada uno de nosotros seguro que está sometido en su vida

particular, por un colectivo de personas o bien anónimas, que no están a nuestro alrededor, que no las vemos -por eso esto de reunirnos de vez en cuando está muy bien, porque conoces a gente y piensas que no estás tan solo- sino además agresivas. Personas que por motivos diversos, que luego sacaremos, muchas veces vemos, perplejamente, como contrarias a lo que nosotros tratamos de sostener por el bien de todos. Pues bien, frente a eso, que es una dificultad, otra dificultad es la dispersión a la que estamos sometidos en unas vidas cada vez más aceleradas, frente a eso tenemos que imponernos un deber de ciudadanía. Un deber de ciudadanía que tenemos que parta de nosotros mismos y que luego nos permita poder decir a ese Estado que está interviniendo unidireccionalmente, en este momento: detente, intervén en otra dirección porque yo me estoy comprometiendo y estoy perdiendo mi tiempo, justamente para ello. Yo tengo legitimidad para pedirte eso porque me estoy mojando, estoy haciendo cosas. Es decir, que hemos de tender no tanto a reclamar derechos, como a reclamar deberes por parte del Estado, voluntad política real de tirar adelante por los derechos conquistados, y siempre a partir de nuestra propia imposición de deberes. Esto creo que es importante para ubicarse uno mismo en el momento en el que estamos, para no desmoralizarse, porque el camino es muy largo y no tiene fin, para seguir la carrera de testigos que en el tiempo es muy larga. Acostumbraba a decir un autor que me gusta mucho, Walter Benjamin, en las *Tesis sobre la Filosofía de la Historia* viene recogido, que el *quid* de la cuestión estaba en aplicarnos la regla monástica en virtud de la cual se aconseja a los frailes que nunca olviden cuál es su objetivo final ¿Para qué? Para ponerse una especie de orejeras de burro, que operen como navajas de todo aquello que pueda perturbar nuestro pensamiento. Nosotros sabemos que hay algo por lo que luchar, que ese algo tiene un nombre y que tenemos unos objetivos y unas acciones concretas a cristalizar, de hecho lo estamos intentando hacer. Pues bien, no nos dejemos enturbiar por el runrún mediático, por las informaciones de urgencia que cada día salen en la prensa, en los noticiarios, etcétera. Tengamos ese objetivo de fondo en la cabeza y concentrémonos, mediante la aplicación de esta regla monástica, metafóricamente hablando, en lo importante, en los problemas de fondo.

Para resistir necesitamos también, pensar el futuro, porque nadie lo hace por nosotros. La clase política, desde luego no lo está haciendo. Está pensando en el presente más inmediato y no tiene otras fórmulas para salir de esto que las fórmulas neoliberales que se está aplicando. Hoy oía que el presidente actual de este país ha articulado un nuevo fondo, hoy mismo, de rescate bancario. Eso supone que en un momento en el que se nos está diciendo: no hay dinero, tenemos que recortar, sí lo hay para volver a recapitalizar a los bancos en crisis por haber practicado fraudulentamente operaciones especulativas todos estos años pasados, en vez de dejarlos decaer, como sucedió, por ejemplo, en Islandia. Alguien tiene, por lo tanto, que pensar en el futuro. Y aquí estamos nosotros para tratar de hacerlo, de articular no a corto plazo solamente, acciones concretas necesarias contra los desalojos de viviendas, contra un montón de cosas que sabemos que son objetivos inmediatos para poder sobrevivir, para llegar a fin de mes, sino ir un poquito más allá, y ver que el problema de la economía, el problema de la crisis económica y el problema ecológico son los dos grandes problemas de fondo que no vamos a poder solucionar mediante acciones a corto plazo,

cortoplacistas, y para las cuales la clase política tampoco tiene solución. Por tanto, hemos de pensar en esa perspectiva de corredor de fondo.

Para resistir, en cambio, tenemos una baza que nos tiene que ser muy útil, y es ser conscientes de que actualmente, a pesar de que no lo dicen, no pueden explicitarlo, el obstáculo principal, y esto creo que lo tienen muy claro, que tienen ante sí los poderes existentes, es justamente el movimiento internacional, que no es de aquí. Ahora vais a tener una concentración en Bruselas de muchos movimientos de ciudadanos rebotados, eso expresa una creciente la internacionalización del rebote. Es decir, de personas que están intentando cambiar las cosas de algún modo. Ese movimiento, que afirma que es posible hacer las cosas de otra manera es, sin duda, el obstáculo principal, y de ello son conscientes los poderes actuales. Lo vimos en la guerra de Irak, que suscitó una movilización internacional masiva, que espantó inmediatamente y produjo reacciones positivas en algunos casos, en el nuestro, por ejemplo, se dio un paso atrás en aquel momento. Bien; pues esta semana se decidió dar otro pasito adelante rompiendo nuestro tratado de adhesión en la OTAN y permitiendo que en las bases militares españolas puedan atracar, no un vuelo de estos que necesitan permanentemente combustible, sino permanentemente aviones norteamericanos. Pues bien, frente a esto tenemos que seguir oponiendo resistencia. Y a esa resistencia le teme el poder. Es a esta resistencia, no a la de los partidos políticos de izquierda, a la que más teme hoy en día el poder globalizado. Lo vimos en el 11M también, en la respuesta ciudadana a la mentira por parte de la clase política, que tuvo unas consecuencias inmediatas para ella. Lo hemos visto en el 15M y en la articulación de un intento de un discurso político de deslegitimación absoluta de este movimiento. Como botón de muestra, Esperanza Aguirre y el fiscal jefe de Madrid dijeron el otro día a cerca del 15M que se componía de una banda de, cito textualmente *camorristas, pendenciero, ignorantes, que abogan por un principio de democracia directa bajo el que se puede esconder un golpe de Estado*. Masiva ocupación ilegal de las vías públicas, obstaculización de la constitución de Parlamentos y Ayuntamientos... ¡No puede ser! Dos brazos: uno de la política y otro del derecho, el que tiene la acción penal, nada menos. O sea, están yendo por el lado de la intimidación, y eso nos tiene que estimular un poquito ¿Porqué? Porque fuera del miedo que le puedo a uno proporcionar en un momento dado, como es obvio, que un policía le esté repartiendo, o que pueda tener antecedentes penales, fuera de eso, lo que también indica esto es que nos temen, temen este movimiento de revuelta. Y esto es importante, no olvidarse de esto en nuestras oraciones monásticas, por así decirlo.

Por otro lado, hemos de ser conscientes que apostar por una resistencia genera también una *praxis*, tiene una lógica propia, genera otras prácticas de resistencia. El 15M no se ha quedado ahí, y ahora tenemos el 15O o el 9O, o lo que sea. Es decir, es como una pelota que se va agigantando, que va cogiendo volumen, que va arrastrando a otras personas cabreadas también, pero más escépticas o miedosas que dicen: un momento, me apunto a la bola que se está haciendo grande. Pues esa idea, la metáfora de la carrera de testigos que no acaba nunca. Es importante seguir con el testigo en la mano porque eso genera en sí mismo *praxis*.

Por fin, también tenemos a nuestro favor –estoy dando un poco la vuelta, reequilibrando la balanza del pesimismo con cosas que no son arbitrarias, sino que son

reales, creo yo- la presencia de los medios tecnológicos nuevos que nos permiten una comunicación horizontal. Eso es una novedad, a quienes menos informatizados estamos, nos causa más perplejidad. Esto que tenéis aquí es un ejemplo de la capacidad de las redes sociales de amalgamar a gente horizontalmente. Eso permite tener una interconexión por abajo, que es muy importante. Hasta ahora no teníamos un medio que nos lo permitiera, el medio clásico era el partido, era el sindicato, era la asociación de vecinos, pero ahí había una identificación con una serie de valores concretos, ligados a un territorio concreto. En cambio, estos medios nuevos permiten que ciudadanos dispersos puedan estar comunicados y vinculados establemente, sin necesidad, además, de una conexión territorial determinada. Facilitan el debate de ideas, el crecimiento del movimiento, pero además, esta capacidad de comunicarnos horizontalmente que tenemos ahora, vuelve menos peligroso el riesgo de qué pasará cuando nos enfrentemos – que esa es la gran pregunta de fondo- al momento institucional, al palacio. La toma del palacio de invierno no os la recomiendo porque vamos a salir todos escaldados y vamos a hacer un flaco favor a un movimiento que se define, entre otras cosas, por ser pacífico. Sin embargo, en algún momento habrá que tomar en consideración qué hacer con el momento institucional, qué hacer con el movimiento horizontal, cómo organizarlo internamente sin recaer en el profesionalismo político en que recayeron, finalmente, todos los partidos políticos, también los de la izquierda. Y a ese respecto, creo que no hemos de tener miedo a discutir de este asunto, si tenemos en cuenta que, mientras tanto, nos sostiene un canal de comunicación horizontal. Creo que vuelve menos peligroso ese momento: digamos que hay más control de todo lo que se hace por parte de las personas que están implicadas en ello. En los partidos políticos, sin embargo, se pierde la conexión entre los representantes y la base. En este caso ese peligro no existe, por ahora.

Frente a esto también nos enfrentamos a problemas importantes, desde el punto de vista de esta nueva resistencia. Por un lado, no hay un canal común a todos los movimientos sociales, viejos y nuevos, que sea visible, sino que todavía cada uno está vinculado, ideal y organizativamente, al lugar de donde proviene, por así decirlo. No hay un lugar amalgamador, una vía única que amalgame todas las cosas que está haciendo la gente, se está creando. Un movimiento de movimientos es lo que ahora está en lucha, está en germen creándose, generándose a través de estos movimientos sociales. Tenemos revistas, tenemos comunicación telemática, un montón de contrainformación alternativa que sale en los medios. La que hacemos nosotros es solo una entre muchísimas que hay, pero no hay –eso sería un sueño- una red de redes sociales, una red de revistas alternativas, o una red de todas esas gentes que en el mundo están luchando por hacerlo de otro modo, por convertir esto en otra cosa. Eso es un problema.

Tenemos también una incapacidad manifiesta, una dificultad de *atraer-nos* a estas movidas, a estos movimientos, a aquellas personas pertenecientes a lo que antes se llamaba clases trabajadoras, que ahora podríamos llamar, más simplemente, personas que se definen por su condición de trabajador. Porque éstas están vinculadas, de algún modo, a la empresa. Uno de los grandes éxitos de la cultura neoliberal está en este lado cultural, caló la cultura de la empresa. Hoy se habla ya de emprendedores, que es el viejo empresario, no es otra cosa. Se da otra denominación

maquillada, mucho más estética. Un emprendedor: un tipo que se siente orgulloso de hacer algo por el bien común, que es ganar dinero, en definitiva. Ahí tenemos un problema porque hay una vinculación ideal, de tipo corporativo, a los intereses del empresariado por parte de la gran mayoría de trabajadores, en cuanto trabajadores: yo soy un hombre de empresa, si le va bien a la empresa, me va bien a mí. Este tipo de cosas. Más: un montón de trabajadores autónomos que se autodefinen más como empresarios que como trabajadores. Pues bien, ahí hay un problema: tenemos un obstáculo. No podemos decir: adiós al mundo del trabajo, nosotros somos otra cosa. Nosotros somos también trabajadores. Y por otro lado está también el problema del consumismo, pero ahí no voy a entrar. El tema de cómo la gente se ha ido olvidando, o perdiendo memoria, a cerca de lo mucho que costaron las conquistas sociales que hoy se están recortando a una velocidad meteórica.

Un tercer problema de esta resistencia que estoy tratando de describir es su indefinición en los foros sociales. Los foros sociales todavía -tal vez es que no puedan ser otra cosa, no lo sé, podríamos discutir esto- están en un momento de autoreconocimiento. Todavía sirven fundamentalmente para eso. Igual que hoy estamos aquí unos cuantos que no nos conocemos, y que es una alegría poder conocer a gente nueva, que está en sintonía, más o menos, con las cosas que uno hace, o va al foro social europeo o mundial es maravilloso porque, de repente, te encuentras con millones de personas que están en el mismo barco y te da mucha alegría. Pero hay que ir un paso más allá, y ese paso más allá todavía no se ha dado. Que de ahí salga un proyecto común, un programa común, que eso más o menos ya lo hay: todos vamos contra las políticas neoliberales, pero ¿cómo articularlo? Y ese paso todavía no lo tenemos institucionalizado, no nos sirve tampoco el foro social a ese respecto, para dar ese salto institucional que os decía como cuestión de fondo.

Por otro lado está el problema de nuestra indefinición ante el momento institucional. La gran pregunta es: ¿votar o no votar? ¿Participar en los medios de comunicación de masas o no participar? Porque uno siempre se siente mal, se siente embrutecido si escribe en un diario que está criticando a un grupo multinacional aliado objetivamente con no sé qué fuerzas y luego escribe ahí se siente un poco raro. Si uno está criticando el sistema institucional, la megamáquina y luego va a votar se puede sentir un poco raro también. Es decir, que en principio estaríamos, por consciencia, legitimados para prescindir de ese momento institucional. Pues bien, vamos a ello, vamos a enfrentarnos con ese problema. Para discutir sobre esto yo os propongo una reflexión en torno a qué sea hoy el poder. Vamos a intentar ver dónde está hoy el poder para ver luego cómo nosotros queremos insertarnos, o no, en él. Tenemos dos grandes lados del asunto: uno el poder que llamamos institucional, esta maquinaria institucional que está compuesta por los partidos políticos, los creadores de opinión – los panelistas que crean opinión, los comentaristas políticos que salen una y otra vez en los diarios, en la prensa. En la televisión siempre son los mismos, cambias de canal y son los del otro día-, los representantes de los grandes intereses corporativos, que están enquistados en el Estado, por ejemplo en los consejos sociales de las universidades, que están colonizados por la empresa, no por los estudiantes o los profesores, en consejos consultivos diversos...Pues bien, ahí la empresa está orgánicamente en el diseño, en el aparato institucional del Estado. Igual que el estrato superior de

funcionarios públicos, que compone el *spoil-system*. Pues bien, todo esto sería parte de esa megamáquina. Esa megamáquina supone que tengamos una capitidismución, vamos a decir así, de nuestra capacidad intervenir en la política. Nuestro voto se dice siempre que es un voto cautivo siempre, es un voto presa de esa maquinaria. Una vez que lo depositamos en la urna ya se prescinde de nosotros. ¿Por qué? Pues por cosas que todos sabemos muy bien: en nuestro sistema electoral los votos que van a partidos minoritarios quedan neutralizados, quedan inutilizados: la barrera del 3%, sistema de Hondt... También sabemos que el único modo que nos reconoce este sistema de expresar nuestra opinión política, esa maquinaria institucional, es mediante el voto. Explícitamente lo dice el Tribunal Constitucional en varias sentencias: déjate de otros institutos participativos: referéndum, iniciativa legislativa...etc. Todo esto es muy bonito, pero lo que define al ciudadano político es exclusivamente el voto, el momento electoral, el relevo de la clase política a través de estos partidos que son los únicos, dice el Alto Tribunal, que pueden expresar la voluntad política. También el bipartidismo que se ha creado en este país mediante este sistema electoral, el relevo pacífico, como el resto de países, entre dos grandes partidos mayoritarios, blindo o ha creado un sistema de blindaje a otras opciones que suponen más control popular de esa misma clase política: listas cerradas, ausencia de mandato imperativo -una vez que elegimos a nuestros representantes no hay ningún tipo de control de esos representantes hasta el siguiente relevo político- el referéndum en nuestro país no es vinculante, a diferencia de otros países más pequeños como Suiza, sino que es consultivo, no se utiliza para nada, la iniciativa legislativa popular... Todo esto indica que se ha blindado el momento institucional para que el gran beneficiario sean los partidos políticos. Pero a la vez, señala objetivos de lucha concretos, señala reivindicaciones, y muchas de estas cosas están ya en voz, están en boca de los movimientos que salen del 15M. Son objetivos concretos que se están reivindicando: vamos a abrir las listas electorales, vamos a hacer que los representantes sean mandatarios, es decir: que tengan una vinculación directa con nosotros y rindan cuentas de su actividad de gobierno durante cuatro años, o de su actividad legislativa. Vamos a hacer referéndums electrónicos o no, pero que sean vinculantes, vamos a redimensionar la iniciativa. Estas propuestas concretas parten del momento institucional, sólo se entienden dentro de él. Por lo tanto, tenemos un problema ahí, pero también tenemos que hay una serie de ideas que articular.

Al mismo tiempo, a este voto cautivo, se suma el problema de que los partidos políticos han diseñado un sistema institucional mediante el cual tengan ellos un acceso privilegiado a los organismos del Estado, a los centrales y a los periféricos: los Ayuntamientos, las Comunidades Autónomas, etc. Los cargos intermedios de este Estado están copados por representantes de partidos políticos, vale decir, por gente que se dedica profesionalmente, cobrando por ello, a la política. Tenemos también un sistema creado por esta máquina que, prácticamente no deja otro espacio de aparición de opiniones políticas en los grandes medios que no sea el de los propios partidos políticos. El resto de opiniones queda o ausente o minimizada. Fijaros, por ejemplo, cuando entrevistan a Arcadi Oliveres, que estuvo aquí, como lo sabe, tiene una gran capacidad oratoria y es capaz de decir muchas cosas por minuto cuadrado. Él lo utiliza porque sabe que el presentador tiene la pauta de cortarle en el momento en el que se pase de la raya de lo políticamente correcto, con lo cual empieza a hablar

atropelladamente, pero ¡paps! y ya lo ha soltado. Pues bien, esto indica que aquí hay un problema y que no debe ser este nuestro frente principal de batalla. También se han dotado los partidos, financieramente, de modo más que adecuado. A parte de las prebendas políticas que todos conocemos: de estas cifras espectaculares de los patrimonios de los parlamentarios de partidos incluso minoritarios, que dices: ¿pero cómo en estos años puede haber ganado tanto dinero respecto a la última declaración? Bueno, ya se sabe, que en Madrid hay muchas maneras durante una legislatura de hacer pequeños negocios. Pues bien, a parte de esto, los partidos se han dotado a sí mismos, con erario público, de un sistema de financiación -Ley de Financiación de Partidos Políticos- escandalosa, que también les garantiza su hegemonía respecto a los minoritarios. Y por fin este aparato institucional, esta lógica arrastra también a los partidos minoritarios, los que están en contra de todas estas cosas, que los critican. Este ha sido, en gran parte, el problema que ha experimentado Izquierda Unida en nuestro país, que tenía un discurso contrario a esto, que es el único que se ha opuesto, o uno de los pocos que se han opuesto a la ley electoral actual y a muchas de las cosas que hemos dicho aquí, pero que también sus miembros se han ido profesionalizando. Y luego viene el problema: ¿y ahora cómo salgo de esto y vuelvo a mi puesto de trabajo, si hace ocho años que estoy metido en este asunto? Por tanto, hay una lógica perversa que desaconseja priorizar el momento institucional.

Por fin, está el problema de los derechos. Os decía antes que hay que reorientar la estrategia: en vez de pedir tantos derechos, que no nos los quiten, lo que hay que imponer son voluntades políticas prácticas. Hay que imponer deberes que partan de nuestra propia capacidad de imponernos deberes a nosotros mismos, de resistencia. Solo así podemos pedir que un derecho, una vez reconocido, se aplique. Un derecho no es más que una cosa que está escrita en algún lado, pero si no hay voluntad política de articularlo luego, si no hay dotación económica porque se nos dice que estamos en crisis, ese derecho no sirve para nada. Un deber que se autoimponga el Estado es otra historia, es una cosa que sí tiene mayor efectividad.

Total: ¿podemos o no dar la batalla por el Estado? Yo creo que sí por varias razones. Hay razones históricas: el llamado Estado del Bienestar fue el fruto de una colonización del Estado por parte de la gente, organizada de otra manera distinta a la de ahora, pero que logró insertarse en esa megamáquina, en la máquina institucional. Y logró conquistar deberes de cumplimiento de derechos sobre trabajo, sobre sanidad, sobre educación, etcétera, etcétera. Por motivos también sociológicos, y es que el Estado no es un aparato homogéneo, es una cosa muy compleja -Creo que viene un profesor de ciencia política también a hablaros dentro de poco. Supongo que le podéis exprimir más por este lado- Pero dentro de esa complejidad hay ministerios que reprimen y ministerios que gastan, hay ministerios que recaudan y hay ministerios que cuidan a las personas, y dentro de eso hay miríadas de funcionarios con pensamientos distintos. Entre ellos jueces con pensamientos también distintos, por ejemplo: el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña, que en otros ámbitos se ha mostrado muy estricto, acaba de aceptar la denuncia de igual procedimiento contra Felip Puig por el desalojo de la Plaza de Cataluña, lo cual acarrea un procedimiento penal. Me diréis: acabará archivado. Probablemente, pero simbólicamente hablando esto es muy importante y es una actividad que parte desde dentro del Estado. Es decir: aquí hay

elementos ilegítimos de actuación e ilegales también. Actuemos frente a ello. Y esto es noticia en los medios. Pues bien: desde todos estos puntos de vista, y desde el punto de vista pragmático no podemos decir que el Estado sea una cosa a la que dar una patada. Con el momento pragmático me refiero a que no se me ocurre otro ente que no sea el Estado que pueda hoy poner freno, y esa es una urgencia, un fuego a apagar ya, más allá del proyecto de fondo que podemos plantear, de parar a los mercados financieros. A las agencias de calificación de la deuda, las agencias de *rating*. ¿Quién las puede parar, el movimiento alternativo organizado? Ahí los Estados sí tienen capacidad de poner un freno, falta la voluntad política para ello. En conclusión: sólo votar, creo yo, lo deja todo como está, pero, es verdad, en el fondo, se puede utilizar instrumentalmente. Primera cuestión que os lanzo.

Más allá de la maquinaria institucional nosotros podemos intervenir tratando de influir en ella, que es un modo más inmediato de intervención política, de poder, de empoderamiento. Podemos actuar informalmente y formalmente. ¿Canales informales de actuación? Nosotros sabemos que por el lado del poder económico, tenemos poco poder económico, poco poder político que reconozca el Estado, pero en cambio, tenemos a nuestro alcance mucho poder cultural anónimo, difuso. En nuestras prácticas cotidianas, en estas cosas que cada uno hace, y en nuestro acceso a los medios de cultura, que es un bien que existe no sólo a través de las redes sociales, tenemos la capacidad de cambiar cosas fundamentales para la vida de muchísimas personas, como es por ejemplo el racismo, la xenofobia, el sexismo... prácticas que cada día se están extendiendo más. Fijaros en los discursos xenófobos en Europa, dónde están llegando. La derecha populista que está renaciendo, como decíamos antes. Eso no le podemos pedir al Estado que lo cambie, porque no puede el Estado propiamente. El Estado puede articular medidas, pero quien lo puede cambiar es la gente, es el poder del nosotros, eso está en nuestras manos. Es un poder cultural para dar la espalda a esos comportamientos, para reprobarlos explícitamente. Eso es un arma que está en nuestras manos y un arma de tipo informal. Como informales son las campañas estas de recogidas de votos por Internet, esto que hace Vicenç Navarro, por ejemplo, tiene una eficacia más simbólica que práctica, pero también es un elemento de presión. El poder decir: mira, hay cientos de miles de personas que están en desacuerdo con la reforma exprés de la constitución. Es un palo en la rueda. Lo son también todas las propuestas concretas de acción que salen del 15M: la dación en pago, el endurecimiento de penas contra el fraude fiscal. Todo este tipo de cosas que se han ido articulando a través de este movimiento son también palos en la rueda. Son propuestas muy concretas que presionan, que tienen cierta capacidad de influencia, por lo menos potencialmente, sobre el poder político.

También podemos tratar de influir – igual que en Europa, sabréis que los lobbies en Bruselas son legales, a diferencia de los países que son ilegales, o sea: en los países europeos, en Estados Unidos, Inglaterra sí que son legales. Tú puedes poner allí un chiringuito, puedes poner una oficina -se pueden visitar además- de presión política, corporativa. El gobierno catalán tiene una allí para presionar por el tema de la lengua a los parlamentarios europeos y eso es legal. Tú puedes ir allí, poner dinero, e ir presionando parlamentario a parlamentario para que oriente la dirección de sus votos. No creo que nosotros tengamos que convertirnos en lobbies, pero sí que podríamos

aspirar a influir también directamente en los europarlamentarios, en la gente que está haciendo cosas también en Europa. Podemos ir por el lado de la tasa Tobin, que creo que es una conquista todavía minúscula, un 0,01 parece poco, pero es mucho y abre un camino. Eso se ha hecho a través del trabajo entre comunidades entre comillas lobísticas, un trabajo de influencia sobre mucha gente que tiene capacidad para votar estas cosas, para tirar adelante estas cosas. Fijaros que al final la propuesta la recogió la Comisión Europea, que es el motor más potente de las políticas neoliberales en Europa.

Formalmente tenemos a nuestro alcance cosas como la iniciativa legislativa popular, es cierto aunque es una institución muy ambigua para que prospere, tal y como está regulada ahora –claro que se podría regular de otro modo- necesitas, al final, la adhesión de un número de partidos políticos suficientes para tirar adelante la iniciativa legal en el Parlamento. Y eso en un momento dado puede suceder, ejemplo: la abolición de corridas de toros en Cataluña, pero en otro momento puede suceder lo contrario, puedes perder esas adhesiones. Por ejemplo ahora estaban recogiendo los protaurinos firmas de adhesión en torno al Partido Popular, en la plaza de toros el fin de semana pasado para una iniciativa legislativa popular de signo distinto que lo revierta. Por tanto, ojo con la ambigüedad de esto, porque estos institutos formales de participación nos pueden servir, pero al mismo tiempo no pueden ser en sí mismos un fin, se nos pueden volver contra nosotros. Un instituto formalmente mucho más interesante es el de los presupuestos participativos. Yo creo que ahí sí que vale la pena meter la carne en el asador. Los presupuestos participativos, que sabéis que nacieron como propuesta del Foro Social de Porto Alegre, han empezado a implantarse en municipios de España a partir del año 2007. Entonces sólo fueron tres municipios en la provincia de Málaga. Tres municipios es poca cosa, pero en esa misma provincia en el 2010, tres años después, habían crecido hasta veintiún municipios con presupuesto participativo, lo cual no es ninguna broma. Donde más están implantados es en Andalucía, en Sevilla, por ejemplo, hasta el arribo del Partido Popular ahora. Y Sevilla es una capital importante; pues también se estableció, se reconoció el presupuesto participativo.

¿Qué son los presupuestos participativos?

El presupuesto participativo consiste en que tú no estás negando la capacidad legítima de tu Ayuntamiento para que disponga el gasto que va a hacer en tu barrio, o en tu calle, en tu distrito, en Gracia -hay una designación por distritos del gasto-. Pero sí que estás poniendo en cuestión que decidan otros, y no tú, que vives aquí, el destino de ese dinero. Por tanto, lo que se pide mediante este presupuesto participativo es que se habilite un espacio para que los vecinos del distrito, del barrio, de la calle, de lo que sea, puedan acudir regularmente a sesiones de deliberación, de encuentro y deliberación en torno a qué prioridades de gasto fijar. Eso ahora es muy interesante, particularmente interesante, porque si nos recortan el gasto público yo no quiero que decidan otros por mí en qué, quiero decidirlo yo. Porque a lo mejor la propuesta de nuestro barrio es menos policías porque estamos más tranquilos por las calles, y que conserven el CAP. Es decir: permitir sin deslegitimar la acción política, los

presupuestos legalmente establecidos por las Cámaras, los Ayuntamientos... que tú decidas cuál es la prioridad de ese gasto, en qué debe gastarse antes que en otras cosas, y hacerlo de modo democrático. Pues bien, esa es una institución formal que existe, ya no es utópica, existe también en nuestro país. También no es el fin del mundo porque luego puede cambiar el Ayuntamiento de color y se acabó el asunto. Todo hay que decirlo: en aquellos Ayuntamientos la gran mayoría donde se ha reconocido estaba Izquierda Unida porque era una de sus propuestas de coalición con otros partidos, de sus condiciones. Pero yo creo que es una cosa que nos conviene tener como horizonte programático.

Por lo tanto, ¿Qué se puede sacar del horizonte institucional en sí mismo? ¿Cómo se puede influir en él desde fuera? Último momento de poder ¿Qué se puede hacer fuera de todo esto? ¿Qué poder podemos contraponer a este poder institucional? ¿Qué podemos hacer por nosotros mismos nuevo, *ex novo*? Ahí tenemos cosas como la democracia electrónica, que es una viejísima propuesta, que yo nunca me creí, me pareció una cosa manipulable, muy peligrosa, etcétera, pero que ahora ha cambiado con esto de los foros sociales, es otra historia. No es la idea de poder votar desde tu casa apretando un botón, que era la vieja propuesta, sino que es la idea de poder mantener, mediante una red social mediatizada a través de estos medios que vosotros conocéis, yo no, no sé como funcionan estas cosas, pero mantener vivo un movimiento y poder determinar, sin necesidad de vernos constantemente, de hacer estos esfuerzos de perder dos horas de nuestras vidas, qué temas y cuándo es el momento de lanzarlos. Qué acciones concretas son las prioritarias a hacer y cómo hacerlas.

Tenemos también la propuesta cada vez más fuerte, que está cobrando cada vez más consistencia, se está articulando más, de crear comisiones cívicas. Es decir: algo que nos permita reunirnos o estar en contacto permanentemente de un modo físico, independientemente de nuestras banderas, vamos a decir así. Que nos defina el estar juntos, el hecho de ser ciudadanos cabreados, no el hecho de ser ciudadanos rojos, violetas o blancos. Se trata de montar asambleas bien sea en una calle -tiene un aspecto territorial, geográfico- en una sola calle, todos los vecinos- o en un barrio o en una provincia y luego ir articulando todo eso a nivel de una red estatal, de una geografía mucho más amplia. Se trataría de un espacio amalgamador, que no iría *en contra de*, se opondría, iría *frente a*, no sería el rival de las asociaciones de vecinos, de los sindicatos, sino todo lo contrario: con capacidad de decir a todos los agentes sociales que ya están operando en el ese territorio: venid, porque esta será una plataforma que os permitirá explicar lo que estáis haciendo. Al lado de otros que explicarán lo que estén haciendo. Necesitamos, de algún modo, que la cosa no quede en el ciberespacio, sino que quede, además, plasmada en carne y hueso. Esto que ha venido a llamarse mesas de convergencia, se está estructurando a partir de propuestas serias, por ejemplo de un economista de Madrid a seguir, una persona de esas que va a notaría: Armando Fernández Steinko, que todo lo que dice tiene un verdadero interés y que está detrás de una red que se llama redconvergenciasocial.org. Ahí lo podéis visitar y ver cómo uno mismo puede montar una mesa de convergencia ciudadana en su calle, en su barrio, en su facultad, en su centro de trabajo, en el lugar donde pasa más tiempo, para no desvincularnos tampoco de los lugares donde más tiempo pasamos, que entre eso y nuestra vida política haya un nexo también, que no quede

desvinculado. A este respecto decía en la revista que hemos publicado este mes, Quim Sempere, un activista histórico de los movimientos por la paz, el ecologismo, etcétera en Cataluña, recordaba una cosa importante a este respecto, y es que la acción civil, nos decía, no se hace nunca para uno mismo, sino que se hace siempre para la ciudadanía en general, que es un aspecto importante. Porque si no, a uno le pueden llevar todos estos esfuerzos a pensar: *bueno, al final para qué, si no me hacen ni caso*. Pues no: uno tiene que estar convencido de que lo que hace es por todos y que eso es lo que uno quiere hacer. Punto.

Permitidme que os lea aquí un pequeño fragmento descontextualizado, pero que está un poco en sintonía con esta idea. Una novela que me gusta muchísimo, es de un inglés que se llama Paul Torday, y se titula La Pesca del Salmón en Yemen. Te cuenta un proyecto faraónico de construcción de presas en los Wadis, en Yemen, que son ríos secos todo el año, por parte de un jeque árabe, de estos que tienen un montón de dinero del petróleo, y llama a unos ingleses para que hagan una presa en su país..... El ingeniero inglés, que es el protagonista, se dice a si mismo algo así cómo: No sé qué diablos hago aquí si todo esto es una chorrada para gastar dinero. ¿Cómo voy a hacer todo esto? Y en estas que le da una insolación. Entonces, cuenta lo siguiente:

Estuvimos un rato allí. Extranjeros que no sabían decir nada en la lengua del otro. Quedé maravillado por la sencillez de su gesto. La muchacha había visto a un grupo de personas caminar bajo el sol y había dejado lo que estaba haciendo para prestarnos un servicio porque era la costumbre, porque su religión le decía que era lo correcto, porque su acto era tan natural para ella como el agua que nos había ofrecido. Cuando declinamos su invitación tras una segunda tacita de agua se puso en pie, dijo algo a modo de despedida y se volvió hacia la casa de donde había venido. A eso lo llamo yo caridad. Dar agua a desconocidos en el desierto, donde el agua escasea. Ha sido, auténtica caridad. La caridad de los pobres dando a los ricos.

Esa experiencia, que para este señor es traumática –es muy bonita literariamente–, es una experiencia que probablemente todos nosotros hayamos tenido. Preguntarte: ¿pero cómo esta persona, que está mucho peor que yo, me está ofreciendo ayuda? Pues bien, yo pienso que este es el estado ideal en que tenemos que situarnos. No pensar más allá del objetivo de fondo, del corredor de fondo en que nos estamos convirtiendo, sino pensar en que todo eso, al final, nos va a constituir como personas. Nos va a dotar de personalidad el recorrer ese camino, no el llegar al objetivo.

Otro medio de contraponer poder al poder es la desobediencia civil. El 15M es un caso. El 15M es una práctica pacífica, pero que está basada en acciones ilegales que han apelado con gran éxito a la opinión pública para que interpele a sus Estados en torno a la ilegitimidad de determinadas decisiones que se están tomando y por tanto, a la necesidad de ser cambiadas. En este sentido, es otro instrumento potentísimo, que tiene una historia por detrás muy fuerte, y que está en nuestras manos también para actuar como sujetos colectivos al margen de la maquinaria del poder. A ese respecto el Tribunal Superior de Madrid nos vuelve a alertar sobre el asunto. Nos alerta de *la inmoralidad*, cito textualmente, *que podría suponer pretender trasladar a la opinión pública la falacia de que es lícito y hasta bueno realizar actos ilegales al margen de las normas jurídicas*. O sea, otro toque de atención frente algo

que les está dando mucho miedo. Hay un momento de miedo institucional. Por lo tanto, eso nos indica puntos fuertes; puntos débiles para ellos y fuertes para nosotros en los cuales ahondar.

También son actos de desobediencia civil acciones que, en cambio, luego no son perseguidas por el Estado a pesar de su carácter ilegal. Las asociaciones que acogen, dan asistencia jurídica gratuita, resguardan de la persecución policial a los inmigrantes ilegales que llegan en pateras – asociaciones como Almería Acoge, como Red Educativa sin Fronteras, donde hay gente de todo tipo, abogados y no abogados, asistentes sociales, profesores... Pero gente que se siente, como os he dicho en la cita, participe de la desgracia de otras personas. Esta gente está actuando al margen de la ley y lo sabe, pero no le importa. Y el Estado ante este tipo de acciones tiene dos opciones: los meto a todos en la cárcel, con lo cual mi deslegitimación aún será mayor, la del Estado, desde la racionalidad estatal, o hago ver que no pasa nada aquí. Por lo tanto, el arma de la desobediencia civil, yo creo, es algo a considerar seriamente.

Por fin, todo esto –y acabo- no sería posible, creo yo, sin buscar alianzas. Es otro de los problemas que tenemos. He ido indicando varios problemas importantes: el momento institucional, cómo influir en él desde fuera. El momento fuera del palacio, cómo contraponer poderes y, para esto último necesitamos de alianzas amplias. No podemos desconfiar de personas porque proceden del MC. No. Tenemos que vernos a nosotros en lo común, que ya he dicho yo lo, por lo menos, lo que creo que puede ser. Y en estas alianzas tenemos muchos saberes, también. Tenemos las cartas con las que seguir jugando. Tenemos unas cuantas. Ahí tenemos las cartas de lo que queda del movimiento obrero, que existe, sigue existiendo. Sigue habiendo un sector crítico dentro de Comisiones Obreras. Crítico con respecto al sector mayoritario, por ejemplo. Hay un movimiento sindical que mañana ha convocado una manifestación importante y a un sector importante en la apertura del año universitario, con la presencia del “*president, molt honorable, de la Generalitat de Catalunya*”. Tenemos a las organizaciones ecologistas pacifistas en Cataluña que se han caracterizado, desde el referéndum de la OTAN, el único que hemos tenido en este país, que para eso ha servido, para amalgamar a un montón de gente en contra de los planes expansivos de la OTAN, los tenemos ahí, con una larga trayectoria de experiencia práctica con la que hay que jugar, con la que hay que contar, a la que adherir aquí. Tenemos un montón de observatorios que han ido proliferando como hongos: el de la deuda externa, el de los derechos humanos, el de sostenibilidad, de los derechos sociales... Montañas de observatorios que en sí mismos tampoco es que sean el fin del asunto, pero que sirven para difundir información. Más cartas encima de la mesa. Y tenemos a ciudadanos que individualmente trabajamos por difundir estas cosas. Lo que estoy intentando hacer ahora aquí. O sea, la gente que tiene medios –todos nosotros los tenemos- para poder luego redifundir las cosas que elaboramos colectivamente. Yo lo que os traslado aquí son cosas que he hablado con mis compañeros de redacción, que escribimos todos, que pensamos, meditamos colectivamente con otras personas que aportan cosas desde fuera. Cada uno de nosotros tiene capacidad pedagógica, educativa de influencia para, en sus respectivos ámbitos, difundir estas cosas: creando artículos, publicando, metiéndose en redes de estas, en revistas alternativas, leyéndolas sobre todo.

Qué hacer con los sindicatos es harina de otro costal. Pero tampoco podemos prescindir de ellos si consideramos que dentro estas nuestras alianzas necesarias hay un auténtico ejército de personas en paro, de trabajadores sin empleo, sin esperanza inmediata de vida, organizables políticamente. Que tenemos a un montón de personas en precario: mileuristas. Hoy ya ser mileurista es una gran cosa, hace dos días era el precariado. Pues bien, toda esta gente es susceptible de ser organizada políticamente. Es susceptible de ser organizada políticamente también toda la gente que está con el subsidio de desempleo, todos los emigrantes ilegales o no, pero que tienen problemas serios como trabajadores: los que trabajan en el campo de sol a sol y les pagan cincuenta euros acabada la jornada laboral. ¿Cómo hacerlo sin el concurso de los sindicatos? No se me ocurre. No se me ocurre que nosotros ahora salgamos de aquí y vayamos por los campos de Níjar explicando uno a uno en idioma...

El último elemento necesario para todo esto es el internacionalismo: cuanta más capacidad tengamos de organizarnos a nivel internacional -igual antes algo muy difícil de imaginar, pero ahora vemos que no es tan complicado. Cuantos más medios tengamos a nuestro alcance mucho mejor, sobre todo si consideramos el objetivo de fondo que tiene que ver con una economía internacionalizada y con un problema de sostenibilidad, un problema ecológico que también sólo es posible solucionarlo a nivel global. Por tanto, la internacionalización no es sólo un *desiderátum* sino que es una necesidad absoluta ¿Es todo esto posible? ¿Es todo esto pensable? Bien, al respecto -y con esto cierro- os trasladaré la siguiente observación de uno de los pensadores políticos más importantes de nuestro país, aunque no pasa por serlo, por caracterizarse por su trabajo político, que es Rafael Sánchez Ferlosio, un señor ya muy mayor, muy gruñón. Nos dice lo siguiente en un título de sus últimos libros que se llama *Non olet*, refiriéndose a que el dinero no huele:

Y recordamos que Tertuliano -el habla así-, hijo de un centurión que vivió en Cartago, que escribió muchos textos sagrados disertando sobre los Evangelios y sobre la naturaleza, escribió una vez "certum impossibile est" que significa: es cierto o seguro que es imposible, no puede suceder. Pero otros afirman que lo que escribió Tertuliano no fue "certum impossibile est", sino que en realidad, quería decir "credo quia impossibile est": lo creo justamente porque es imposible.

*Sobre l'estat de la justícia a Espanya*⁶
Santiago Vidal

Anàlisi de l'estat de salut del sistema judicial espanyol, d'aquells que l'integren i representen, jutges i magistrats, i ens fa uns apunts sobre el mecanisme de participació directe dels ciutadans en la justícia a través del jurat. El funcionament de la justícia ve marcada per una forta burocratització, mancada de la necessària modernització tecnològica, i del personal (sobretot jutges) suficient pel nombre de plets que es plantegen en l'actualitat a l'estat espanyol: hi ha 5000 jutges per 9.500.000 de plets l'any. La conseqüència de la manca de proporcionalitat entre el nombre de jutges i el nombre de plets és la desesperant lentitud en la resolució dels assumptes, i per tant, la sensació d'ineficàcia de la ciutadania. Els jutges del Poder Judicial són considerats com una casta elitista, endogàmica i autista davant dels problemes socials. El poder judicial no ostenta a la pràctica la independència que predica la nostra Carta Magna (la Constitució) donat que, els membres del seu màxim òrgan, el Consell General del Poder Judicial, és triat pel Senat i pel Congrés dels Diputats. Per últim, la complexitat d'enjudiciar determinats casos de corrupció política, com el cas Camps i el cas Millet, per l'expressada vinculació del poder judicial al poder executiu. I finalment, la figura del "jurat popular" com un dels màxims mecanismes de participació ciutadana en la justícia, que hem de defensar i potenciar enfront de les veus crítiques que existeixen contra el mateix (sobretot provinents de l'àmbit de la justícia).

Conceptes clau: justícia, democràcia, jurat popular, corrupció, Estat, independència, poder judicial, drets

⁶Aquesta conferència va tenir lloc al Cercle de Gràcia el dia 3 de novembre de 2011

Els quatre paràmetres que conformen l'esquema del que intentaré explicar bàsicament seran els següents: Un, explicar-vos com funciona i què és en realitat el sistema judicial, perquè sovint tenim una visió una mica esbiaixada, conseqüència de la imatge que ens han transmès els mitjans de comunicació -especialment la televisió, el cinema, etcètera- ens pensem que a l'administració de justícia tots som a la jurisdicció criminal.

Jo treballo a la jurisdicció penal, a una sala penal, però com us explicaré hi ha molts altres col·legues meus que treballen en altres àmbits diferents. No tot és la persecució i el càstig dels delictes.

El segon element de l'esquema que intentaré explicar-vos: és el conjunt de principis que haurien de regir el funcionament de la justícia en un Estat democràtic. Com hauria de ser l'Estat espanyol, i veurem que, no és així, dissortadament.

Una cosa és el que diu la Constitució i el que diu la Llei orgànica del Poder Judicial i, una altra cosa és la realitat. El control jurisdiccional del poder legislatiu, és a dir, del Congrés dels Diputats i dels parlaments autonòmics o el control, encara molt més important, del funcionalment del dia a dia del poder executiu, és a dir, dels governs. Quan parlem del poder del Govern també parlem de la policia, com un dels instruments que utilitza un govern per portar a la pràctica les seves polítiques.

I en tercer lloc, aprofitaré l'avinentsa de la quotidianitat actual, de l'actualitat de determinats casos concrets, perquè veieu cap a on aniran les meves paraules, per plantejar tota una sèrie de problemes de dèficits, i també aportar algunes solucions. Em sembla que sempre, a banda de fer crítica d'allò que no funciona bé, s'ha de dir l'alternativa perquè la justícia fos el que realment tots els tractats de dret internacional, i la pròpia constitució espanyola diuen, que és la paraula del poble administrada respecte dels altres ciutadans. La institució cabdal de la qual és el jurat popular. Ignoro si a algú dels que esteu aquí a la sala us ha correspost formar part d'un jurat popular. És molt possible que un dia o un altre us toqui. De fet, cada any es sorteja, seguint el sistema electoral, per tant, igual que us ha pogut tocar, una taula electoral, un dia o altre us tocarà formar part d'un jurat popular.

La primera cosa que aprofito per dir-vos és, sobretot, no rebutgeu aquest càrrec perquè és una escola de vida i una experiència absolutament imprescindible. Us permetrà veure la justícia des de dins i per tant, verificar algunes de les coses que jo explicaré, que és molt diferent de com es veu des de fora –sobretot a través de la televisió, dels diaris, etcètera- i us permetrà fer realitat allò pel que em sembla que tots estem lluitant, que és la democràcia directa, la participació directa en aquestes institucions. No tants representants, no tanta democràcia representativa, que ja veieu a on ens està portant.

Com he indicat, utilitzaré tres o quatre casos que són d'actualitat per parlar d'aquests problemes d'independència, de manca de responsabilitats, d'insuficiència de mitjans i d'impossibilitat de control que té l'Administració de Justícia. En concret, us parlaré del cas del jutge Garzón, el Baltasar Garzón -és col·lega meu, pràcticament de la mateixa promoció- I serà un dels primers jutges que s'asseurà al banc dels jutjats el pròxim dia vint-i-nou d'aquest mes (29 d'octubre de 2011).

Ja s'ha fixat la data del judici i, al Tribunal Suprem de Madrid es portarà a terme un dels tres judicis que té pendent. Aprofitarem aquest cas no tant per parlar coses

sobre ell, però sí el que la seva actitud o el seu comportament professional ha comportat dins del poder judicial. Talment, aprofitaré per comentar-vos un altre tema, que és el cas Millet, el cas del Palau de la Música. Primerament perquè ens toca de molt a prop, segon pels diners que s'ha posat a la butxaca –i no estic prejutjant res, ja que, ell mateix s'ha declarat confés, i ha reconegut que s'ha emportat uns quants milions d'euros. Ell confessa molts menys dels que són a la realitat, però ja és alguna cosa. Tercer, per explicar-vos com n'és de paradigmàtic aquest cas, per veure tots els defectes que té la nostra administració de justícia.

Faré també alguna petita referència a un cas que segur que coneixeu, que és el del “Diari Egunkaria”, que estarà relacionat amb el funcionament de l'Audiència Nacional, i quin paper està tenint actualment, no diria que per dinamitar, no m'atreveixo a tant, però si per posar bastons a les rodes del procés de pau tan complex que s'està seguint al País Basc. No està ajudant, i la justícia precisament el que ha de fer és ajudar a resoldre conflictes. Això és el que diu la llei; nosaltres estem per resoldre conflictes, no per crear-ne més dels que ja existeixen. Per tant, ja sabent aquestes dues coses, si em permeteu: el cas Egunkaria i els processos pendents, i la situació actual dels casos que hi ha de militants d'ETA pendents a l'Audiència Nacional –o que ja estan complint condemna -.

Tancaré amb una última referència al judici que es farà el mes que ve, encara no hi ha data exacta però es farà al mes de desembre, i que és el judici contra l'expresident de la comunitat valenciana, el Senyor Camps, que com sabeu perfectament se l'acusa de corrupció en una trama que es diu el cas Gürtel, segur que n'heu sentit a parlar. I per què us parlaré d'aquest cas? Doncs perquè té una característica molt important, que no sé si us heu adonat fins ara, i és que serà el primer judici amb jurat popular que se celebrarà contra un expresident de comunitat autònoma. Ja hi ha hagut algun altre president d'una altra comunitat autònoma que ha estat sotmès a judici. Us recordo el senyor Ormaetxea, que era del PSOE si no m'equivoco i aquí a Catalunya vam tenir un exemple també, amb el senyor Jordi Pujol, fa anys, amb el cas Banca Catalana. Però no hi ha cap precedent a Espanya d'enjudiciament d'un expresident de comunitat autònoma per un jurat popular, és a dir, per vosaltres, pels ciutadans.

Aquesta característica té aspectes positius i aspectes negatius, i us avanço un. L'Aspecte positiu és que és molt bo que els ciutadans siguin els que emetin un veredicta respecte del comportament ètic o no ètic, no només legal, de qui, en teoria els representava, que és un polític.

També té un aspecte negatiu i és que el judici se celebra a la comunitat valenciana, i em sembla que per un problema de percentatge estadístic ja us podeu imaginar que dels onze ciutadans jurats que sortiran elegits, doncs jo no sé quants hi haurà del partit popular! Es tracta d'un problema de percentatges, de pura estadística. I aquí pot haver-hi un problema que té una solució legal, que també us comentaré, però que em fa l'efecte que si en hores d'ara no s'ha decidit així, no es farà.

Per començar, us volia fer una petita reflexió inicial per introduir la matèria, recordant-vos que el títol d'aquesta xerrada és l'Estat actual de la justícia. Ens farem la primera pregunta important: què és la justícia? ¿Què hi ha darrere aquesta imatge d'iconografia clàssica que tots haureu vist pràcticament a tots els edificis judicials i que

surt contínuament a les sèries de televisió i les pel·lícules de cinema?, com sabeu, la imatge que representa la justícia és una noia molt bonica, vestida amb una túnica blanca, amb un ull –només un- tapat, signant el principi d'imparcialitat, amb una espasa a la mà dreta, que significa el rigor de la llei, amb una balança a la mà esquerra, que té els contrapesos, que significa la seva independència i l'equilibri que ha de tenir a l'hora de prendre decisions. El que més recordem és aquesta imatge que apareix amb un ull tapat. La meua experiència professional, després de vint-i-tres anys que porto a la carrera judicial, és que moltes vegades sembla que els tingui tots dos, de tapats, perquè a vegades no se n'assabenta de res. La justícia no se n'assabenta d'allò que els que tenen realment el poder no volen que se n'assabentin.

M'estic referint, evidentment, no als delictes normals corrents que jo veig cada dia a la meua sala del tribunal del Palau de Justícia, sinó als delictes relacionats amb enginyeria financera, amb corrupció d'entitats bancàries, per exemple: el cas de la CAM, el cas de la Caixa de Galícia, etcètera. Els casos relacionats amb interferències, possibles prevaricacions entre polítics, tant fa del PP com del PSOE i altres partits. Dissortadament no hi ha ni un que estigui net en aquest sentit. Si ho mirem numèricament, hi ha més d'uns que dels altres, i això taca a tots els partits polítics.

I per últim, aquells delictes que afecten el que es diu de coll blanc, la delinqüència organitzada, que sempre van, per descomptat, molt més avançats que no pas nosaltres. Aquest tipus de delictes la fiscalia i la judicatura poques vegades arriben a conèixer-los i quan ho podem fer ja se'ns posen prou obstacles per part de qui ostenta realment el poder, com perquè no avancem.

Doncs bé, darrere aquesta imatge idíl·lica de justícia clàssica hi ha quatre característiques que, per a mi són nuclears, que són el pal de paller de tot el sistema, i que si no partim d'aquí, hi haurà moltes coses que no entendrem.

Primer element d'aquest pal de paller. Al terreny de la justícia hi ha un aparell burocràtic immens, amb una gran quantitat de funcionari. EN AQUEST SENTIT, us avanço una crítica: aquí no calen més funcionaris, com es diu contínuament, no cal contractar més gent, el que cal és que els que hi són, que treballin tot el que haurien de treballar, perquè hi ha gent que treballa molt i bé dins l'administració de justícia, però dissortadament, també hi ha massa, que van allà a fer el mínim possible. Si han d'estar sis hores, aprofiten tres i les altres tres es van fent altres coses.

Per tant, aquest aparell burocràtic absolutament ineficient que tenim al sistema judicial espanyol s'hauria de corregir. No cal contractar més gent, no calen més funcionaris. Cal optimitzar més i millor els recursos que disposem. Modernitzar l'administració de justícia.

Segur que algú de vosaltres ha entrat a algun jutjat i haureu vist com són els jutjats. Tot i que ara tenim una Ciutat de la Justícia molt moderna, en general els jutjats són edificis obsolets, plens de paper per tot arreu, muntanyes de papers i d'expedients, sembla que allà la informàtica no s'hagi inventat, tot i que últimament hi ha ordinadors, però molts d'aquests ordinadors estan inoperatius, no es fan funcionar, i els que es fan funcionar estan a un deu per cent de la seva capacitat real. Per posar-vos un exemple: jo he signat una sentència que s'havia de notificar a una de les parts compreses en el procés, que viu a Sevilla. La cosa normal seria que des de la secretaria del tribunal possessin un correu electrònic, adjuntessin l'arxiu de la sentència i ho enviessin a Sevilla

perquè l'Audiència de Sevilla cités a la persona. Per tant, estem parlant d'un minut en enviar la sentència a Sevilla i un parell d'hores perquè avisin per telèfon a la persona interessada i que es presenti allà. Això és absolutament impossible.

El que s'ha de fer, necessàriament, tant si m'agrada com si no, és redactar una cosa que es diu exhort, que és un paper que s'envia per correu ordinari, on jo li demano al meu col·lega que notifiqui aquell tràmit a aquesta persona, per tant, fins d'aquí a tres o quatre dies no ho rebran a Sevilla. És a dir, entre que el troben, que fan el tràmit i m'ho retornen a mi com a mínim passa una setmana, i ja em donaria jo per satisfet si d'aquí a una setmana el tràmit estigués fet. El més probable és que trigui un mes o dos mesos, perquè quan arribi allà no ho faran immediatament perquè tindran cinc-cents.

Això us ajudarà a entendre perquè la justícia està afectada per un dels problemes més fàcils de resoldre però alhora que més llastren tant el seu funcionament eficient com el seu prestigi, i que és l'excessiva lentitud.

Segur que més d'una vegada us heu sorprès quan us han dit: en aquest assumpte els fets van passar fa deu anys, us pregunteu com és possible que se celebri el judici ara, tan complicat és? Jo sempre he dit que no hi ha ni un sol assumpte de tots els que tramitem al sistema judicial que estigui justificat que duri més d'un any. Un assumpte senzill es pot tramitar en un mes, un assumpte mitjà en sis mesos i un assumpte molt complicat en un any. No obstant això, es triga molt més, en part pel referit problema de la manca de modernització.

El segon element. Dins de l'Administració de Justícia hi treballem tot un seguit de persones. Tots som funcionaris estatals, ja que l'Administració de Justícia és única a tot l'Estat espanyol, no hi ha competències autonòmiques, per tant, tots els funcionaris de l'Administració de Justícia depenen del Ministerio de Justicia.

La Generalitat de Catalunya i el govern d'Euskadi són les dues úniques comunitats autònomes que tenen algunes (molt poques) competències transferides. Per exemple, si una plaça de funcionari no ha estat convocada, no hi haurà ningú treballant perquè no han convocat oposicions amb prou números per a cobrir totes les places. En aquests casos, Catalunya i Euskadi tenen la possibilitat de nomenar un funcionari interí, és a dir, de forma provisional, el sou del qual és assumit per la Comunitat Autònoma.

També tenim competències en matèria de mitjans materials, és a dir: subministres, mobiliari, etc. Però, la decisió de quants jutjats ha d'haver-hi a cada població, el nombre de jutges que ha d'haver a Catalunya, quin volum d'assumptes s'ha de distribuir a cada jutjat, quines facultats disciplinàries s'han d'aplicar sobre els jutges o fiscals que no compleixin les seves obligacions. Tot això és competència de Madrid, tot és competència centralitzada.

L'Estatut de Catalunya que es va aprovar aquí al Parlament a l'any 2006, esmenat parcialment al Congrés dels Diputats, i, finalment, decapitat quatre o cinc anys després amb la sentència del Tribunal Constitucional, preveia tot un seguit de solucions en aquest sentit. La descentralització i millora del funcionament del sistema judicial a Catalunya es va dinamitar.

Respecte del nombre de jutges i magistrats: a l'Estat espanyol són quatre mil nou-cents cinquanta-set jutges, és a dir, una mica menys de cinc mil, i uns dos mil cent fiscals. A Catalunya d'aquests quatre mil nou-cents, són sis-cents cinquanta jutges. És

molt o és poc?

Si ho comparem a escala de la Unió Europea: a la judicatura espanyola hi ha cinc mil jutges per resoldre nou milions i mig de plets cada any. Som el país de la Unió Europea dels vint-i-set, no dels quinze, dels vint-i-set- amb el volum més alt de litigis. Evidentment això inclou l'àmbit civil, l'àmbit penal, l'àmbit laboral, que també es coneix amb el nom de social, i l'àmbit contenciós administratiu. Cinc mil jutges per resoldre nou milions i mig de plets és manifestament insuficient. Alemanya, que té uns vuitanta milions d'habitants -a Espanya són entre uns quaranta-cinc o quaranta-set milions- té cinc milions de plets, la meitat que nosaltres, i són el doble de població. I sabeu quants jutges hi ha a Alemanya? Vuit mil. És a dir, pràcticament el doble que nosaltres. Conseqüència: un jutge alemany resol aproximadament uns dos-cents casos a l'any, que ja són, redacten unes sentències magnífiques, impecables, que demostren que s'han estudiat el cas.

Els jutges espanyols estem redactant entre cinc-centes i sis-centes cada any, és a dir, una i mitja el dia. Llevat dels diumenges, dissabtes i les vacances de l'agost. En dues hores o tres no es pot redactar una sentència, més si tenim en compte que hi han casos complicats, que requereixen un estudi més profund. Evidentment, això afecta un bon funcionament de la justícia.

Per últim, abans de tancar aquest segon pal de paller: A Espanya, fins a l'any 1981, un dels requisits per poder ser jutge o fiscal era ser de sexe baró. Les dones no podien accedir a la judicatura, es considerava que no estaven prou preparades. Al 1981, és a dir, tres anys després que Espanya aprovés una constitució democràtica va ser quan es va aprovar l'entrada de les dones a la carrera judicial i fiscal. Això què ha provocat?

Actualment, com que la carrera judicial és com la carrera militar, és a dir, es comença de caporal, després es puja a sergent, després es puja a capità, a comandant, i finalment, a coronel o general. Això què significa? Que el primer destí d'un jutge o jutgessa serà un jutjat de poble. Per exemple: en el meu cas el meu primer destí va ser a Arenys de Mar, un poblet petit que tenia, això sí, cinc pobles al costat que estaven adscrits a aquell jutjat.

El segon destí va ser un jutjat especialitzat, en el meu cas va ser el jutjat penal d'una població de més de cinquanta mil habitants, concretament va ser Sabadell. És a dir, ja vaig pujar de caporal a sergent i de sergent a tinent.

En el primer destí has d'estar tres anys com a mínim i en el segon com a mínim cinc anys, és a dir, ja has de portar entre vuit i deu anys d'antiguitat. En el tercer destí pots demanar una capital de província.

Convé aclarir la diferència entre un jutge i un magistrat: Quan entrem a la carrera judicial tots som jutges perquè anem a un jutjat de poble, quan passem a una població de més de cinquanta mil habitants som jutges i magistrats, i quan anem a una capital de província ja som magistrats. És a dir, és el mateix, però va en funció dels anys d'antiguitat i del destí en el qual estàs tens la consideració de jutge o magistrat.

La tercera fase és demanar una capital de província. Aquí a Catalunya: Girona, Barcelona, Tarragona o Lleida. En el meu cas vaig venir aquí, a Barcelona, vaig poder triar, i vaig anar a parar al Jutjat Penal núm. 3. En el jutjat de província has d'estar com a mínim entre cinc i set anys, aproximadament, per poder pujar al quart escalafó, el que

es coneix amb el nom de la carrera. Quan ja portes entre quinze, setze i disset anys, pots demanar la plaça a l'Audiència.

N'hi ha de dues classes d'Audiències, l'Audiència Provincial, el nom ho diu: Barcelona ciutat i tota la província de Barcelona –hi ha una altra a Girona, a Tarragona i a Lleida- i després hi ha una segona Audiència que és l'Audiència Nacional, que està a Madrid però, és exactament el mateix, els jutges de l'Audiència Nacional tenen exactament la mateixa categoria que els jutges de l'Audiència Provincial.

El cinquè esglaió de la carrera judicial: quan ja portes un mínim de deu anys com a magistrat d'una sala de l'Audiència Provincial, sigui civil, penal, laboral o contenciós administratiu, tens l'últim esglaió, que és entrar a formar part de la Sala del Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia de cada comunitat autònoma, que és com el Tribunal Suprem de la comunitat autònoma, on hi ha molt poques places. Per exemple aquí a Catalunya només hi ha sis places de magistrat que, a més a més, treballen molt poc perquè, quina competència té la Sala del Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia? Doncs únicament i exclusiva jutjar aforats.

Quins són els aforats? els polítics, els parlamentaris, els alcaldes, els jutges. Per això al Baltasar Garzón el jutgen al Tribunal Superior de Justícia, perquè és aforat, és un membre de la carrera judicial.

Doncs bé, ser un d'aquests sis membres del Tribunal Superior de Justícia, és molt difícil perquè els que hi ha, o es jubilen o es moren, sinó no hi ha places. L'altra opció és anar al Tribunal Suprem de Madrid. En el Tribunal Suprem de Madrid són càrrecs de lliure disposició discrecional, és a dir, si vols accedir a una plaça com a magistrat del Tribunal Suprem de Madrid qui decideix qui dels cinc, sis o set que es presenten anirà, és el Consejo General del Poder Judicial. Qui tria als vint vocals del Consell General del Poder Judicial? El Consejo de los Diputados tria vuit d'aquests vint; el Senat de l'Estat quatre d'aquests vint, ja són dotze; la carrera judicial –és a dir, els meus propis companys- trien sis més, ja són divuit, i queden dues places per les comunitats autònomes. És a dir, tots els parlaments de les disset comunitats autònomes espanyoles fan la proposta d'un candidat. I el Consejo General del Poder Judicial tria a qui li dona la plaça.

Suposo que us heu adonat d'una cosa quan us he fet aquesta explicació: si la cúpula del Consejo General del Poder Judicial i el Tribunal Suprem trien el Congrés, el Senat i la carrera judicial, qui tria els màxims representants de la judicatura? El poder legislatiu, el Congrés, el Senat i el poder executiu. I qui són aquestes persones? El partit polític majoritari, que és el que té la majoria. Per tant, fins ara hi havia majoria molt relativa, però majoria dels jutges més o menys afins a PSOE, i a partir del dia vint de novembre molt em temo que tindrem uns professionals molt més afins al Partit Popular.

Si a això hi afegiu una última dada: dels quatre mil nou-cents i escaig, jutges i jutgesses que hi ha a l'Estat espanyol un noranta per cent, és a dir, nou de cada deu, són jutges inequívocament conservadors, adscrits ideològicament als partits de dretes, els jutges no podem estar en partits polítics segons la llei però, sí que tenim unes associacions professionals.

Les meritades associacions professionals bàsicament són dues: Associació Professional de la Magistratura i Jutges per la Democràcia. Jutges per la Democràcia

som cinc-cents dos jutges a tota Espanya, de cinc mil cinc-cents dos, un dos per cent. Associació Professional de la Magistratura són quatre mil i escaig, i en queden cinc-cents que no són de cap de les dues, que van per lliure. Ells creuen que només són professionals, que són igual que un notari o un registrador, han tret unes oposicions i ja tenen una feina per tota la vida i l'únic que els hi preocupa és que els paguin un bon sou, que hi hagi menys feina, que les condicions de treball siguin millors, etcètera.

Un noranta per cent són jutges i jutgesses conservadors, un vint-i-cinc per cent dels quals, és a dir, un de cada quatre d'aquest noranta per cent, han reconegut públicament que tenen un concepte moral inequívocament religiós i que són membres no numeraris de l'Opus Dei. Aquesta és una dada pública que jo no tinc cap inconvenient a dir. Us podeu imaginar les sentències que dicten aquests companys meus en matèries tan sensibles com divorcis, separacions, adopcions de nens per parelles homosexuals, etcètera. La seva interpretació de la llei és segons la seva particular moral. Són legals les seves decisions? Segurament sí, però són justes? Jo m'atreveria a dir que no. Suposo que amb aquesta radiografia que us acabo de fer, de com està integrada aquesta carrera judicial començareu a comprendre perquè a vegades als mitjans de comunicació surten determinades sentències. Com és possible? Doncs perquè és l'efecte d'aquestes causes.

Una última dada, i tanco aquest segon pal de paller. Actualment, com que les dones no podien entrar a la judicatura, fins a l'any mil nou-cents vuitanta un, fa deu anys, a l'any dos mil, a la carrera judicial hi havia aproximadament un setanta per cent d'homes i un trenta per cent de dones. Al Tribunal Suprem, que són vuitanta jutges, aquests que s'escullen a dit, d'alguna manera, no hi havia ni una dona. Per què?

Perquè com que s'han de seguir totes aquestes passes i pujar tots aquests esglaons, fins que no portes vint-i-cinc o trenta anys a la carrera judicial no tens oportunitat d'anar allà. Actualment, i aquesta és una dada positiva, als últims deu anys, de l'escola judicial s'aproven aproximadament cent cinquanta places cada any, un setanta-cinc per cent són dones, i vint-i-cinc per cent són homes. Això què vol dir? Que s'està invertint la piràmide, que si aneu a qualsevol jutjat de la immensa majoria de pobles, teniu moltes més possibilitats que hi hagi una jutgessa dona, perquè estadísticament són moltes més als primers destins. Però es clar, si aneu a l'Audiència o al Tribunal Suprem, a Madrid, quasi segur que hi haurà magistrats homes.

En aquests moments hi ha nou dones al Tribunal Suprem, dels vuitanta ja n'hi ha nou, és a dir, un deu per cent. Aquesta piràmide a poc a poc s'anirà equilibrant. Però, aquesta feminització de la carrera judicial que, afortunadament s'està produint en aquests últims deu anys, ha comportat una interpretació més sensible, més progressista de la llei? Ha comportat una interpretació més respectuosa amb els drets dels ciutadans? Per exemple, en temes de violència domèstica o violència de gènere, vosaltres creieu que el fet que cada vegada hi hagi més dones a la carrera judicial està comportant una major sensibilitat respecte de les víctimes d'aquests tipus de delictes? Doncs em temo que si us ho penseu sou molt ingenus, anireu molt equivocats. Estem comprovant, que les jutgesses que han entrat en aquests últims deu anys, moltes d'elles per una sèrie de motius sociològics, com intenten demostrar que poden ser capaces de ser tan dures o tan insensibles com els homes, per tal que no se'ls hi digui que exerceixen la justícia d'una manera massa sensible. Jo m'estic trobant que he de

revocar moltes més sentències de companyes meves jutgesses d'instrucció o del penal, que no pas jutges homes.

Tercer pal de paller. Es diu, des de Montesquieu, que tot Estat Democràtic té tres poders: el poder legislatiu, el Congrés de Diputats i els autonòmics: els Parlaments; el poder executiu, el govern de l'Estat i tots els governs autonòmics, aquí a Catalunya la Generalitat; i el poder judicial. És a dir, tenim tres poders. Doncs bé, formalment sí que existeixen aquests tres poders, però el sistema d'elecció dels alts càrrecs de la cúpula de la carrera judicial, comporta que el poder judicial, en realitat, estigui controlat pel poder legislatiu i el poder executiu. Amb la qual cosa s'inverteix completament allò que diuen La Declaració Universal dels Drets Humans i el Conveni Europeu de Drets Humans, que disposen que una de les funcions, segurament la més important, del poder judicial és controlar el poder executiu i el poder legislatiu.

Aquí és al revés. Són ells que ens controlen a nosaltres, entre altres coses perquè són ells els que diuen quin pressupost ha de tenir el poder judicial. Aquí a Espanya tenim un pressupost d'un 1,2 per cent destinat al poder judicial, a Alemanya tenen un 7,3 del seu pressupost, a Anglaterra tenen un 5,4, a França un 3,8 crec. És a dir, tenim 1,2 per cent, que és el mateix pressupost que destinen països com Albània, Malta, Grècia.

Quarta pota d'aquesta taula, d'aquest pal de paller que us estic explicant per fer una radiografia necessàriament sintètica del poder judicial: Darrere de la imatge idíl·lica clàssica de la justícia hi ha una casta absolutament elitista que es coneix amb el nom de: la carrera. Aquesta casta elitista és molt corporativa, per tant, el que més els hi molesta és la crítica per més motivada, objectiva i certa que sigui. Dos, és una casta endogàmica. Sapigueu que, a la carrera judicial, una part molt important dels membres quan accedeixen a través del sistema d'oposicions, tenen algun familiar que ja és membre de la carrera judicial. És a dir: fills o filles de magistrats de l'Audiència Nacional n'hi ha molts.

La tercera característica que us afecta molt com a ciutadans és que, és una casta autista, viuen dins la seva bombolla de vidre. És un col·lectiu que sintonitza molt poc amb els problemes socials reals. Quan parlo amb molts dels companys d'aquests temes em diuen: t'equivoques perquè la nostra funció és aplicar la llei. Les lleis les posen els polítics i els polítics els elegeixen els ciutadans, per tant, seguint aquest discurs, sou vosaltres els que ens dieu a nosaltres, els jutges, què és bo, què és dolent, què és delictiu i què no ho és. Per tant, quan dius: és que, a part d'aplicar una llei a mi m'agrada interpretar-la, perquè una eina abstracta com és la norma, es pugui aplicar de manera justa al cas concret. Perquè els casos concrets no són mai idèntics. Mai. Cada cas és diferent.

Hi ha casos que s'assemblen, però la resposta legal i justa per a cadascun d'aquests casos pot ser diferent, dins del marc de la legalitat, en funció de les característiques de cada cas. Per tant jo interpreto la llei i em diuen: estàs usurpant la funció del legislador. El legislador ja t'ha donat la norma, limita't a aplicar-la. Però llavors la conseqüència és que els jutges sobren, els jutges no hauríem d'existir. El que hauria d'existir és un sistema central d'ordinadors que tinguin totes les normes allà dins, als que els donem la fitxa amb els elements bàsics de cada del cas, i al cap d'un minut

ens donaria la resposta. I aquella resposta segur que serà legal, però us asseguro que no serà justa.

Per exemple: la llei per un delictes de robatori amb violència de poca gravetat, la típica estrebada de bossa, quan vas caminant pel carrer. Doncs la llei diu que es pot imposar una pena entre dos i cinc anys, que dependrà de determinades circumstàncies, i anomena tot un ventall. Per exemple, si és reincident o no és reincident, si és una persona que té problemes de drogodependència o no, és a dir si hi ha una causa que no justifica però que explica perquè delinqueix, si gaudeix o no de mitjans de vida, és a dir, si està en una situació de precarietat o no. Per tant, què he de fer jo cada vegada que m'arriba un cas sobre la taula d'un robatori amb violència d'aquestes característiques? En el cas –i els anomenaré tots per igual- del Mohammed com que veig que té un full d'antecedents penals que sembla la Bíblia perquè es dedica a això sistemàticament, li posaré segurament dos anys, dos anys i mig, tres de presó. Ingressarà en un centre penitenciari a complir la seva condemna, a veure si aprofita algunes de les poques oportunitats de reinserció que en els centres penitenciaris s'ofereixen. En el cas del Mohammed 2 (aquell era el Mohammed 1), com que veig que és la primera vegada que ha delinquit i que a més a més, té problemes de drogodependència, segurament li imposaré la pena mínima, dos anys de presó, i li suspendré d'un ingrés en centre penitenciari, no caldria que entrés a presó perquè no ha estat mai i perquè no és bo que entri dins del circuit, i li concediria la possibilitat de la suspensió condicional, és a dir, la possibilitat que fes un tractament terapèutic en règim obert, o en règim tancat, ja analitzaríem les circumstàncies de cada cas segons què diguin els metges o els especialistes, perquè intentaríem solucionar la causa que l'ha portat a delinquir.

I en el cas del Mohammed 3 que és un immigrant irregular -i fixeu-vos que els tres han fet el mateix delictes -, un ciutadà extracomunitari en situació administrativa irregular que va arribar aquí a l'any dos mil quatre fugint de la misèria del seu país, que aquí es va guanyar la vida durant quatre o cinc anys, fins a la crisi del dos mil vuit al sector de la construcció. Evidentment sense papers, sense contracte de treball, treballant més hores que un rellotge, amb un sou inferior al que cobraven els seus companys autòctons per fer exactament la mateixa feina, i que ara fa tres anys que es troba sense treball, sense casa, en una situació de precarietat. I que malgrat això ha anat subsistint com ha pogut, entre altres coses, fent el "top manta" pel carrer, però arribat un moment no ha pogut més i ha pensat: faig una estrebada d'una bossa i a veure si aconseguixo un bon botí. Evidentment se li ha de jutjar i se l'ha de condemnar, però a què el condemnaré? El condemnaré probablement a una mesura penal alternativa. Cap pena de presó, tot i que el codi penal m'ho permet. El condemnaré a una mesura penal alternativa. Consistent en què? Que faci un curs de formació ocupacional, en realitzar treballs en benefici de la comunitat.

Fixeu-vos, el mateix fet, la mateixa estrebada, la mateixa víctima, la mateixa turista que va allà despistada mirant el modernisme d'en Gaudí. Respostes legals completament diferents en cadascú dels tres casos. Què fa un jutge de l'Associació Professional de la Magistratura?

Aquesta gent, ja sabeu que a vegades fracassa en aquests programes i torna a delinquir, i la responsabilitat és per ell, pel que fa, però també per a mi. Això us pot

ajudar a entendre perquè hi ha aquests problemes de respostes diferents als mateixos fets. No són idèntics, els autors com a mínim no són idèntics, i les circumstàncies personals s'han de valorar.

Això té alguna solució? Sí, canviar completament el sistema de selecció de jutges. Els jutges haurien de seleccionar-se, a Espanya, com es seleccionen a Alemanya o Anglaterra, que són països que tenen una justícia democràtica eficaç i que sintonitza amb la voluntat del poble. És un dels aparells de l'Estat més respectats. En canvi aquí, si veieu les enquestes del CEO, la justícia sempre suspèn. Afortunadament sempre hi ha algú que ens guanya, que són els partits polítics.

Com canviar el sistema de selecció de jutges? Doncs mireu: primer requisit. Per ser jutge a Anglaterra o Alemanya s'han de tenir com a mínim trenta-cinc anys. Aquí es pot ser jutge a partir dels divuit. Evidentment ningú ho aconsegueix, però jo conec jutges amb vint-i-tres, vint-i-quatre, vint-i-cinc anys. Per què? Perquè han fet la carrera de Dret en quatre anys, han fet una memorització de tot el temari d'oposicions, han aprovat aquesta oposició i apa! al jutjat X a escoltar gent. No han trepitjat el carrer, no coneixen res de la complexitat dels conflictes de la vida quotidiana. A Alemanya i Anglaterra els jutges han de passar un examen psicotècnic molt exclusiu.

Per ser bomber o mosso d'esquadra has de passar un examen psicotècnic, per ser jutge no, per què? si jo tinc la responsabilitat de decidir si esteu o no en llibertat o us tanco a la presó per anys. Aquí no cal cap examen psicotècnic. Quan aproves l'oposició vas directament a un jutjat. A Alemanya no, els inscriuen durant tres anys com a jutges adjunts amb un titular amb experiència, és a dir, estan fent unes pràctiques, estan aprenent l'ofici. Estan traslladant tot allò que han après als textos a la realitat, al dia a dia. Aquí no, vas directe al Jutjat, si t'equivoques, et diuen: ja posaran un recurs i el Tribunal Superior ja anirà esmenant. Sí, clar, però es tracta de no cometre tots aquests errors. Per tant, hem de canviar el sistema. Mentre no esmenem això, la resta seran reformes parcials.

A continuació faré referència a casos concrets. El Tribunal Constitucional, el Tribunal Suprem i l'Audiència Nacional, i alguna referència al Consell General del Poder Judicial.

El Tribunal Constitucional no és un tribunal de justícia, i tampoc és un òrgan polític, és a dir, els vint membres del Tribunal Constitucional no són jutges, la majoria, però hi ha advocats, catedràtics d'universitat, polítics. Hi ha una plaça vacant des de fa quatre anys, ja que es va morir un d'ells que havia estat governador civil a l'època franquista, que era llicenciat en dret, això sí, tots han de ser llicenciats en dret, però de carrera judicial no tenia ni idea, i m'imagino que de dret, tampoc no gaire, perquè per ser governador civil en aquella època no crec que demanessis massa coses. I aquesta vacant encara continua des de fa quatre anys.

Doncs bé: el Tribunal Constitucional no és un tribunal de justícia. No hi ha tres instàncies. Al Sistema Judicial Espanyol, hi ha primera instància –els jutjats dels pobles, o els jutjats penals o els jutjats mercantils–, després hi ha una segona instància, que és l'Audiència Provincial. I les sentències del tribunal del que jo formo part van en recurs de cassació al Tribunal Superior. És a dir, tota persona, si perdeu un cas en primera instància, sigui civil, penal o administratiu, teniu dret a interposar un recurs a la instància superior. Per tant a la justícia sempre hi ha dos pronunciaments, perquè

sempre hi ha algú que perd el cas i vol esgotar la possibilitat que aquest veredictes es canviï al Tribunal Superior.

Què fa el Tribunal Constitucional? Si no et donen la raó en aquesta segona instància, pots anar al Tribunal Constitucional, però aquest mai revoca sentències, l'únic que fa és anul·lar judicis. És a dir: ordena que es torni a repetir el judici. Per exemple: si jo condemno a algú, i la defensa posa un recurs d'empara davant del Constitucional, el Tribunal Constitucional no l'absoldrà mai. El que pot fer és dir: vostè ha tingut un judici just i per tant, la condemna és justa, conseqüentment la pot confirmar; o dirà: vostè no ha tingut un judici just i, per tant, s'ha de tornar a celebrar. El Tribunal Constitucional només valida o anul·la judicis, determina si s'han respectat els drets fonamentals de l'acusat.

Com s'elegeixen els membres del Tribunal Constitucional? Doncs és un òrgan polític. Una part del PSOE, una part del PP, en funció les majories. Per aquest motiu, hi ha sentències com la de l'Estatut. Com recordareu, van haver-hi unes vacances perquè alguns membres es van jubilar, un que es va morir, les majories anaven canviant i deliberant, i cada vegada hi havia un esberrany de sentència diferent. Han trigat gairebé cinc anys per resoldre el recurs. Una última cosa del Tribunal Constitucional, és que en aquests últims deu anys, és un òrgan polititzat i per tant, deslegítimat. Això és el que fa explicables decisions tan contradictòries com que ara legalitzen Bildu però van il·legalitzar Sortu. I ara ens trobarem amb situacions similars amb tots els judicis que queden pendents en el Tribunal Constitucional respecte de col·laboradors de la banda ETA. És a dir, en funció d'interessos polítics aniran decidint una cosa o una altra.

En relació al Tribunal Suprem, com he explicat: dels vuitanta membres que el conformen hi ha set dones i setanta-tres homes, el sistema de designació és pel Congrés dels Diputats, pel Senat i la carrera judicial, per tant, això ens fa explicable quina majoria ideològica, si més no, conservadora o progressista, hi ha entre aquests companys meus magistrats. I he de recordar que el Tribunal Suprem és el que té l'última paraula. Per tant totes les sentències de l'Audiència Nacional, tots els temes relacionats amb el terrorisme, tots van a parar allà. I per què és tan important aquest control ideològic d'aquests òrgans? Doncs perquè l'Audiència Nacional, dissortadament, és un tribunal d'excepció. És l'antic TOP (Tribunal d'Ordre Públic) vestit amb una pàtina de sistemes democràtics, però en el fons és l'antic Tribunal de l'Ordre públic.

L'Audiència Nacional va néixer l'any 1977 a través d'un decret, ni tan sols d'una llei del Congrés dels Diputats, d'un decret aprovat pel Ministeri de Justícia el 1977, abans de la constitució espanyola, i encara continuem tenint Audiència Nacional. Jo he dit moltes vegades, que l'Audiència Nacional s'hauria de suprimir, no té cap sentit, si no és aquesta la voluntat del govern sigui PP, sigui PSOE, de controlar aquest àmbit concret que és la lluita contra el terrorisme. Actualment, em temo que l'Audiència Nacional no només serà un tribunal mediatitzat per aquests interessos, sinó que a més a més serà un tribunal que anirà posant bastons a les rodes al complicat procés de pau que ha començat al País Basc. Mantenir Arnaldo Otegi a la presó amb una condemna de deu anys només per parlar sobre el projecte Betaragune, és a dir, el que ara ha aprovat aquesta comissió internacional i està donant pas al pronunciament d'ETA d'abandonament definitiu de les armes. És a dir, per haver fet el mateix que el senyor

Jerry Adams va a fer a Irlanda. Doncs en comptes d'estar al govern del País Basc, el senyor Arnaldo Otegi és a la presó perquè l'Audiència Nacional així ho vol. Això són bastons a les rodes d'un procés que ja és prou llarg i prou complicat.

Per tant, el millor que puc dir de l'Audiència Nacional és que se suprimeixi, i que si hi ha un atemptat terrorista de qualsevol grup armat, i l'atemptat es produeix a Barcelona, que ens donin la responsabilitat als jutges de Barcelona, i si es produeix a Bilbao els jutges de Bilbao, i si es produeix a Sevilla, els jutges de Sevilla, que per això som una jurisdicció ordinària.

Un dels jutges estrella de l'Audiència Nacional, el company Baltasar Garzón, suspès temporalment de la carrera judicial, i actualment amb un càrrec d'interinatge al Tribunal Penal Internacional, a partir del dia vint-i-nou d'aquest mes serà jutjat davant del Tribunal Suprem a partir del vint-i-nou de novembre. Curiosament, de les tres causes que té, el primer judici és per l'últim que va cometre, presumptament, que és el judici per les escoltes telefòniques de cas Gürtel. Va ordenar interceptar, a dins del centre penitenciari de Carabanchel les converses que tenien els defensats amb els advocats.

En principi, us he de reconèixer que això està prohibit. Les converses entre un advocat i el seu client, per més que l'advocat pugui ser tan gàngster com el client, que a vegades passa, no es poden interceptar. Això és bàsic en un sistema penal democràtic. Per tant, aquí em temo que l'amic Baltasar, amb la rauxa aquella que tenia a vegades, es va passar de frenada i li faran pagar car. Perquè el Baltasar Garzón jo no sé quina opinió teniu vosaltres, però us seré sincer: representa el millor i el pitjor de la judicatura. El millor perquè ha estat molt valent a l'hora de prendre determinades decisions, sobretot en matèria de persecució internacional ha fet coses molt interessants, ha estat valent. Però no sabia mesurar els seus passos.

A aquesta faceta elogiosa i noble se li ha afegit, des de fa bastants anys, un ego absolutament desmesurat. Quan anava a fer un registre el que feien era, sobretot, avisar els mitjans de comunicació perquè estiguessin presents perquè anava ell davant de la policia. Els jutges no anem mai davant de la policia, ell sí.

Però us parlo d'aquest judici contra el jutge Baltasar Garzón perquè de les tres causes que té, és de la que és més probable que resulti condemnat. Vull pensar que la segona causa, la de la investigació de les fosses del franquisme, que tampoc no tenia competència per investigar, que en aquesta l'absoldran, i com que saben que aquest judici serà complicat –està paralitzat aquest cas, el sumari està acabat des de fa bastants mesos – han decidit jutjar-ho pel que hi ha més possibilitat que acabi en una sentència condemnatòria.

I el tercer cas, que suposo que coneixeu, és el del presumpte favoritisme -aquí l'acusen de suborn i de prevaricació- a favor del senyor Botín, el president del Banco de Santander. Se'n va anar als Estats Units a fer uns cursos subvencionats pel Banco de Santander, i quan va tornar aquí a Espanya va fer dues coses que, d'entrada sembla que siguin com a mínim discutibles: la primera, no va declarar a Hisenda els ingressos que va cobrar allà, i la segona, quan va arribar va arxivar immediatament, al cap d'una setmana, una querella criminal que hi havia contra el senyor Botín. Qualsevol jutge amb una mica de seny el que faria és dir: vinc d'uns cursos subvencionats per aquest senyor, per tant, m'abstinc de conèixer aquest cas. Per tant, tema de pes. El més

probable es que acabi inhabilitat i, per tant, que el facin fora de la carrera judicial. Aquest és un exemple de la possible instrumentalització de la justícia que abans parlàvem.

El Baltasar Garzón, per desgracia, serà segurament el primer jutge espanyol que representarà això, un jutge molt competent i molt valent per algunes coses però, que ha perdut completament el nord.

El cas Millet. Què passa amb ell que porta dos anys i mig teòricament instruint-se el seu cas? Però si està tot investigat, si ja està tot descobert! Amb el que ell ha confessat, el que la policia li va confiscar i els informes que han fet els inspectors d'hisenda sobre el frau fiscal, la procedència dels diners, la implicació –i no citaré- de determinat partit polític. Llavors, per què aquest cas està encara així? Per què el senyor Millet i el senyor Montull encara estan circulant lliurement pel carrer i no estan en presó preventiva?, Doncs, perquè dissortadament la justícia pateix aquestes interferències polítiques que us deia abans. És a dir, jo m'atreviria a afirmar que el senyor Millet sap moltes coses. I que en el moment que se l'ingressi en centre penitenciari començarà a parlar, i aquí sortiran alguns noms, que alguns ja ens imaginem, i altres que no sabem i ens endurem una sorpresa.

La llei és igual per a tots? Doncs, sembla que és més igual per uns que per a altres. El cas Millet és un exemple de com el món polític, el món financer i el món econòmic, poden influir en el funcionament de la justícia.

Tercer cas que us volia comentar: el Cas Egunkaria. A mi és un dels casos que més m'ha decebut des que estic a la carrera judicial. El que els van fer al Martxelo Otamendi i tota la cúpula del diari és una vergonya. Van tancar el diari, el van acusar de rebre subvencions i de publicar notícies obeint ordres directes d'ETA -era l'únic diari que es publicava en euskera, això també és un element que no va passar desapercebut- i anys després d'haver-lo tancat, i per tant, d'haver fet desaparèixer el diari, d'haver-los causat danys econòmics, d'haver acomiadat tot el seu personal, afortunadament van muntar una cooperativa i van fer el diari Egin. És a dir, ells s'han buscat una sortida però el dany que se'ls ha fet és absolutament irreparable.

En aquests moments hi ha una demanda davant del Tribunal Europeu de Drets Humans, perquè al final, quan es va resoldre, es va dictar una sentència absolutòria dient que no hi havia res de res. Però, i el període de presó preventiva que van passar? Qui els hi compensa això? I els danys econòmics provocats amb ells i a tots els treballadors del diari? Qui compensa això? Això és irreparable. La demanda al Tribunal Europeu de Drets Humans demana una declaració formal que la justícia va actuar de manera absolutament incorrecta, vulnerant els drets fonamentals d'aquests acusats, i que condemna a l'Estat espanyol a pagar una indemnització milionària a favor de tots i cadascú dels treballadors del diari.

Per últim, el cas Camps, expresident de la Comunitat Autònoma de València. Per a mi aquest cas té molt d'interès, perquè serà el primer expresident de comunitat autònoma jutjat per un jurat popular. Això és molt bo perquè, efectivament, si la Constitució diu que la justícia emana del poble, que sigui el poble el que jutgi els seus representants. Qui millor que els ciutadans? Curiosament, els contractes, si hi havia deu empreses, sempre s'adjudicaven a alguna de les que formaven part del holding Gürtel.

L'avantatge del judici popular és que siguin els propis ciutadans qui diguin: "Això està mal fet, i per tant, vostè ha de tenir una pena de presó, una pena d'inhabilitació." D'altra banda, com que ja ha dimitit abans perquè s'ho veia venir, no podrà ser efectiva, però el greu inconvenient és que la llei del jurat diu que els onze ciutadans s'han d'escollir del cens de la comunitat.

És clar, sabent quines són les majories sociològiques que hi ha a la Comunitat Autònoma de València. La llei permet una excepció per solucionar aquest tipus de problemes – i això als Estats Units es fa molt bé, tot i que el sistema americà és un desastre- la llei permet que si hi ha elements objectius per pensar que la selecció del jurat estarà mediatitzada per elements extra jurídics, com podria ser aquí, es podran seleccionar els ciutadans de diferents comunitats autònomes. Onze ciutadans que vinguin d'onze comunitats diferents de l'estat espanyol. Però aquesta decisió no s'ha pres. Jo sóc un gran defensor dels jutjats populars, he fet molts judicis amb jurats populars i estic molt content de com us comporteu els ciutadans quan teniu la responsabilitat de jutjar alguna persona, però aquest cas concret no sé si és el millor perquè el jutgi un jutjat popular.

¿Cuáles son los pasos que deben seguir los movimientos sociales para arraigar y tener influencia en la vida pública? Utilizando como excusa la amenaza que sufre el sistema educativo en Europa, la presente conferencia analiza algunas de las características que presentan los movimientos sociales. En primer lugar se destaca el carácter ético (la oposición a una realidad que consideramos injusta) y simbólico (la fijación de una problemática social) de los mismos. Estos dos motores producen una reactivación del cuerpo social cuyo cometido no es otro que el crear las condiciones terapéuticas para la respiración común del cuerpo colectivo. ¿Y qué implica esto? La apropiación, tanto de los espacios físicos (plazas, hospitales, etc.), cómo de las formas de pensar (producción de conocimiento) en contra de la privatización del sistema educativo y la imposición del pensamiento único.

Conceptos clave: movimientos sociales, crisis, educación, apropiación, terapia, corporalización, virtualización, erotismo, privatización

⁷ Aquesta conferència va tenir lloc al Cercle de Gràcia el dia 24 de novembre de 2011

Los movimientos no acaban nunca de formarse, siempre cambian, siempre... ¿Qué es un movimiento, al final? Un movimiento es algo muy físico, es precisamente una dislocación, un desplazamiento del *ver*. De la posibilidad de ver, del mirar, de percibir y entonces de imaginar, de entender y de elaborar posibilidades. El movimiento es un movimiento. Es una dislocación de la subjetividad colectiva, de la sociedad. Hay alguien que dice: "Occupy Wall Street es interesante pero no entiendo que propugnan!" Hay una crítica de los periodistas, que dicen: "Es un movimiento interesante pero vacío porque no proponen nada". Pero los movimientos no proponen, no se trata de proponer; se trata de desplazar el lugar desde donde vemos las cosas. Después la propuesta puede nacer. Después la propuesta puede desarrollarse. La propuesta no es un papel, una cuestión que pertenece solamente al movimiento; la propuesta pertenece a los profesionales, a los estudiantes, a los poetas, a los médicos, a los ingenieros, a los economistas... La propuesta es algo que pertenece al cerebro social. Lo propio del movimiento es permitir al cuerpo y a la mente de la sociedad percibir algo que no podía percibirse antes. Pero al mismo tiempo el movimiento tiene que posicionarse y desarrollar nuevas posibilidades para su continuidad, para la continuidad del proceso de expansión del movimiento mismo. Y también para ayudar, para poner las condiciones de una imaginación nueva y una propuesta nueva.

Entonces nosotros, hoy - tanto en Italia, como en España, como en Inglaterra como EEUU, como todos los países occidentales, y mañana creo que de todo el mundo - tenemos que ir detrás de la dimensión, que ha sido importantísima y muy productiva - ¡tenemos que decirlo! La dimensión de la crítica, de la denuncia y de la actuación simbólica. Eso es lo que hemos hecho en el primer año de vida de este movimiento. Desde que los estudiantes de Roma, de Londres, de Atenas el 14 de diciembre, ocupan los centros ciudadanos y combaten contra los símbolos del poder financiero. Desde el momento en el cuál se desarrolla un movimiento de ocupación de los lugares públicos en el Estado español, en las escuelas en muchos países. Desde cuando en el centro financiero de Nueva York hay una ocupación simbólica que sigue siendo un factor de continua agitación y movilización de toda la sociedad estadounidense... Desde este momento, un movimiento ético y simbólico se ha manifestado.

Y digo ético y simbólico. Para decir que hay, evidentemente, una fuerte motivación ética en este movimiento. Hay la percepción del hecho de que no es aceptable la explotación de los recursos sociales, del efecto de la actividad productiva de la sociedad, por una clase depredadora que ya ha manifestado su no preparación, su inhabilidad, su ignorancia y su dogmatismo. ¡Que ya falleció completamente después de 30 años de explotación neo-liberal del mundo, y que sigue repitiendo, sigue re-proponiendo siempre los mismos dogmas! El rechazo del dogmatismo neo-liberal y financiero ha sido, en el primer movimiento, un rechazo esencialmente ético.

"¿Cómo podéis?! Ustedes que ya habéis gobernado y explotado el mundo en los últimos 30 años, que nos trajisteis a la situación presente; como podéis proponer exactamente las mismas cosas?!" Re-proponer la idea que el problema principal es reducir el coste del trabajo; que el segundo problema es privatizar los servicios públicos; que el tercer problema es aumentar la competitividad del capital privado; que el cuarto problema es posponer la edad de la pensión, etcétera, etcétera. ¿Por qué? Ninguna persona normal puede comprender por qué tenemos que prolongar el tiempo

de vida y trabajo de los viejos, cuando están jóvenes desempleados. Nos explican, tomándonos por idiotas, que si queremos aumentar la ocupación de los jóvenes tenemos que posponer la edad de la pensión. ¡Es muy extraño esto! Una persona normal piensa que es realmente el contrario.

De la misma manera nos explican que si queremos relanzar el crecimiento económico y la ocupación tenemos que reducir los impuestos a los ricos. Es muy difícil entender por qué. Pero lo repiten cada día, entonces eso significa que nosotros no entendemos y ellos entienden. Bueno, en cierto momento, millones de personas en el mundo han empezado a decir: “¡Ya basta! No somos idiotas. Entonces, empezamos a protestar” A protestar de manera ética, es decir, rechazando moralmente la mentira y la producción de pobreza mediante la depredación.

Y de manera simbólica. La actuación simbólica es extremadamente importante en los movimientos. ¿Qué significa simbólico? Significa la materialización de una problemática social. La materialización imaginaria, el imaginario es una dimensión concreta de la vida colectiva. Tenemos que explicar bien que el lugar donde se decide la política contemporánea no es la Casa Blanca donde se sienta el presidente Obama. ¡Es Wall Street! Es aquí donde se decide realmente la política y la economía. Entonces no vamos a protestar frente a la Casa Blanca. Vamos a protestar delante de Wall Street. Y de la misma manera, el movimiento ha desarrollado una forma de actuación esencialmente simbólica que tiene como objetivo expandir la dimensión social del movimiento.

Hay un segundo problema, hay un segundo nivel, una segunda motivación de este movimiento. Esta segunda motivación yo la llamaré la reactivación del cuerpo social. Del cuerpo. Del cuerpo en un sentido muy físico, muy erótico. ¿Qué ha pasado en los últimos 30 años? Han pasado muchísimas cosas, pero entre ellas dos cosas que nos interesan. Uno, el proceso de *precarización*. El proceso de precarización – se podrían decir muchas cosas de este propósito pero todos saben de qué estoy hablando – es un proceso que no es solo la ruptura de la relación jurídica entre capitalista y trabajo. No es sólo un efecto jurídico, formal que modifica, que precariza justamente la relación laboral; es algo mucho más profundo. La precarización es la fragmentación de la existencia social del trabajo. En la época industrial existía el trabajador como persona; una persona que llevaba no sólo intereses económicos, llevaba una existencia física, derechos jurídicos y políticos, deseos eróticos y afectivos, llevaba la mortalidad y la posibilidad de una vida, de una enfermedad, etcétera, etcétera. Bueno, todo eso ha sido cancelado. No importa tu cuerpo, no importan tus derechos, no importa la persona; importa tu tiempo. Es el tiempo la sustancia que interesa al capital financiero en la época de la precarización. El tiempo se presenta como un mar, como un océano, como un *exploded*; es decir, como una expansión infinita de tiempo que se hace disponible de manera fragmentaria, de manera celular, de manera recombinante. Es decir, que mi tiempo se abre a la posibilidad de recibir una llamada celular que me pide dos horas, dos días, dos meses... No mi persona. Mi persona permanece en mi casa. Lo que interesa al capital es la disponibilidad - sin derechos, sin cuerpo, sin erotismo y sin enfermedad – de mi tiempo. Eso ha sido un proceso de *corporalización* de la vida de los trabajadores. *Corporalización* que se manifiesta también como aislamiento. El trabajador colectivo precario es el bien que no encuentra jamás los meses, los días, la

misma persona. Se cambia completamente de puntualización. La *desterritorialización* se hace la forma general del trabajo precario. Y al mismo tiempo la relación entre trabajador y trabajador, a nivel de la precariedad, no es una relación de proximidad, complicidad y solidaridad; es una relación de concurrencia. Cada trabajador precario sabe muy bien que si tú tomas mi trabajo yo estaré desempleado, etcétera, etcétera. Este es, pues, un nivel de la transformación que se ha desarrollado en los últimos 30 años; que llamamos precarización.

Al mismo tiempo hay un proceso que llamamos *virtualización* o digitalización de la comunicación social. Es un proceso que, por un lado, ha enriquecido enormemente nuestras posibilidades de conocimiento, de relación, de información; pero que por otro lado ha des-erotizado totalmente, paralizado, fragilizado la dimensión psíquica de la relación social. Yo creo que en el movimiento que se ha desarrollado en el último año, la primera razón de movilización, consciente e inconsciente al mismo tiempo, era el deseo de reactivación de la corporeidad social. El placer de reactivar una relación con la ciudad, con la carretera, con el lugar, con los muros, con los cuerpos. Con el cuerpo de los otros. Que no son, en esta situación, concurrentes; no son virtualizados amigos de Facebook. Son cuerpos físicos, eróticos, solidarios, cómplices, conspiradores. La conspiración es la actividad de respirar juntos. Esto es la conspiración. Y nosotros hemos empezado la conspiración porque hemos empezado a respirar juntos después de treinta años en los cuáles éramos obligados a respirar aislados, de manera cada vez más acelerada, por qué teníamos que seguir el ritmo acelerado de la comunicación virtual y de la intensificación del tiempo de trabajo. Ahora tomamos nuestro tiempo, tomamos nuestro “retornello”, tomamos nuestro ritmo; y empezamos a respirar juntos.

Esta ha sido la motivación principal del movimiento en este tiempo. Del movimiento pacífico de la manifestación, y del movimiento violento de las cuatro noches de rabia de los migrantes y los pobres blancos de las ciudades inglesas. No me interesa, no estoy aquí para condenar la violencia ni para condenar la paz. La gente se expresa de la manera que puede expresarse. Tal vez se equivoca. Tal vez hace actos que son peligrosos y contraproducentes. Pero el problema del movimiento no es juzgar, el problema del movimiento es *curar*. Crear las condiciones para una superación de la violencia que tenemos en nuestro cuerpo. Un cuerpo comprimido durante treinta años tiende a explotar, tiende a reaccionar de una manera violenta. La tarea, el papel, la función del movimiento es, en primer lugar, crear las condiciones terapéuticas para una respiración común del cuerpo colectivo. Para una percepción del cuerpo del otro como la continuación de mi cuerpo y como la condición de mi placer. De mi placer erótico y de mi placer social. La solidaridad no es un sentimiento moral, no es un valor abstracto; es algo muy físico, muy social, pertenece a mi interés y pertenece a la posibilidad de mi placer. Esa es la solidaridad que estamos construyendo después de treinta años de des-solidarización competitiva. Estamos reconstruyendo la solidaridad. Primer objetivo de este movimiento, realmente logrado porque parece que la gente empieza a escuchar que la acampada española no ha sido un fenómeno minoritario de militantes. Ha sido un fenómeno largamente mayoritario en la percepción de la gente.

Pero no es suficiente. No es suficiente la dimensión simbólica ni la reconstrucción y la terapia del cuerpo social. Son las condiciones para empezar un proceso estratégico que va a durar diez o veinte años. Porque no estamos hablando de

algo que se soluciona rápidamente. Como pasó en la época gloriosa, épica si quieres del movimiento “no-global”. El movimiento “no-global” era *sólo* un movimiento ético. Era una revuelta contra la inmoralidad del capitalismo financiero globalizado. Pero la gente que se movilizaba eran activistas conscientes de un problema ético mayor de nuestra época; pero no se sentían, no se percibían directamente implicados en los efectos de este proceso. Era la propuesta de otro mundo es posible. ¿Posible? Treinta años después, el 15 de febrero de 2003, cien millones de personas desfilan por las ciudades de todo el mundo contra la guerra. El presidente loco, el día después dice: “No me importa. No somos aquí un foco de virtud”. Y la guerra comienza. Sabemos qué pasó, qué guerra ha sido. La guerra infinita que va a continuar y a proliferar. Pero el movimiento se disolvió el día después. Porque era un movimiento ético, era un movimiento de denuncia moral que en un cierto momento se deprimió y se retiró. Este movimiento, en cambio, no puede retirarse. Porque no es un movimiento sólo ético. Es ético en su comienzo pero no solamente ético. Porque nosotros sabemos muy bien que no se puede hablar en nombre de los trabajadores indonesios o de los pobres iraquíes o los afganos bombardeados por el presidente loco. ¡No! Se trata de algo que nos concierne de manera totalmente directa porque es nuestro mañana, nuestro porvenir, es nuestra vida, nuestra existencia. ¡Es nuestra supervivencia que está en juego!

Entonces, no podemos retirarnos. Y esto significa que este movimiento está aquí para permanecer, para expandirse y para ganar, para vencer, para producir efectos. No me interesa la victoria en su sentido retórico-político; me interesa la posibilidad de obtener algo a nivel social. Me interesa la posibilidad de crear lugares de supervivencia. De inventar formas de acción que sean eficaces a nivel de los “presupuestos”, a nivel de la posibilidad de sobrevivir. Y también a nivel de la posibilidad de vivir una vida mas feliz que la vida que estamos obligados a vivir al interior de una dimensión totalmente compulsiva, acelerada y precaria.

¿Y como lo hacemos? Este es el problema que vamos a enfrentar en la próxima fase. La segunda fase la vivimos en los Estados Unidos cuando, desde la ocupación de Wall Street, se ha pasado a una generalización de las manifestaciones, de las acciones... Que implican cada vez a más trabajadores, personas que no son militantes intelectuales. Pero la segunda fase la vemos también en España o en Italia, de una situación de relativa asimetría, disimetría entre poder financiero y poder político; pasamos a una total *subyunción*, a una total subordinación de la dimensión política a la dimensión financiera. La imposición de un hombre de Goldman Sachs como presidente del gobierno italiano, la imposición de un hombre de Goldman Sachs como presidente del gobierno griego, el retorno de una derecha totalmente subalterna a la financia europea en España... Esta transición de la farsa al pasaje de la tragedia. Lo que está pasando en Italia es un pasaje de la farsa berlusconiana a la tragedia producida por el señor Monti, que es la anticipación de un retorno de Berlusconi. Porque dicen que Berlusconi ha dimitido y se acabó. ¡Berlusconi no se acabó! Berlusconi ha pasado su programa al presidente Monti. Es el programa de Berlusconi el programa de Mario Monti. De manera absolutamente explícita y declarada. Y, al mismo tiempo, Berlusconi y Bossi, es decir, la mafia y los racistas del norte tienen las manos libres, tienen muchísimas televisiones y periódicos, agencias de publicidad y dinero. Y se preparan para lanzar una campaña mediática populista y claramente antidemocrática y

antieuropea contra el programa mismo de Berlusconi. La paradoja de la situación presente es que Berlusconi escribió el programa, Monti lo pone en ejecución y Berlusconi está libre para atacar su propio programa. Ya lo ha dicho, Bossi declaró: “somos libres de organizar una revuelta popular contra la plutocracia tecnocrática europea”. Es el lenguaje del fascismo y es la posibilidad de crear una ola populista que nos lleva a una alternativa muy peligrosa. La alternativa es que Europa ha sido un proceso de pacificación y de superación del nacionalismo agresivo del siglo XIX y del siglo XX. Europa ha sido la cultura y la intención política de superar el fascismo y el nacionalismo. En este sentido Europa es, no un valor; pero si una realidad práctica que tenemos que defender de todas las maneras.

¿Y qué pasa? Que la clase depredadora financiera está transformando Europa en una amenaza, en miedo, en algo odioso, intolerable para la conciencia de la mayoría de los europeos. Y, al mismo tiempo, mientras que la clase financiera depredadora roba los recursos sociales, transformando Europa en una amenaza; ya hay las fuerzas antieuropeas, nacionalistas, racistas. Que en Italia se llaman Berlusconi y Forza Italia, Bossi y la Liga Norte. No se cuál es el devenir futuro del Partido Popular español, pero no dudo mínimamente del hecho que elementos nacionalistas y antieuropeístas están destinados a tomar una fuerza creciente, como en Europa, una fuerza antipopular. Podemos ver muy bien como el efecto del europeísmo financiero es el antieuropeísmo de la sociedad. ¿Cómo podemos romper esta conjunción perversa entre europeísmo financiero y antieuropeísmo fascista?

Yo creo que tenemos que hacer un paso adelante. Y este paso adelante es el paso de la dimensión simbólica de la manifestación a la dimensión práctica, concreta, de la apropiación. Apropiación es la palabra que me parece necesaria conjugar, manipular, elaborar en el período que viene. ¿Qué significa apropiación? Significa simplemente que la sociedad tiene la necesidad de retomar, reapropiarse de lo que la sociedad misma está produciendo, ha producido y producirá. Y nos imponen pagar una deuda que no es nuestra deuda. Nos imponen renunciar a los servicios públicos, a la escuela pública, a la sanidad pública. Nos imponen renunciar al salario necesario para sobrevivir. Entonces debemos, yo creo, empezar a construir formas de acciones y estructuras de lucha, de acción que nos permitan: Uno, tomar lo que nos es necesario. Crear las condiciones para una supervivencia a través de la apropiación. Segundo, crear las instituciones autónomas de la vida social. No solo defender lo público, crear el común a partir de la crisis misma de lo común.

¿Qué significan las dos cosas? La primera significa, por ejemplo, ocupación. La ocupación ha sido, hasta hoy, predominantemente una expresión simbólica. Hemos ocupado las plazas, hemos ocupado lugares de fuerte contenido simbólico y hemos utilizado la ocupación para reactivar la dimensión de una corporeidad colectiva. Tenemos que desarrollar el movimiento de ocupación hacia una reapropiación de los lugares que son vacíos en la ciudad contemporánea. Solamente en la ciudad de Bolonia, por ejemplo, la ciudad en la que vivo, hay ocho mil lugares vacíos. Y hay al mismo tiempo muchísima gente que duerme en las calles o que paga rentas intolerables, imposibles. Por ejemplo, Bolonia es una ciudad de estudiantes. Un estudiante tiene que pagar 300 euros para una cama, no para un cuarto, para su cama. Entonces creemos que es necesario lanzar un movimiento de ocupaciones de los

lugares vacíos. Que son, generalmente en Italia pero creo que también en España, de propiedad vaticana pero también de propiedad financiera. Los bancos, las entidades financieras, las aseguradoras y el Estado Vaticano poseen la mayoría de los inmuebles. Sobre todo de los inmuebles vacíos, porque hay – como sabemos – un trabajo de especulación que es posible sobre todo por los grandes inversores.

En Navidad en Bolonia lanzamos una campaña cuyo contenido metafórico y concreto puede ser utilizado en otros lugares. Producimos una cosa que se llama la “tarjeta del pan”. Es decir, es una cosa que existía durante la guerra, una carta que dice: “El señor Francisco Berardi tiene derecho a dos piezas de pan, un litro de leche, aceite y no sé que más”. Produciremos una tarjeta del pan que tiene escrito: “Yo, Francisco Berardi nacido en Bolonia el día tal, quiero la posibilidad de llevarme a mi casa dos kilos de pan, un litro de leche, etcétera, etcétera. Y me comprometo a pagar lo que tomo cuando el Banco Central Europeo me pague una renta de ciudadanía”. Como la deuda es el vínculo social determinante de la Unión Europea. Yo pido, por favor, poder participar del proceso general de la deuda. En el período de la Navidad vamos a organizar desfiles de cien, doscientas personas en todos los supermercados de la ciudad; y uno detrás de otro presentará a la señorita que está en la caja - muy educadamente, sin ninguna arrogancia - una petición de supervivencia. ¿Cuáles serán los efectos de esto? No lo sé, no lo sé. Imagino que algunos efectos mediáticos se van a producir. Pero no sólo eso. Tiene que producir también la conciencia en un número creciente de personas, de que, cuándo nos encontramos en condiciones de hambre o de pérdida del lugar dónde vivimos, tenemos el derecho de imponer la necesidad social contra la especulación financiera. Es un proceso de apropiación de la riqueza social lo que tenemos que comenzar, antes que nada, en la conciencia de las personas. Y después, en nuestra fuerza organizada de imponer la supervivencia.

Como sabéis, después del Apocalipsis, en Argentina pasó un hecho muy interesante. Que los bancos no podían dar más de 20 dólares a cada familia. 20 dólares en la Argentina de 2001, que era un país en que la vida era cara, no era un país pobre. Entonces, era la miseria verdadera. ¿Y qué pasó? Pasó que en muchas situaciones la gente comenzó a poner las mesas en las carreteras, en las plazas, en los lugares públicos y a comer juntos. Porque cuando comen cien se paga menos que cuando comen dos, es evidente. Poner juntos las mercancías, los alimentos, el dinero, el poco dinero que tenemos lo colectivizamos. Es un proceso que crea las condiciones mentales y psíquicas de la solidaridad. Pero al mismo tiempo es un proceso que crea las condiciones para una supervivencia colectiva.

Y ya para acabar voy a decirles cuál es el objetivo de la conferencia KAFCA que estamos desarrollando. El problema es la apropiación del conocimiento colectivo. ¿Qué significa eso? Significa que la clase parasitaria, la clase depredadora financiera está destrozando el sistema de educación pública. Está intentando privatizar la “pesquisa”, la educación, la enseñanza, la escuela y la Universidad. Este proceso se desarrolla desde 1999 con la Carta de Bolonia que cambió la fisonomía del sistema educativo europeo. Hoy hay una verdadera precipitación de este proceso de privatización. ¿Qué tenemos que hacer? Tenemos que defender la escuela pública, naturalmente; pero no es suficiente. Tenemos sobre todo que crear las condiciones para recomenzar el proceso de apropiación de la producción y de la transmisión del conocimiento. Es un

proceso que no es sólo social, sólo político; es un proceso también epistemológico, es un proceso también poético; es un proceso también terapéutico. Porque yo creo que nosotros tenemos que reflexionar también como los clérigos “vallantes” que en el siglo XII en la ciudad de Bolonia – cuántas cosas que pasan en esta ciudad! – En la ciudad de Bolonia se creó la primera universidad.

¿Qué era la primera Universidad? Era la conciencia del hecho que el hombre estaba cambiando y que era necesaria la creación de un lugar no dogmático del intercambio de saber y conocimiento. No dogmático. El hecho fundamental de la transición que lleva a la formación de la Universidad moderna es la emancipación del dogmatismo teológico de la época medieval. Hoy tenemos el mismo problema, tenemos que liberarnos del dogmatismo teológico de la finanza. De la deificación de los mercados, de la deificación del provecho, de la competencia y del crecimiento. Tenemos que declarar que no creemos en estos valores. Son valores que pueden ser buenos un día y malos otro día. Hoy son malos. Entonces tenemos que fundar la actividad de producción social, y sobre todo la actividad de conocimiento, que es la actividad productiva principal de la época del trabajo cognitivo. Tenemos que fundar esta actividad sobre principios no dogmáticos; pragmáticos. Es, yo creo, el problema principal de la época que viene. La creación de una institución nueva de producción y transmisión del conocimiento como lugar autónomo de los dogmas del capitalismo.

Y ¿qué pasa si el capitalismo ha muerto?” Si el capitalismo se acaba yo creo que la cosa que tenemos que hacer es comenzar a poner el conocimiento, libre y autónomo, como fundamento de todas las actividades de la vida social. Lo que no pasa hoy. Porque lo que pasa hoy es que el dogma es el fundamento de la vida social.

¿”Insurrección” qué significa? Etimológicamente, en su raíz latina o podemos decir – yo siento que se utilizan palabras como, Paulo Virno dice: el “tumulto”, algo muy físico; otros dicen la “sublevación”, alzamiento”. Podemos decir la “insurrección”. Insurrección significa levantarse de un cuerpo que ha sido comprimido. Entonces hay una corporeidad que se despliega en su dignidad y en toda su altura y extensión. Entonces significa también una llena expresión de lo que ya existe; la revolución es el acto de institución de algo nuevo. Yo creo que nosotros no tenemos que inventar algo nuevo; tenemos que expresar lo que ya existe en nosotros. En el “*general intellect*”, en la inteligencia colectiva. Nosotros somos, este movimiento es, antes que nada el movimiento del trabajo cognitivo. El movimiento de una fuerza de trabajo escolarizada, inteligente, conocedora, científica y técnica. Todo esto ya existe en la conexión de nuestros cerebros. No tenemos la necesidad de imponer algo a la sociedad, como hizo Robespierre o como hizo Lenin. Tenemos la necesidad de permitir a la sociedad de ser lo que ya es, pero no puede ser porque el capitalismo financiero cada mañana viene a robar lo que hemos producido durante la noche. Este es el problema: bloquear, impedir, contestar, destrozar el robo sistemático de los recursos producidos cotidianamente por el cerebro colectivo, por el “*general intellect*”. Es en este sentido es que yo prefiero la palabra insurrección. Porque insurrección significa desplegarse, surgir del cuerpo colectivo; y significa el lleno despliegamiento de la potencia del cerebro colectivo. Esto significa que nuestro problema no es tan un problema político, es un problema político por supuesto, pero es también un problema sobre todo de despliegue social de la potencia del conocimiento. - Eso no significa que la palabra “revolución” no me guste. –

El problema de la violencia es un problema que debemos afrontar. La violencia ya la vivimos de muchas maneras, pero mañana va a ser una violencia que tiene los caracteres de la violencia asesina. Yo creo que hasta hoy en Italia hemos conocido el gobierno de los ladrones, ahora empezamos a conocer el gobierno de los asesinos. ¿Qué hacer en esta situación? El problema de la violencia ha sido muy doloroso en la historia moderna italiana, en los años setenta ha sido la creación de un partido organizado de la violencia, que se llamaba Brigadas Rojas que contribuyó a la destrucción del movimiento. Entonces yo creo que nosotros no debemos poner un problema de organización militar del movimiento. Esto es un problema que lo tenemos que evitar hasta que podamos. Habrá momentos en los que tendremos que defender lugares, ocupaciones. Pero la defensa tendrá que tener un principio siempre, primario. El principio debe ser que nosotros no somos asesinos. Que la relación con las cosas puede ser... Yo no tengo nada que decir contra un chico que lanza fuego en un banco, si el banco está vacío. No me interesa la destrucción de coches, sobre todo si son coches de ricos; me hace un poco de mal, como pasó en Roma hace poco, cuando se prende fuego a un coche de un trabajador. Pero no es violencia, la destrucción de las cosas no es violencia. Violencia es la elección de un ser humano como un "target" de muerte. Esto no nos pertenece en ningún caso.

Hay un caso extremo, es el caso en que mi hermano sea matado por otro ser humano. En esta situación, yo no sé que haría en esta situación, no sé si mataría al presunto asesino de mi hermano, probablemente sí. Pero esta situación no es tan extraña, ocurre. He leído hoy en El País que cada ocho segundos una persona es herida en plaza Tahir, hoy. Entonces, tenemos que elaborar formas de acción que puedan ser más fuertes que la violencia.

Esta forma, de manera metafórica yo la identifico con el *mantra*. El *mantra* es una respiración y una emisión de voz colectiva. Miles de personas que emiten el mismo sonido. El *mantra*, es una metáfora evidentemente, es una cosa también muy eficaz. Intentad hacer: "ommmmm" durante horas y horas con 500.000 personas. Intentad convertir plaza Catalunya en un lugar donde, desde las 12 del mediodía hasta la media noche, 50.000 personas emitan el mismo sonido. Es el "cacerolazo" de la respiración, es una fuerza colosal. Esta es la dirección, la dirección es la potencia de la no violencia. De una no violencia que no es pasividad, que es capacidad de desplazar la percepción común y también de abatir el muro de Jericó, el muro del enemigo, a través de la fuerza de la voz colectiva.

¿Qué significa la institución del común? Y, aunque hay muchos ejemplos, el ejemplo que más me interesa es el ejemplo de la dimensión del conocimiento, de la producción y transmisión de conocimiento. El proceso que se está desarrollando, por ejemplo en Italia pero también en Inglaterra y mañana creo en toda Europa; es un proceso de destrucción masiva del sistema público de la educación. Que ha sido, este sistema de la escolarización de masas, un efecto de la lucha de clase obrera del siglo XX. Pero es también el punto de alianza entre el movimiento obrero y el interés del capital; porque la escolarización es también una necesidad del capital. Lo que está pasando hoy es que – aquí se abre una cuestión muy complicada – es que hoy existe y actúa una inteligencia estratégica del capital. Ha habido en el pasado una inteligencia estratégica del capital. La burguesía, como clase moderna progresista, territorializada.

Como clase ligada a la comunidad y al territorio; tenía, siempre tenía, una estrategia. No era sólo el provecho de hoy, era también el provecho de mañana. Pero la clase depredadora financiera me parece que no tiene una estrategia del mañana. Probablemente el efecto de la desterritorialización de la propiedad misma, el efecto de la pérdida de una dimensión territorial y larga del problema del provecho y de la inversión. Esto ha destrozado la capacidad misma de la clase financiera, a reflexionar en términos estratánicos. Lo que importa es lo que pase al instante, lo que pase hoy, lo que puedo aprovechar mañana. Pero no lo que pasará en un año o un siglo.

Entonces, lo que está pasando es un acto bárbaro. Un acto que no podríamos explicar en términos de la estrategia burguesa del pasado. La destrucción del sistema público de la educación, la privatización tan creciente de la investigación... Y también de la transmisión del saber. La privatización significa, de un lado, sumisión inmediata al interés del capital; pero del otro lado significa también un empobrecimiento del tejido mismo de la inteligencia colectiva. Y entonces, probablemente, un proceso de auto-destrucción del capital mismo, no lo sé. Lo que yo sé, es que para volver a la cuestión de la institución del común en este campo, nosotros no podemos pensar que el papel del movimiento es defender el sistema público de la educación. Hay, por supuesto, una dimensión de defensa de la educación pública y el trabajo de los maestros; pero también tenemos que reconocer que hay algo de nuevo, que se pone de manifiesto. Por ejemplo, está la novedad de la red que la escuela pública no ha sido capaz, y no puede ser capaz, de elaborar. Entonces tenemos que crear una dimensión de la didáctica, de la educación, que sea adecuada a la nueva realidad de la red. Y, sobre todo, tenemos que partir de una devastación, largamente ya realizada. ¿Y qué tenemos que hacer? Tenemos que instituir. El acto de la institución es un acto que no distingue entre el gesto y la forma. El gesto es el movimiento, la forma es la institución. Y no se trata solamente de creación, sino de la producción de un espacio específico en el cuál una necesidad social se transforma en algo estable, de futuro. Es decir, la institución es el acto de creación de un futuro nuevo.

Tengo que decir que yo no creo que el futuro que vivimos hoy, que viviremos mañana sea muy similar al futuro que pensaban los modernos. El futuro de los modernos se fundaba en la idea del crecimiento infinito; y el crecimiento infinito se acabó. El futuro de los modernos era fundado sobre la idea de una energía agresiva y masculina, que en este tiempo se acabó porque la humanidad se vuelve vieja. El envejecimiento es un fenómeno esencial de nuestro tiempo. No sólo en Europa; a excepción del mundo islámico, todas las civilizaciones del mundo están envejecimiento. Se está reduciendo la natalidad y aumenta el tiempo de vida, por el momento. El resultado de esto es una reducción de la energía agresiva de la sociedad, y es una imposibilidad del crecimiento. Son dos procesos que nos dan miedo, porque estamos acostumbrados a pensar en términos modernos. Tenemos que aprender del placer del envejecimiento. Tenemos que aprender la riqueza del no crecimiento, del decrecimiento.

Institución del común significa hoy, la instalación de lugares, de espacios y de modos de vida que hagan posible una continuación en el tiempo de formas que nacen de un movimiento que reconoce el fin de algunas ilusiones modernas. Como la ilusión de lo público y como la ilusión del crecimiento.

Los movimientos del pasado tenían un carácter esencialmente anti-institucional. Se trataba sobre todo de criticar y destrozar las instituciones de la burguesía. Porque la burguesía pensaba el futuro, en un sentido. Hoy no hay nadie que piense el futuro, es un papel que nos toca a nosotros. Pensar e instituir un futuro detrás del futuro de la modernidad.

*Les crisis de la crisi*⁸
Josep Ramoneda

No hem de caure en el perill d'entendre aquesta crisi com si fos només una crisi econòmica. Aquesta és una crisi cultural, social, política i de valors. Uns valors que la globalització i les noves tecnologies han transformat completament i que requereixen per tant d'una reformulació. Hem de (re)ubicar-nos dins la sensació de transformació que tota crisi genera. Posar en crisi la idea de crisi és tot un repte que ens hem de plantejar i ens ha de servir, a més, per tornar a recuperar la política i fer-la nostra a través de la representació.

Paraules clau: cultura, política, globalització, crisi

⁸ Aquesta conferència va tenir lloc al Cercle de Gràcia el 24 de desembre de 2011

Amb el títol les crisis de la crisi volia, sobretot, fer una cosa que em sembla fonamental: treure aquesta crisi del segrest per part del discurs econòmic. És a dir: hi ha una insistència, que no és innocent i crec que respon a raons fàcils d'explicar i d'entendre, que és la insistència en què aquesta crisi és una crisi econòmica. I és una crisi econòmica, no ho negaré pas, però també és moltíssimes altres coses. És una crisi social, és una crisi cultural, és una crisi política, és fins i tot, per exemple, una crisi de la universitat, a la que em referiré més endavant perquè em sembla que és un element important. Hi ha un filòsof, Jacob Burckhardt, que deia que, en general, les autèntiques crisis són rares. Doncs aquesta és una autèntica crisi, i ho sabem perquè és molt més que estrictament econòmica. Entre altres coses perquè el que ens ha portat a aquesta crisi econòmica no ha estat només una sèrie de desastres econòmics, sinó també una certa crisi cultural, moral i social. Una certa crisi fonamentalment articulada al voltant d'una idea que és la idea de límit. Cada vegada que s'ha cregut que tot era possible, que no hi havia límits, el món ha acabat malament. Generalment ha acabat amb una guerra. Ara la guerra és difícil, entre altres coses perquè l'amenaça nuclear evita la guerra global, la qual cosa no treu que hi hagi moltes de locals i de regionals, però, en tot cas, tornem a estar en una situació crítica per haver cregut durant un període que tot és possible.

Per què l'interès a situar la crisi com una crisi econòmica? Doncs perquè si la crisi és només econòmica, les solucions hauran de ser només econòmiques. I a partir d'aquí s'imposa tota una idea, que és la que veiem aquests dies a la pràctica en les accions polítiques contra la crisi -accions polítiques per tapar, que estan demostrant una ineficiència que ja comença a ser realment sorprenent- doncs, si entenem que la crisi és estrictament econòmica, vol dir que les solucions són estrictament econòmiques, i que per tant, són els experts en economia, els que ens han de treure de la situació econòmica. Llavors passen aquestes coses, com la que va passar ahir a Espanya, que s'anomena una persona ministre d'economia quan abans ha estat treballant per Lehman Brothers, és a dir, una de les institucions més directament causants de la crisi a través, entre altres coses, de les subprimes. Aquest senyor era el responsable d'aquesta empresa a la península ibèrica durant el moment en què van passar totes aquestes coses, i ara és nomenat Ministre d'Economia. Amb la coartada que són experts els que ens han de treure de la crisi, estem posant la solució de la crisi en mans dels mateixos que la varen generar, la qual cosa genera una certa perplexitat. No només això, sinó que, no fa massa temps, hem vist com s'imposava a dos països com Grècia i Itàlia la substitució dels seus governs per governs de tecnòcrates imposats des de fora i sense consulta prèvia a la voluntat popular. Una vegada més, la composició d'aquests governs nous, els càrrecs econòmics més importants estaven en persones que havien passat per empreses com per exemple Lehman Brothers, Goldman Sachs o tantes altres. Els que heu vist la pel·lícula Inside Job segurament no us estranyi gens el que us estic dient perquè s'explica molt bé el que us estic dient ara.

Però en tot cas, la idea que aquesta crisi és una crisi només econòmica serveix per donar a entendre que aquesta crisi només es pot solucionar des de l'economia i serveix per una cosa ideològicament més profunda, que és estendre la creença que l'economia respon a unes lleis naturals i universals contra les quals no hi podem fer gran cosa, que són com una mena de destí i que hi ha uns senyors experts capaços

d'interpretar-la i que a partir d'ací és operar. Aquesta, em sembla, és la gran fal·làcia que gira al voltant de tot el discurs de la crisi. I que a més a més, és un impediment important, fins i tot, per abordar la crisi, perquè dificulta les que podrien ser respostes polítiques reals. Aquesta crisi evidentment no neix com un bolet, no té uns únics responsables i, evidentment el sistema de responsabilitats és molt complex i són processos històrics molt llargs. Lluny de caure en aquestes teories conspiratives barates de la conspiració que a vegades circulen pel món, com si hi hagués un comitè central que ho decidís tot. Tant de bo hi hagués un comitè central que ho decidís tot perquè almenys hi hauria la possibilitat de desallotjar-los. No, és molt més complicat que això. Aquest simplisme conspiratiu no porta mai enlloc. Però és evident que són processos llargs i complexos i en el cas que ens ocupa és un procés que, com a mínim, s'inicia a finals dels anys setanta i a principis dels vuitanta. Aquest procés, al que em referiré repetidament, ve determinat per moltes coses i porta al que se n'ha dit al procés de globalització. Per què ve determinat fonamentalment? Doncs per la posada en marxa d'un canvi tecnològic d'una envergadura sense precedents. I aquest és el factor determinant, el factor més important per sostenir la idea que aquesta crisi no és només econòmica sinó social, política, cultural i gairebé moral i de civilització.

Els canvis tecnològics són extraordinàriament importants. Davant els canvis tecnològics hi ha dues posicions possibles. Una, entendre la tecnologia com un destí, una mica a la heideggeriana, i adaptar-nos a ella. Una altra és intentar, com a humans, controlar la tecnologia. És extraordinàriament complicat però s'ha d'intentar. Les dues grans novetats tecnològiques, simplificant, òbviament, són les de la informació i les tecnologies de la vida, que al meu entendre seran les protagonistes, probablement, de la propera bombolla, la bombolla de la dècada que hem començat ara. Parlem molt de les tecnologies de la informació, però no oblidem que les tecnologies de la vida ens posaran cada cop més davant de qüestions crucials en la història de la humanitat. Fixeu-vos en la importància que té en aquest moment el canvi en les relacions humanes, per exemple, què significa que els homes siguin prescindibles per a la reproducció? Un dia li vaig demanar a la demògrafa Anna Cabré, en una conferència del CCCB, que m'expliqués si per força hauran de canviar les relacions entre els homes i les dones en la mesura en què els homes ja ni tan sols servirem per a una cosa per a la qual érem imprescindibles, per a la reproducció. I em va contestar que ens salvaria el fet social, que les dones, en general, encara volen que els seus fills tinguin un pare. Em va semblar una resposta ocurrent, però en tot cas és evident que això marca el camí d'uns canvis d'una magnitud insòlita.

Les tecnologies de la informació són més visibles, perquè han provocat una acceleració de la vida absolutament inesperada. La vida dels homes sembla molt llarga però, en realitat, és molt curta. Una de les coses que impressiona és mirar corbes de llarga distància. Prenc dues dades per explicar el que vull dir: si agafem les corbes d'esperança de vida –la gent més competent en temes de demografia, i jo em refio bastant de l'Anna Cabré, diu que a la prehistòria els humans vivien divuit, dinou anys de mitjana. A mitjans del segle dinou a Barcelona, l'esperança de vida estava als trenta-vuit, trenta-nou anys, ara està tocant els vuitanta. És a dir, ha hagut de passar tota la història de la humanitat fins al segle dinou per doblar-la, i s'ha tornat a doblar en només un segle. Això em sembla que ja dona la mida del que és la humanitat. És allò

que deia Churchill: qualsevol ciutadà de l'imperi romà hauria entès perfectament la Primera Guerra Mundial, però el mateix ciutadà de l'imperi romà no hauria entès res de la Segona Guerra Mundial, així com un ciutadà de la Segona Guerra Mundial no hauria entès res de la societat actual. És una simplificació, evidentment, però són imatges interessants. Hi ha, però, coses que persisteixen, Kant ho va dir molt bé: existeix el progrés econòmic, existeix el progrés jurídic, en part, però el progrés moral no existeix. És a dir, moralment no tenim cap raó per pensar que nosaltres siguem millors ni pitjors que els grecs o els romans, això és un element important a tenir en compte. El mateix es pot veure si fem la corba de la producció de la humanitat, el Producte Interior Brut global es manté pràcticament estable fins a principis del segle dinou, que comença a disparar-se ho fa imparablement.

Per tant, ens ha tocat viure una època especialment accelerada en què les tecnologies de la informació han rebut una acceleració encara més forta. Un dels grans problemes és poder donar a la humanitat el temps que necessita. Per exemple, donar en pensar, donar en crear, donar a l'estimar, a totes aquestes coses fonamentals, el temps que necessiten, perquè massa vegades es fan massa de pressa. Però és que en aquest moment ja no és tan clar el temps que necessiten. Perquè entre el temps del món real i el temps del món virtual probablement hi ha diferències que són essencials. Aquesta acceleració tecnològica va provocar el que s'ha anomenat un procés de globalització. Hi ha molta mitificació sobre el procés de globalització. El procés de globalització en el fons és una qüestió bastant senzilla: és un canvi d'escala del sistema.

Què és el que han permès les noves tecnologies? Les noves tecnologies han permès enviar diners d'una banda a l'altra del planeta prement un botó, enviar idees d'una banda a l'altra del planeta prement un botó, comunicar-se a un preu baratíssim en comparació amb el que era fa cinquanta o cent anys, enviar mercaderies d'un punt a l'altre del planeta amb molta més facilitat que mai, i –aquí comencen els problemes– enviar persones d'una banda a l'altra del planeta. I, insisteixo, ja comencen els problemes, perquè comencen a aparèixer els murs i les fronteres que posen traves perquè hi passin les persones. Recordeu el mite del mur de Berlín, recordeu que era execrable, que es pensava que el dia que allò caigués s'acabaria la història dels murs. Des que va caure el mur de Berlín no han fet més que proliferar a tot arreu, ben a la vora. A Ceuta i Melilla n'hi ha dos que tanquen completament les ciutats, amb la presumció d'impedir l'entrada de subsaharians. Pura presumció, perquè passen igual però amb molt més risc, moren molts més pel camí, i això sí, les màfies han sortit guanyant perquè el cost per passar-los és molt més alt del que era. Però Occident ha col·locat aquesta mena de peatge de la mort a les persones que volien entrar en els nostres països. Per tant, insisteixo, el procés de globalització es basa en el fet que les noves tecnologies han permès que l'espai es contragués i el temps s'accelerés.

No és la primera vegada que hi ha un procés de globalització, però la singularitat d'aquesta vegada és que abasta pràcticament la totalitat del planeta. L'imperi romà és, a la seva manera, un procés de globalització, és un canvi d'escala que conquesta més terrenys d'un sistema. La conquesta d'Amèrica és un procés de globalització, el colonialisme del segle dinou és un altre procés de globalització. Hi ha una dada interessant a tenir en compte i és que, normalment, el que primer es globalitza és el

diner i el crim. I aquesta és una dada que em sembla més que rellevant.

És curiós també que els processos de globalització acostumen a posar en qüestió la pròpia espècie humana. Generalment perquè són fruit de canvis tecnològics forts que fan que uns tinguin més instruments que els altres. Recordeu que, al procés de conquesta d'Amèrica, el pare Vitòria, el famós teòleg polític -que probablement seria una personalitat molt reconeguda, un clàssic del pensament polític si en lloc de ser espanyol fos francès- va haver de dir això que els indis també són fills de déu, per tant també són homes. En el procés de colonització del segle dinou les persones de diferents colònies mostraven als aborígens, els exhibien per diferents fires i exposicions com si fossin una bèstia rara o una cosa mig monstruosa. I també ho veiem en formes de colonialisme carregades, d'una voluntat redemptora global, com per exemple el comunisme o el nazisme. El comunisme ens prometia l'home nou i el nazisme ens prometia l'home perfecte, l'home pur. Sempre hi ha hagut aquesta mena de posada en qüestió de l'espècie humana, i ara estem en una situació semblant. A vegades hom pensa si podria ser que no estigués del tot equivocada la profecia de Nietzsche, que un dia coexistirien sobre la terra l'últim home i el superhome. I amb les tecnologies de la vida, que cada vegada es desenvoluparan més, pot ser que això adquireixi una virtualitat encara més gran.

La realitat és que el món actual és un món en el qual es pot dir que hi ha molts "ara" alhora. No és un present homogeni: hi ha societats molt allunyades i, al mateix temps, dins les societats més avançades hi ha situacions d'una marginalització, d'una precarietat impressionants. Per tant, tot es dona en un mateix conjunt, més concentrades les coses, i com li agrada dir a Bauman, amb les ciutats convertides en el gran contenidor de tots els problemes del món. Aquesta és una, em sembla, de les característiques més interessants d'aquest procés de globalització. Els processos de globalització en el passat anaven cap a terres no ocupades o poc ocupades. El procés de globalització actual tendeix a concentrar la gent en zones molt poblades, és a dir, a les grans ciutats. El fenomen de les ciutats és una qüestió realment molt important a la història. Moltes vegades ens hem preguntat perquè, contra tota lògica, Europa fa un gran salt en el Renaixement que li permet prendre el lideratge del món sobre cultures aparentment molt més desenvolupades com per exemple la xinesa. Hi ha moltes interpretacions, però Claude Lefort en un text excel·lent sobre les ciutats diu que una raó essencial d'aquest moment de canvi, d'aquesta explosió d'Europa a partir del Renaixement, està precisament en aquesta forma peculiar de vida que és la forma urbana, que apareix com un territori de llibertat en el que els burgesos comencen a fer els seus negocis i a desenvolupar la seva manera de fer, i els servents que escapen dels amos del camp troben un lloc d'acollida on poder ser ells mateixos. En aquell moment les ciutats xineses, per exemple, estaven burocratitzades pel mandarí. És només una hipòtesi, però una hipòtesi interessant.

En tot cas, doncs, aquest procés de globalització té aquesta característica molt pròpia, molt singular, que és la concentració i desplaçament de persones cap a territoris ja ocupats. A vegades el tema de la immigració s'ha de posar al seu lloc, perquè sembla com si tot el món estigués emigrant d'un lloc a l'altre. El conjunt de persones emigrants econòmics que hi ha a la terra en aquest moment suma al voltant de dos-cents o dos-cents vint milions de persones. És una xifra inferior a la immigració interna

de Xina, i és evidentment, una tendència a desplaçar-se de països pobres cap a països més rics. Aquesta és la lògica, encara que, creixentment, aquests fluxos ja no són sud-nord, com eren tradicionalment, sinó que ja s'estan dispersant en altres direccions, entre altres coses, perquè hi ha països demandants, cosa que no hi havia temps enrere. Per tant, uns canvis tecnològics que ens condueixen a un procés de globalització molt potent.

Si anem al concepte clàssic de crisi, pels grecs, veiem que la idea de crisi és un moment de bifurcació, de disjuntiva, de decisió. Diderot deia a l'època de la Revolució Francesa "estem davant d'una crisi que ens conduirà cap a l'esclavitud o la llibertat". Però al mateix temps les crisis tendeixen a generar una sensació de canvi, d'apocalipsi. Apocalipsi, en la cultura grega vol dir revelació i el cert és que les crisis revelen moltes coses i són aquestes revelacions les que no podem deixar passar com si no les escoltéssim. Aquesta crisi d'ara esclata a la tardor del 2008 i ve precedida d'un període en què es va generar una mena d'idea col·lectiva que tot era possible, i va envair en gran part tot el teixit social. Hi ha una data que a mi em sembla que expressa, gairebé d'una manera simbòlica, aquesta idea que tot era possible, que és el dos d'agost del 2002, quan el president Bush, president dels Estats Units, presumpta pàtria de les llibertats, legalitza la tortura. Mai el governant d'un país democràtic s'havia atrevit a legalitzar la tortura, un dels més execrables crims que pot fer un Estat. És l'expressió d'una cultura que havia perdut la sensació dels límits. Semblava que tot era possible, semblava que tot estava permès i això, en el camp econòmic va ser extraordinàriament letal.

Però jo crec que tot això venia d'una mica més lluny. Després de la segona Guerra Mundial, a l'Europa democràtica s'estableix un equilibri entre el poder polític i el poder econòmic, que dona una estabilitat molt gran. Penso en França, penso en Alemanya, penso en Anglaterra, penso en els Països Baixos, penso en Itàlia... Per un temps -fruit de com havien anat les coses en la crisi del vint-i-nou i en les conseqüències que ens havien conduït a la Segona Guerra Mundial i al descens als inferns de l'holocaust-, el poder polític és capaç de fer-se respectar pel poder econòmic. Ja sé que els europeus gaudeixen d'aquest privilegi a costa dels ciutadans dels països comunistes, perquè és la por que aquella idea s'imposi la que fa que el poder econòmic estigui disposat a fer concessions. Però aquest equilibri dóna el que normalment es diu les trenta glòries, que és un període en què es van donar els nivells d'igualtat social i de benestar homogeni més gran que ha conegut la humanitat. No hi ha hagut cap societat a la vegada tan igualitària i democràtica com França, Alemanya, Anglaterra - en aquesta època es deia la famosa frase que a les sis del matí trucaven a la porta i no era la policia sinó que era el lleter, perquè era veritat, el lleter portava un litre de llet a cada casa cada dia al matí.

Això anava acompanyat d'uns sistemes morals, culturals i socials molt rígids. I tot això fa crisi a finals dels anys seixanta, quan hi ha una mobilització mundial, que s'associa a la meua generació, que pren la forma d'una certa revolta mundial -perquè als anys seixanta, a l'any 68 concretament es parlava molt del maig francès, però hi havia Berlín, hi havia Roma, hi havia Tokio, hi havia Berkeley, hi havia la plaça de les tres cultures de Mèxic, hi havia Praga, hi havia Varsòvia, etcètera. És una revolta que té a veure, entre altres coses, amb la demografia, en la que, per primera vegada, la

joventut adquireix entitat com a subjecte polític. La joventut no era subjecte polític. És el creixement demogràfic el que fa que la joventut prengui aquesta dimensió d'actor polític, d'ens polític, que no havia tingut mai. És llavors que es produeixen unes revolucions amb uns objectius polítics els resultats dels quals no tenen res a veure amb el que semblava que emanaven els discursos de l'època, però que sí esberla els sistemes morals i culturals tant a occident com als països de l'est. No s'ha d'oblidar que una característica comuna de les revolucions d'aquells anys era que eren maoistes, comunistes i el que es vulgui, però profundament antisoviètiques. Tot això produeix una crisi en els sistemes morals dominants en aquell moment i d'aquesta crisi se'n surt una altra cosa que, probablement era en part la contrària o molt diferent de la que s'havia somiat en aquells processos revolucionaris, que és el que s'ha anomenat la transició liberal. S'ha desmuntat la rigidesa de les societats anteriors i comença un procés que, en el fons, és un procés de disgregació social.

En el 79 hi ha dos esdeveniments, un és un esdeveniment polític i l'altre un esdeveniment intel·lectual. Jean François Lyotard publica la Condició postmoderna, que dóna per acabat el que se'n diu la modernitat. Margaret Thatcher és elegida primera ministra d'Anglaterra. Margaret Thatcher diu dues coses que seran fonamentals, que no hi ha alternativa i que la societat no existeix, només existeixen els individus. I aquesta segona idea és el motor de totes les polítiques conservadores que comencen en aquell moment i que ens portaran fins a la crisi actual. Si aquest és el motor, quin és l'instrument? Les desregulacions, la desregulació de l'economia és deixar l'economia a la seva dinàmica, al seu lliure albir i reduir sistemàticament la capacitat d'intervenció i de control de l'Estat. L'Estat cada vegada pot fer menys enfront del poder econòmic, que cada cop està més globalitzat, és a dir, que és global, mentre el poder polític segueix sent nacional i local. I aquesta és la gran fractura que ens trobem en aquest moment. Els grans problemes de governança del món en aquest moment parteixen d'aquest fet. El poder econòmic és global, el poder polític és local i no té instruments per posar límits al poder econòmic. I aquesta és una qüestió central. Una qüestió que ve acompanyada d'un canvi molt important en la naturalesa del capitalisme: una de les grans virtuts del capitalisme, que li ha permès durar tant de temps, i el que segueixi durant, és la seva capacitat de canvi i d'adaptació. No és un sistema gens rígid.

Aquest procés que hem vist des de l'Europa dels anys cinquanta i seixanta fins a l'Europa dels anys noranta és també el procés del pas de l'economia de base industrial al capitalisme de base financera. L'hegemonia del capitalisme es desplaça de la indústria a les finances, amb conseqüències socials manifestes, entre altres coses perquè la relació entre indústria i societat és molt més directa que la relació entre finances i societat. Una indústria és un lloc físic en què s'hi troben una sèrie de persones que es veuen la cara: treballadors, empresaris, tots estan allà, participen d'un mateix lloc, d'un mateix espai, d'una mateixa cosa. El món financer és molt més líquid, com diu Bauman en aquesta expressió que ha fet tanta fortuna. Per tant, aquesta evolució del capitalisme és crucial per a aquest procés que assenyala Margaret Thatcher de dissolució de la societat, que queda reduïda als individus –les societats no existeixen, només existeixen els individus. Per què Margaret Thatcher es pot permetre l'atac frontal contra els sindicats que arriba gairebé a seva la destrucció? Perquè

l'hegemonia en el capitalisme anglès ja està deixant de ser industrial i està començant a ser financera. La City ja és el centre del poder econòmic. Amb una situació industrial forta no hauria pogut destruir els sindicats, hauria estat impossible.

Aquest procés, doncs, és el que va fent una mena de bola de neu que ens condueix, per dir-ho així, a la bogeria de la primera dècada del segle vint. En aquesta primera dècada s'estén en el primer món la idea que no hi havia límits, que el creixement seria per sempre. I això evidentment fa pluja fina i amara tot l'espai social. La societat acaba assumint aquesta bogeria. Això s'acostuma a utilitzar per a un discurs que em sembla no només demencial sinó, fins i tot immoral, que és aquest discurs que sentim tantes vegades i que diu que tots som culpables: hem viscut en una festa i ara ens toca pagar-la. A mi em sembla un discurs obscè. És a dir, tots podem ser culpables, però en tot cas alguns més que uns altres. Tots podem ser culpables, però alguns deuen cinc mil milions d'euros i altres en deuen tres-cents. Tots som culpables, però alguns podien realment fer operacions financeres que destruïssin literalment una moneda en un moment determinat. Penseu en aquest país: el salari mitjà -vol dir que la meitat dels salaris són aquest o menys que aquest- és vint-i-dos o vint-i-tres mil euros a l'any. Amb vint-i-dos o vint-i-tres mil euros a l'any no es pot estirar massa més el braç que la màniga perquè ja no hi ha màniga. El braç ja hi és fora fa estona. Per tant, aquests discursos a mi em semblen falsejadors de la realitat i això sí, un bon acompanyament d'aquesta idea que la crisi és econòmica i no té responsables, que és un dels problemes d'interpretació de la crisi actual. Com si no tingués responsables...

A l'any dos mil vuit passa una cosa molt interessant. Per a mi va ser un moment d'esperança que es va frustrar ràpidament. L'any dos mil vuit davant d'una situació econòmica extrema, davant d'una situació d'allò que se n'ha dit un "corralito" mundial, els governs dels països més importants del món decideixen intervenir i invertir quantitats importants de diner públic en la salvació d'uns bancs que estan cabrejats. D'una banda t'escandalitzava, dius: és inacceptable que entre tots hàgim de pagar els desastres d'uns quants. Però al mateix temps pensaves: s'ha fet això per extrema necessitat, potser a partir d'ara la política es farà respectar. Nosaltres us hem salvat, nosaltres dirigim el procés. Al cap de tres mesos es va veure que res d'això. Eren els mateixos que havien provocat la fallida, els mateixos que pretenien i pretenen, i en certa manera segueixen dirigint el procés de sortida de la crisi.

Això és el que em portava a plantejar aquesta idea d'una crisi que no és només econòmica sinó també cultural, política, social, moral i de la universitat. Insisteixo en la universitat, que pot semblar una mica extemporani, dit aquí, però que a mi em sembla que és molt important en un moment en què tant es parla de la crisi de la universitat. A mi el que em sembla una veritable crisi és el nul acompliment de les obligacions elementals de la comunitat universitària, que s'ha vist en aquesta crisi amb les escoles de negocis i els departaments d'economia de les principals universitats del món, especialment les d'Estats Units, que s'ha demostrat que havien actuat de simples mercenaris del poder econòmic, i que segueixen actuant-hi, mentint sistemàticament a la societat sobre situacions que després s'ha vist que tenien conseqüències catastròfiques. Aquest element em sembla que no es pot oblidar. I quan es parla de la crisi de la universitat no hem de començar parlant dels programes d'estudis i aquestes

coses, que segur que també, però hem de començar parlant de si els universitaris estan disposats a complir el que s'espera de la funció social que a la universitat li correspon. I això no pot ser, en cap cas, fer de mercenaris del poder econòmic.

En aquest tipus de crisi -i per això vull insistir en les dimensions culturals i morals- els processos humans són d'una complexitat extraordinàriament gran. Durant molt temps ha estat hegemònica la teoria de l'acció racional. La teoria que sustenta que els humans es comporten racionalment, entenent per racional comportar-se sempre pensant en allò que et donarà més beneficis a tu en termes econòmics. Jo crec que aquesta teoria ha fet molt de mal fonamentalment per una cosa, perquè no ajuda a entendre el comportament de les societats, perquè els comportaments no són mai racionals. I aquí està la complexitat dels comportaments socials. I segon perquè també ha funcionat com a ideologia. Però és molt difícil d'entendre la crisi si no s'entén aquesta mena de fenomen típic de les societats humanes, aquesta mena d'espiral de silenci que es produeix en un moment determinat. Què vol dir espiral de silenci? Que hi ha una sèrie de veritats incòmodes que algú les comença a dir però sistemàticament queden a benefici d'inventari, ningú no les vol escoltar. Això afecta a tothom, a qui té molta informació i a qui té poca informació. Hi ha comportaments del poder econòmic, en el curs de la primera dècada d'aquest segle, que són absolutament inexplicables en criteris estrictament racionals. Hi ha casos d'endeutaments a límits desaforats, quan ja tothom tenia signes de com podien anar les coses, que són absolutament inexplicables amb criteris estrictament racionals. Em sembla que aquest és un element que, en general, hem de tenir sempre en compte. Per això jo crec que és extraordinàriament important la dimensió cultural, la dimensió moral i la dimensió política.

Abans comentàvem, al començament de la xerrada, la idea d'emparaulament que treballa Lluís Duch. Jo no sé si la vida humana té sentit o no té sentit, més aviat crec que no, però el sentit és necessari per a la vida, això sí que ho tinc clar. I què és el sentit? El sentit és l'entorn que ens construïm sobre la base de la paraula. Per això el control de la paraula acaba sent sempre totalment decisiu. El que té el control de la paraula té molt de guanyat. Es veu ara amb el tema de l'austeritat. La paraula austeritat s'ha imposat per moltes raons, però entre altres coses perquè té una connotació moral contra el vici, contra la festa, que té virtualitat i eficàcia en un temps de por. La por és un element central. El millor aliat del poder sempre és la por perquè afavoreix la servitud voluntària. El famós llibre d'Étiene de la Boétie Discurs de la servitud voluntària, en el qual fa la gran pregunta de per què un sol, el tirà, és capaç de sotmetre a tots els altres que, si fossin capaços de posar-se d'acord, el tirà no resistiria. La qüestió de la por és decisiva en aquest fenomen de la servitud voluntària i és, en aquest moment, un mecanisme constructor permanent d'indiferència en les societats. Hi ha una altra cosa molt interessant: el moment de màxima explosió de la idea que tot està permès es produeix un fet inesperat que és l'atemptat de les torres bessones als Estats Units. La possibilitat de jugar a la vegada amb l'absència de límits econòmics i amb la por en la guerra contra el terrorisme ha estat un instrument determinant del que ha passat en aquesta dècada.

I en el final d'aquest camí, evidentment, apareix la política. A mi em sembla que està fora de dubte que vivim una crisi profunda dels sistemes polítics democràtics. Pot semblar una paradoxa: precisament en el moment en què la democràcia com a model

està més estesa a tot el món, és el moment en què en el primer món sentim una crisi manifesta d'aquest sistema. Per què? Primer pel que dèiem abans de la senyora Thatcher: no hi ha alternativa. La democràcia és incompatible amb la idea que no hi ha alternativa. Si no hi ha alternativa, quin sentit té el joc democràtic? I llavors què passa? Que es produeix una sensació manifesta de crisi de representació. Un exemple, una persona que en les eleccions generals, aquestes que estan més a la vora, cregués una cosa molt sensata que ara cada cop diu més gent, que és que les polítiques imposades per la senyora Merkel a Europa estan conduint a un estancament i a un perill de prolongació indefinida de la crisi, i defensés, com primer només defensaven senyors com Josep Stiglitz o Paul Krugman, però que ara ja defensa gent, fins i tot de l'establishment, del Fons Monetari Internacional, o que al costat d'aquestes mides són necessàries mides d'estímul de creixement manifestes i que admeti que l'austeritat i el control del deute pot acabar portant al desastre. Una persona que pensés això tan elemental tindria molts problemes per votar a les eleccions de fa un mes, perquè no hi havia ningú que defensés aquesta hipòtesi.

Hi ha un problema manifest de representació a les societats actuals. Hi ha un problema que jo crec que en el futur serà el problema principal del món i l'amenaça més gran per les democràcies, que és, en el marc del procés de globalització, l'expansió, com un virus, de la corrupció. L'expansió de la corrupció a través de tot el sistema institucional. Probablement el cas més representatiu de tot això sigui el de Rússia, on s'ha arribat a aquesta situació en què el poder polític ha nacionalitzat fins a les màfies. Si l'època de Yeltsin va ser l'època del creixement de les màfies, Putin va venir a posar ordre i ho va fer pel procediment de dir: seguiu fent-vos rics però sota el meu control i el que no ho accepti a Sibèria. A Rússia ja és sistèmic, però el problema és que si no ens prenem seriosament aquesta qüestió, pot acabar sent sistèmica també en els països europeus i en els països de les anomenades societats avançades. I aquesta em sembla que és, en aquest moment, l'amenaça principal per a la continuïtat de les democràcies. És per això doncs, que jo insistia des de l'inici en aquesta triple o quàdruple idea de crisi cultural, política, social, moral, de la universitat i altres.

COL-LABORACIONS

De las participaciones preferentes, y de lo que se puede hacer con ellas
Ruben Barberà

Mucho se está hablando estos días de los inversores que en su día apostaron por un algo llamado “participaciones preferentes”, un producto financiero bastante desconocido para el inversor de a pie, pero considerado hasta hace poco como seguro y rentable por muchas personas que lo compraron.

Antes de analizar en qué consisten las participaciones preferentes conviene recordar que son un producto complejo y de riesgo elevado, que puede generar una atractiva rentabilidad pero también pérdidas en el capital invertido. Son valores de deuda emitidos por una sociedad, pero ni son acciones (pues no dan participación en el capital ni derecho de voto en ninguna empresa), ni son depósitos con una rentabilidad fija, algo que pensaron muchos clientes al invertir en ellas.

Se calcula que las entidades han colocado cerca de 12.000 millones de euros en preferentes en los últimos tres años. Con estas participaciones han reforzado sus recursos propios, sin necesidad de ampliar capital.

Las características principales de las participaciones preferentes son:

- Es un producto perpetuo, la entidad financiera no tiene la obligación de devolver el dinero invertido si no quiere, al no existir una fecha de vencimiento
- El cobro de intereses está condicionado a que la entidad financiera tenga beneficios. Si ha entrado en pérdidas, el banco tiene derecho a no pagar los intereses
- Se pueden vender, pero al precio que marque su cotización. En este momento, la mayoría de emisiones preferentes cotiza con importantes pérdidas en el mercado
- No están cubiertas por el Fondo de Garantía de Depósitos, por lo que en caso de quiebra de la entidad se podría perder el dinero invertido

A partir de aquí, qué pueden hacer los clientes que tienen invertido y bloqueado su dinero en este producto sin saberlo? Las opciones que se describen a continuación no pretenden tener un carácter exhaustivo, y optar por cualquiera de ellas va a depender del riesgo que quiera asumir el cliente afectado y de las necesidades de liquidez que éste pueda tener:

- Demandar a la entidad financiera: las entidades bancarias están obligadas a facilitar una información completa sobre los productos que venden y de sus riesgos, debiendo asegurarse de que los clientes los entienden correctamente y de que es adecuado para ellos. La Directiva Europea sobre Mercados de Instrumentos Financieros (MIFID) obliga a los bancos a someter a un examen a sus clientes antes de venderles productos financieros complejos. Si desconocen qué están contratando, la entidad tiene prohibido vender el producto.

- Si se considera que la entidad no proporcionó la información adecuada sobre las preferentes en el momento de contratarlas, se podría demandar a la entidad ante los Tribunales e intentar que el Juez declare nulo el contrato, pero hay que tener presente algo muy importante: hay que demostrar que ha habido engaño por parte del banco.

En la práctica, no importa lo que haya podido decir el director de la oficina para vender el producto. Si el cliente firmó todos los papeles voluntariamente, es difícil acreditar el engaño y que la entidad devuelva el dinero. De hecho, si se compraron preferentes después de noviembre de 2007, es casi seguro que se firmó un documento en el que el cliente afirma conocer a la perfección todos los detalles del producto y de que es adecuado a su perfil como inversor (test de idoneidad).

En cualquier caso, si se desea demostrar que ha habido una mala práctica por parte de la banca a la hora de vender el producto, se debe empezar por presentar una reclamación por escrito al Servicio de Atención al Cliente del mismo, especificando: nombre y apellidos, DNI y domicilio, los motivos en los que se basa la reclamación, la oficina en que se han producido los hechos objeto de queja y la cuantía de lo reclamado.

La reclamación puede presentarse en cualquier oficina del banco, ante el mismo Servicio de Atención al Cliente del banco, o en la dirección de correo electrónico que el banco haya habilitado para ello. Se pueden consultar las direcciones donde presentar la reclamación a través del siguiente enlace:

[http://app.bde.es/sac/app/search?
CFG=atencionCli.xml&TipoFormato=XSL&Paginate=OPEN](http://app.bde.es/sac/app/search?CFG=atencionCli.xml&TipoFormato=XSL&Paginate=OPEN)

El banco debe contestar en el plazo de dos meses. Si deniega la petición, o no contesta pasado dicho plazo, se puede presentar la reclamación ante la Comisión Nacional del Mercado de Valores. La decisión de la CNMV se notifica al cliente y al banco en el plazo máximo de cuatro meses. Si le da la razón al banco, el cliente puede iniciar acciones legales ante los Tribunales y solicitar la nulidad del contrato. Si el Juez da la razón al cliente, recuperará finalmente su dinero, debiendo devolver los intereses que ha ganado desde que contrató las preferentes.

- Aceptar la oferta de la entidad financiera. Los bancos están ofreciendo a los clientes canjear las preferentes por otros productos. Las propuestas más habituales son las siguientes:

- Cambio por acciones del banco (o por bonos convertibles en acciones). Las preferentes pasan así a cotizar en bolsa, pero su precio puede variar (al alza o a la baja). Es probable que muchos de los titulares de estas acciones decidan venderlas el mismo día en que empiecen a cotizar, lo que normalmente hará que su valor baje en el mercado, y el cliente pierda parte del dinero.

- Cambio por deuda subordinada. Al igual que las preferentes son un producto de riesgo, que puede ofrecer una atractiva rentabilidad pero también causar pérdidas. Son títulos que pasan a cotizar en el mercado, de modo que se pueden vender, pero al precio que se quieran comprar. Tampoco están cubiertos por el Fondo de Garantía de Depósitos, de manera que si el banco quiebra, el titular puede perder su inversión.

Algunas emisiones tienen fecha de vencimiento (a partir del cual el cliente puede recuperar su dinero), y otras que son perpetuas.

- Esperar – Si no hay una necesidad importante de liquidez, se pueden rechazar las ofertas de la entidad bancaria y seguir cobrando intereses, pero es necesario recordar el hecho de que se trata de un producto perpetuo y valorar que si el banco tiene pérdidas es muy posible que no se paguen.

- Vender las preferentes – el titular del producto puede dirigirse a la entidad que le vendió las preferentes y ordenar su venta en el mercado secundario, pero con un descuento importante respecto a lo que invirtió. Para ello el cliente debe dirigirse a la entidad bancaria y solicitar el precio de sus preferentes en el mercado. Algunas emisiones cotizan al 80% o 70% de su valor inicial (o menos).

Si, por ejemplo, se invirtieron 10.000 Euros, se perderán como mínimo 2.000 o 3.000 Euros, más las comisiones que se cobrarán por la venta. Si le compensa la pérdida, el cliente puede dar la orden de venta indicando expresamente el precio mínimo por el que se está dispuesto a vender.

Coincidiendo con el estallido de la crisis financiera, bancos y cajas españoles se lanzaron masivamente a vender preferentes y a colocarlas entre los pequeños inversores. El producto fue vendido en muchos casos a clientes que tenían un perfil inversor conservador y que creían estar contratando algo parecido a un depósito a plazo. Es decir, esperaban que la entidad financiera les permitiera recuperar su inversión pasados unos años. De hecho, la propia Comisión Nacional del Mercado de Valores ha reconocido recientemente que han existido “problemas puntuales” en la comercialización de participaciones preferentes de bancos y cajas de ahorro a sus clientes.

*“Todo se mueve.
Todo evoluciona, progresa.
Todo rebota y se refleja.
De un punto a otro, no hay línea recta.
De un puerto a otro puerto, un viaje.
Todo se mueve, ¡y yo también!”*
Jaques Lecoq

2011: Año cero

Poco o nada podía imaginar yo cuando, hace ya dos años, decidía poner punto y final a mi trayectoria como ciudadano politizado desde el sofá de casa. Ya podía estar rodeado de libros, de teorías o de persistentes diatribas contra el orden imperante. En mi caso era una cuestión de salud, de supervivencia psicológica. Moverme o perecer en la náusea. Así pues, me hice socio de un conocido colectivo altermundista, especializado en lo que se conoce como justicia fiscal, y empecé a moverme. Poco más de medio año después, ya en el 2011, llegó a mis oídos la existencia de una plataforma llamada “Democracia Real Ya” y la convocatoria para una manifestación: el 15 de mayo. Por aquel entonces, el panorama político y social era desolador. Una élite político-financiera desbocada, y al amparo de sus medios de comunicación, hacía y deshacía a su antojo, frente a la endémica pasividad de la ciudadanía. Sin embargo, ahí lo teníamos, una convocatoria promovida desde internet, desde la calle. El reclamo era concreto pero también amplio, muy amplio: casi cualquier persona, independientemente de su espectro ideológico, de su clase social, podía apropiarse de las reivindicaciones. Por una democracia real. No somos mercancía en manos de políticos y banqueros. No había logos, no había banderas. Y lo mejor de todo: no había sindicatos ni demás supuestos representantes de la clase trabajadora. Aquello me parecía demasiado bueno y demasiado obvio para ser cierto.

Como casi todos los que acudimos aquel día a la convocatoria, fui a la expectativa, sin saber qué encontrarme, cargado de escepticismo. La incógnita se convirtió en sorpresa y la sorpresa se convirtió en un estallido de júbilo y alegría: éramos miles, y por todo el país. Habíamos roto el cascarón, habíamos descubierto el *cuerpo del otro*. Yo, como tantos otros, habíamos estado encerrados en ese cascarón toda una vida sin saberlo: no estaba solo, no estábamos solos.

Efectivamente, y contra todo pronóstico, el 15 de mayo éramos muchos. Y no sólo en mi ciudad, Barcelona, sino además en otras 70 ciudades del país. Ningún medio mayoritario absolutamente ninguno, se había hecho eco de la convocatoria. A partir de ese momento, lo que todavía no era un movimiento, empezó a articular su propia lógica, la lógica de la red, entendida tanto dentro del contexto digital como fuera de ese mismo contexto. Si la manifestación fue la chispa que rompió el cascarón, la acampada en la Plaza del Sol en Madrid y las consecutivas acampadas en el resto del

país acabaron de encender la mecha. Lo que en un principio, para todos nosotros, había sido una suerte de catarsis colectiva, empezó a mutar, a desarrollarse. Estaba naciendo el movimiento.

2012: Año uno

Del 15M podríamos decir que había nacido debido a la coyuntura, debido a la crisis, pero sus reivindicaciones, sus objetivos, iban más allá de la crisis, superando ese primer impulso reactivo, para convertirse, con el paso del tiempo, en un prototipo de poder constituyente en constante evolución y crecimiento.

El 15M se revela como un movimiento político y social que funciona con la lógica de la red-enjambre, que se extiende como un virus. A ese grupo inicial de colectivos y activistas que convocaron la manifestación, nos fuimos añadiendo tantos otros. Por mi parte, apenas sabía nada acerca de la cultura del *open source*, pero la necesidad de estar allí donde pudiera aportar más y mejor al movimiento, junto al sentimiento de no pertenecer a ningún colectivo, a ningunas siglas o marcas, se ha ido enraizando en mi interior.

Uno se da cuenta de lo tremendamente bien que funciona la inteligencia colectiva cuando ve que los diferentes proyectos, las diferentes acciones, tiran hacia adelante y funcionan sin una aparente estructura. En el trabajo en red, en la cada vez mayor variedad de recursos de trabajo y autoorganización, cada uno encuentra su lugar, su parcela, aquella donde se es más operativo y ágil. La meritocracia como parte del engranaje. El movimiento tiene su propia lógica, una lógica que pertenece a todos y a nadie en concreto, una lógica que huye por sistema de cualquier intento de dogmatización o autocomplacencia. Una lógica que siempre se podrá poner en entredicho si es necesario. Una lógica que siempre está por mejorar. Las iniciales dificultades en la operatividad, inherentes a todo proceso de aprendizaje y a la propia naturaleza asamblearia y transversal del movimiento, se han ido superando gracias a dicho *modus operandi*. “Nunca des nada por sentado”, me decía un compañero hace meses.

El movimiento. Para mí es incluso más grande que lo que conocemos como 15M. La era del *yo*, el culto al individualismo mal entendido, está dando paso a la era del *nosotros*. El 15M no es nada sin la conciencia del otro, sin la asimilación del otro en la conciencia de uno mismo. No es algo que haya inventado el 15M, pero el 15M emana de ese cambio de paradigma. Los que, de una manera u otra, estamos implicados en este proceso de insurrección social, partimos de la base de que nosotros, las personas, tenemos mucho más en común que diferencias. La idiosincrasia del movimiento, (apartidista, anónima y transversal), filtra los lastres y los vicios ideológicos. De la misma manera que decimos que apartidistas no significa antipolíticos o apolíticos, diremos también que la “ideología” fundamental del movimiento parte de la *persona* y de su desarrollo como ente cargado de potencialidades. En el fondo es muy sencillo.

Ciertamente tanto en un plano estructural-funcional como en un plano conceptual, el 15M ha sido atacado, caricaturizado y despreciado. A pesar de todo, el apoyo mayoritario por parte de la ciudadanía se ha mantenido a lo largo de un primer

año muy dificultoso. Ha pasado ya un año y no sólo hemos sobrevivido, sino que hemos continuado moviéndonos, contrarrestando el agotamiento y toda suerte de ataques mediáticos e institucionales con toneladas de ilusión y proyectos a partes iguales: hay que moverse, siempre.

Tras el fogonazo inicial de la manifestación y las acampadas, el 15M pareció desaparecer para los ávidos ojos de los *mass-media*, siempre ligados a la dictadura de la novedad y a la noticia de consumo rápido. El movimiento ciertamente no es lineal y, así como ha ido experimentando altibajos, también ha ido afianzándose y aposentando sus bases en todo el tejido que lo conforma. Crecemos lento pero vamos sobre seguro.

Y esto es algo que puedo decir, con toda tranquilidad, cuando ya ha pasado un mes desde la convocatoria del 12M15M, justo cuando estamos empezando el año 1 del movimiento.

“España no es Uganda”

Mariano Rajoy

¿Epílogo?

“Nadie esperaba la *spanish revolution*”, reza uno de los lemas más repetidos en las plazas durante las primeras semanas del movimiento. Honestamente: nadie esperaba abrir la caja de Pandora. Y la élite ha ido seguido con su hoja de ruta, consciente de que no tiene demasiado tiempo. Para muchos de nosotros, el 15M se ha convertido en una última oportunidad para derribar la estrategia de acoso y derribo al *welfare* y a los derechos básicos de las personas y la ciudadanía a la que nos somete ese denominado 1%.

Ya no hay vuelta atrás. El virus empezó a propagarse. El debate político ya no está centralizado y monopolizado por la élite. El debate fluye, corre, muta y se transforma en las calles y plazas de este país, de cada vez más países. El debate se convierte en ideas y las ideas se convierten en acciones. Una vez el ser humano ha tomado conciencia, no hay vuelta atrás.

Por muy mal que les sepa a los medios de comunicación, se acabó su hegemonía. No queremos noticias patrocinadas por bancos y oligopolios. Ellos nos han contaminado con el exceso de la nada informativa y nosotros hemos hallado otros canales. Al igual que no se pudo hacer nada contra la imprenta, jamás podrán evitar que el *teknos* mute la manera con que interactuamos y entendemos nuestro entorno. No nos engañemos: la era de la interactividad que nos han vendido durante los últimos 15 años no es más que un juego de apariencias y estudios de mercado, vacío al fin y al cabo.

Ellos, la élite de la minoría, repiten patrones una y otra vez. Sus dogmas, sus viejos paradigmas y sus ficciones los están dejando atrás. Mientras nosotros nos movemos, ellos se aferran a sus estructuras, sus ideas y sus relaciones de poder que parecen remontarse a siglos pasados. Están instalados en un *área mediocritas* de oro y diamantes, poco pueden hacer ya contra un sistema que está deviniendo paralelo y autónomo, basado en la empatía, en el deseo de aprender y no dejar de crecer y en la

conciencia de que el prójimo no es más que el reflejo de uno mismo. ¿Es que acaso no son conscientes?

Es sólo cuestión de tiempo. Seguimos.

El camino al MundoReal™
@Ciudadano_zero

“La Tercera Guerra Mundial será una guerra de guerrilla de la información, sin distinción entre la población militar y civil” (Marshall McLuhan, 1970)
Los compañeros de Informa't! BCN me proponen que escriba sobre Internet y la guerra, sobre “cómo la comunicación online está cambiando la política offline” y más concretamente sobre cómo las redes sociales estructuran las nuevas formas de conflictividad social que hicieron eclosión a partir del #15m. Es decir, sobre cómo funciona técnicamente la máquina de guerra digital perroflauta. Cómo, sin medios, se conquista, mantiene y utiliza la hegemonía política en Internet que tienen los movimientos sociales, los opositores al régimen español y los activistas pro-democracia.

Los entusiastas de Internet como herramienta política y campo de batalla, entre los que me cuento, hacemos afirmaciones grandilocuentes del tipo: “esto lo cambiará todo”, “es la pesadilla de los tiranos” o “Internet es una época histórica”, en el convencimiento de que es la mejor arma que hemos tenido nunca los de abajo para defender la democracia y atacar a nuestros enemigos. Internet es el sueño de Lawrence. Pero no basta con que algunos observemos los efectos a diario. Hay una lucha paralela en la que tenemos que convencer a diario también a nuestros compañeros analógicos y escépticos de que estos efectos son reales y de que lo que se hace en Internet no se queda solo en Internet.

En la práctica diaria, al menos en la que yo vivo, esta es la brecha digital que preocupa a los activistas, y este es el debate. Existen dos espacios; Internet y el MundoReal™ y mucha gente los concibe como compartimentos estancos. En el medio se imaginan una brecha insalvable “mientras no todo el mundo tenga Internet”. En mi opinión este argumento es el equivalente a lo que en un conflicto de antaño hubiera sido “dejad de usar las comunicaciones por radio porque no todo el mundo tiene aparato de radio”.

Sospecho que “La lucha esta en la calle y no en Internet” o “Deja Twitter y sal a la calle” son solo eslogans. ¿Acaso los que lo dicen no saben que en la calle hay Internet?, ¿cómo piensan hacer que la gente se entere de lo que están haciendo en la calle si no es tweeteándolo?

Los que afirman que por culpa de las retransmisiones en directo de las protestas, la gente se queda en sus casas cómodamente, ¿son conscientes de lo que se parece su argumento al de la industria musical que dice que cada vez que te descargas una canción es una canción que no pagas?

Lo que yo afirmo en cambio es que Internet es una muy buena manera de llegar a la gente que no tiene Internet. Así ha sido siempre en comunicación donde se ha utilizado la teoría de los dos pasos desde los inicios del marketing y así debe ser en el marketing de guerrilla. Las campañas de moda no pretenden influenciar a las chicas y a los chicos sino influenciar a las chicas y a los chicos que influyen en las chicas y en los chicos. Las campañas de marketing político no pretenden convencer a los votantes sino convencer a los votantes que convencen a votantes.

Pizarro no sabía leer. Pero le leyeron la estrategia de Cortés, la repitió y esa fue su gran ventaja táctica. De la misma manera, los padres que intentan mantener a sus hijos al margen de la influencia televisiva no dejándoles ver la televisión no se dan cuenta de que la influencia de la televisión sobre el niño viene de su grupo de niños y no de la televisión. Así funciona la cultura y el comportamiento social humano y así ha funcionado siempre. Vivimos en redes porque hemos evolucionado en redes. Aunque tú no estés conectado a Internet, la cultura en la que vives, como pez en el agua, sí está conectada a Internet.

Las ideas cambian el mundo. Lo sé porque lo monitorizo cada día en tiempo real. Algunas las ves nacer en ese antro chungo pero auténtico que es 4chan, un sábado a las 5am. Al día siguiente algunos hablan de esa idea en los rascacielos de Reddit mientras trabajan en oficinas. Alguien que ve esa idea allí la lleva a la portada de Menéame. Una vez pasado el cuello de botella que es el poblado de filtradores de Menéame, automáticamente se esparce por las vastas praderas de Twitter. Esa misma noche estará en los muros de las urbanizaciones de FaceBook, donde la verá mucha más gente que en ninguna de las anteriores paradas. Pero el objetivo no es quedarse allí. Si solo llegas hasta aquí no estás consiguiendo una verdadera viralidad sino simplemente endogamia, muy abierta, pero endogamia al fin y al cabo. Hay que llegar todavía hasta el MundoReal™ porque allí es donde está todo el mundo.

Cuando ves esa idea en los grupos de WhatsApp sabes que queda poco para llegar. Solo una última estación: las antiguas y eternas cadenas de correo son la puerta de entrada a Internet. Todo el mundo que está en Internet tiene un correo. ¡Enhorabuena! ya has llegado al MundoReal™ recorriendo el camino inverso desde Internet. La idea por la que luchabas ha triunfado sobre sus enemigos. La gente habla de ella en los bares y en la calle.

Hay atajos. Por ejemplo, usando Twitter, podemos hacer que un tema de nuestra agenda (sanidad, educación, vivienda, derechos, democracia...) salte de Internet a la prensa en papel en un solo paso. Obviamente no usamos solo Twitter para hacer difusión entre la gente que usa Twitter. El objetivo nunca es hacer Trending Topic sino marcar la agenda. Usamos ese atajo cada día. Hay otro atajo entre Menéame y las redacciones de la televisión. De todo esto me gustaría escribir más extensamente en otras ocasiones.

Depende de la idea y de la estrategia, recorrer este camino puede llevar unas horas o varios años, pero no he observado más que un continuo a lo largo de todo el trayecto. Si hay una brecha entre Internet y el MundoReal™ no es más insalvable de la que hay, por ejemplo, entre Twitter y Facebook o entre la blogosfera anglosajona y la latino.

El #15j de 2011 a las 16h de la tarde todo había terminado en Barcelona. Habíamos caído en la trampa. Los massmedia criminalizaban la protesta en el Parlament y la opinión pública nos daba la espalda. A las 17h nos habían ya borrado de la calle y estábamos en los teclados intentando un contraataque informativo a la desesperada. Sobre las 19h apareció este vídeo. Apenas unos minutos después de hacer portada en Menéame se esparció por Twitter y en la siguiente hora ocupaba los muros de FaceBook. Al día siguiente por la mañana escuché a dos ancianos hablar de ese vídeo en la puerta del supermercado. No sé cómo pudo pasar pero lo sospecho: no

todo el mundo está en Internet, pero sí toda la gente que está en Internet está en el mundo. Sencillamente esos jubilados viven con gente que sí está conectada y eso es suficiente. No solo sobrevivimos aquel día sino que desde entonces hasta hoy, pasando por el [#QueSoyCompañeroCoño](#), el concepto infiltrado ha pasado de la gente que protesta y está conectada a la cultura política de todo el mundo. Es un ejemplo de una idea que triunfó.

En mi opinión, el MundoReal™ es solo una capa más. Pero de todas las interfaces es la que tiene más usuarios, más ancho de banda, más calidad en los gráficos y la única en la que te puedes tomar una cerveza.

Cuartos conectados para ser, cuartos conectados para “hacer”
Remedios Zafra

Mi vida en el cuarto propio conectado es como un parque de atracciones, pero a veces descubro que, como la adicción, también la concentración son cosas solitarias.

Laura Bey

Desde aquí puedo ser sin que me veas, puedo hacer sin que me veas, sin tu permiso.

Jan Ekato

La pregunta que me planteo aquí es una pregunta que de igual manera podría derivarse hacia la reflexión crítica y prospectiva sobre cómo determinada tecnología nos afectará en un futuro cercano y cómo modificará, o no, nuestra vida; pero que también podría derivar hacia la especulación meramente imaginativa, en versiones más o menos utópicas, más o menos distópicas sobre el futuro. Soñar también forma parte de la implicación política cotidiana de quienes sentimos ser sujetos activos en el mundo que habitamos. De hecho, ambas derivas podrían convivir si consideramos que fantasear no debiera estar excluido del pensamiento crítico, al permitirnos valorar amenazas de viejas y nuevas formas del poder y tantear múltiples formas para lo que deseamos.

La pregunta sería, ¿cómo puede la conversión del cuarto propio conectado en industria a través de las tecnologías *que vienen* cambiar el mundo que habitamos? O, si lo prefieren, ¿cómo vislumbramos la posibilidad de que en nuestro espacio propio conectado no nos situemos solamente frente a la pantalla como lugar de trabajo y formación, parque de atracciones o nodo de una red de relaciones personales... sino que a partir de los nuevos apéndices tecnológicos podamos también materializar cosas del mundo mediante tecnologías como impresoras y diseños 3d? “Materializar” cosas de un mundo, esta idea me resuena con acento borgiano. De nuevo, la “cosa” material, el tacto, los sentidos por un tiempo despojados de la imagen virtual, el objeto, esta vez traducido de lo digital, cual códigos de alquimia, cual sintética versión doméstica de una fábrica. Tecnologías capaces de transformar y crear fisicidad.

Pero, un inciso, para quienes no estén familiarizados con la expresión 'cuarto propio conectado'. Me refiero a él como espacio que cada vez más identifica la forma de vivir y habitar en una sociedad en red, como parte del hogar conectado. Un espacio de vida en sociedad desde una nueva forma de soledad, donde la intimidad y la concentración son viables; un lugar condicionado por pantallas y tecnologías que conviven de manera cotidiana con nosotros, y en el que viejas dicotomías que nos servían para entender cómo organizábamos el mundo (privado-público, producción-consumo, trabajo-ocio,...) ya “no” nos resultan igualmente significativas. La erosión de estas clásicas dicotomías y su confluencia en otro tipo de prácticas hablan de la transformación del escenario de relación y autogestión del yo, pero también del acceso e intervención en el mundo, hablan de una nueva *topía* relacional y creativa.

En pocos años hemos pasado de acceder y utilizar con normalidad tecnologías muy complejas a precios ahora asequibles y que han transformado nuestra habitación

conectada en un centro de operaciones de multitud de tareas posibles de comunicación y acción en el mundo online. Sin embargo, en este escenario orientado al contexto digital y al mundo mediado por las pantallas, hemos aprendido a darle un mayor peso al mundo inmaterial e informacional. La pregunta que comparto aquí apunta a un cambio en este sentido, es decir a una transformación del cuarto propio conectado en una potencial mini-fábrica de objetos a partir de prototipos, piezas o maquetas que podemos construir combinando tecnologías digitales y de impresión volumétrica.

Acostumbrados a pellizarnos el cuerpo para recuperar la sensación de tener piel frente al exceso de pantalla, la materialidad resurge en la habitación conectada de manera externa a nosotros, a través de aparatos que permitirían producir objetos. Del “ser” que en la última década se ha enfatizado en la cultura digital a través de las redes sociales, entraría en escena el “hacer”, el fabricar con cuerpo y máquina desde un cuarto propio conectado.

Se posicionaría por tanto una vía diferente a la del mundo inmaterial, una vía de tacto, olor y ensamblaje, a través de aparatos derivados de las impresoras 3d (o por venir), capaces de producir objetos que en muchos casos copiarán y repetirán un mundo, pero, en tanto forman parte de una estructura-red más horizontal donde la intervención desde cada cuarto conectado es posible, también pueden, podrían, ser herramientas democráticas y libres de intervención y de imaginación de otro mundo.

La potencialidad es grande y lo es si hablamos de la posibilidad de tener esta fábrica amateur en el cuarto propio conectado, de democratizar su uso mediante un precio económico y la disponibilidad de usar y crear multitud de diseños, susceptibles de convertirse en cosa en ese nuevo centro de operaciones que es nuestra habitación en red; allí donde accedemos y producimos conocimiento y donde podemos disponer de tiempo de concentración. Y me parece que esa potencialidad es importante por muchas razones, de las que, con intención crítica, resaltaré algunas:

- Vendida en un futuro cercano como máquina doméstica que podemos tener en casa, pondría el acento en la práctica amateur, aquello que se hace habitualmente en el lugar donde vivimos, cuando nadie nos ve, porque nos interesa, nos apetece, o nos apasiona... Es decir, aquello que regulamos no por obligación sino por deseo, en la intimidad del hogar, en la ausencia aparente de autoridad, frente a la propia conciencia de cada cual. A pocos extraña que una de las más recientes noticias sobre impresoras 3d tengan que ver con la creación de armas. Pareciera que es la potencia del límite, de lo prohibido o de lo reprimido, la que primero parece liberarse cuando estamos a solas ante esa suerte de “varita mágica” y nos preguntamos ¿qué quiero fabricar? Cuestiones que no apuntan sólo a las futuras legislaciones sino a los nuevos retos de la educación (no sólo instrumental, factor delegado cada vez más en la voluntad y la experimentación en el cuarto propio conectado, sino donde el pensamiento crítico y ético sobre tecnología es crucial).

- Esta posibilidad tiene además que ver con un clásico de las ficciones y relatos de muchas culturas: materializar deseos de manera rápida, viabilizar la posibilidad de “tener” a través de la materialización. Y pareciera que hablando de cuentos estuviéramos también hablando de capitalismo. De hecho las lógicas del “ser” y del

“hacer” que antes les comentaba, pueden ser especialmente analizadas hoy en el marco del “tener”, que parece explicar aún toda lógica contemporánea, toda lógica consumista.

- Pasa además que ese deseo precisa una implicación del usuario convertido parcialmente en productor, encajando en la filosofía del *hazlo tú mismo*. Es decir, reforzaría el ya activo papel del *prosumer* tan habitual en la sociedad conectada, y que debe participar en la producción programando la máquina para su propósito o deseo, ideando un proyecto, y contando con el conocimiento sobre el proceso o con la disponibilidad de diseños que pueda “desear”. O sea, derivando hacia la autoformación o cediendo su imaginación al resto de agentes implicados en la producción 3d y a las posibilidades de la propia máquina (y empresa que la comercialice).

- En este sentido, claro que el cuarto propio conectado como espacio para “fabricar”, contiene un componente potencialmente crítico con el sistema desde la cultura libre, pero un componente susceptible de ser neutralizado por el propio sistema. Cabe sospechar que la tecnología de impresión 3d será difícilmente concebible fuera de un marco capitalista, y que de hecho su comercialización a un coste asequible, formará parte de una estrategia de venta que desde antes de socializarse ya nos resulta familiar. Vender el invento como una máquina de época “que hay que tener”, y que irá generando nuevas necesidades en nuestro hacer en el cuarto propio conectado; necesidades que para ser suplidas requerirán que formemos parte de una dinámica comercial de nuevos diseños, complementos y gadgets.

Merece cuando menos algo de suspicacia todo adorno simplista que hable en esta línea de democratización revolucionaria y que obvie la posibilidad de repetir una historia ya familiar: que sólo puedan rentabilizar el invento unos pocos, mientras los demás se limiten a formar parte de la tendencia, adquiriéndolo acríticamente para llenar su tiempo con un nuevo juguete que les proporcionará objetos más o menos (in)útiles y nuevas necesidades pero ningún cambio creativo o emancipador relevante. Suspiciona también ante la posibilidad de que sólo pudieran diseñar y participar en la ideación, quienes tradicionalmente vienen haciéndolo, quienes han dispuesto de tiempo propio y de una motivación educada por la experimentación tecnológica en el garaje o, ahora, en el cuarto propio conectado.

Es fácil, por otra parte, tender a la estetización que vincula el *tener* con el *ser*, lo hace constantemente la sociedad de consumo donde “tener” es más importante que pensar qué y por qué y para qué tener... Es un problema de conciencia social no de tecnología. Porque no es la máquina, sino el uso lo que puede o no ser transformador, ser, en consecuencia revolucionario. No debiera sorprender que la máquina que repite un mundo (me refiero a un mundo desigual e injusto) sea una máquina de uso reaccionario, por mucho que se adorne de modernidad y novedad.

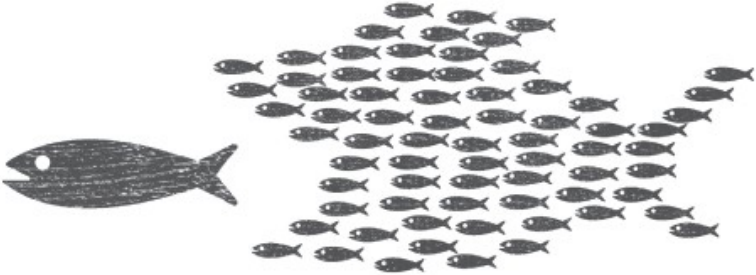
Puestos a imaginar, una cuestión, distópica sí pero importante, a tener en cuenta sería la gestión del tiempo de quienes ya están precarizados y el riesgo de que unos pocos quieran sacar partido señalizando el camino y proponiendo un catálogo de “cosas posibles” que “usted puede fabricar” en casa si adquiere determinadas

tecnologías. Pienso en la tendencia a neutralizar ese mayor valor: nuestro tiempo propio, y que esto acontezca en esa parte del mundo más precarizada, que podrían (o tendrían que) fabricar los objetos en sus cuartos propios conectados (un clásico del *prosumo* y del trabajo doméstico), mientras quienes tienen dinero podrían acceder a ellos ya terminados para disfrutar de su tiempo propio.

En esta especulación posible algo nos hablaría de la amenaza de conversión de nuestro cuarto propio conectado también en fábrica de objetos en una versión, todavía ficticia, pero potencialmente alienante del *prosumo*, a expensas de depender más de determinadas empresas o grupos de poder, que camuflarían de novedad democratizadora la perpetuación de un sistema de poder.

Pero también cabe imaginar versiones más liberadoras, donde el *prosumo* que se desprende de esta situación hable de empoderar a las personas para que tengan control sobre el mundo que crean y las cosas que lo conforman, favoreciendo la apropiación de las herramientas y conocimientos libres para la creación, la emancipación y la creatividad más democrática. Pero, insisto, es el uso y el juicio crítico que seamos capaces de dar a lo que hacemos lo que conformará ese futuro que negociamos. Ser capaces de pensar la máquina y no resignarnos a ser pensados por la máquina.

EDITORIALS

Medir Plandolit

Dicen que el inconsciente es diez mil veces más grande que el consciente. Hasta ahora, a menos que alguien me demuestre lo contrario, nuestros ojos ven a través de la limitada consciencia. En el último año la palabra “consciencia” es una de las más escritas y nombradas en las calles, en los hogares y en los periódicos. Algunos la utilizan para argumentar sus actos. Otros, para explicar lo inexplicable. Indiferentemente de para qué, cómo o quién utilice este concepto, seguimos estando dentro de los límites racionales de algo que, ahora desde los centros de investigación científica, nos aseguran que es la parte inferior, menos importante y más limitada de nuestro cerebro humano. El inconsciente, la intuición, lo desconocido y lo extraño resultan ser más fiables, de mayor importancia y con mayor capacidad para ver y discernir. ¿Hemos sido engañados por nosotros mismos? ¿La crisis sistémica que nos gobierna es el reflejo de este autoengaño? Acudiendo a mi inconsciente, que ahora nos dicen que es indeterminable, infinito y, sobre todo, mayor que nuestra consciencia, puedo entrever uno de mis mayores miedos. Y no es otro que el hecho de imaginar a nuestros hijos, habiendo superado su primera barrera de la razón, preguntándonos con incomprensión y sin esperar respuesta algo sencillamente aterrador: ¿Por qué no luchasteis? Mi consciencia afirma inmediatamente: Nuestros hijos nos acusarán. Y aquí, en este instante, es donde llamo a mi inconsciente y le exijo demostrar esa grandeza que tantos hombres sabios aseguran que poseemos en nuestro cerebro. Desde ese lado oculto de mi raciocinio imagino dos posibles escenarios que se acercan. Dos posibles respuestas al hijo imaginado.

Una nace de la muerte de la democracia, esa mítica organización de y para el pueblo. Una democracia que nuestros antecesores tuvieron que luchar, en muchos casos hasta la muerte, y que, después de una serie de crisis orquestadas por la avaricia de “los mercados”, se descubrió finalmente como una pantomima para disfrute de unos pocos. Lo que, en términos políticos, en nuestra época se llamaba la “izquierda” murió ahogada en su propia bañera. Su contrario, la derecha, mostrando sus cartas y sus intenciones, aprovechó la ceguera de tantos para hacerse con el poder del viejo continente, un lugar que sentía como se hundía sin poder hacer nada para evitarlo. Generaciones de jóvenes dejaron de ejercer el derecho a elegir a un mandatario argumentando que la democracia por la que sus abuelos habían luchado ya no existía y que ya no creían en ella.

Las hordas del poder financiero más inhumano urdieron el plan perfecto. Hicieron caer la vieja democracia en lugares históricos para nuestras sociedades, la cuna de nuestra civilización. Instalaron el nuevo orden, el temible y erróneo pensamiento único de la tecnocracia. Llegaron como salvadores oscuros y nos engañaron. Creímos en esos mesías de la falacia. Sucumbimos a sus deseos. Cumplimos con sus mandamientos. Primero fue la sanidad pública, luego la educación, siguió la libertad de expresión, el derecho de reunión y asociación y...llegó la violencia.

⁹ Editorial de Juliol de 2011

Violencia en todo su amargo esplendor, tal y como nuestro inconsciente algunas veces había llegado a visualizar.

Ahora, escondida en algún lugar, y después de que los peores pronósticos se hayan cumplido, sólo me queda poder recordar que un día imaginé otra posible respuesta para mi imaginado hijo. Una respuesta que explicara cómo nos despertamos los unos a los otros, cómo comprendimos que el verdadero crecimiento era el simple hecho de no crecer más. Nos volvimos a mirar a los ojos y entendimos que estábamos todos juntos en ese camino. Nos reconocimos como pueblo, como comunidad y entendimos que la guerra y el odio era un presente que no íbamos a aceptar. Las hordas financieras se convirtieron en seres humanos y pidieron perdón. Los oscuros salvadores se hicieron de carne y hueso y trabajaron hasta la extenuación para encontrar otro sistema, otro modo de vivir en el que el dinero no existiera, tan sólo el “inconsciente” global.

Mi consciencia me grita y me recuerda que hace tan sólo unos días el candidato del partido Popular, Mariano Rajoy, ha ganado las elecciones generales en España. Que Grecia ha sido intervenida y las directrices financieras de la Unión europea han impuesto un gobierno técnico. Que estas mismas directrices financieras han impuesto uno de sus tecnócratas como jefe en Italia. Que aquellos responsables que permitieron la desregularización de los mercados financieros desde Estados Unidos, hoy, siguen ocupando prácticamente los mismos puestos de responsabilidad. Que Angela Merkel un día pasará a la historia, pero no el Deutsche Bank, que seguirá dictando nuestra vida económica independientemente del canciller que surja.

Pero por otro lado, pienso que occidente, esa pequeña parte del mundo, ya no puede seguir viviendo a expensas del resto del planeta. Que el crecimiento económico no es evolucionar, es autodestruirnos.

Mi inconsciente me grita aún más fuerte que millones de personas no estamos dispuestos a bajar la cabeza, a silenciar nuestras voces ni aceptar unos mandamientos sin antes permitirnos el derecho a cuestionarlos. Millones de personas estamos dispuestos a trabajar, a unir fuerzas e ideas para salir de este camino que algunos quieren que sigamos hasta el abismo. Millones de personas rechazamos la violencia y decimos a nuestros futuros hijos que en 2011 luchamos, luchamos con las palabras, las ideas, la consciencia y también con el inconsciente.

¿Egoístas o responsables? Egoístas porque la situación que ahora denunciemos ha afectado durante décadas a millones de personas fuera de nuestra burbuja del bienestar y no hemos hecho nada para evitarlo. Responsables porque, a pesar de ello, al abrir los ojos vemos el final de una era de seguridad y perspectivas de futuro y esta visión nos provoca dolor de estómago. ¿Qué pensarán de nosotros los que nos sobrevivan? El miedo, egoísta o altruista, nos ha obligado a levantar la cabeza, a tomar consciencia global y a mirarnos de nuevo a los ojos.

Sea como sea, el NO que ahora enarbolamos es el NO más positivo que nuestra generación jamás haya gritado. Hasta ahora hemos sido considerados una generación acomodada, adicta a las redes sociales, incapaces de defender políticamente nuestros intereses. Pero eso que antes nos hacía débiles hoy nos une bajo un mismo lema: este no es el mundo que queremos y nos hemos propuesto cambiarlo.

Informa't BCN nació de esta extraña sensación que a menudo cambia de nombre. A veces se llama rabia, a veces indignación y, a veces, emoción. Así que empezamos a tender puentes entre aquellas voces que consideramos imprescindibles y la gente de a pie con inquietud informativa, y después de cuatro conferencias, una mesa redonda, y una gran cantidad de información compartida entre el público asistente y los conferenciantes en Barcelona, decidimos estar en Bruselas el 15 de octubre de 2011. Queríamos ser testigos de la marcha global nacida en España.

¿En España? ¿Lo que algunos llaman "spanish revolution" ha nacido aquí como podría haber nacido en otro lugar? ¿O es que acaso hemos sido los más engañados? De todos modos ahora ya no importa. Es más, si miramos atrás, podríamos encontrar la génesis de este movimiento social en la Europa de los noventa o en Seattle donde, en 1999, 50.000 personas acudieron a las manifestaciones contra la OMC o en Porto Alegre, Brasil, donde en 2001 se desarrolló el primer Foro Social Mundial del que salió el lema "otro mundo es posible", un lema muy presente hoy en las manifestaciones. Por no hablar de la primavera árabe, un ejemplo de cómo la democracia, el gobierno del pueblo, sí, el gobierno del pueblo, es capaz de hacerse un hueco más allá de ideologías ilustradas.

Hoy asistimos a un fenómeno de protestas y movilizaciones contra un sistema globalizado de poder que agudiza las desigualdades a nivel planetario. Y se trata de un fenómeno novedoso no sólo por la diversidad ideológica y política que aglutina o por los mecanismos de comunicación que usa, como Internet, sino porque como diría Ulrich Beck, se trata además de un fenómeno global que actúa a escala local.

En Bruselas sólo tuvimos dos días para absorber el máximo de impresiones, informaciones y emociones. De esas 48 horas en la capital del espectro financiero europeo queda un video y muchas reflexiones. Una de las más importantes es que muchos cruzaron a pie el viejo continente para reclamar un cambio y vieron que no

¹⁰ Editorial Noviembre 2011 publicada en la revista Mientras Tanto el 31/10/2011

estaban solos. Vieron que la suya era una reclamación transversal que también afectaba a gente de otros países, de diferente condición y mentalidad, y se dieron cuenta que ninguna democracia se construye sola, hace falta defenderla y creer en ella, porque son nuestros derechos los que están en juego. De ahí, quizá, que la marcha en Bruselas pasara de largo del Parlamento Europeo.

Se ha hablado mucho de la erosión del poder del estado a causa de la presión que ejercen los mercados, pero si nos detenemos en la anécdota del Parlamento es porque queremos resaltar que existe otro tipo de erosión, mucho más preocupante, que la erosión del poder político. Y es la erosión del vínculo representativo que une la clase política con la ciudadanía. Cada vez nos vemos menos representados en las instituciones y puede que ésta sea la razón por la que la manifestación de Bruselas ni siquiera tuvo en cuenta al Parlamento Europeo.

Muchos de los integrantes de la marcha tuvieron que hospedarse en la vieja y abandonada Universidad Católica de Bruselas. Allí se hicieron reuniones, asambleas y actividades organizativas la semana previa al 15 de octubre. Allí también se fabricaron los carteles de la manifestación y los lemas que luego recorrerían la ciudad. La KUB, un edificio totalmente destartado que acabó convirtiéndose en el parlamento improvisado de todo ese pueblo anónimo que rugía por hacer oír su voz. A pocos kilómetros de allí, impasible, se encontraba el edificio que se supone debía representarnos. ¿Podemos imaginar los dos parlamentos interaccionando y trabajando juntos? No es fácil, pero nadie impide que lo imaginemos.

Lo decíamos al principio, esta es una revolución de aquellos ciudadanos que, viviendo en la sociedad del bienestar, se han dado cuenta de que la democracia liberal ha perdido de vista los referentes que la hicieron posible. Tal y como dijo una caminante: el 15 de octubre fue una historia de alegría, una historia de convicción, de realidad, de compromiso y de trabajo. Al fin y al cabo, aquel día hicimos historia. Primero fue España, luego Bruselas. Ahora el turno es para Atenas.

Per acabar l'any vàrem ser a l'última de les conferències que Josep Ramoneda presentava al CCCB: Lluís Duch, monjo de Montserrat, subtilitat pura, saviesa concentrada. Vivim en una crisi gramatical aguda, va començar dient, hem devaluat totes les modalitats de la paraula. Conseqüència: la qualitat del nostre pensament ja no és el que era, hem perdut la capacitat de construir relacions i formes de presència estables per mitjà d'allò més íntim: la nostra capacitat de parla.

I quines són les conseqüències d'aquesta situació? La pèrdua de profunditat lingüística és sempre una tragèdia per a l'home, perquè l'home, afirmava Duch, amb la serenor d'aquell que sap de què parla, és una funció del llenguatge. El llenguatge ni descriu, ni reflecteix, sinó que és el mitjà on desenvolupem la nostra vida, on modifiquem el món, on, en definitiva, som.

Perdre la capacitat de traduir la interioritat en exterioritat és quelcom que es pot observar només encenent un ordinador. Mai s'han dit tantes coses, i les paraules mai han estat tan buides de sentit. El món virtual representa sense cap mena de dubte una gran oportunitat pel cosmopolitisme, el reconeixement intercultural i la interacció anímica amb persones d'indrets tan distants com sigui possible imaginar. Tanmateix cal encara humanitzar la xarxa, cal donar-li forma, sentiment, sang que transcendeixi les formes donades en direcció a una nova forma d'oferir i rebre la informació.

Pot semblar que aquestes reflexions siguin massa abstractes o massa teòriques, però el cert és que, un cop esmicolada la capacitat simbòlica que posseïm per expressar les coses, la crisi pedagògica hi va al darrere. Si no transmetem amb temps, amb capacitat de síntesi, intentant anomenar allò que realment volem dir, es trenquen els canals que ens uneixen amb els altres i amb un mateix. Així, desemparaular el món es converteix en la forma més agressiva de violència possible: la ignorància.

Però el mateix que veiem a la xarxa ho veiem també innombrables vegades als mitjans de comunicació: s'intenta imposar un ordre expressiu a l'experiència humana a còpia de modificar els significats, d'emascarar els conceptes rellevants sota una pàtina (molt postmoderna, tot sigui dit) líquida que tot ho integra en un magma inintel·ligible, impossible d'assimilar. El cert és que la velocitat que està agafant la comunicació, la immediatesa dels telèfons mòbils, la necessitat de novetat, no ens deixa pensar qui som i, com a conseqüència, com volem que sigui el món.

Arraulits sota les convencions ens deixem empènyer pels tòpics recurrents que ho són per la tranquil·litat que dona no haver de preguntar-se dues vegades les coses. Des d'Informa't! BCN el que intentem és trencar aquesta velocitat, donar a la paraula el seu lloc i al diàleg el seu teatre. Creiem que la salut personal i col·lectiva de la nostra societat passa per aquest moment de pausa. Sense voler ser objectius, almenys intentem ser pròxims, donar a tothom qui ho vulgui la seva oportunitat per parlar dins d'un marc determinat per l'expertesa dels nostres convidats.

¹¹ Editorial de Gener de 2012

Tot gest és retòric. I això és quelcom que hem d'acceptar. Som éssers comunicatius i banalitzar la informació que oferim no significa res més que banalitzar la nostra realitat més immediata. Desestructurar el dir comporta trencar amb les nostres relacions (viure-les inautènticament), escapçar els lligams ètics que configuren la nostra comunicació. Tornem llavors a la confiança crèdula i la recepció passiva del que som. Ens traïm, per mandra, però així és.

Mai sortirem de l'ambigüitat i la provisionalitat que ens configura com éssers imperfectes. Però si a alguna cosa podem dir-li casa, aquesta no és altra que la paraula. La paraula que comunica i que ens ensenya el món tal com és. Cal doncs fomentar la complicitat informativa i la confiança perceptiva. Cal dir el que veiem i dir-ho com si ningú ho hagués dit mai, sabent que milers d'anys d'història ens precedeixen però que aquest és el nostre moment i algú està intentant emmascarar-lo.

La complexitat en si no és el problema, sinó un estímul per l'efectivitat i la, molt oblidada, afectivitat dels nostres interessos. Purificant la paraula ens guarim del simfonisme lingüístic que ens constitueix fins a convertir-la en expressió d'allò que no pot ser negat, perquè s'imposa sobre totes les altres coses: el testimoniatge viu del fet que som éssers comunicadors que necessitem informació per processar la realitat. Aquesta informació ha de servir com a estructura d'acollida i mai com alienació.

En definitiva, les gramàtiques del consumisme estan pervertint les relacions humanes i banalitzant tot intent d'oferir informació essencial per a la nostra llibertat. Així finalitzava Lluís Duch la seva conferència. Nosaltres continuem intentant retre homenatge a les seves paraules, de manera imperfecta, ho sabem, però de la manera més honesta de la que som capaços.

Alicia va esclatar a riure. – És inútil que ho intenti, – va dir- els impossibles no es poden creure.

– Potser és perquè no tens gaire pràctica – va dir la reina. – Quan jo tenia la teva edat practicava mitja hora al dia. A vegades havia cregut fins en sis coses impossibles abans d'esmorzar!

Fa uns dos anys vaig escriure que la nostra generació, la dels que ara tenim vora trenta anys, era una generació d'idealistes esclafats pel cinisme. Això ho pensava quan la crisi treia el cap però encara no ensenyava les dents. Molts creïem que aquesta era una altra d'aquelles crisis passatgeres.

Érem idealistes perquè teníem l'empenta que ens havien transmès els nostres pares i perquè estàvem en la millor edat per ser-ho. Tanmateix alguna cosa grinyolava quan ens movíem entre els ideals, segurament perquè eren ideals de cartró-pedra, ideals d'anunci televisiu, i en aquest sentit irreals. Havíem après que calia tenir ideals i també principis, però sovint no vèiem la manera d'aplicar-los a la nostra realitat immediata. Malgrat això, seguíem endavant amb la nostra vida, esforçant-nos per ignorar aquell so que fa un mecanisme quan no està ben construït, perquè semblava cert que podríem aconseguir tot allò que ens proposéssim. Al cap i a la fi, som la generació que alguns han titllat d'"hiper-qualificada" i pensàvem que l'educació ens garantiria un benestar superior al de les generacions anteriors, especialment si aquest consistia a poder fer servir la targeta de crèdit. Ens vam convertir en utilitaristes i tot i el marc d'uns valors referencials, l'objectiu era tenir un bon sou per poder tenir pis i tenir cotxe i tenir aparells tecnològics i també tenir un marge d'oci prou ampli que esmorteís el maleït remoreig que no deixava de queixar-se. Els ideals, doncs, havien de ser mal·leables, o com diria Bauman, líquids, per poder acomodar-los a la nostra comoditat. De fet, era ben bé la realitat la que ens havia ensenyat a ser uns cíncics, malgrat que no volguéssim confessar-ho, com si hi hagués un pacte silenciós en què la hipocresia era allò més adequat i responsable. Naturalment, no tothom va signar aquest pacte i no tothom es va conformar amb l'aparença d'allò políticament correcte. Com a tot arreu i en totes les èpoques, hi va haver qui es queixava i qui denunciava que el sistema era insostenible des dels seus fonaments, però en aquell moment semblava que aquest era un discurs catastrofista i apocalíptic que contradeïa el corrent dominant. Nosaltres tiràvem endavant (o endarrera) i confoníem les causes i els fins, instrumentalitzant el món i també les persones que ens envoltaven.

Al capdavant la nostra generació tenia els ideals i no les idees que fan possible creure en impossibles. Són les idees i la nostra capacitat per fer-les reals, les que ens fan humans. Per això, ara que estem plenament immersos en el discurs de la crisi, ara que sembla que l'horitzó s'enfosqueix i el futur s'escurça, ara és quan hem d'entendre

¹² Editorial de Febrer de 2012

que som nosaltres – que hem tastat el miratge del benestar- els que hem de liderar la profunda transformació del món que habitem.

Els ideals s'han ensorrat i així és com hem pogut veure-hi més enllà i més clar, per adonar-nos-en que hem viscut en una societat que es basa en un desequilibri estructural que causa injustícies perverses, corrupcions i endogàmies, guerres geoestratègiques, paradoxes ètiques i sobreexplotació dels recursos naturals. Ara ja sabem que no podem pensar en *nosaltres* sense eixamplar-nos fins el *tots*, ni suportar més el grinyol d'un sistema que, per força, s'ha de poder canviar. Tot allò que sabem i que hem après al llarg de la nostra formació ha de poder donar un fruit i no servir per a més causes estèrils. Només des de la fonda convicció que és aquesta la nostra responsabilitat podrem viure de manera coherent. Tenim la capacitat i estem en el millor dels moments per fer-ho; quan no hi ha res a perdre i tot es pot guanyar.

Seguiré el consell de Lewis Carroll i començaré a practicar mitja hora al dia fins que sigui capaç de creure en sis coses impossibles abans d'esmorzar. Potser així veuré que l'impossible és només allò que triga una mica més a arribar.

En los últimos meses hemos despertado cada mañana con alguna noticia relacionada con el funcionamiento de nuestra “justicia”, como el “cas Millet”, el juicio contra Francisco Camps, la polémica inhabilitación del Juez Baltasar Garzón, o la investigación abierta contra un miembro de la Casa Real, entre otros casos. Todo ello ha traído consigo un debate público sobre la justicia y su funcionamiento, debate que considero necesario y sano en un estado democrático. No obstante, lo penoso de este caso es que el sentimiento de la mayoría de la población es que no tenemos una justicia a la altura de las circunstancias.

La Justicia tiene como función primordial la de resolver conflictos y sancionar todo atentado contra los derechos individuales y colectivos de los ciudadanos, asimismo, debería garantizar el equilibrio de la sociedad, evitar la supremacía del fuerte sobre el débil y proteger los derechos de todos los ciudadanos. Es decir, los ciudadanos deberían sentirse seguros sabiendo que hay un poder judicial que vela por la protección de su esfera personal, familiar y profesional.

De hecho, tal y como predica la Constitución, la justicia emana del pueblo y es aplicada a través de sus representantes que son los jueces y magistrados, pero provenir, proviene del pueblo, algo que parece han olvidado algunos de la denominada “carrera judicial”.

Sin embargo, la práctica diaria de los profesionales de la justicia nos muestra que los ciudadanos que recurren a ella para resolver sus conflictos o exigir el respeto de sus derechos, lo hacen sin confiar demasiado en el sistema. De forma recurrente, se suele criticar la lentitud en los procesos, la imponente liturgia de los juicios, la difícil comprensión de las leyes y que la interpretación y la aplicación de las mismas también suelen resultar incomprensibles.

La ciudadanía se muestra muy escéptica ante la justicia y muy alejada de nuestro poder judicial y, en mi opinión, esta situación no debería tomarse a la ligera, sino que debería suponer un ejercicio de reflexión para el Estado, para nuestras Ilustres Señorías y todo aquél que integra y participa de un modo u otro en el sistema judicial.

No debemos olvidar que un Estado social y democrático de Derecho, como el nuestro, se conforma de tres poderes: el poder ejecutivo, el poder legislativo y el poder judicial. Por lo tanto, el Estado debería anhelar y encaminar sus pasos hacia la meta de alcanzar un sistema judicial más eficaz y más justo, ya que no se constituyó como un pilar de la democracia en vano sino que, su existencia y función social es verdaderamente esencial.

El poder judicial es el que debería garantizar la tranquilidad de los ciudadanos de saberse en un Estado en el que pueden disfrutar en plenitud de sus libertades, en el

¹³ Editorial de Març de 2012

que son respetados sus derechos y que no consiente la impunidad ante aquellos actos que atenten contra esa garantía.

Por otro lado, desgraciadamente, el importe que se destina anualmente en los Presupuestos Generales del Estado al sostenimiento del Poder Judicial es cada vez más pobre habida cuenta el número de expedientes que entran y habitan en las oficinas de los Juzgados, lo que obstaculiza la imprescindible modernización de los recursos técnicos, y un mayor número de profesionales al servicio de la resolución de conflictos.

Pero no sólo no se destinan los suficientes recursos, sino que el recién estrenado ministro de justicia ya ha anunciado nuevas medidas como las tasas que se van a imponer a los ciudadanos que pretendan acceder a la justicia, o la desafortunada propuesta de efectuar divorcios ante notario. La primera de las medidas pone en entredicho la justicia como servicio público, ya que precisamente esa gratuidad permite el acceso a la misma de cualquier ciudadano.

La segunda de las medidas ya ha sido muy criticada por los sectores más progresistas del ámbito judicial, como “Jueces para la democracia”, al considerar que atribuir a un notario una función que antes debía desarrollar un juez supone una privatización de servicios públicos, además de poner en peligro el cumplimiento de la ley, ya que hasta el momento en los procesos de divorcio también intervenía el M^o Fiscal para la protección de los derechos de los menores.

En esta misma línea, el Parlament de Catalunya aprobó recientemente la Ley de medidas fiscales y financieras, entre las que se incluye la imposición al ciudadano del pago de una tasa judicial (que oscilará entre los sesenta y los ciento veinte euros) para los procesos civiles y contencioso-administrativos de cuantía superior a los tres mil euros.

La imposición de dichas tasas judiciales, tanto a nivel estatal como autonómico, supone claramente un doble gravamen para el ciudadano que no sólo contribuirá al sostenimiento del poder judicial por la vía de los impuestos comunes, sino también por la vía de un impuesto extraordinario.

Todo ello no hace más que presentarnos un panorama poco alentador del poder judicial y una imagen que inspira poca confianza al ciudadano.

Sin embargo, a pesar de la cara negativa que se nos está mostrando últimamente de la justicia y de los defectos de los que adolece la misma, tengo que decir que confío en las personas y confío en los profesionales del derecho que integran el sistema judicial. Confío en aquellos ajenos a intereses económicos o políticos, que cada día trabajan modestamente para proteger los derechos de todos y luchan fuera y dentro de las salas de los juzgados con la única meta de que nuestra justicia cada día sea más justa, valga la redundancia, e igual para todos. Les aseguro que esas personas en las que confío existen, y ellas son nuestra esperanza porque en ellas reside la verdadera esencia de la palabra justicia.

Diuen els neurocientífics que davant d'una amenaça el cervell reacciona de manera espontàniament agressiva. Això es deu, com molt bé explica Le Doux, a què existeixen reaccions humanes que no necessàriament passen pel filtre de la raó. Gràcies als descobriments d'aquest investigador sabem que existeixen respostes emocionals a estímuls emocionals que defugen la ruta conscient i que es donen automàticament d'una manera primitiva. Aquestes reaccions automàtiques passen per alt totes les normes i regles que hem elaborat mitjançant la raó i que serveixen per ordenar la realitat del món social d'acord amb uns paràmetres més o menys pacífics. Val a dir, que lluny de ser un inconvenient, aquest mecanisme primitiu ens ha permès sobreviure al llarg dels segles en un entorn francament hostil amb la tendra naturalesa humana. En un món on el sentit de la vida era caçar, defensar-se de les amenaces rivals i imposar per la força l'hegemonia del líder, la reacció violenta i agressiva ens ha permès reaccionar d'una manera ràpida i eficaç als problemes que sorgien constantment.

Ara bé, el món ha canviat i, per sort, ja no vivim en caveres, ni hem de sortir a buscar bèsties durant la nit, ni hem de matar tot aquell que gosa apropar-se a la nostra família. El món actual, per molt irracional que sembli, es basa en consensos polítics i socials que, justament, han servit per frenar l'instint agressiu que portem dins i ens han permès construir una democràcia (francament dèbil, però democràcia al cap i a la fi) on presumiblement tothom pot desenvolupar-se amb la garantia que, almenys, no serà víctima de cap violència, a no ser que ell mateix trenqui amb aquesta norma.

Aquesta voluntat de consens ens obliga a fer una reflexió. Una reflexió que per altra banda ha estat tractada per cèlebres autors al llarg dels segles i a la que no pretendrem aquí donar-hi solució, només plantejar-la. La violència estatal és l'única que permetrà als homes conviure en pau, va dir Hobbes en el seu Leviathan. És a dir, que només gràcies al fet que la potestat de la violència ha quedat sotmesa a aquells que manen, els estats, com entorns de pau on desenvolupar-se, són possibles. Una altra interpretació és la de Rousseau qui, des de la ingenuïtat més amable, considera que l'home neix essencialment bo i que, en canvi, són les condicions de la moderna societat racional les que l'obliguen a doblegar els seus instints corrompent la seva naturalesa.

Però no estem aquí per debatre si l'home és bo o és dolent, sinó per escatir quin model de convivència volem i per quins mecanismes socials estem disposats a lluitar. La pregunta es senzilla: qui volem que ens governi? L'instint o la raó, l'agressivitat o el diàleg? Com diria Kant, és molt còmode seguint sent menor d'edat i tenir algú com a blanc de les nostres crítiques. És precisament aquesta actitud la que permet que els sigui tan fàcil a alguns erigir-se com a tutors de la moral social. La fórmula màgica: si algú ja pensa per mi, jo l'únic que haig de fer és sabotejar-lo, posant totes les meves forces en una contra-causa i no en una causa pròpia.

¹⁴ Editorial d'abril de 2012

Això és precisament el que busca el poder: alimentar la insatisfacció, excitar l'opinió pública, crear debats absurds i, mentrestant, anar redactant lleis que determinen la nostra qualitat de vida. Només un exemple: un dia abans de la vaga general s'aprovava una Ordre per la qual es regula i coordina la investigació i desenvolupament de sistemes d'armament per a la defensa nacional, un dia després s'aprovava un Reial Decret pel qual s'introdueixen diverses mesures tributàries i administratives dirigides a la reducció del dèficit públic. I nosaltres què fèiem? Qui se n'assabenta de tot això?

Tornem a Kant, si volem ser efectius amb el que creiem, només ens queda una solució: "llibertat i, per cert, la més inofensiva de les que tenen aquest nom, això és, la llibertat de fer un ús públic de la raó, en qualsevol domini". Davant de la pèrdua de temps en què s'ha convertit la vaga general del 29M a causa dels disturbis generats per alguns individus, la necessitat és clara: hem de perdre la por a dir amb què i amb qui estem o no d'acord. Hem de perdre la por a aixecar la veu i manifestar els nostres interessos. Ens hem de perdre la por. La por a pensar, a proposar en quin món volem viure i quines són les exigències que necessàriament s'hauran de negociar per al nostre futur. Si la nostra resposta a les seves propostes és l'instint violent, no cal anar molt lluny per saber què passarà. Però és aquest el futur que volem?

Thomas Kuhn escribió en 1962 *La estructura de las revoluciones científicas*, un libro destinado a cambiar radicalmente la manera de entender el avance de la ciencia. Poco podía imaginarse este americano el impacto de su obra. Una obra que teñiría, mucho más allá del mundo académico, la manera que tenemos de concebir (y de vivir) la historia, la política, la sociología. La idea de Kuhn es que cualquier presente se basa en la defensa de un conjunto de creencias, a los que llamó paradigmas, que luchan por imponer frente a los demás su modelo de realidad. Lo interesante del caso es que, bajo este supuesto, Kuhn defendía que la historia no es una historia lineal en la que se acumulan los conocimientos, sino que existen diferentes maneras de interpretar la realidad, muchas de ellas legítimas, que conviven a la espera de que su ideario sea asumido por la mayoría.

Veinte años más tarde un francés, Jean-François Lyotard, vino a completar este análisis escribiendo uno de los libros que mejor explica el espíritu del tiempo que nos ha tocado vivir. Bajo el nombre *La condición posmoderna* se encuentra una de las radiografías más certeras que alguien ha escrito sobre la dominación capitalista del discurso crítico. Vivimos en una sociedad domesticada por el dinero, nos dice, donde quien gana no es quien sabe más, sino quien tiene más dinero para comprar discursos y difundirlos.

Si unimos ambos autores, Kuhn y Lyotard, lo que conseguimos es la radiografía de cómo funcionan las cosas hoy en día. Lyotard nos explica quien y porqué siguen siendo los mismos los que dominan el discurso político y las instituciones presuntamente democráticas, Kuhn nos abre la puerta a reflexionar sobre la convivencia de paradigmas, como el del 15M, ofreciendo la posibilidad de creer que quizás algún día sus ideas y propuestas sean las que se impongan por encima de la desfachatez actual.

Identificado el enemigo: la sumisión de las alternativas a la lógica del capital, dicho de otra manera: “no somos mercancía en manos de políticos ni banqueros”. Identificado el camino: romper con el contexto y pensar más allá de él, dicho de otra forma: “no nos representan”. Ahora bien, ¿si no somos mercancía, qué somos? y ¿si ellos no nos representan, quién queremos que lo haga?

Partiendo de la base de que hace falta una mínima organización sostenible que permita garantizar el desarrollo armónico de todos nuestros derechos y deberes, si lo que queremos es construir una sociedad en la que podamos convivir pacíficamente hace falta empezar a formular alternativas creíbles. Visto lo visto es más que comprensible que las gentes ya no confíen en el sistema de partidos ni en el capitalismo, los dos grandes paradigmas en los que estamos inmersos, así que hace falta plantear alternativas sólidas donde cada uno pueda encontrar su lugar, más allá de la lógica capitalista.

¹⁵ Editorial de Maig de 2012

En este sentido, la revolución del 15M va por muy buen camino. La suya es una revolución horizontal, en contra de la verticalidad plutocrática actual, consensuada, en contra de la falta de transparencia que soporta nuestras instituciones, y deliberativa, es decir, que se basa en la convivencia de puntos de vista enfrentados que aprovechan su antagonismo para construir alternativas viables a los problemas que van surgiendo, en contra del falso bipartidismo. Un bipartidismo que, en definitiva, representa una pantomima legitimante que lo único que busca es la alternancia controlada del poder político. Diálogo, transparencia y participación directa, estas tres palabras sostienen nuestra idea de democracia.

Entonces, ¿si no somos mercancía, qué somos? Ciudadanos. Gente que forma parte y toma partido, que se implica y reivindica, desde la base, aquellas iniciativas que considera que vale la pena defender. ¿Qué iniciativas? Cinco, por ahora: ni un euro más para los bancos, sanidad y educación públicas y de calidad, vivienda digna garantizada y renta básica universal encaminada a paliar la precariedad que instaura, por ejemplo, la nueva reforma laboral.

¿Y si ellos no nos representan, quien queremos que lo haga? Ya Platón nos decía que la democracia es el mejor de los peores sistemas políticos posibles y, sin duda, estaríamos de acuerdo con él. Aceptamos que la democracia o, al menos, eso que hemos construido bajo su nombre, no funciona, porque no es justa, ni solidaria, ni ética. La democracia representativa ha resultado ser un pozo para todo tipo de alimañas. Ahora bien, ¿y la democracia deliberativa de la que nos habla Habermas o la democracia radical de Adela Cortina? ¿Qué significa Democracia Real?

Una democracia que permita a cada uno de los ciudadanos colarse en el Congreso de los Diputados y ser capaz de influir, desde la información y la racionalidad, en todos aquellos aspectos que decida. Léase, por ejemplo, Democracia 4.0. Todo entre todos. Auditoria de la deuda, también. Y de las cuentas públicas. Y de las asignaciones. Y de los pactos entre partidos y bancos. Y de los planes de aculturación. Y de la distribución del trabajo. A la pregunta sobre qué tipo de democracia queremos, hace falta que se nos entienda pronto, porque ahí es donde se juega el futuro de nuestras intenciones.

Jugar a la política requiere compromiso con la escucha atenta de aquello que no nos gusta oír y que nos obliga a ceder en nuestras convicciones. Jugar a la política requiere atreverse a pensar y a no tratar de dominar la realidad a base de la conjunción dinero-poder. Jugar a la política no es ningún juego y las sociedades no son el patio de recreo de algunos que únicamente piensan en lucrarse o conseguir un puesto en la administración. Jugar a la política significa inventar el mundo que queremos para nuestros hijos y transformar el que nos ha tocado vivir.

El 15M está en la calle y somos todos, solo hace falta crearlo y lo conseguiremos.

El pròxim vint-i-cinc de novembre tots els ciutadans de Catalunya estan cridats a les urnes per votar a favor o en contra del dret a decidir el seu propi futur. D'acord. Som-hi. Portem almenys dos anys reclamant aquest mateix dret. Des de les places, des de les xarxes socials. Després de l'esclat del maig de l'any 2011 no són pocs els especialistes que comencen a dir que un nou clima democràtic s'ha instal·lat a casa nostra. És curiós, gràcies a la ironia del destí, ara, les dues arrels de la democràcia, el poble i el poder, tornen a trobar-se en el punt exacte d'on originàriament van brollar.

I què vol dir que Catalunya pugui decidir el seu futur? Doncs quan es parla del dret a decidir no és només de la independència del poble de Catalunya respecte de l'estat espanyol del que és parla, sinó també del dret a decidir quin tipus de justícia s'hauria d'administrar davant la corrupció generalitzada de tots els partits polítics; del dret a decidir quines haurien de ser les prioritats abans de retallar en matèria de sanitat i l'educació; del dret a decidir quin tipus d'economia es voldria fomentar davant la distribució injusta de la riquesa; del dret a decidir quin tipus de justícia hauria de prevaldre davant els abusos que exerceixen els bancs sobre aquells que no poden pagar. Tothom vol dir la seva i és per això que, amb tota probabilitat, la participació serà massiva.

El dret a decidir és una constant que ha estat reivindicada amb força durant tots aquests anys i, ara, els convocants de les eleccions del 25N l'assumeixen com a propi. Sembla que s'hagin adonat que, sense la veu del 99%, la política no és ningú. I és així. Després de dos anys al carrer, la idea que la legitimitat de les decisions polítiques depengui en última instància del poble torna a ser una realitat. Avui el poder torna a emanar de la seva font originària, el 99%, i això vol dir que el que tenim per davant representa una oportunitat històrica: transformar la indignació en acció, en regeneració democràtica, ser un exemple per a tots aquells que no estan en condicions de decidir la vida que volen viure.

Que si volem independitzar-nos? És clar que sí, sobretot, de la corrosió que viu la societat contemporània. També de la demagògia dels mitjans de comunicació, del clientelisme de la política, de la ineficàcia del sistema democràtic per satisfer els interessos de la majoria, de la hipocresia generalitzada, de les quotes als consells d'administració, de la ineficiència generalitzada que s'ha instal·lat als passadissos del poder i de la manca d'ètica dels nostres representants polítics.

Esperarem que passi tot el vendaval propagandístic i darrere de les proclames quedarà la mateixa indignació, la mateixa voluntat, el mateix sentiment del que deia el vell Aristòtil que sorgia el sentiment de la justícia. El 99% sap que el dret a decidir no és quelcom que tingui a veure amb la conjuntura actual, sinó que representa l'essència mateixa de l'exercici democràtic. Donar-se la llei. Autoregular-se d'acord amb els

¹⁶ Editorial d'Octubre de 2012

interessos de la majoria. Aquests són els principis que l'inspiren.

L'onze de setembre de 2012 la major part de la societat catalana reclamava una mateixa voluntat. Famílies, joves, científics, empresaris, treballadors, polítics, manobres, tothom hi estava d'acord, el 99% de catalans que van sortir al carrer aquell dia van somiar en la possibilitat de fer realitat una nova societat més justa. Escoltem-los. I actuem en conseqüència.

CONCLUSIONS

El recorregut que tracem aquestes vuit conferències, quatre col·laboracions i diverses editorials pot deixar en el lector, en acabar l'última pàgina, una sensació d'impotència, com a mínim en un primer moment. Nosaltres mateixos ens adonem que, set anys després de la crisi, seguim parlant del mateix, que poc hem sol·lucionat. Sovint ens hem trobat envaïts per sentiments com ara la indignació o la frustració. Sentiments que són lògics després de comprovar la magnitud de la ignorància i l'auto-engany en què molts hem viscut gran part de la nostra vida. Però una cosa és segura, una cosa està canviant i es diu consciència social.

Malgrat això, pensem que aquests sentiments són fruit només de la primera lectura, la més emotiva i sentimental perquè és ben cert que a ningú li agrada descobrir la veritat quan aquesta es mostra tan crua i aspra. Però sabem que aturant-nos en aquesta lectura possiblement no es pugui fer res de profit, encara menys construir res. Aquells que es mostren crítics o almenys escèptics amb el 15M i amb els posteriors moviments ciutadans, han argumentat en aquesta línia que la indignació és un impuls que té més a veure amb el ressentiment que no pas amb la capacitat de construir. Què és més estàtica que dinàmica. I, en part, és veritat. Però la realitat és que no ens hem aturat en la indignació. Som conscients que cal anar més enllà per no instal·lar-nos en la frustració que provoca saber, només, quin és l'estat de la qüestió. Constatar que una situació no és bona i conèixer-ne les causes, pot ser contraproduent si no es fa un pas més. Un pas que doni continuïtat al moviment. Un moviment que tot just començava el 15 de maig del 2011.

Des d'aquell dia, hi ha hagut un missatge que ha arribat a prou gent per poder considerar-lo quelcom important. Educats en la teoria democràtica, hem volgut creure que a les places també hi podia haver democràcia, que és precisament d'això del que es tracta, és a dir, cal que la gent comenci a debatre qüestions de les quals abans només uns quants en parlaven. La gent, aquesta paraula que pot ser buida, que pren matisos ben diferents depenent de qui l'empri, s'ha desvetllat com una suma de rostres que abans no coneixíem, però en els quals ens hem reconegut ara. Hem recuperat el diàleg, tal com ens va dir Franco Berardi (Bifo). Com peces d'un trencaclosques, hem buscat aliances per agrupar-nos i crear xarxa. Ens ha tornat a bullir la sang i hem erotitzat, de nou, l'espai públic i l'univers simbòlic.

Els pressumptes fills de l'individualisme, tota aquella generació perduda, hem començat a connectar-nos, tal com s'ha fet en totes les revolucions precedents. I aquesta unió, la unió que genera el clima, ha començat a quallar. Des del moment que ja no són només les clàssiques reivindicacions enfront d'un poder clarament abusiu les que ressonen, sinó que comencen a sorgir iniciatives coordinades que pugnen per canviar les lleis, per formar-ne part i transformar-les, re-interpretar-les, a la mesura d'aquells que, en definitiva, són el 99%, llavors és que alguna cosa comença a funcionar.

Ho dèiem a la introducció, ara mateix tots som experts en economia, tothom sap què vol dir la prima de risc, com es calcula l'euríbor i què ha passat amb les preferents,

i és per això que Joan Antoni Melé ens explicava que Triodos banc ha sofert una crescuda extraordinària en l'últim any i mig. La gent ha entès que hi ha unes portes giratòries, uns vasos comunicants entre la banca i la política, que únicament funcionen per fer perseverar en el poder les mateixes idees dominants. Cal, com diu el professor Estévez-Araujo, implantar un sistema democràtic per al sistema financer. Perquè mentre aquest no es dóna comencen a desenvolupar-se noves instàncies, unes instàncies anomenades Europa, que sense que ningú les hagi mai votat regeixen, i molt, el futur de moltes persones. Creiem en la democràcia i, per tant, creiem que cal posar-la sobre la taula com no s'ha posat fins ara.

Sobretot, a través de respostes concretes, la reivindicació de la taxa Tobin que defensa Attac, l'ocupació dels carrers i la creació d'una comunicació directa i constant entre nosaltres per ser capaços d'unir forces, com proposa el 15M, la paralització dels desnonaments que predica la Plataforma d'Afectats per les Hipoteques. Totes són iniciatives concretes que afecten problemes concrets que ens involucren a tots en una lluita que pensàvem que, després de vàries dictadures i dues guerres mundials, ja no caldria lluitar. El que està en joc és la dignitat de la nostra societat i no tenim intenció de corrompre-la tan aviat. Alguns l'han malbaratat en temps de bonança, què esperen llavors de nosaltres? Que els seguim amb els ulls tancats? Si ells es vanaglorien que el capitalisme és l'únic sistema que ha aconseguit fagocitar qualsevol idea que li anés en contra, nosaltres els advertim que la democràcia és com un virus. Un virus incontrolable. Un virus al qual li ha pujat la febre, perquè l'han pressionat, ofegat, violentat, mentit. El virus de la democràcia ha esperat, latent. Però feia temps que no es manifestava de manera tan clara.

La característica principal d'aquesta actitud és que actua d'acord a la intel·ligència col·lectiva. Si bé és cert que hi ha hagut alguns actors que han destacat per sobre d'altres, persones que pel seu carisma s'han posat al capdavant del sentiment d'indignació i ens han ajudat a donar-li una resposta, no seria just atribuir a ningú el despertar que ha sofert el conjunt de la societat en general, del més petit al més gran.

Ara som capaços de pensar en solucions pràctiques, com les que fomenta el professor Oliveres, com no voler pagar el deute d'uns bancs que, aquests sí, han funcionat per sobre de les seves possibilitats, com començar a pensar d'una manera més local, subvertint les finalitats dels ginys tecnològics globals, com Google, Facebook o Twitter, als nostres interessos precisos. Ara som capaços de pensar per què no és just obrir el pastís de la constitució i que ningú hagi estat capaç de plantejar una modificació de la llei per ser més rigorosos amb els crims financers, l'especulació i les bombolles fruit de l'avarícia i l'ànima de poder. Rebutgem el sistema actual però entenem que és el que tenim i que cal canviar-lo des de dins. I és per això que caldrà reorientar radicalment l'aplicació de la justícia. Santiago Vidal ho deixa molt clar en la seva intervenció: la divisió de poders no existeix a casa nostra i això és un dèficit democràtic que no ens podem permetre.

Cal continuar lluitant, donant suport a iniciatives com Jutges per la democràcia perquè, amb la lògica de la infiltració que ara comentàvem, calen més jutges que siguin capaços de dir el que veuen. I perquè així sigui necessiten sentir que al carrer la gent no accepta el que està veient. La valentia no és qüestió de quixots, sinó una suma, la

suma de tots. No es pot empresonar tot aquell que es mostra disconforme i aquesta és la força que ara hem tornat a recuperar. 1886, 1965, 1968, 1989. Al costat d'aquests anys paradigmàtics, anys on la desobediència civil davant d'una situació insostenible va modificar el curs de la història, com ens recorda Merino, algun dia s'inscriurà l'any 2011 com l'any on el capitalisme especulatiu i la plutocràcia postmoderna van trobar una resistència a la qual van haver de respondre.

Som conscients que no estem davant una crisi econòmica, sinó, com apunta Ramoneda, davant d'una crisi sistèmica, de valors, una crisi on la democràcia s'està convertint en una forma política repressora, autoritària. És per això que van néixer els parlaments, per servir als servidors públics? És aquest el fonament de la representativitat? Ens hem adonat que s'han deixat de banda massa problemes evidents. El favoritisme a la política, el clientelisme a l'economia, el consumisme a l'esfera particular, la super-producció a les empreses, el malbaratament de recursos naturals, en definitiva, la ineficiència general d'un sistema que s'aguanta perquè serveix a agents molt poderosos i que ningú és capaç de demostrar que sigui sostenible.

Però llavors, davant d'això, què podem fer? Ara ja ho sabem. A *Les aventures del Baró de Munchausen* el protagonista cau en unes arenes movedisses i comença a enfonsar-se amb el seu cavall, però quan està a punt de trobar el que sembla la inevitable mort, aconsegueix salvar-se de la manera més sorprenent: estirant-se tant fort com pot dels seus propis cabells, tibant amunt fins que surten tots dos del fang. Vénen temps imprevisibles, convulsos i sacrificats, però la imaginació i la capacitat humanes per trobar solucions als problemes és immensa i nosaltres hi confiem. L'únic que hem de fer és continuar treballant.

